

ISSN 2536-569X | eISSN 2536-5703

Journal of Anthropology of Sport and Physical Education

www.jaspe.ac.me

APRIL 2018

VOL.2
No.2

Journal of Anthropology of Sport and Physical Education

Editor-in-Chief

Bojan Masanovic | University of Montenegro, Montenegro

Section Editors

Miomir Maros (Cultural Anthropology) | University of Montenegro, Montenegro

Kubilay Ocal (Global Anthropology) | Mugla Sıtkı Kocman University, Turkey

Dusan Stupar (Biological Anthropology) | Educons University, Serbia

Tatjana Jovovic (Linguistic Anthropology) | University of Montenegro, Montenegro

Nina Djukanovic (Medical Anthropology) | University of Belgrade, Serbia

Editorial Board

Fitim Arifi | AAB College, Kosovo

Hassan Sedeghi | University Putra Malaysia, Malaysia

Ivana Cerkez Zovko | University of Mostar, Bosnia and Herzegovina

Izet Bajramovic | University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

Juel Jarani | Sports university of Tirana, Albania

Luiz Fernando Rojo | Universidade Federal Fluminense, Brazil

Marin Corluka | University of Mostar, Bosnia and Herzegovina

Radenko Matic | University of Novi Sad, Serbia

Sami Sermahaj | Universi College, Kosovo

Taher Afsharnezhad | Shomal University, Iran

Index Coverage

DOAJ

Index Copernicus

Google Scholar

Crossref

Scientific Indexing Services

Genamics JournalSeek

ROAD

Open Academic Journals Index

ISRA - Journal-Impact-Factor (JIF)

Proofreading Service

Kristina Perovic

Prepress

Boris Sundic

Print

“Art Grafika” | Niksic

Print run

500

MontenegroSport

**JOURNAL OF ANTHROPOLOGY OF SPORT
AND PHYSICAL EDUCATION**
International Scientific Journal

Vol. 2(2018), No.2 (1-131)

TABLE OF CONTENTS

Dusko Bjelica, Jovan Gardasevic and Marin Corluka (Original Scientific Paper) Attitudes of Consumers from the Mostar Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Question how often Consumers purchase Sporting Goods	3-7
Marin Corluka, Dusko Bjelica and Marina Vukotic (Original Scientific Paper) Attitudes of Consumers from the Mostar Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Question how Often they Participate in Sports Activities	9-13
Damira Vranešić-Hadžimehmedović, Izet Bajramović, Slavenko Likić, Muhamed Tabaković and Dženana Imamović (Original Scientific Paper) Effects of Four-Month Exercise Program on Correction of Body Posture of Persons with Different Visual Impairment	15-18
Marina Vukotic, Marin Corluka and Bojan Masanovic (Original Scientific Paper) Attitudes of Consumers from the Mostar Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Frequency of Watching Sports Events	19-23
Gorica Zoric, Jovan Gardasevic and Izet Bajramovic (Original Scientific Paper) Attitudes of Consumers from the Sarajevo Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Question how often Consumers purchase Sporting Goods	25-29
Dusko Bjelica, Jovan Gardasevic and Ivan Vasiljevic (Original Scientific Paper) Differences in the Morphological Characteristics and Body Composition of Football Players FC Sutjeska and FC Mladost in Montenegro	31-35
Jovan Gardasevic, Izet Bajramovic and Bojan Masanovic (Original Scientific Paper) Attitudes of Consumers from the Sarajevo Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Question how Often they Participate in Sports Activities	37-41
Izet Bajramovic, Gorica Zoric and Bojan Masanovic (Original Scientific Paper) Attitudes of Consumers from the Sarajevo Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Frequency of Watching Sports Events	43-47

Marina Vukotić, Marin Corluka, Ivan Vasiljević and Marija Bubanja (Original Scientific Paper) Differences in the Morphological Characteristics and Body Composition of Handball Players WHC Levala in Montenegro and WHC Grude in Bosnia and Herzegovina	49-53
Vladimir Djurisić, Djurdjica Perovic and Bojan Masanovic (Original Scientific Paper) Attitudes of Consumers from Podgorica toward Advertising through Sport among the Question how often Consumers purchase Sporting Goods.....	55-60
Dijana Kovacevic, Zoran Milosevic and Bojan Masanovic (Original Scientific Paper) Attitudes of Consumers from Podgorica toward Advertising through Sport among the Question how Often they Participate in Sports Activities.....	61-65
Ivan Vasiljevic (Original Scientific Paper) Meta-Analyze of the Scientific Papers on the Effects of the Preparation Period on the Situational Motor Skills of the Cadet Football Players	67-70
Nikola Milovic, Marin Corluka and Bojan Masanovic (Original Scientific Paper) Attitudes of Consumers from Podgorica toward Advertising through Sport among the Frequency of Watching Sports Events	71-76
Milena Mitrovic (Original Scientific Paper) Content Analyses of Scientific Articles from Issues Published in Sport Mont Journal in 2004.....	77-81
Katarina Dragutinovic (Original Scientific Paper) Content Analyses of Scientific Articles from All Issues Published in Sport Mont Journal in 2009 ...	83-87
Milos Kovacevic (Original Scientific Paper) Content Analyses of Scientific Articles from Issues Published in Sport Mont Journal in 2011.....	89-98
Milena Mitrovic (Original Scientific Paper) Self-Reported and Objectively Measured Physical Activity of Males from 50 to 69 Years Old ...	99-101
Marko Knezevic (Original Scientific Paper) Articles Published in all issues in 2010 in Sport Mont Journal: A Content Analysis.....	103-108
Ivan Vukovic (Original Scientific Paper) Prof. Dr. Dusko Bjelica's Articles Published in Sport Mont Journal: A Content Analysis.....	109-113
Jovan Radulovic (Original Scientific Paper) Content Analyses of Scientific Articles from Issues Published in Sport Mont Journal in 2012	115-120
Guidelines for the Authors	121-131

Full-text available free of charge at <http://www.jaspe.ac.me/>

Attitudes of Consumers from the Mostar Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Question how often Consumers purchase Sporting Goods

Dusko Bjelica and Jovan Gardasevic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Niksic, Montenegro

Marin Corluka

University of Mostar, Faculty of Mathematics and Science Education, Mostar, Bosnia and Herzegovina

ABSTRACT

Unlike other advertising mediums such as TV commercials or online advertising, people involuntarily receive sport advertisements; they prefer to watch the game for the sporting action than the regular advertisements. However, it is important to analyse their general attitudes among various questions, mostly due to the reason it varies from demographic group to demographic group. Hence, this research was aimed at gaining relevant knowledge about the attitudes of Mostar consumers toward advertising through sport among the question how often consumers purchase sporting goods. The sample included 228 respondents, divided into six subsample groups: consumers who do not purchase sport goods at all, then consumers who purchase sport goods less than ones a month, next 1–3 a month, 4–6 a month, 7–9 a month, as well as consumers who purchase sport goods more than 10 times a month. The sample of variables contained the system of three general attitudes which were modelled by seven-point Likert scale. The results of the measuring were analysed by multivariate analysis (MANOVA) and univariate analysis (ANOVA) and Post Hoc test. Based on the statistical analyses it was found that significant differences occur at multivariate level, as well as between all three variables at a significance level of ($p=.020$).

Key words: Attitudes, Advertising, Sporting Goods, Mostar

Uvod

Vodeći se činjenicom da ulaganje u reklamiranje u sportu kao dijelu korporativne marketinške strategije neprestano raste, nastala je i potreba za istraživanjima u ovoj oblasti kako bi se utvrdile najbolje perspektive (Muratović, Bjelica, & Popović, 2014). Sistematsko proučavanje odnosa potrošača prema reklamiranju je ukorijenjeno u studiji Bauer-a i Greyser-a (Popović, 2011), dok je kapitalan doprinos nauci kada je reklamiranje u sportu u pitanju dao Pyun (Klačar & Popović, 2010), koji je sproveo istraživanje u kojem je konstruisao novi model za ispitivanje odnosa potrošača prema reklamiranju u sportu i time omogućio raznim istraživačima da ispituju stavove i uvjerenja potrošača prema reklamiranju u sportu širom svijeta i upoređuju svoje zaključke. U studijama koje su istraživale stavove prema opštem reklamiranju četrdesetih i pedesetih godina prošlog vijeka, prema Bauer-u i Greyser-u (Popović, Bjelica, Jakšić, & Georgiev, 2013; Popović, 2015; Popović, & Milašinović, 2016), došlo se do zaključaka da potrošači, generalno imaju pozitivne stavove. Međutim, upoređujući navedene rezultate sa novijim istraživanjima (Bjelica, & Popović, 2011; Popović, 2011b; Popović, Molnar, & Radovanović, 2011a; Popović, Matić, Milašinović, Jakšić, i Bjelica, 2015a; Popović, Matić, Milašinović, Hadžić, Milošević, i Bjelica, 2015b; Popović, Matić, Milašinović, Vujović, Milošević, i Bjelica, 2015c), utvrđeno je da potrošači imaju sve više negativne stavove prema reklamiranju. Nakon određenog vremena, Shavitt i saradnici (Bjelica i Popović, 2011) su utvrdili da ispitanici u njihovoj studiji imaju mnogo pozitivnije stavove prema reklamiranju nego što je to bio slučaj u prethodnim studijama. Pretpostavljalo se da stavovi variraju kod ispitanika, budući da oni raz-

likuju određene vrste reklamnih poruka, a Mittal (Popović, 2011) je utvrdio da imaju mnogo negativnije stavove prema reklamiranju na televiziji u poređenju sa opštim reklamiranjem. Sa povećanjem negativnih stavova prema reklamiranju na televiziji marketari su morali osmisliti način kako da povrate povjerenje gledalaca kada je reklamiranje na televiziji u pitanju, a to su učinili na taj način što su počeli primjenjivati nove tehnološke izume kao što su video rekorderi koji su nezainteresovanim gledaocima za reklamne poruke omogućavali da preskoče djelove koji im nijesu bili interesantni (Bjelica, Popović, Jakšić, Hadžić, & Akpinar, 2014b; Bjelica, i Popović, 2015a; Bjelica, i Popović, 2015b; Bjelica, Gardasević, Vasiljević, & Popović, 2016a; Bjelica, Gardasević, Vasiljević, & Popović, 2016c). Uporedo sa navedenim izumom, stavovi prema reklamiranju u sportu su, ponovo postali mnogo pozitivniji. Međutim, ovaj izum nije omogućavao gledaocima da preskoče dio programa sa reklamnim porukama kada je praćenje sportskih događaja u pitanju, budući da su se oni odvijali u trenutku vremena. Ipak, bliskost i privrženost sportu i sportskim subjektima su, vremenom nadvladale negativne stavove gledalaca koje su oni imali kada je opšte reklamiranje u pitanju i dovele do toga da reklamiranje u sportu zauzme mjesto koje mu danas pripada. Samim tim se postavilo i pitanje, kako kupovina sportskih proizvoda utiče na stavove potrošača prema reklamiranju u sportu kao jedan od niza problema sa kojim se nije susrećalo mnogo autora do sada (Bjelica, Popović, & Akpinar, 2014a; Bjelica, Popović, & Akpinar, 2015c; Bjelica, Popović, & Akpinar, 2016b; Bjelica, Popović, & Akpinar, 2017; Zorić, Mašanović, & Gardasević, 2017; Mašanović, Zorić, & Gardasević, 2018; Gardasević, Zorić, & Mašanović, 2018), a to upravo i jeste cilj ove studije.

Metod

Populaciju u ovoj studiji su činili studenti sa Univerziteta u Mostaru koji su, u vrijeme anketiranja, imali boravište na teritoriji Bosne i Hercegovine, dok je uzorak ispitanika organizovan putem kombinovanja ili raslojavanja, tako da su obrađena različita svojstva navedene populacije i različiti prostori na kojima je ona egzistirala.

Upitnici su distribuirani studentima osnovnih studija u štampanom i elektronskom obliku. Ukupno je prikupljeno 233 upitnika, ali je 5 upitnika bilo isključeno iz analize, budući da nisu bili adekvatno popunjeni, tako da je u istraživanju učestvovalo, ukupno 228 ispitanika (slučajno odabranih studenata sa Univerziteta u Mostaru). Instrument istraživanja je predstavljao standardizovani upitnik (Popović, 2011) i sastojao se iz dva dijela, generalnih stavova prema reklamiranju u sportu i socio-demografskih karakteristika ispitanika kada je učestalost kupovine sportskih proizvoda tokom mjeseca u pitanju. Sistem promjenljivih u ovom upitniku je sadržao tri tvrdnje koje su ispitanici trebali da ocijene prema sedmo-stepenoj Likertovoj skali vrijednosti, kao i šest socio-demografskih karakteristika ispitanika (uopšte ne kupuju, manje od jednom mjesečno, 1–3 puta mjesečno, 4–6 puta mjesečno, 7–9 puta mjesečno, i više od 10 puta mjesečno). Popunjavanje upitnika nije trajalo, u prosjeku više od 10 minuta a ispitanici su u anketi učestvovali na dobrovolj-

noj osnovi. Važno je naglasiti da je anketa bila anonimna i da su svi odgovori bili strogo poverljivi. Vrijedno je napomenuti i da su ispitanici, i pored svega navedenog imali mogućnost da u svakom momentu opozovu svoje učešće u anketi, ali se niko od njih nije na tako nešto odlučio.

Empirijski podaci su analizirani putem statističkog paketa za društvene nauke (SPSS 20.0), a kao prvi korak, bila je primijenjena deskriptivna statistika kojom su izračunati, prije svega frekvencija, zatim aritmetička sredina, standardna devijacija, kao i mjere asimetrije (Skewness) i spljoštenosti (Kurtosis) za svaku od tvrdnji. Budući da su se promjenljive u ovoj studiji nalazile na neparametrijskim skalama, radi detaljnijih analiza koje su slijedile, bilo je neophodno da se one, primjenom Bloinovog postupka, transformišu u skale višeg reda. Zatim su primjenom multivarijantne analize varijanse (MANOVA), univarijantne analize varijanse (ANOVA) i LSD Post Hoc testa, utvrđene razlike u generalnim stavovima ispitanika prema reklamiranju u sportu kada je učestalost kupovine sportskih proizvoda tokom mjeseca u pitanju.

Rezultati

U prvoj tabeli su prikazani deskriptivni statistički podaci za sve tri tvrdnje koje su se odnosile na generalne stavove ispitanika

Tabela 1. Generalni stavovi prema reklamiranju u sportu

	Mean	S.D.	Skewness		Kurtosis	
			Statistic	S.E.	Statistic	S.E.
GSS1	4.25	2.116	-.237	.161	-1.422	.321
GSS2	4.59	2.190	-.403	.161	-1.349	.321
GSS3	4.32	1.756	-.227	.161	-1.082	.321

Legenda: Mean – Aritmetička sredina; S.D. – Standardna devijacija; Skewness – Mjera asimetrije; Kurtosis – Mjera spljoštenosti; Statistic – Statistička vrijednost; S.E. – Standardna greška; GSS1 – Moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu; GSS2 – Sveobuhvatno. smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar; GSS3 – Sveobuhvatno. da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu

prema reklamiranju u sportu. Prije svega, prikazana je aritmetička sredina koja oslikava pozitivne vrijednosti stavova kada su

sve tri tvrdnje u pitanju, dok vrijednosti standardne devijacije pokazuju da elementi skupa, u prosjeku ne odstupaju značajno

Tabela 2. Multivarijantna značajnost razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu kod ispitanika sa različitim navikama kada je kupovina sportskih proizvoda u pitanju

		N	Mean	S.D.
GSS1	Ne kupuju	32	3.22	1.699
	<1	97	4.04	2.071
	1 – 3	67	4.72	2.036
	4 – 6	10	4.20	2.781
	7 – 9	7	5.71	.488
	> 10	15	5.07	2.576
	Ukupno	228	4.25	2.116
GSS2	Ne kupuju	32	3.41	1.624
	< 1	97	4.46	2.213
	1 – 3	67	5.09	2.087
	4 – 6	10	4.40	2.951
	7 – 9	7	5.86	1.069
	> 10	15	5.27	2.434
	Ukupno	228	4.59	2.190
GSS3	Ne kupuju	32	3.41	1.456
	< 1	97	4.22	1.615
	1 – 3	67	4.63	1.731
	4 – 6	10	3.80	2.616
	7 – 9	7	5.29	.488
	> 10	15	5.47	2.066
	Ukupno	228	4.32	1.756

F=1.905; p=.020

od aritmetičke sredine. Kada se govori o mjerama asimetrije (Skewness) i spljoštenosti (Kurtosis), negativne vrijednosti asimetrije kod svih promjenljivih pokazuju da je većina rezultata desno od srednje vrijednosti, među većim vrijednostima, dok negativne vrijednosti spljoštenosti kod svih promjenljivih pokazuju da je raspodjela pljosnatija od normalne tj. da ima više rezultata nagomilanih na repovima raspodjele.

U nastavku ove studije su prikazani komparativni statistički podaci generalnih stavova prema reklamiranju u sportu koji su dobijeni primjenom multivarijatne analize varijanse (MANOVA), univarijatne analize varijanse (ANOVA) i LSD Post Hoc testa, a u cilju utvrđivanja razlike u generalnim stavovima ispi-

tanika prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda.

Inspekcijom druge tabele u kojoj su prikazani rezultati multivarijatne analize, jasno se uočava da u cijelom sistemu uporedivanih parametara postoji statistički značajna razlika u generalnim stavovima prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda ($p=.020$).

Inspekcijom treće tabele u kojoj su prikazani rezultati univarijatne analize, jasno se uočava da je, takođe došlo do statistički značajnih razlika u generalnim stavovima prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda kod sve tri promenljive.

Tabela 3. Univarijatna značajnost razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu kod ispitanika sa različitim navikama kada je kupovina sportskih proizvoda u pitanju

	F	p
GSS1	3.683	.003
GSS2	3.595	.004
GSS3	4.395	.001

Inspekcijom naredne tri tabele gdje su prikazani rezultati Post Hoc testa koji ukazuju na značajnost razlika između parova pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je kupovina sportskih

proizvoda u pitanju za svaku promjenljivu, budući na rezultate koji su se pojavili na univarijatnom nivou, očekivano se uočava da postoje statistički značajne razlike pojedinih parametara.

Tabela 4. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je kupovina sportskih proizvoda u pitanju kod tvrdnje „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“

vs	Ne kupuju	< 1	1 – 3	4 – 6	7 – 9
< 1	.051				
1 – 3	.001	.040			
4 – 6	.189	.816	.460		
7 – 9	.004	.039	.223	.137	
> 10	.004	.074	.552	.303	.492

Rezultati Post Hoc testa, ukazuju da se kod prve tvrdnje „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“ pojavljuju razlike prije svega između ispitanika koji ne kupuju sportske proizvode i većine ostalih entiteta. Takođe razlike se javljaju između ispitanika koji kupuju sportske proizvode ma-

nje od 1 put mjesečno i grupa koje ih kupuju između 1-3 i 7-9 puta mjesečno. Može se uočiti da grupa koja kupuje sportske proizvode 7-9 puta ima najpozitivnije rezultate, a najmanje pozitivne rezultate ima grupa koja ne kupuje sportske proizvode.

Tabela 5. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je kupovina sportskih proizvoda u pitanju kod tvrdnje „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“

vs	Ne kupuju	< 1	1 – 3	4 – 6	7 – 9
< 1	.016				
1 – 3	.000	.066			
4 – 6	.199	.928	.341		
7 – 9	.006	.096	.365	.167	
> 10	.006	.176	.771	.320	.545

Rezultati Post Hoc testa, ukazuju da se kod druge tvrdnje „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“ pojavljuju razlike prije svega između ispitanika koji ne kupuju sportske proizvode i većine ostalih entiteta. Možemo

uočiti da grupa koja kupuje sportske proizvode 7-9 puta ima najpozitivnije rezultate, a najmanje pozitivne rezultate ima grupa koja ne kupuje sportske proizvode.

Tabela 6. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je kupovina sportskih proizvoda u pitanju kod tvrdnje „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“

vs	Ne kupuju	< 1	1 – 3	4 – 6	7 – 9
< 1	.020				
1 – 3	.001	.129			
4 – 6	.522	.460	.151		
7 – 9	.008	.108	.328	.076	
> 10	.000	.008	.084	.017	.816

Rezultati Post Hoc testa, ukazuju da se kod treće tvrdnje „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“ pojavljuju razlike prije svega između ispitanika koji ne kupuju sportske proizvode i većine ostalih entiteta. Takođe javljaju se razlike između ispitanika koji kupuju sportske proizvode više od 10 puta mjesečno i onih grupa ispitanika koji kupuju sportske proizvode manje od jednog puta i 4–6 puta mjesečno. Može se uočiti da grupa koja kupuje sportske proizvode više od 10 puta mjesečno ima najviše pozitivne rezultate, a najmanje pozitivne rezultate ima grupa koja ne kupuje sportske proizvode.

Diskusija

S obzirom da su rezultati pokazali da ispitanici imaju veoma pozitivan stav prema reklamiranju u sportu što potvrđuje visoka vrijednost aritmetičke sredine za sve tri promjenljive, kao i da skoro dvije trećine ispitanika imaju pozitivan stav prema reklamiranju u sportu što se ogleda u izrazito negativnim vrijednostima mjera asimetrije, trebalo bi naglasiti da su ovi rezultati usaglašeni sa rezultatima prethodnih istraživanja (Molnar, Lilić, Popović, Akpinar, & Jakšić, 2011; Popović, Jakšić, Matić, Bjelica, & Maksimović, 2014; Popović, Bjelica, Georgiev, & Akpinar, 2011b; Popović, Matić, Milašinović, Jakšić, i Bjelica, 2015d; Popović, Matić, Milašinović, Hadžić, Milošević, i Bjelica, 2015e; Popović, Matić, Milašinović, Vujović, Milošević, i Bjelica, 2015f; Popović, Jakšić, Matić, Bjelica, & Maksimović, 2015g; Mašanović, Zorić, & Gardašević, 2017; Gardašević, Zorić, & Mašanović, 2017; Zoric, Masanovic, & Gardasevic 2018), i da ne postoje značajne razlike koje bi trebalo pomenuti. Dobijeni rezultati, takođe jasno ukazuju da ispitanici koji žive na različitim lokacijama, kao što su Sjedinjene države, Turska, Crna Gora, Srbija i Bosna i Hercegovina, imaju pozitivne stavove prema reklamiranju u sportu, dok je, ipak, poređenja radi, vrijedno navesti da prema Mittal-u (Bjelica i sar., 2016a; Bjelica i sar., 2016c), različite studije ukazuju na negativne stavove

kada je reklamiranje proizvoda u tradicionalnim industrijama u pitanju. Prema tome, više je nego evidentno da je primjena sporta u savremenoj poslovnoj komunikaciji uticala da se generalni stavovi potrošača značajno promijene kada je reklamiranje u pitanju, a prepoznavanje privlačnosti sporta je omogućilo poslovnim organizacijama da se približe sportskim potrošačima i na mnogo bezbolniji način utiču na njihovo ponašanje.

Utvrđivanjem razlike u generalnim stavovima ispitanika prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda, u ovoj studiji su pronađene razlike u stavovima između ispitanika koji imaju različite navike kada je kupovina sportskih proizvoda u pitanju na univarijantnom nivou. Kod dvije promjenljive „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“, i „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“ uočava se da grupe koje kupuju sportske proizvode 7–9 puta mjesečno imaju najpozitivnije rezultate, a najmanje pozitivne rezultate imaju grupe koja ne kupuje sportske proizvode. Kod promjenljive „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“ uočava se da grupa koja kupuje sportske proizvode više od 10 puta mjesečno ima najpozitivnije rezultate, a najmanje pozitivne rezultate ima grupa koja ne kupuje sportske proizvode. Na osnovu statističkih analiza, utvrđeno je da se značajne razlike javljaju na multivarijantnom nivou, kod sve tri promjenljive varijable na univerzitetnom nivou značajnosti od $p=0.020$. Takođe, interesantno je istaći da se velika većina ispitanika identifikovala sa dva ponuđena entiteta, njih 164 (od 228), prije svega sa potrošačima koji sportske proizvode kupuju manje od jedanput mjesečno i sa potrošačima koji sportske proizvode kupuju jedanput do tri puta mjesečno.

Buduća istraživanja bi trebalo usmjeriti na veći broj ispitanika, budući da se značajan broj ispitanika grupiše u kategoriji sa manjim brojem kupovine sportskih proizvoda tokom mjeseca, posebno iz razloga što se očekuje da bi neke razlike mogle biti interesantne i korisne kako za teoriju tako i za praksu.

REFERENCES

- Bjelica, D. i Popović, S. (2011). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja. *Sportske nauke i zdravlje*, 1(2), 114–119.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2014a). *Book of Abstracts of the 11th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., Jakšić, D., Hadžić, R., & Akpinar, S. (2014b). How Does Advertising through Sport Work? Evidence from Turkey. In *Proceedings book of the 7th International Scientific Conference on Kinesiology "Fundamental and Applied Kinesiology –Steps Forward "* (477). Opatija: University of Zagreb, Faculty of Kinesiology.
- Bjelica, D., i Popović, S. (2015a). Evolucija reklamiranja sa posebnim osvrtom na reklamiranje u sportu. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 35–41.
- Bjelica, D., & Popović, S. (2015b). Evolution of Advertising with a Specific Retrospection at Sport Advertising. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (60–61), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2015c). *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Gardašević, J., Vasiljević, I., & Popović, S. (2016a). Ethical Dilemmas of Sport Advertising. *Sport Mont*, 14(3), 41–43.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2016b). *Book of Abstracts of the 13th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Gardašević, J., Vasiljević, I., & Popović, S. (2016c). Ethical dilemmas of sport advertising. In *Book of Abstracts of the 13th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (41), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2017). *Book of Abstracts of the 14th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Gardašević, J., Zorić, G., & Mašanović, B. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the question how often they participate in sports activities. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 23–27.
- Gardašević, J., Zorić, G., & Mašanović, B. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport

- among the question how often they participate in sports activities. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 15-19.
- Klačar, M. i Popović, S. (2010). Reklamiranje u sportu kao efektivno sredstvo savremene komunikacije. *Teme*, 4, 1219-1230.
- Mašanović, B., Zorić, G., & Gardašević, J. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the frequency of watching sports events. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 3-7.
- Mašanović, B., Zorić, G., & Gardašević, J. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the frequency of watching sports events. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 9-13.
- Molnar, S., Lilić, Lj., Popović, S., Akpınar, S., & Jakšić, D. (2011). Attitudes of various demographic groups toward advertising through sport at METU. *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, 9(3), 255-263.
- Muratović, A., Bjelica, D., & Popović, S. (2014). Examining beliefs and attitudes toward advertising through sport among montenegrin consumers. *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, 12(2), 95-104.
- Popović, S. (2011). *Reklamiranje u sportu kao efektivno sredstvo savremene poslovne komunikacije*. Neobjavljena doktorska disertacija, Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu.
- Popović, S. (2011b). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda. *Sport Mont*, 9(28,29,30), 140-147.
- Popović, S., Molnar, S., i Radovanović, D. (2011a). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima. *Sport Mont*, 9(28,29,30), 148-155.
- Popović, S., Bjelica, D., Georgiev, G., & Akpınar, S. (2011b). Comparison of attitudes toward advertising through sport between Montenegrin and Turkish stakeholders. In *Proceedings book of the 6th International Scientific Conference on Kinesiology "Integrative Power of Kinesiology"* (612). Opatija: University of Zegreb, Faculty of Kinesiology.
- Popović, S., Jakšić, D., Matić, R., Bjelica, D., & Maksimović, N. (2014). Examining Beliefs and Attitudes toward Advertising through Sport among Serbian Consumers. In *Book of abstracts of International conference "Economics and Management of Sports 2014"* (pp. 11-12). Brno: Faculty of Sports Studies.
- Popović, S., Bjelica, D., Jakšić, D., & Georgiev, G. (2013). How does Advertising Through Sport Work? Evidence from Montenegro. In *Book of Abstracts of the 18th Annual Congress of the European College of Sport Science* (444-445), Barcelona: National Institute of Physical Education of Catalonia.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Jakšić, D., i Bjelica, D. (2015a). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 50-56.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Hadžić, R., Milošević, Z., i Bjelica, D. (2015b). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 262-269.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Vujović, D., Milošević, Z., i Bjelica, D. (2015c). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 270-276.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Jakšić, D., & Bjelica, D. (2015d). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Question How Often They Participate in Sports Activities. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (58-59), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Hadžić, R., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015e). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Question How Often Consumers Purchase Sporting Goods. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (59-60), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Vujović, D., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015f). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Frequency of Watching Sports Events. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (60), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Jakšić, D., Matić, R., Bjelica, D., & Maksimović, N. (2015g). Examining Beliefs and Attitudes toward Advertising through Sport among Serbian Consumers. *Studia Sportiva*, 9(1), 225-231.
- Popović, S. (2015). Sport Nowadays (In Montenegrin). In D. Bjelica (Ed.), *Advertising Role of Sponsorship in Modern Sport* (pp. 111-116). Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., & Milašinović, R. (2016). Model of Advertising Communication in Sport. *Sport Mont*, 14(1), 33-38.
- Zorić, G., Mašanović, B., & Gardašević, J. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the question how often consumers purchase sporting goods. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 17-21. doi: 10.26773/jaspe.171003.
- Zorić, G., Mašanović, B., & Gardašević, J. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the question how often consumers purchase sporting goods. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 21-25.

D. Bjelica

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Narodne omladine bb, Niksic, Montenegro
e-mail: sportmont@t-com.me

Attitudes of Consumers from the Mostar Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Question how Often they Participate in Sports Activities

Marin Corluka

University of Mostar, Faculty of Mathematics and Science Education, Mostar, Bosnia and Herzegovina

Dusko Bjelica and Marina Vukotic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Niksic, Montenegro

ABSTRACT

Advertising is an attractive promotional tool for marketers who can use it to strengthen communication with consumers and persuade them to purchasing certain product or service. Hence, there is necessity to analyse their general attitudes among various questions, while this research was aimed at gaining relevant knowledge about the attitudes of Mostar consumers toward advertising through sport among the question how often they participate in sports activities. The sample included 228 respondents, divided into six subsample groups: consumers who do not participate in sport activities at all, then consumers who participate in sport activities less than ones a month, next 1–4 a month, 5–10 a month, 11–20 a month, as well as consumers participate in sport activities more than 20 times a month. The sample of variables contained the system of three general attitudes which were modelled by seven-point Likert scale. The results of the measuring were analysed by multivariate analysis (MANOVA) and univariate analysis (ANOVA) and Post Hoc test. Based on the statistical analyses it was found that significant differences occur at multivariate level, as well as between all three variables at a significance level of $p=.000$. Hence, it is interesting to highlight that it was found there are significant differences showed up between the consumers who participate in various sports activities. These results are so important for the marketers, mostly due to the reason they can't merge all the potential consumers who participate in various sports activities into one homogeneous group. This is the case in previous investigations and this observation presents relevant information.

Key words: Attitudes, Advertising, Sports Events, Mostar

Uvod

Zaključci pionirskih studija iz navedene oblasti koji su objavljeni od strane Bauer-a i Greiser-a (Popović, 2011) i Lutz-a (Klačar, i Popović, 2010) pokrenuli su ideje koje se odnose na činjenicu da stavovi potrošača prema reklamiranju predstavljaju jedan od značajnih faktora koji mogu ojačati efikasnost reklamnih kampanja, uglavnom zbog razloga da kognitivna sposobnost potrošača prema reklamiranju jeste sadržana u njihovim osjećanjima i mislima (Muratović, Bjelica, & Popović, 2014). Ako se nastavi sa istraživanjem ovog pitanja i ode se mnogo dublje, zanimljivo je da se primjećuje postojanje brojnih studija koje su istraživale stavove potrošača prema reklamiranju, ali većina njih smatra stavove potrošača prema reklamiranju samo uopšteno (Bjelica, i Popović, 2011; Popović, 2011b; Popović, Molnar, i Radovanović, 2011a; Popović, Matić, Milašinović, Jakšić, i Bjelica, 2015a; Popović, Matić, Milašinović, Hadžić, Milošević, i Bjelica, 2015b; Popović, Matić, Milašinović, Vujović, Milošević, i Bjelica, 2015c). U svakom slučaju, neki od njih su zaključili da su stavovi prema reklamiranju pokazali negativan trend tokom 1960-ih i 1970-ih (Popović, Bjelica, Jakšić, & Georgiev, 2013; Popović, 2015; Popović, & Milašinović, 2016), dok su drugi pronašli povoljnije stavove ispitanika u istom periodu (Popović, 2011). Ove nedosljednosti su navele na sumnju da reklamne kampanje koje koriste elemente iz specifičnih medijuma utiču na stavove potrošača prema reklamiranju u skladu sa tim (Popović, 2011). Neki autori su vjerovali da je jedan od najrelevantnijih

medija, upravo sport, odnosno sportisti i njihovi timovi, sportski događaji i sportski objekti (Bjelica i Popović, 2011; Mašanović, Zorić, & Gardašević, 2017; Masanovic, Zoric, & Gardasevic, 2018; Gardašević, Zorić, & Mašanović, 2018), uglavnom iz razloga što ovi elementi mogu da utiču na stavove potrošača i naprave značajne oscilacije kod stavova u poređenju sa ostalim elementima (Bjelica, Popović, Jakšić, Hadžić, & Akpinar, 2014b; Bjelica, i Popović, 2015a; Bjelica, & Popović, 2015b; Bjelica, Gardašević, Vasiljević, & Popović, 2016a; Bjelica, Gardašević, Vasiljević, & Popović, 2016c; Zorić, Mašanović, & Gardašević, 2017; Zorić, Mašanović, & Gardašević 2018). Iz tog razloga, mnogi istraživači priznaju sport kao nezavisnu reklamnu platformu koju poslovni subjekti mogu koristiti kako bi prevazišli negativne stavove potrošača prema reklamiranju. Samim tim se postavilo i pitanje, kako bavljenje sportskim aktivnostima utiče na stavove potrošača prema reklamiranju u sportu kao jedan od niza problema sa kojim se nije susrećalo mnogo autora do sada (Bjelica, Popović, & Akpinar, 2014a; Bjelica, Popović, & Akpinar, 2015c; Bjelica, Popović, & Akpinar, 2016b; Bjelica, Popović, & Akpinar, 2017; Gardašević, Zorić, & Mašanović, 2017), a to upravo i jeste cilj ove studije.

Metod

Populaciju u ovoj studiji su činili studenti sa Univerziteta u Mostaru koji su u vrijeme anketiranja, imali boravište na terito-

riji Bosne i Hercegovine, dok je uzorak ispitanika organizovan putem kombinovanja ili raslojavanja, tako da su obrađena različita svojstva navedene populacije i različiti prostori na kojima je ona egzistirala.

Upitnici su distribuirani studentima osnovnih studija u štampanom i elektronskom obliku. Ukupno je prikupljeno 233 upitnika, ali je 5 upitnika bilo isključeno iz analize, budući da nisu bili adekvatno popunjeni, tako da je u istraživanju učestvovalo, ukupno 228 ispitanika (slučajno odabranih studenata sa Univerziteta u Mostaru). Instrument istraživanja je predstavljao standardizovani upitnik (Popović, 2011) i sastojao se iz dva dijela, generalnih stavova prema reklamiranju u sportu i socio-demografskih karakteristika ispitanika kada je učestalost bavljenja sportskim aktivnostima tokom mjeseca u pitanju. Sistem promjenljivih u ovom upitniku je sadržao tri tvrdnje koje su ispitanici trebali da ocijene prema sedmo-stepenoj Likertovoj skali vrijednosti, kao i šest socio-demografskih karakteristika ispitanika (uopšte se ne bave, manje od jednom mjesečno, 1–4 puta mjesečno, 5–10 puta mjesečno, 11–20 puta mjesečno, i više od 20 puta mjesečno). Popunjavanje upitnika nije trajalo u prosjeku više od 10 minuta, a ispitanici su u anketi učestvovali na dobrovoljnoj osnovi. Važno je naglasiti da je anketa bila anonimna i da su svi odgovori bili strogo poverljivi. Vrijedno je napomenuti i da su ispitanici, i pored svega navedenog, imali mo-

gućnost da u svakom momentu opozovu svoje učešće u anketi, ali se niko od njih nije na tako nešto odlučio.

Empirijski podaci su analizirani putem statističkog paketa za društvene nauke (SPSS 20.0), a kao prvi korak, bila je primijenjena deskriptivna statistika kojom su izračunati, prije svega frekvencija, zatim aritmetička sredina, standardna devijacija, kao i mjere asimetrije (Skewness) i spljoštenosti (Kurtosis) za svaku od tvrdnji. Budući da su se promjenljive u ovoj studiji nalazile na neparametrijskim skalama, radi detaljnijih analiza koje su slijedile, bilo je neophodno da se one, primjenom Bloinovog postupka transformišu u skale višeg reda. Zatim su primjenom multivarijantne analize varijanse (MANOVA), univarijantne analize varijanse (ANOVA) i LSD Post Hoc testa, utvrđene razlike u generalnim stavovima ispitanika prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima tokom mjeseca.

Rezultati

U prvoj tabeli su prikazani deskriptivni statistički podaci za sve tri tvrdnje koje su se odnosile na generalne stavove ispitanika prema reklamiranju u sportu. Prije svega, prikazana je aritmetička sredina koja oslikava pozitivne vrijednosti stavova kada su sve tri

Tabela 1. Generalni stavovi prema reklamiranju u sportu

	Mean	S.D.	Skewness		Kurtosis	
			Statistic	S.E.	Statistic	S.E.
GSS1	4.25	2.116	-.237	.161	-1.422	.321
GSS2	4.59	2.190	-.403	.161	-1.349	.321
GSS3	4.32	1.756	-.227	.161	-1.082	.321

Legenda: Mean – Aritmetička sredina; S.D. – Standardna devijacija; Skewness – Mjera asimetrije; Kurtosis – Mjera spljoštenosti; Statistic – Statistička vrijednost; S.E. – Standardna greška; GSS1 – Moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu; GSS2 – Sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar; GSS3 – Sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu

tvrdnje u pitanju, dok vrijednosti standardne devijacije pokazuju da elementi skupa, u prosjeku ne odstupaju značajno od aritme-

tičke sredine. Kada se govori o mjerama asimetrije (Skewness) i spljoštenosti (Kurtosis), negativne vrijednosti asimetrije kod svih

Tabela 2. Multivarijantna značajnost razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu kod ispitanika sa različitim navikama kada je bavljenje sportskim aktivnostima u pitanju

		N	Mean	S.D.
GSS1	Ne bave se	20	2.85	1.531
	< 1	20	4.40	1.603
	1 – 4	22	3.36	1.529
	5 – 10	30	3.97	2.173
	11 – 20	45	5.00	1.796
	> 20	91	4.46	2.373
	Ukupno	228	4.25	2.116
GSS2	Ne bave se	20	3.05	1.356
	< 1	20	4.75	1.803
	1 – 4	22	3.41	1.919
	5 – 10	30	4.30	2.351
	11 – 20	45	5.33	1.895
	> 20	91	4.91	2.313
	Ukupno	228	4.59	2.190
GSS3	Ne bave se	20	3.05	1.356
	< 1	20	4.85	1.040
	1 – 4	22	2.41	1.297
	5 – 10	30	4.43	1.455
	11 – 20	45	4.62	1.862
	> 20	91	4.76	1.682
	Ukupno	228	4.32	1.756

F=4.393; p=.000

promjenljivih pokazuju da je većina rezultata desno od srednje vrijednosti, među većim vrijednostima, dok negativne vrijednosti spljoštenosti kod svih promjenljivih pokazuju da je raspodjela pljosnatija od normalne tj. da ima više rezultata nagomilanih na repovima raspodjele.

U nastavku ove studije su prikazani komparativni statistički podaci generalnih stavova prema reklamiranju u sportu koji su dobijeni primjenom multivarijatne analize varijanse (MANOVA), univarijatne analize varijanse (ANOVA) i LSD Post Hoc testa, a u cilju utvrđivanja razlike u generalnim stavovima ispitanika prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost ba-

vljenja sportskim aktivnostima.

Inspekcijom druge tabele u kojoj su prikazani rezultati multivarijatne analize, jasno se uočava da u cijelom sistemu upoređivanih parametara postoji statistički značajna razlika u generalnim stavovima prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima ($p=.000$).

Inspekcijom treće tabele u kojoj su prikazani rezultati univarijatne analize, jasno se uočava da je došlo do statistički značajnih razlika u generalnim stavovima prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima kod sve tri promjenljive.

Tabela 3. Univarijatna značajnost razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu kod ispitanika sa različitim navikama kada je bavljenje sportskim aktivnostima u pitanju

	F	p
GSS1	4.245	.001
GSS2	5.265	.000
GSS3	11.126	.000

Inspekcijom naredne tri tabele gdje su prikazani rezultati Post Hoc testa koji ukazuju na značajnost razlika između parova pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je bavljenje sportskim aktivnostima u pitanju za svaku promjenljivu, bu-

dući na rezultate koji su se pojavili na univarijatnom nivou, očekivano se uočava da postoje statistički značajne razlike pojedinih parametara.

Tabela 4. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je bavljenje sportskim aktivnostima u pitanju kod tvrdnje „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“

vs	Ne bave se	< 1	1 – 4	5 – 10	11 – 20
< 1	.017				
1 – 4	.417	.102			
5 – 10	.060	.464	.295		
11 – 20	.000	.276	.002	.033	
> 20	.002	.903	.025	.252	.150

Došlo se do zaključka da se kod prve tvrdnje „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“ javljaju razlike između

ispitanika koji se ne bave sportskim aktivnostima i između grupa ispitanika koji se bave sportskim aktivnostima manje od 1

Tabela 5. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je bavljenje sportskim aktivnostima u pitanju kod tvrdnje „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“

vs	Ne bave se	< 1	1 – 4	5 – 10	11 – 20
< 1	.011				
1 – 4	.579	.039			
5 – 10	.040	.457	.131		
11 – 20	.000	.301	.001	.037	
> 20	.000	.754	.003	.166	.271

puta mjesečno, 11-20 i preko 20 puta mjesečno. Takođe razlike se javljaju između ispitanika koji se bave sportskim aktivnostima 1-4 puta mjesečno i onih grupa koje se bave sportskim aktivnostima 11-20 i preko 20 puta mjesečno. Na kraju razlike još

primjećujemo između ispitanika koji se bave sportskim aktivnostima 5-10 i 11-20 puta mjesečno. Pozitivnije rezultate vidimo kod dvije grupe koje se najviše bave sportskim aktivnostima, najmanje pozitivne kod grupe koja se ne bavi sportom.

Tabela 6. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je bavljenje sportskim aktivnostima u pitanju kod tvrdnje „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“

vs	Ne bave se	< 1	1 – 4	5 – 10	11 – 20
< 1	.000				
1 – 4	.193	.000			
5 – 10	.003	.364	.000		
11 – 20	.000	.594	.000	.614	
> 20	.000	.815	.000	.332	.639

Došlo se do zaključka da se kod druge tvrdnje „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“ javljaju

razlike između ispitanika koji se ne bave sportskim aktivnostima i između grupa ispitanika koji se bave sportskim aktivnosti-

ma manje od 1 puta mjesečno, 5-10, 11-20 i preko 20 puta mjesečno; između ispitanika koji se bave sportskim aktivnostima 1-4 puta mjesečno i onih grupa koje se sportskim aktivnostima bave 11-20 i preko 20 puta mjesečno; između ispitanika koji se bave sportskim aktivnostima manje od 1 puta mjesečno i 1-4 puta mjesečno; između ispitanika koji se bave sportskim aktivnostima 5-10 puta mjesečno i 11-20 puta mjesečno. Pozitivnije rezultate vidimo kod dvije grupe koje se najviše bave sportskim aktivnostima, najmanje pozitivne kod grupe koja se ne bavi sportom.

Došlo se do zaključka da se kod treće tvrdnje „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“ javljaju razlike između ispitanika koji se ne bave sportskim aktivnostima i između grupa ispitanika koji se bave sportskim aktivnostima manje od 1 puta mjesečno, 5-10, 11-20 i preko 20 puta mjesečno. Takođe razlike se javljaju između ispitanika koji se bave sportskim aktivnostima 1-4 puta mjesečno i između grupa ispitanika koji se bave sportskim aktivnostima 5-10, 11-20 i preko 20 puta mjesečno. Na kraju, razlike se javljaju između ispitanika koji se bave sportskim aktivnostima manje od 1 puta mjesečno i entiteta koji se bave sportskim aktivnostima od 1-4 puta mjesečno. Pozitivnije rezultate vidimo kod dvije grupe koje se najviše bave sportskim aktivnostima, najmanje pozitivne kod grupe koja se bavi sportom 1-4 puta mjesečno.

Diskusija

S obzirom da su rezultati pokazali da ispitanici imaju veoma pozitivan stav prema reklamiranju u sportu što potvrđuje visoka vrijednost aritmetičke sredine za sve tri promjenljive, kao i da skoro dvije trećine ispitanika imaju pozitivan stav prema reklamiranju u sportu što se ogleda u izrazito negativnim vrijednostima mjera asimetrije, trebalo bi naglasiti da su ovi rezultate usaglašeni sa rezultatima prethodnih istraživanja (Molnar, Lilić, Popović, Akpinar, & Jakšić, 2011; Popović, Jakšić, Matić, Bjelica, & Maksimović, 2014; Popović, Bjelica, Georgiev, & Akpinar, 2011b; Popović, Matić, Milašinović, Jakšić, & Bjelica, 2015d; Popović, Matić, Milašinović, Hadžić, Milošević, & Bjelica, 2015e; Popović, Matić, Milašinović, Vujović, Milošević, & Bjelica, 2015f; Popović, Jakšić, Matić, Bjelica, & Maksimović, 2015g), i da ne postoje značajne razlike koje bi trebalo po-

menuti. Dobijeni rezultati, takođe jasno ukazuju da ispitanici koji žive na različitim lokacijama, kao što su Sjedinjene države, Turska, Crna Gora, Srbija, i Bosna i Hercegovina, imaju pozitivne stavove prema reklamiranju u sportu, dok je, ipak, poređenje radi, vrijedno navesti da prema Mittal-u (Popović, 2011), različite studije ukazuju na negativne stavove kada je reklamiranje proizvoda u tradicionalnim industrijama u pitanju. Prema tome, više je nego evidentno da je primjena sporta u savremenoj poslovnoj komunikaciji uticala da se generalni stavovi potrošača značajno promijene kada je reklamiranje u pitanju, a prepoznavanje privlačnosti sporta je omogućilo poslovnim organizacijama da se približe sportskim potrošačima i na mnogo bezbolniji način utiču na njihovo ponašanje.

Utvrđivanjem razlike u generalnim stavovima ispitanika prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestvovanje u sportskim aktivnostima, u ovoj studiji su pronađene razlike u stavovima između ispitanika koji imaju različite navike kada je u pitanju učestvovanje u sportskim aktivnostima. Ove razlike su se pojavile kod sve tri promjenljive na univarijatnom nivou. Kod dvije promjenljive „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“, i „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“ najpozitivnije rezultate vidimo kod dvije grupe koje se najviše bave sportskim aktivnostima, najmanje pozitivne kod grupe koja se ne bavi sportom. Kod treće promjenljive „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“, najpozitivnije rezultate vidimo kod dvije grupe koje se najviše bave sportskim aktivnostima, najmanje pozitivne kod grupe koja se bavi sportom 1-4 puta mjesečno.

Na osnovu statističkih analiza, utvrđeno je da se značajne razlike javljaju na multivarijatnom nivou, kao i između većine varijabli na univarijatnom nivou značajnosti od $p=.00$. Pronađene značajne razlike između ispitanika sa različitim učestalošću u bavljenju sportskim aktivnostima, slažu se sa prethodnim studijama (Bjelica i sar., 2014b; Bjelica, i Popović, 2015a; Bjelica, i Popović, 2015b; Bjelica i sar., 2016a; Bjelica i sar., 2016c; Gardašević, Zorić, & Mašanović, 2017). Ovi rezultati su veoma važni za poslovne subjekte u Crnoj Gori i za naučnu javnost, uglavnom iz razloga što ne mogu spojiti sve potencijalne potrošače koji učestvuju u raznim sportskim aktivnostima u jednu homogenu grupu, o čemu govore i prethodna istraživanja (Bjelica i sar., 2016a; Bjelica i sar., 2016c).

REFERENCES

- Bjelica, D., i Popović, S. (2011). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja. *Sportske nauke i zdravlje*, 1(2), 114-119.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2014a). *Book of Abstracts of the 11th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., Jakšić, D., Hadžić, R., & Akpinar, S. (2014b). How Does Advertising through Sport Work? Evidence from Turkey. In Proceedings book of the 7th International Scientific Conference on Kinesiology "Fundamental and Applied Kinesiology – Steps Forward " (477). Opatija: University of Zegreb, Faculty of Kinesiology.
- Bjelica, D., i Popović, S. (2015a). Evolucija reklamiranja sa posebnim osvrtom na reklamiranje u sportu. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 35-41.
- Bjelica, D., & Popović, S. (2015b). Evolution of Advertising with a Specific Retrospection at Sport Advertising. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (60-61), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popovic, S., & Akpinar, S. (2015c). *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Gardašević, J., Vasiljević, I., & Popović, S. (2016a). Ethical Dilemmas of Sport Advertising. *Sport Mont*, 14(3), 41-43.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2016b). *Book of Abstracts of the 13th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Gardašević, J., Vasiljević, I., & Popović, S. (2016c). Ethical dilemmas of sport advertising. In *Book of Abstracts of the 13th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (41), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.

- Bjelica, D., Popovic, S., & Akpinar, S. (2017). *Book of Abstracts of the 14th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Gardašević, J., Zorić, G., & Mašanović, B. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the question how often they participate in sports activities. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 23-27.
- Gardašević, J., Zorić, G., & Mašanović, B. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the question how often they participate in sports activities. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 15-19.
- Klačar, M. i Popović, S. (2010). Reklamiranje u sportu kao efektivno sredstv osavremene komunikacije. *Teme*, 4, 1219-1230.
- Mašanovic, B., Zorić, G., & Gardašević, J. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the frequency of watching sports events. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 3-7.
- Mašanović, B., Zorić, G., & Gardašević, J. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the frequency of watching sports events. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 9-13.
- Molnar, S., Lilić, Lj., Popović, S., Akpinar, S., & Jakšić, D. (2011). Attitudes of various demographic groups toward advertising through sport at METU. *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, 9(3), 255-263.
- Muratović, A., Bjelica, D., & Popović, S. (2014). Examining beliefs and attitudes toward advertising through sport among montenegrin consumers. *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, 12(2), 95-104.
- Popović, S. (2011). *Reklamiranje u sportu kao efektivno sredstvo savremene poslovne komunikacije*. Neobjavljena doktorska disertacija, Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu.
- Popović, S. (2011b). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda. *Sport Mont*, 9(28,29,30), 140-147.
- Popović, S., Molnar, S. i Radovanović, D. (2011a). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima. *Sport Mont*, 9(28,29,30), 148-155.
- Popović, S., Bjelica, D., Georgiev, G., & Akpinar, S. (2011b). Comparison of attitudes toward advertising through sport between Montenegrin and Turkish stakeholders. In *Proceedings book of the 6th International Scientific Conference on Kinesiology "Integrative Power of Kinesiology"* (612). Opatija: University of Zegreb, Faculty of Kinesiology.
- Popović, S., Jakšić, D., Matić, R., Bjelica, D., & Maksimović, N. (2014). Examining Beliefs and Attitudes toward Advertising through Sport among Serbian Consumers. In *Book of abstracts of International conference "Economics and Management of Sports 2014"* (pp. 11-12). Brno: Faculty of Sports Studies.
- Popović, S., Bjelica, D., Jakšić, D., & Georgiev, G. (2013). How does Advertising Through Sport Work? Evidence from Montenegro. In *Book of Abstracts of the 18th Annual Congress of the European College of Sport Science* (444-445), Barcelona: National Institute of Physical Education of Catalonia.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Jakšić, D., i Bjelica, D. (2015a). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 50-56.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Hadžić, R., Milošević, Z., i Bjelica, D. (2015b). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 262-269.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Vujović, D., Milošević, Z. i Bjelica, D. (2015c). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 270-276.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Jakšić, D., & Bjelica, D. (2015d). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Question How Often They Participate in Sports Activities. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (58-59), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Hadžić, R., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015e). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Question How Often Consumers Purchase Sporting Goods. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (59-60), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Vujović, D., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015f). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Frequency of Watching Sports Events. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (60), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Jakšić, D., Matić, R., Bjelica, D., & Maksimović, N. (2015g). Examining Beliefs and Attitudes toward Advertising through Sport among Serbian Consumers. *Studia Sportiva*, 9(1), 225-231.
- Popović, S. (2015). Sport Nowadays (In Montenegrin). In D. Bjelica (Ed.), *Advertising Role of Sponsorship in Modern Sport* (pp. 111-116). Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S. & Milašinović, R. (2016). Model of Advertising Communication in Sport. *Sport Mont*, 14(1), 33–38.
- Zorić, G., Mašanović, B., & Gardašević, J. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the question how often consumers purchase sporting goods. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 17-21. doi: 10.26773/jaspe.17100.
- Zorić, G., Mašanović, B., & Gardašević, J. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the question how often consumers purchase sporting goods. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 21-25.

M. Corluka

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Narodne omladine bb, Niksic, Montenegro
e-mail: marinavuk@ac.me

Effects of Four-Month Exercise Program on Correction of Body Posture of Persons with Different Visual Impairment

Damira Vranešić-Hadžimehmedović, Izet Bajramović, Slavenko Likić, Muhamed Tabaković and Dženana Imamović
University of Sarajevo, Faculty for Sport and Physical Education, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

ABSTRACT

The aim of this study was to determine the effect of a four-month specific exercise program on correcting the posture of persons with different visual impairment. The sample consisted of 20 elementary students with visual impairment diagnosis, 11 boys and 9 girls aged 9-14 (12 ± 0.6). The classification of the examinees was performed according to the established degree of visual impairment, 10 blind persons and 10 partially sighted persons. The pupils voluntarily participated in the exercise program. The exercise program was structured of two phases: exercise on dryland and exercise in water. A total of 36 exercise units were completed during four months period. Seven tests were used to evaluate the body posture, based on the determination of segmental dimensions and the visual projection of the marked points. The contents of the program were performed with the aim of preventing and correcting the observed irregularities of the body posture. The t-test scores indicated statistically significant differences between two measurements ($p < 0.05$, $p < 0.01$). It can be concluded that elementary movements, performed through dryland and especially water exercises, had a good effect on correcting the body's posture of blind and partially sighted persons.

Key words: Blind and Partially Sighted Persons, Body Posture, Exercise Program, Correction, Prevention

Uvod

Nepravilno držanje tijela može posljedično uzrokovati oštećenje ili deformitet kičme u slučaju djece i mladih osoba. Također, svakodnevnim zauzimanjem neodgovarajućih položaja i nepravilnog držanja tijela, nastaje mogućnost pritiskanja organa za disanje i krvotok, što može usporiti srčani ciklus. Vizuelna kontrola utječe na posturalnu stabilnost i držanje tijela (Friedrich, 2008). Pojedinačno ili zajedno, sljepoća i slabovidnost mogu nepovoljno utjecati na držanje tijela, te znatno češće doprinose dijagnosticiranju različitih deformacija kičmenog stuba nego je to slučaj u općoj školskoj populaciji djece i mladih. Na početku puberteta, znatno češće su uočene strukturalne deformacije kičmenog stuba kod učenika sa oštećenim vidom, u odnosu na učenike sa normalnim vidom, a koji pripadaju istom uzrastu (Šakić, 1993).

Da bi se ustanovile razlike između pravilnog držanja tijela i zdrave kičme u odnosu na prisustvo određenih kičmenih oštećenja i deformiteta, potrebno je poznavati fiziološki pravilan izgled kičmenog stuba. Ovakav izgled podrazumijeva postojanje četiri tipična zakrivljenja kičmenog stuba, a koja se različitim neprimjerenim opterećenjima mogu znatno povećati. U vratnom i lumbalnom dijelu nastaje konkavno zakrivljenje, dok je u leđnom dijelu i krstima prisutno konveksno zakrivljenje, što zajedno formira karakteristični *dupli S* izgled kičmenog stuba (Troekes, 2000).

Potvrđeno je da se tjelesnim aktivnostima može poboljšati posturalna ravnoteža (Aydoğ i dr., 2006). Pritom je potrebno primarno raditi na funkcionalnosti mišića koji su odgovorni za očuvanje fiziološki pravilnog držanja tijela. Uspjeh osoba sa oštećenim vidom u različitim tjelesnim aktivnostima zavisi u velikoj mjeri od sposobnosti edukatora da verbalno prenese informacije (Sherrill, 1993). Kao veoma učinkovita forma tjelesne aktivnosti u radu sa osobama sa oštećenim vidom je vježba-

nje u vodi. Ukoliko se radi sa osobama sa oštećenjem vidnog polja, osnova pri realizaciji tjelesnih aktivnosti se treba sastojati u učinkovitoj primjeni verbalnih i taktilnih uputa (Lulić-Drenjak i sar., 2012). Slabovidnu osobu treba voditi kroz konkretan sadržaj uz pomoć asistencije u vodi, a zatim da osoba takav sadržaj može što samostalnije izvoditi i kontinuirano ponavljati. Također, važno je slijepi i slabovidne osobe, u svakodnevnom životu konstantno napominjati na pravilno držanje tijela tako da nastoje povlačiti glavu i potiljak prema gore i nazad, kako bi što duže očuvali zdravlje kičmenog stuba i utjecali na svoj estetski izgled (Troekes, 2000).

Cilj studije je utvrditi efekte četveromjesečnog programa vježbanja, na suhom i u vodi, na korekciju držanja tijela slijepih i slabovidnih učenika.

Metode

Uzorak ispitanika je sačinjen metodom namjernog odabira 20 učenika (11 dječaka i 9 djevojčica) sa dijagnosticiranim oštećenjem vida, uzrasta od 9 do 14 godina (12 ± 0.6). Svi ispitanici su bili učenici Centra za slijepu i slabovidnu djecu i omladinu u Sarajevu (BiH). Podjela ispitanika, odnosno 10 slijepih i 10 slabovidnih učenika, izvršena je u odnosu na stepen sljepoće i slabovidnosti, prema međunarodnoj klasifikaciji oštećenja, invaliditeta i hendikepa (1986). Staratelji učenika su potpisali dobrovoljni pristanak za realizaciju programa vježbanja, te mogućnost napuštanja istog u slučaju takve odluke. Svi učenici su dobili ljekarsku saglasnost.

Za procjenu držanja tijela primijenjeno je 7 testova koji su bazirani na utvrđivanju segmentarnih dimenzija vizuelnom projekcijom markiranih tačaka (Wolański, 1975): 1) držanje glave; 2) držanje ramena; 3) držanje grudni; 4) držanje lopatica; 5) držanje kičme; 6) držanje trbuha i 7) držanje nogu. Sa ciljem bo-

lje osjetljivosti testova za procjenu držanja tijela, skala je modificirana na sljedeći način: nema deformiteta (ocjena 1); neznatna odstupanja (ocjena 2); vrlo mala odstupanja (ocjena 3); naglašeno odstupanje (ocjena 4); i izrazito odstupanje (ocjena 5). Mjerenje je izvršeno u dvije vremenske tačke, prije i poslije realizacije četveromjesečnog programa vježbanja.

Rezultati su dobiveni izračunavanjem deskriptivnih vrijednosti i razlika aritmetičkih sredina primjenom *t*-testa za zavisne uzorke (SPSS – IBM), postavljenom na nivou statističke značajnosti $p < 0.05$.

Program vježbanja je obuhvatio faze vježbi na suhom i vježbi u vodi (tabela 1). Ukupno je realizovano 36 sati vježbanja,

raspoređenih tokom 4 mjeseca. Trajanje vježbanja na suhom je iznosilo 45 minuta, uz sedmičnu frekvenciju od 3 puta. Trajanje vježbanja u vodi je iznosilo 90 minuta, uz sedmičnu frekvenciju od 2 puta. Program vježbanja je sadržavao kretne aktivnosti prilagođene slijepim i slabovidnim učenicima, sa dominantnim potenciranjem pravilnog držanja tijela, biomehaničku korektnost realizacije zadatih vježbi, te uz upotrebu prikladnih rekvizita (palica, lopta, elastična traka, plutača). Sadržaji primijenjeni u vodi su realizovani uz asistenciju na prilagođenoj dubini bazena od 1,5 metara. Program apsolutno nije bio orijentisan na plivačke tehnike, a intenzitet i obim svih apliciranih vježbi bio je nizak odnosno manji.

Tabela 1. Dominirajuće vježbe realizovane u programu vježbanja slijepih i slabovidnih učenika

Uvodni dio sata
Hodanje naprijed, nazad i bočno na prstima i petama
Brzo hodanje sa dinamičnim radom ruku
Dinamički iskoraci, zakoraci, otkoraci i prekoraci
Dinamički pretkloni, zakloni i otkloni
Vježbe balansa i trčanje
Glavni dio sata
Soft ball vježbe koordinacije
Potisci i povlačenja sprave ili tijela
Čučnjevi i odvajanja
Podizanje trupa i nogu iz položaja ležanja na leđima
Ciljane vježbe u odnosu na uočeni deformitet
Glavni dio sata u vodi
Disanje
Gnjurenje
Plutanje na leđima i stomaku
Klizanje na leđima i stomaku sa aktivnim radom nogu
Aqua aerobic
Završni dio sata
Statički pretkloni, zakloni i otkloni u sunožnom i raskoračnom stavu
Statičko uzručenje i zaručenje
Statički iskoraci, sjed-dohvat
Labavljenje muskulature
Golbal igra

Rezultati

Pregledom deskriptivnih pokazatelja varijabli za procjenu držanja tijela, izračunatih u vremenskoj tački jedan (1) i vre-

menskoj tački dva (2), primijetne su niže vrijednosti rezultata aritmetičkih sredina u svim varijablama nakon drugog mjerenja (tabele 1 i 2). U ovom slučaju niže vrijednosti ukazuju na bolje vrijednosti. Step en odstupanja od aritmetičke sredine je najveći

Tabela 2. Deskriptivni pokazatelji držanja tijela slijepih i slabovidnih učenika prije programa vježbanja

Variable	Mean	Std. Deviation	Skw.	Ku.
Držanje glave	4.583	.717	1.474	.795
Držanje ramena	3.417	.717	.703	.368
Držanje grudi	1.708	.859	1.081	1.081
Držanje lopatica	4.000	1.216	1.081	.617
Držanje kičme	4.583	.717	1.425	1.474
Držanje trbuha	2.042	1.268	-1.474	.795
Držanje nogu	1.958	1.367	1.173	.593

Legenda: Variable – promjenjiva; Mean – aritmetička sredina; Std.Dev. – standardna devijacija; Skw – asimetričnost; Ku. – izduženost/spljoštenost

u prvom mjerenju kod varijabli za procjenu držanja nogu, ali i kod varijabli za procjenu držanja trbuha i lopatica. Pregledom rezultata drugog mjerenja uočava se znatno niže odstupanje svih promijenljivih, osim varijable za procjenu držanja nogu. Negativne vrijednosti rezultata asimetričnosti u prvom mjerenju ukazuju na grupisanje rezultata u zoni viših vrijednosti, dok se

u drugom mjerenju može govoriti o pozitivno asimetričnoj distribuciji, gdje je većina grupisana u zoni nižih vrijednosti. Pozitivne vrijednosti rezultata (Ku), u prvom mjerenju, ukazuju na leptokurtičnu distribuciju i lociranost rezultata oko srednje vrijednosti – *homogenost rezultata*. U drugom mjerenju rezultati (Ku) varijabli držanje ramena, držanje grudi, držanje kičme i

držanje lopatica, sugerišu na vrijednost manju od 0, te ukazuju na pljosnatiju (platikurtičnu) raspodjelu od normalne – *hetero-*

genost rezultata.

Rezultati *t*-testa ponovljenih mjerenja, u slučaju varijabli za

Tabela 3. Deskriptivni pokazatelji drugog mjerenja držanja tijela slijepih i slabovidnih učenika poslije programa vježbanja

Variable	Mean	Std. Deviation	Skw.	Ku.
Držanje glave	3.416	.503	.361	.876
Držanje ramena	2.583	.717	.839	-.485
Držanje grudi	1.500	.589	.694	-.401
Držanje lopatica	2.916	.928	.694	-.385
Držanje kičme	3.458	.721	-.535	-.076
Držanje trbuha	1.333	.637	-.222	.704
Držanje nogu	1.833	1.167	1.794	.869

procjenu držanje glave, ramena, lopatica, kičme ($p < 0.01$) i trbuha ($p < 0.05$), ukazuju na statistički značajne razlike (tabela 4).

Varijable za procjenu držanja grudi i nogu ne ukazuju na statistički značajne razlike između ponovljenih mjerenja ($p > 0.05$).

Tabela 4. Razlike aritmetičkih sredina držanja tijela slijepih i slabovidnih učenika prije i poslije programa vježbanja

	Variable	t	df	Sig. (2-tailed)
Pair 1	Držanje glave (1)	9,922	23	,000
	Držanje glave (2)			
Pair 2	Držanje ramena (1)	4,053	23	,000
	Držanje ramena (2)			
Pair 3	Držanje grudi (1)	1,310	23	,203
	Držanje grudi (2)			
Pair 4	Držanje lopatica (1)	8,117	23	,000
	Držanje lopatica (2)			
Pair 5	Držanje kičme (1)	9,000	23	,000
	Držanje kičme (2)			
Pair 6	Držanje trbuha (1)	2,600	23	,016
	Držanje trbuha (2)			
Pair 7	Držanje nogu (1)	1,696	23	,103
	Držanje nogu (2)			

Legenda: t – vrijednost testa; df – stepen slobode; Sig. – statistička značajnost; (1) – prvo mjerenje; (2) – drugo mjerenje.

Diskusija

U namjeri da se preveniraju i koriguju deformacije tjelesne posture, primjenjen je četveromjesečni program vježbanja na suhom i vježbanja u vodi. Korektivne vježbe, sa prikladnim opterećenjem, trebaju izvršiti utjecaj na ciljne segmente posturalnih mišića odnosno muskulaturu čitavog tijela. Koturović i Jerčević (1993) navode da je pritom važno pažnju posvetiti odgovarajućim vježbama disanja i korektivnog vježbanja u vodi, sa tačno određenim oblicima pokreta. Vježbe disanja u vodi predstavljaju pripremne vježbe tokom realizacije tjelesnih aktivnosti sa slijepim i slabovidnim osobama (Kazazović, 2001).

U slučaju vježbanja na suhom, primijenjeni elementarni pokreti potisaka sprave ili odguraja rukama u različitim smjerovima i ravnima, zatim povlačenja sprave ili tijela, pretkloni i zakloni, podizanja nogu iz različitih položaja, te čučnjevi mogu biti zastupljeni sa ciljem prevencije i korekcije tjelesne posture. Pomocni rekviziti i tehnička pomagala pospješuju precizniju izvedbu kretnih struktura, te efikasniju distribuciju kontrole opterećenja. Poželjno je da boja rekvizita bude uočljivija, u slučaju slabovidnih učenika, koji dakle imaju djelimično očuvan vid.

Faza programa vježbanja u vodi se pokazala izuzetno djelotvornom prilikom realizacije tjelesnih aktivnosti sa slijepim i slabovidnim osobama. Voda zbog svojih karakteristika najvjerojatnije predstavlja okruženje sa veoma malim rizikom od po-

tencijalnog ozljeđivanja. Za razliku od vježbanja na tlu, voda kao medij omogućava pružanje otpora u svim smjerovima. Kod male brzine pokreta, otpor vode je determiniran njenom gustoćom, a koja je 800 puta veća od gustoće zraka (di Prampero, 1986). Vježbe rehabilitacijskog tipa je dobro realizovati u vodi, obzirom da se zbog djelovanja sile potiska postiže smanjeni pritisak na kičmeni stub, a što je u slučaju slijepih i slabovidnih osoba veoma bitno.

Programi redovnog školskog tjelesnog odgoja ne mogu se primijeniti bez prilagođavanja prilikom rada sa djecom i mladima koji imaju određene tjelesne nedostatke, a pogotovo ne kada pored oštećenja lokomotornog aparata postoji i oštećenje vida (Šakić, 1993). Prilikom tjelesnih aktivnosti sa slijepim i slabovidnim osobama, primjereno objašnjavanje postavljenih zadataka vježbanja i pristupačna komunikacija su od ključne važnosti za uspješnu realizaciju programa vježbanja. Opipavanjem i dođiranjem predmeta i sprava, uz pomoć asistenta, učenicima sa oštećenjem vida se uveliko olakšava predstojeća realizacija programskih zadataka vježbanja.

U skladu sa učenim nepravilnostima tjelesne posture, važno je svakom učeniku osigurati poseban tretman u okviru ukupnog programa vježbanja. Slabost ovog istraživanja je nedostatak kontrolne grupe, koja bi prema karakteristikama i stepenu sljepoće i slabovidnosti trebala biti slična tretiranom uzorku ispitanika.

REFERENCES

- Aydoğ E, Bal A, Aydoğ ST, Cakci A. (2006). Evaluation of dynamic postural balance using the Biodex Stability System in rheumatoid arthritis patients. *Clin Rheumatol*, 25(4):462-7.
- Friedrich M, Grein HJ, Wicher C, Schuetze J, Mueller A, Lauenroth A, et al. (2008). Influence of pathologic and simulated visual dysfunctions on the postural system. *Exp Brain Res*. 186(2):305-14.
- di Prampero P. E. (1986). The energy cost of human locomotion on land and in water. *Int J Sports Med*. 7(2):55-72.
- Kazazović, B. (1998). *Plivanje kao sport i sredstvo zdravstvenog i tjelesnog odgoja*. Sarajevo: Fakultet za fizičku kulturu, Univerzitet u Sarajevu.
- Koturović, Lj., Jeričević, D. (1996). *Korektivna gimnastika*, II izdanje. Beograd: MIS sport.
- Lulić Drenjak, J., Vlahović, H., Marijančić, V. (2012). *Individualizacija rada u plivačkom klubu osoba s invaliditetom*. 12. Hrvatsko savjetovanje u obuci neplivača. Rijeka: Udru-
ga kineziologa grada Rijeke.
- Rulnjević, N., Strnad, M., Komadina, D. (UR) (1986). *Međunarodna klasifikacija oštećenja, invaliditeta i hendikepa MFK* (Svjetska zdravstvena organizacija 1980. – prevod). Zagreb: Zavod za zaštitu zdravlja SR Hrvatske, Medicinska naklada.
- Šakić, D. (1993). *Utjecaj sljepoće i slabovidnosti na držanje tijela djece i omladine*. Doktorska disertacija, Zagreb: Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Šantek, N, Svetec, A. (2009). *Fizioterapija kod osoba sa oštećenim vidom*. Zagreb: Zdravstveno veleučilište.
- Sherrill, C. (1993). *Adapted Physical Activity, Recreation, and Sport: Crossdisciplinary and Lifespan*. Brown & Benchmark.
- Trockes, A. (2000). *Yoga fuer Ruecken, Schulter und Nacken*. Muenchen: Graefe und Unzer Verlag GmbH.
- Wolański, N. (1975). *Metody kontroli i normy rozwoju dzieci i młodzieży*. Warszawa: Zakład Wydawnictw Lekarskich.

S. Likić

University of Sarajevo, Faculty for Sport and Physical Education, Patriotske lige 41, 71 000 Sarajevo, Bosnia and Herzegovina
e-mail: slavenkolikic@gmail.com

Attitudes of Consumers from the Mostar Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Frequency of Watching Sports Events

Marina Vukotic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Niksic, Montenegro

Marin Corluka

University of Mostar, Faculty of Mathematics and Science Education, Mostar, Bosnia and Herzegovina

Bojan Masanovic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Niksic, Montenegro

ABSTRACT

It is proposed that potential consumers form attitudes based on advertising through sport can influence decisions to purchase a particular advertiser's product. From this reason, it is important to analyse their general attitudes toward advertising through sport among various questions, and this investigation was aimed at gaining relevant knowledge about the attitudes of Mostar consumers toward advertising through sport among. The sample included 228 respondents, divided into six subsample groups: consumers, who do not watch sports events at all, then consumers who watch sports events 1-30 minutes, next 31-60 minutes, 61-90 minutes, 91-120 minutes, as well as consumers who watch sports events more than 120 minutes during the typical day. The sample of variables contained the system of three general attitudes which were modelled by seven-point Likert scale. The results of the measuring were analysed by multivariate analysis (MANOVA) and univariate analysis (ANOVA) and Post Hoc test. Based on the statistical analyses it was found that significant differences occur at multivariate level, as well as between all three variables at a significance level of $p=.006$. Hence, it is interesting to highlight that it was found there are significant differences showed up between the attitudes of consumers toward advertising through sport among the frequency of watching sports events. These results are so important for the marketers, mostly due to the reason they can't merge all the potential consumers regarding the frequency they watch the sports events. On the other hand, this is the case in previous investigations and this observation presents relevant information.

Key words: Attitudes, Advertising, Sports Events, Mostar

Uvod

Zaključni pionirskih studija iz navedene oblasti koji su objavljeni od strane Bauer-a i Greiser-a (Popović, 2011) i Lutz-a (Klačar, i Popović, 2010) pokrenuli su ideje koje se odnose na činjenicu da stavovi potrošača prema reklamiranju predstavljaju jedan od značajnih faktora koji mogu ojačati efikasnost reklamnih kampanja, uglavnom zbog razloga da kognitivna sposobnost potrošača prema reklamiranju jeste sadržana u njihovim osjećanjima i mislima (Muratović, Bjelica, & Popović, 2014). Ako se nastavi sa istraživanjem ovog pitanja i ode se mnogo dublje, zanimljivo je da se primjećuje postojanje brojnih studija koje su istraživale stavove potrošača prema reklamiranju, ali većina njih smatra stavove potrošača prema reklamiranju samo uopšteno (Bjelica, i Popović, 2011; Popović, 2011b; Popović, Molnar, i Radovanović, 2011a; Popović, Matić, Milašinović, Jakšić, i Bjelica, 2015a; Popović, Matić, Milašinović, Hadžić, Milošević, i Bjelica, 2015b; Popović, Matić, Milašinović, Vujović, Milošević, i Bjelica, 2015c). U svakom slučaju, neki od njih su zaključili da su stavovi prema reklamiranju pokazali negativan trend tokom 1960-ih i 1970-ih (Popović, Bjelica, Jakšić, & Georgiev, 2013; Popović, 2015; Popović, & Milašinović, 2016), dok su drugi pronašli povoljnije stavove ispitanika u istom periodu (Popović, 2011). Ove nedosljednosti su navele na sumnju da reklamne kampanje koje

koriste elemente iz specifičnih medijuma utiču na stavove potrošača prema reklamiranju u skladu sa tim (Popović, 2011). Neki autori su vjerovali da je jedan od najrelevantnijih medija, upravo sport, odnosno sportisti i njihovi timovi, sportski događaji i sportski objekti (Bjelica i Popović, 2011), uglavnom iz razloga što ovi elementi mogu da utiču na stavove potrošača i naprave značajne oscilacije kod stavova u poredjenju sa ostalim elementima (Bjelica, Popović, Jakšić, Hadžić, & Akpinar, 2014b; Bjelica, i Popović, 2015a; Bjelica, & Popović, 2015b; Bjelica, Gardašević, Vasiljević, & Popović, 2016a; Bjelica, Gardašević, Vasiljević, & Popović, 2016c; Zorić, Mašanović, & Gardašević, 2017; Gardašević, Zorić, & Mašanović, 2017; Masanovic, Zoric, & Gardasevic, 2018; Gardasevic, Zoric, & Masanovic, 2018). Iz tog razloga, mnogi istraživači priznaju sport kao nezavisnu reklamnu platformu koju poslovni subjekti mogu koristiti kako bi prevazišli negativne stavove potrošača prema reklamiranju. Samim tim se postavilo i pitanje, kako posmatranje sportskih događaja utiče na stavove potrošača prema reklamiranju u sportu kao jedan od niza problema sa kojim se nije susretalo mnogo autora do sada (Bjelica, Popović, & Akpinar, 2014a; Bjelica, Popović, & Akpinar, 2015c; Bjelica, Popović, & Akpinar, 2016b; Bjelica, Popović, & Akpinar, 2017; Mašanović, Zorić, & Gardašević, 2017; Zorić, Mašanović, & Gardašević, 2018), a to upravo i jeste cilj ove studije.

Metod

Populaciju u ovoj studiji su činili studenti sa Univerziteta u Mostaru koji su u vrijeme anketiranja, imali boravište na teritoriji Bosne i Hercegovine, dok je uzorak ispitanika organizovan putem kombinovanja ili raslojavanja, tako da su obrađena različita svojstva navedene populacije i različiti prostori na kojima je ona egzistirala.

Upitnici su distribuirani studentima osnovnih studija u stampanom i elektronskom obliku. Ukupno je prikupljeno 233 upitnika, ali je 5 upitnika bilo isključeno iz analize, budući da nijesu bili adekvatno popunjeni, tako da je u istraživanju učestvovalo, ukupno 228 ispitanika (slučajno odabranih studenata sa Univerziteta u Mostaru). Instrument istraživanja je predstavljao standardizovani upitnik (Popović, 2011) i sastojao se iz dva dijela, generalnih stavova prema reklamiranju u sportu i socio-demografskih karakteristika ispitanika kada je učestalost posmatranja sportskih događaja tokom dana u pitanju. Sistem promjenljivih u ovom upitniku je sadržao tri tvrdnje koje su ispitanici trebali da ocijene prema sedmo-stepenoj Likertovoj skali vrijednosti, kao i šest socio-demografskih karakteristika ispitanika (uopšte ne posmatraju, 1-30 minuta, 31-60 minuta, 61-90 minuta, 91-120 minuta, i više od 120 minuta). Popunjavanje upitnika nije trajalo, u prosjeku više od 10 minuta a ispitanici su u anketi učestvovali na dobrovoljnoj osnovi. Važno je naglasiti da je anketa bila anonimna i da su svi odgovori bili strogo poverljivi.

Vrijedno je napomenuti i da su ispitanici, i pored svega navedenog imali mogućnost da u svakom momentu opozovu svoje učešće u anketi, ali se niko od njih nije na tako nešto odlučio.

Empirijski podaci su analizirani putem statističkog paketa za društvene nauke (SPSS 20.0), a kao prvi korak, bila je primijenjena deskriptivna statistika kojom su izračunati, prije svega frekvencija, zatim aritmetička sredina, standardna devijacija, kao i mjere asimetrije (Skewness) i spljostenosti (Kurtosis) za svaku od tvrdnji. Budući da su se promjenljive u ovoj studiji nalazile na neparametrijskim skalama, radi detaljnijih analiza koje su slijedile, bilo je neophodno da se one, primjenom Blomovog postupka transformisu u skale višeg reda. Zatim su primjenom multivarijatne analize varijanse (MANOVA), univarijatne analize varijanse (ANOVA) i LSD Post Hoc testa, utvrđene razlike u generalnim stavovima ispitanika prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja tokom dana.

Rezultati

U prvoj tabeli su prikazani deskriptivni statistički podaci za sve tri tvrdnje koje su se odnosile na generalne stavove ispitanika prema reklamiranju u sportu. Prije svega, prikazana je aritmetička sredina koja oslikava pozitivne vrijednosti stavova kada su sve tri

Tabela 1. Generalni stavovi prema reklamiranju u sportu

	Mean	S.D.	Skewness		Kurtosis	
			Statistic	S.E.	Statistic	S.E.
GSS1	4.25	2.116	-.237	.161	-1.422	.321
GSS2	4.59	2.190	-.403	.161	-1.349	.321
GSS3	4.32	1.756	-.227	.161	-1.082	.321

Legenda: Mean – Aritmetička sredina; S.D.– Standardna devijacija; Skewness –Mjera asimetrije; Kurtosis–Mjera spljoštenosti; Statistic–Statistička vrijednost; S.E.– Standardna greška; GSS1-Moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu; GSS2 Sveobuhvatno. smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar; GSS3– Sveobuhvatno. da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu

tvrdnje u pitanju, dok vrijednosti standardne devijacije pokazuju da elementi skupa, u prosjeku ne odstupaju značajno od arit-

metičke sredine. Kada se govori o mjerama asimetrije (Skewness) i spljostenosti (Kurtosis), negativne vrijednosti asimetrije

Tabela 2. Multivarijatna značajnost razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu kod ispitanika sa različitim navikama kada je posmatranje sportskih događaja u pitanju

		N	Mean	S.D.
GSS1	Ne posmatraju	45	3.51	1.727
	1 – 30	76	4.08	2.096
	31 – 60	35	4.14	2.212
	61 – 90	37	4.68	2.393
	91 – 120	14	4.57	1.910
	> 120	21	5.67	1.713
	Ukupno	228	4.25	2.116
GSS2	Ne posmatraju	45	3.71	1.914
	1 – 30	76	4.62	2.185
	31 – 60	35	4.71	2.177
	61 – 90	37	4.84	2.398
	91 – 120	14	4.57	1.828
	> 120	21	5.76	2.143
	Ukupno	228	4.59	2.190
GSS3	Ne posmatraju	45	3.60	1.629
	1 – 30	76	4.12	1.404
	31 – 60	35	4.51	1.704
	61 – 90	37	4.97	2.291
	91 – 120	14	4.57	1.742
	> 120	21	4.95	1.658
	Ukupno	228	4.32	1.756

F=2.201; p=.006

kod svih promjenljivih pokazuju da je većina rezultata desno od srednje vrijednosti, među većim vrijednostima, dok negativne vrijednosti spljostenosti kod svih promjenljivih pokazuje da je raspodjela pljosnatija od normalne tj. da ima više rezultata nagomilanih na repovima raspodjele.

U nastavku ove studije su prikazani komparativni statistički podaci generalnih stavova prema reklamiranju u sportu koji su dobijeni primjenom multivarijatne analize varijanse (MANOVA), univarijatne analize varijanse (ANOVA) i LSD Post Hoc testa, a u cilju utvrđivanja razlike u generalnim stavovima ispitanika prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost po-

smatranja sportskih događaja tokom dana.

Inspekcijom druge tabele u kojoj su prikazani rezultati multivarijatne analize, uočava se da u cijelom sistemu upoređivanih parametara postoji statistički značajna razlika u generalnim stavovima prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja tokom dana ($p=.006$).

Inspekcijom treće tabele u kojoj su prikazani rezultati univarijatne analize, jasno se uočava da je, takođe došlo do statistički značajnih razlika u generalnim stavovima prema reklamiranju u sportu kod sve tri promenjive u odnosu na posmatranje sportskih događaja tokom dana.

Tabela 3. Univarijatna značajnost razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu kod ispitanika sa različitim navikama kada je posmatranje sportskih događaja u pitanju

	F	p
GSS1	3.663	.003
GSS2	2.886	.015
GSS3	3.624	.004

Inspekcijom naredne tri tabele gdje su prikazani rezultati Post Hoc testa koji ukazuju na značajnost razlika između parova pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je posma-

tranje sportskih događaja u pitanju za svaku promjenljivu. Po rezultatima koji su se pojavili na univarijatnom nivou, očekivano uočavamo statistički značajne razlike pojedinih parametara.

Tabela 4. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je posmatranje sportskih događaja u pitanju kod tvrdnje „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“

vs	Ne posmatraju	1 – 30	31 – 60	61 – 90	91 – 120
1 – 30	.144				
31 – 60	.174	.879			
61 – 90	.011	.149	.273		
91 – 120	.093	.411	.511	.872	
> 120	.000	.002	.008	.079	.124

Došlo se do zaključka da se kod prve tvrdnje „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“ javljaju razlike prije svega između ispitanika koji ne posmatraju sportske događaje uopšte i grupa ispitanika koji posmatraju sportske događaje 61-90 i više od 120 minuta dnevno. Takođe razlike se javljaju između ispitanika koji posmatraju sportske događaje više od

120 minuta dnevno i onih grupa koji sportske događaje posmatraju 1-31 i 31-60 minuta dnevno. Možemo uočiti da pripadnici grupe koje posmatraju sportske događaje više od 120 minuta dnevno imaju najviše pozitivnih odgovora, dok najmanje pozitivnih rezultata vidimo kod grupe koja ne posmatra sportske događaje.

Tabela 5. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je posmatranje sportskih događaja u pitanju kod tvrdnje „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“

vs	Ne posmatraju	1 – 30	31 – 60	61 – 90	91 – 120
1 – 30	.026				
31 – 60	.039	.827			
61 – 90	.019	.611	.807		
91 – 120	.192	.940	.833	.693	
> 120	.000	.032	.078	.116	.109

Došlo se do zaključka da se kod druge tvrdnje „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“ javljaju

razlike prije svega između ispitanika koji ne posmatraju sportske događaje uopšte i grupa ispitanika koji posmatraju sportske

Tabela 6. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je posmatranje sportskih događaja u pitanju kod tvrdnje „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“

vs	Ne posmatraju	1 – 30	31 – 60	61 – 90	91 – 120
1 – 30	.108				
31 – 60	.018	.257			
61 – 90	.000	.013	.256		
91 – 120	.064	.362	.916	.454	
> 120	.003	.049	.353	.965	.518

događaje od jednog do 30 minuta, 31-60, 61-90 i više od 120 minuta dnevno. Takođe razlike se javljaju između ispitanika koji sportske događaje posmatraju od 1-30 minuta dnevno i grupe koja posmatra sportske događaje više od 120 minuta dnevno. Možemo uočiti da pripadnici grupe koje posmatraju sportske događaje više od 120 minuta dnevno imaju najviše pozitivnih odgovora, dok najmanje pozitivnih rezultata vidimo kod grupe koja ne posmatra sportske događaje.

Došlo se do zaključka da se kod treće tvrdnje „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“ javljaju razlike prije svega između ispitanika koji ne posmatraju sportske događaje uopšte i grupa koje sportske događaje posmatraju 31-60, 61-90 i više od 120 minuta dnevno. Takođe razlike se javljaju između ispitanika koji sportske događaje posmatraju 1-30 i onih grupa koje sportske događaje posmatraju 61-90 i preko 120 minuta dnevno. Možemo uočiti da pripadnici grupe koje posmatraju sportske događaje 61-90 minuta dnevno imaju najviše pozitivnih odgovora dok, najmanje pozitivnih rezultata vidimo kod grupe koja ne posmatra sportske događaje.

Diskusija

S obzirom da su rezultati pokazali da ispitanici imaju veoma pozitivan stav prema reklamiranju u sportu što potvrđuje visoka vrijednost aritmetičke sredine za sve tri promjenljive, kao i da skoro dvije trećine ispitanika imaju pozitivan stav prema reklamiranju u sportu što se ogleda u izrazito negativnim vrijednostima mjera asimetrije, trebalo bi naglasiti da su ovi rezultate usaglašeni sa rezultatima prethodnih istraživanja (Bjelica, i Popović, 2011; Popović, 2011b; Popović, Molnar, i Radovanović, 2011a; Popović, Matić, Milašinović, Jakšić, & Bjelica, 2015a; Popović, Matić, Milašinović, Hadžić, Milošević, & Bjelica, 2015b; Popović, Matić, Milašinović, Vujović, Milošević, & Bjelica, 2015c), i da ne postoje značajne razlike koje bi trebalo pomenuti. Dobijeni rezultati, takođe jasno ukazuju da ispitanici koji žive na različitim lokacijama, kao što su Sjedinjene države, Turska, Crna Gora, Srbija i Bosna i Hercegovina, imaju pozitivne stavove prema reklamiranju u sportu, dok je, ipak, poređenja radi, vrijedno navesti da prema Mittal-u (1994), različite studije ukazuju na negativne stavove kada je reklamiranje proizvoda u

tradicionalnim industrijama u pitanju. Prema tome, više je nego evidentno da je primjena sporta u savremenoj poslovnoj komunikaciji uticala da se generalni stavovi potrošača značajno promijene kada je reklamiranje u pitanju, a prepoznavanje privlačnosti sporta je omogućilo poslovnim organizacijama da se približe sportskim potrošačima i na mnogo bezbolniji način utiču na njihovo ponašanje. Utvrđivanjem razlike u generalnim stavovima ispitanika prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda, u ovoj studiji su pronađene razlike u stavovima između ispitanika koji imaju različite navike kada je posmatranje sportskih događaja u pitanju. Ove razlike su se pojavile kod svih promjenljivih na univarijantnom nivou. Kod promjenljive „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“ i „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“ pripadnici grupa koje posmatraju sportske događaje više od 120 minuta dnevno imaju najviše pozitivnih odgovora, dok najmanje pozitivnih rezultata vidimo kod grupa koje ne posmatraju sportske događaje. Kod promjenljive „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“ pripadnici grupe koje posmatraju sportske događaje od 61-90 minuta dnevno imaju najviše pozitivnih odgovora, dok najmanje pozitivnih rezultata vidimo kod grupe koja ne posmatra sportske događaje.

Interesantno je istaći da su pronađene značajne razlike između potrošača koji posmatraju sportske aktivnosti u različitim vremenskim intervalima, što je bio slučaj u prethodnim studijama (Molnar, Lilić, Popović, Akpinar, & Jakšić, 2011; Popović, Jakšić, Matić, Bjelica, & Maksimović, 2014; Popović, Bjelica, Georgiev, & Akpinar, 2011b; Popović, Matić, Milašinović, Jakšić, i Bjelica, 2015d; Popović, Matić, Milašinović, Hadžić, Milošević, & Bjelica, 2015e; Popović, Matić, Milašinović, Vujović, Milošević, & Bjelica, 2015f; Popović, Jakšić, Matić, Bjelica, & Maksimović, 2015g). Ovi rezultati su veoma važni za poslovne subjekte u Bosni i Hercegovini ali i za naučnu javnost, uglavnom iz razloga što ne mogu spojiti sve potencijalne potrošače koji posmatraju sportske aktivnosti u različitim vremenskim intervalima u jednu homogenu grupu, što se slaže sa prethodnim istraživanjima (Bjelica, Popović, Jakšić, Hadžić, & Akpinar, 2014b; Bjelica, i Popović, 2015a; Bjelica, i Popović, 2015b; Bjelica, Gardašević, Vasiljević, & Popović, 2016a; Bjelica, Gardašević, Vasiljević, & Popović, 2016c).

REFERENCES

- Bjelica, D., i Popović, S. (2011). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja. *Sportske nauke i zdravlje*, 1(2), 114-119.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2014a). *Book of Abstracts of the 11th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., Jakšić, D., Hadžić, R., & Akpinar, S. (2014b). How Does Advertising through Sport Work? Evidence from Turkey. In *Proceedings book of the 7th International Scientific Conference on Kinesiology "Fundamental and Applied Kinesiology – Steps Forward"* (477). Opatija: University of Zegreb, Faculty of Kinesiology.
- Bjelica, D., i Popović, S. (2015a). Evolucija reklamiranja sa posebnim osvrtom na reklamiranje u sportu. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 35-41.
- Bjelica, D., & Popović, S. (2015b). Evolution of Advertising with a Specific Retrospection at Sport Advertising. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (60-61), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2015c). *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Gardašević, J., Vasiljević, I., & Popović, S. (2016a). Ethical Dilemmas of Sport Advertising. *Sport Mont*, 14(3), 41-43.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2016b). *Book of Abstracts of the 13th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Gardašević, J., Vasiljević, I., & Popović, S. (2016c). Ethical dilemmas of sport advertising. In *Book of Abstracts of the 13th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (41), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2017). *Book of Abstracts of the 14th International Scientific Conference on*

- Transformation Process in Sport "Sport Performance".* Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Gardašević, J., Zorić, G., & Mašanović, B. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the question how often they participate in sports activities. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 23-27.
- Gardašević, J., Zorić, G., & Mašanović, B. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the question how often they participate in sports activities. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 15-19.
- Klačar, M. i Popović, S. (2010). Reklamiranje u sportu kao efektivno sredstvo savremene komunikacije. *Teme*, 4, 1219-1230.
- Mašanović, B., Zorić, G., & Gardašević, J. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the frequency of watching sports events. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 3-7.
- Mašanović, B., Zorić, G., & Gardašević, J. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the frequency of watching sports events. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 9-13.
- Molnar, S., Lilić, Lj., Popović, S., Akpinar, S., & Jakšić, D. (2011). Attitudes of various demographic groups toward advertising through sport at METU. *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, 9(3), 255-263.
- Muratović, A., Bjelica, D., & Popović, S. (2014). Examining beliefs and attitudes toward advertising through sport among montenegrin consumers. *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, 12(2), 95-104.
- Popović, S. (2011). *Reklamiranje u sportu kao efektivno sredstvo savremene poslovne komunikacije*. Neobjavljena doktorska disertacija, Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu.
- Popović, S. (2011b). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda. *Sport Mont*, 9(28,29,30), 140-147.
- Popović, S., Molnar, S., i Radovanović, D. (2011a). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima. *Sport Mont*, 9(28,29,30), 148-155.
- Popović, S., Bjelica, D., Georgiev, G., & Akpinar, S. (2011b). Comparison of attitudes toward advertising through sport between Montenegrin and Turkish stakeholders. In *Proceedings book of the 6th International Scientific Conference on Kinesiology "Integrative Power of Kinesiology"* (612). Opatija: University of Zagreb, Faculty of Kinesiology.
- Popović, S., Jakšić, D., Matić, R., Bjelica, D., & Maksimović, N. (2014). Examining Beliefs and Attitudes toward Advertising through Sport among Serbian Consumers. In *Book of abstracts of International conference "Economics and Management of Sports 2014"* (pp. 11-12). Brno: Faculty of Sports Studies.
- Popović, S., Bjelica, D., Jakšić, D., & Georgiev, G. (2013). How does Advertising Through Sport Work? Evidence from Montenegro. In *Book of Abstracts of the 18th Annual Congress of the European College of Sport Science* (444-445), Barcelona: National Institute of Physical Education of Catalonia.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Jakšić, D., i Bjelica, D. (2015a). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 50-56.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Hadžić, R., Milošević, Z. i Bjelica, D. (2015b). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 262-269.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Vujović, D., Milošević, Z. & Bjelica, D. (2015c). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 270-276.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Jakšić, D., & Bjelica, D. (2015d). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Question How Often They Participate in Sports Activities. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (58-59), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Hadžić, R., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015e). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Question How Often Consumers Purchase Sporting Goods. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (59-60), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Vujović, D., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015f). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Frequency of Watching Sports Events. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (60), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Jakšić, D., Matić, R., Bjelica, D., & Maksimović, N. (2015g). Examining Beliefs and Attitudes toward Advertising through Sport among Serbian Consumers. *Studia Sportiva*, 9(1), 225-231.
- Popović, S. (2015). Sport Nowadays (In Montenegrin). In D. Bjelica (Ed.), *Advertising Role of Sponsorship in Modern Sport* (pp. 111-116). Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S. & Milašinović, R. (2016). Model of Advertising Communication in Sport. *Sport Mont*, 14(1), 33-38.
- Zorić, G., Mašanović, B., & Gardašević, J. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the question how often consumers purchase sporting goods. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 17-21. doi: 10.26773/jaspe.171003.
- Zorić, G., Mašanović, B., & Gardašević, J. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the question how often consumers purchase sporting goods. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 21-25.

M. Vukotić

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Narodne omladine bb, Niksic, Montenegro
e-mail: marinavuk@ac.me

Attitudes of Consumers from the Sarajevo Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Question how often Consumers purchase Sporting Goods

Gorica Zoric and Jovan Gardasevic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Niksic, Montenegro

Izet Bajramovic

University of Sarajevo, Faculty for Sport and Physical Education, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

ABSTRACT

Unlike other advertising mediums such as TV commercials or online advertising, people involuntarily receive sport advertisements; they prefer to watch the game for the sporting action than the regular advertisements. However, it is important to analyse their general attitudes among various questions, mostly due to the reason it varies from demographic group to demographic group. Hence, this research was aimed at gaining relevant knowledge about the attitudes of Sarajevo consumers toward advertising through sport among the question how often consumers purchase sporting goods. The sample included 358 respondents, divided into six subsample groups: consumers who do not purchase sport goods at all, then consumers who purchase sport goods less than ones a month, next 1–3 a month, 4–6 a month, 7–9 a month, as well as consumers who purchase sport goods more than 10 times a month. The sample of variables contained the system of three general attitudes which were modelled by seven-point Likert scale. The results of the measuring were analysed by multivariate analysis (MANOVA) and univariate analysis (ANOVA) and Post Hoc test. Based on the statistical analyses it was found that significant differences occur at multivariate level, as well as between all three variables at a significance level of ($p=.000$).

Key words: Attitudes, Advertising, Sporting Goods, Sarajevo

Uvod

Vodeći se činjenicom da ulaganje u reklamiranje u sportu kao dijelu korporativne marketinške strategije neprestano raste, nastala je i potreba za istraživanjima u ovoj oblasti kako bi se utvrdile najbolje perspektive (Muratović, Bjelica, i Popović, 2014). Sistematsko proučavanje odnosa potrošača prema reklamiranju je ukorijenjeno u studiji Bauer-a i Greyser-a (Popović, 2011), dok je kapitalan doprinos nauci kada je reklamiranje u sportu u pitanju dao Pyun (Klačar i Popović, 2010), koji je sproveo istraživanje u kojem je konstruisao novi model za ispitivanje odnosa potrošača prema reklamiranju u sportu i time omogućio raznim istraživačima da ispituju stavove i uvjerenja potrošača prema reklamiranju u sportu širom svijeta i upoređuju svoje zaključke. U studijama koje su istraživale stavove prema opštem reklamiranju četrdesetih i pedesetih godina prošlog vijeka, prema Bauer-u i Greyser-u (Popović, Bjelica, Jakšić, & Georgiev, 2013; Popovic, 2015; Popović, & Milašinović, 2016), došlo se do zaključaka da potrošači, generalno imaju pozitivne stavove. Međutim, upoređujući navedene rezultate sa novijim istraživanjima (Bjelica, i Popović, 2011; Popović, 2011b; Popović, Molnar, i Radovanović, 2011a; Popović, Matić, Milašinović, Jakšić, & Bjelica, 2015a; Popović, Matić, Milašinović, Hadžić, Milošević, & Bjelica, 2015b; Popović, Matić, Milašinović, Vujović, Milošević, & Bjelica, 2015c), utvrđeno je da potrošači imaju sve više negativne stavove prema reklamiranju. Nakon određenog vremena, Shavitt i saradnici (Bjelica i Popović, 2011) su utvrdili da ispitanici u njihovoj studiji imaju mnogo pozitivnije stavove prema reklamiranju nego što je to bio slučaj u prethodnim studijama. Pretpostavljalo se da stavovi variraju kod ispitanika, budući da oni raz-

likuju određene vrste reklamnih poruka, a Mittal (Popovic, 2011) je utvrdio da imaju mnogo negativnije stavove prema reklamiranju na televiziji u poređenju sa opštim reklamiranjem. Sa povećanjem negativnih stavova prema reklamiranju na televiziji marketari su morali osmisliti način kako da povrate povjerenje gledalaca kada je reklamiranje na televiziji u pitanju, a to su učinili na taj način što su počeli primjenjivati nove tehnološke izume kao što su video rekorderi koji su nezainteresovanim gledaocima za reklamne poruke omogućavali da preskoče djelove koji im nijesu bili interesantni (Bjelica, Popović, Jakšić, Hadžić, & Akpinar, 2014b; Bjelica, & Popović, 2015a; Bjelica, & Popović, 2015b; Bjelica, Gardasevic, Vasiljevic, & Popovic, 2016a; Bjelica, Gardasevic, Vasiljevic, & Popović, 2016c). Uporedo sa navedenim izumom, stavovi prema reklamiranju u sportu su, ponovo postali mnogo pozitivniji. Međutim, ovaj izum nije omogućavao gledaocima da preskoče dio programa sa reklamnim porukama kada je praćenje sportskih događaja u pitanju, budući da su se oni odvijali u trenutku vremena. Ipak, bliskost i privrženost sportu i sportskim subjektima su, vremenom nadvladale negativne stavove gledalaca koje su oni imali kada je opšte reklamiranje u pitanju i dovele do toga da reklamiranje u sportu zauzme mjesto koje mu danas pripada. Samim tim se postavilo i pitanje, kako kupovina sportskih proizvoda utiče na stavove potrošača prema reklamiranju u sportu kao jedan od niza problema sa kojim se nije susrećalo mnogo autora do sada (Bjelica, Popovic, & Akpinar, 2014a; Bjelica, Popovic, & Akpinar, 2015c; Bjelica, Popovic, & Akpinar, 2016b; Bjelica, Popovic, & Akpinar, 2017; Zoric, Masanovic, & Gardasevic, 2017; Masanovic, Zoric, & Gardasevic, 2018; Gardasevic, Zoric, & Masanovic, 2018), a to upravo i jeste cilj ove studije.

Metod

Populaciju u ovoj studiji su činili studenti sa Univerziteta u Sarajevu koji su u vrijeme anketiranja, imali boravište na teritoriji Bosne i Hercegovine, dok je uzorak ispitanika organizovan putem kombinovanja ili raslojavanja, tako da su obrađena različita svojstva navedene populacije i različiti prostori na kojima je ona egzistirala.

Upitnici su distribuirani studentima osnovnih studija u štampanom i elektronskom obliku. Ukupno je prikupljeno 362 upitnika, ali je 4 upitnika bilo isključeno iz analize, budući da nisu bili adekvatno popunjeni, tako da je u istraživanju učestvovalo, ukupno 358 ispitanika (slučajno odabranih studenata sa Univerziteta u Sarajevu). Instrument istraživanja je predstavljao standardizovani upitnik (Popović, 2011) i sastojao se iz dva dijela, generalnih stavova prema reklamiranju u sportu i socio-demografskih karakteristika ispitanika kada je učestalost kupovine sportskih proizvoda tokom mjeseca u pitanju. Sistem promjenljivih u ovom upitniku je sadržao tri tvrdnje koje su ispitanici trebali da ocijene prema sedmo-stepenoj Likertovoj skali vrijednosti, kao i šest socio-demografskih karakteristika ispitanika (uopšte ne kupuju, manje od jednom mjesečno, 1–3 puta mjesečno, 4–6 puta mjesečno, 7–9 puta mjesečno, i više od 10 puta mjesečno). Popunjavanje upitnika nije trajalo, u prosjeku više od 10 minuta a ispitanici su u anketi učestvovali na dobrovoljnoj osnovi. Važno je naglasiti da je anketa bila anonimna i

da su svi odgovori bili strogo poverljivi. Vrijedno je napomenuti i da su ispitanici, i pored svega navedenog imali mogućnost da u svakom momentu opozovu svoje učešće u anketi, ali se niko od njih nije na tako nešto odlučio.

Empirijski podaci su analizirani putem statističkog paketa za društvene nauke (SPSS 20.0), a kao prvi korak, bila je primijenjena deskriptivna statistika kojom su izračunati, prije svega frekvencija, zatim aritmetička sredina, standardna devijacija, kao i mjere asimetrije (Skewness) i spljoštenosti (Kurtosis) za svaku od tvrdnji. Budući da su se promjenljive u ovoj studiji nalazile na neparametrijskim skalama, radi detaljnijih analiza koje su slijedile, bilo je neophodno da se one, primjenom Blomovog postupka, transformišu u skale višeg reda. Zatim su primjenom multivarijantne analize varijanse (MANOVA), univarijantne analize varijanse (ANOVA) i LSD Post Hoc testa utvrđene razlike u generalnim stavovima ispitanika prema reklamiranju u sportu u odnosu kada je učestalost kupovine sportskih proizvoda tokom mjeseca u pitanju.

Rezultati

U prvoj tabeli su prikazani deskriptivni statistički podaci za sve tri tvrdnje koje su se odnosile na generalne stavove ispitanika prema reklamiranju u sportu. Prije svega, prikazana je aritmetička sredina koja oslikava pozitivne vrijednosti stavova kada su sve tri

Tabela 1. Generalni stavovi prema reklamiranju u sportu

	Mean	S.D.	Skewness		Kurtosis	
			Statistic	S.E.	Statistic	S.E.
GSS1	4.71	2.109	-.647	.129	-1.029	.257
GSS2	4.91	2.196	-.795	.129	-.929	.257
GSS3	4.33	1.901	-.404	.129	-1.132	.257

Legenda: Mean – Aritmetička sredina; S.D. – Standardna devijacija; Skewness – Mjera asimetrije; Kurtosis – Mjera spljoštenosti; Statistic – Statistička vrijednost; S.E. – Standardna greška; GSS1 – Moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu; GSS2 – Sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar; GSS3 – Sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu

tvrdnje u pitanju, dok vrijednosti standardne devijacije pokazuju da elementi skupa, u prosjeku ne odstupaju značajno od arit-

metičke sredine. Kada se govori o mjerama asimetrije (Skewness) i spljoštenosti (Kurtosis), negativne vrijednosti asimetrije

Tabela 2. Multivarijantna značajnost razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu kod ispitanika sa različitim navikama kada je kupovina sportskih proizvoda u pitanju

		N	Mean	S.D.
GSS1	Ne kupuju	21	4.52	1.721
	< 1	170	4.66	2.038
	1 – 3	129	4.75	2.236
	4 – 6	31	4.68	2.286
	7 – 9	3	5.33	2.887
	> 10	4	6.00	1.155
	Ukupno	358	4.71	2.109
GSS2	Ne kupuju	21	4.81	1.806
	< 1	170	4.72	2.154
	1 – 3	129	5.07	2.258
	4 – 6	31	5.10	2.454
	7 – 9	3	5.33	2.887
	> 10	4	6.50	.577
	Ukupno	358	4.91	2.196
GSS3	Ne kupuju	21	3.43	1.535
	< 1	170	3.96	1.794
	1 – 3	129	4.83	1.900
	4 – 6	31	4.61	2.092
	7 – 9	3	4.33	2.887
	> 10	4	6.00	1.155
	Ukupno	358	4.33	1.901

F=2.903; p=.000

kod svih promjenljivih pokazuju da je većina rezultata desno od srednje vrijednosti, među većim vrijednostima, dok negativne vrijednosti spljosnatija od normalne tj. da ima više rezultata nagomilanih na repovima raspodjele.

U nastavku ove studije su prikazani komparativni statistički podaci generalnih stavova prema reklamiranju u sportu koji su dobijeni primjenom multivarijatne analize varijanse (MANOVA), univarijatne analize varijanse (ANOVA) i LSD Post Hoc

testa, a u cilju utvrđivanja razlike u generalnim stavovima ispitanika prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda.

Inspekcijom druge tabele u kojoj su prikazani rezultati multivarijatne analize, jasno se uočava da u cijelom sistemu uporedivanih parametara postoji statistički značajna razlika u generalnim stavovima prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda ($p=.000$).

Tabela 3. Univarijatna značajnost razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu kod ispitanika sa različitim navikama kada je kupovina sportskih proizvoda u pitanju

	F	p
GSS1	.412	.840
GSS2	.891	.487
GSS3	4.998	.000

Inspekcijom treće tabele u kojoj su prikazani rezultati univarijatne analize, jasno se uočava da je, takođe došlo do statistički značajnih razlika u generalnim stavovima prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda kod jedne od tri promjenljive dok kod dvije varijable navedena diskriminacija nije utvrđena.

Tabela 4. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je kupovina sportskih proizvoda u pitanju kod tvrdnje „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“

vs	Ne kupuju	< 1	1 – 3	4 – 6	7 – 9
< 1	.783				
1 – 3	.647	.707			
4 – 6	.798	.964	.860		
7 – 9	.536	.585	.639	.609	
> 10	.202	.211	.247	.241	.680

Inspekcijom naredne tri tabele gdje su prikazani rezultati Post Hoc testa koji ukazuju na značajnost razlika između parova pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je kupovina sportskih proizvoda u pitanju za svaku promjenljivu. Sudeći

po rezultatima koji su se pojavili na univarijatnom nivou, utvrđeno je da postoje statistički značajne razlike pojedinih parametara za treću tvrdnju.

Tabela 5. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je kupovina sportskih proizvoda u pitanju kod tvrdnje „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“

vs	Ne kupuju	< 1	1 – 3	4 – 6	7 – 9
< 1	.857				
1 – 3	.615	.171			
4 – 6	.644	.378	.951		
7 – 9	.700	.631	.837	.859	
> 10	.159	.110	.201	.230	.488

Rezultati Post Hoc testa u naredne dvije tabele ukazuju, da kod prve tvrdnje „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“ i druge tvrdnje „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“ ne postoji statistički značajnih razlika između parova pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je kupovina sportskih proizvoda u pitanju za svaku

promjenljivu. Može se uočiti najviše pozitivnih rezultata kod grupe koje kupuju sportske proizvode više od 10 puta mjesečno, dok se najmanje pozitivnih rezultata uočava kod grupa koje kupuju sportske proizvode manje od jednom mjesečno ili ih ne kupuju uopšte.

Tabela 6. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je kupovina sportskih proizvoda u pitanju kod tvrdnje „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“

vs	Ne kupuju	< 1	1 – 3	4 – 6	7 – 9
< 1	.211				
1 – 3	.001	.000			
4 – 6	.024	.074	.559		
7 – 9	.429	.733	.646	.803	
> 10	.011	.030	.214	.159	.239

Rezultati Post Hoc testa, ukazuju da se kod treće tvrdnje „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“

pojavljuju razlike prije svega između ispitanika koji ne kupuju sportske proizvode i većine ostalih entiteta. Takođe između

onih ispitanika koji kupuju manje od jednog puta mjesečno i onih grupa koji to čine 1-3 i više od 10 puta mjesečno. Može se uočiti najmanje pozitivnih rezultata kod grupe koja ne kupuje sportske proizvode.

Diskusija

S obzirom da su rezultati pokazali da ispitanici imaju veoma pozitivan stav prema reklamiranju u sportu što potvrđuje visoka vrijednost aritmetičke sredine za sve tri promjenljive, kao i da skoro dvije trećine ispitanika imaju pozitivan stav prema reklamiranju u sportu što se ogleda u izrazito negativnim vrijednostima mjera asimetrije, trebalo bi naglasiti da su ovi rezultati usaglašeni sa rezultatima prethodnih istraživanja (Molnar, Lilić, Popović, Akpinar, & Jakšić, 2011; Popović, Jakšić, Matić, Bjelica, & Maksimović, 2014; Popović, Bjelica, Georgiev, & Akpinar, 2011b; Popović, Matić, Milašinović, Jakšić, & Bjelica, 2015d; Popović, Matić, Milašinović, Hadžić, Milošević, & Bjelica, 2015e; Popović, Matić, Milašinović, Vujović, Milošević, & Bjelica, 2015f; Popović, Jakšić, Matić, Bjelica, & Maksimović, 2015g; Masanovic, Zoric, & Gardasevic, 2017; Gardasevic, Zoric, & Masanovic, 2017), i da ne postoje značajne razlike koje bi trebalo pomenuti. Dobijeni rezultati, takođe jasno ukazuju da ispitanici koji žive na različitim lokacijama, kao što su Sjedinjene države, Turska, Crna Gora, Srbija i Bosna i Hercegovina, imaju pozitivne stavove prema reklamiranju u sportu, dok je, ipak, poređenja radi, vrijedno navesti da, prema Mittal-u (Bjelica i sar., 2016a; Bjelica i sar., 2016c), različite studije ukazuju na negativne stavove kada je reklamiranje proizvoda u tradicionalnim industrijama u pitanju. Prema tome, više je nego evidentno da je primjena sporta u savremenoj poslovnoj komuni-

kaciji uticala da se generalni stavovi potrošača značajno promijene kada je reklamiranje u pitanju, a prepoznavanje privlačnosti sporta je omogućilo poslovnim organizacijama da se približe sportskim potrošačima i na mnogo bezbolniji način utiču na njihovo ponašanje.

Utvrđivanjem razlike u generalnim stavovima ispitanika prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda, u ovoj studiji su pronađene razlike u stavovima između ispitanika koji imaju različite navike kada je kupovina sportskih proizvoda u pitanju. Ove razlike su se pojavile kod jedne promjenljive na univarijantnom nivou. Kod sve tri poromjenjive „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“, „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“ i „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“ uočava se najmanje pozitivnih rezultata kod one dvije grupe koje najmanje kupuju sportske proizvode. Takođe uočava se da kod sve tri promjenjive najviše pozitivnih rezultata ima kod one grupe koji kupuju sportske proizvode više od deset puta mjesečno. Na osnovu statističkih analiza, utvrđeno je da se značajne razlike javljaju na multivarijantnom nivou, kao i između jedne varijable na univarijantnom nivou značajnosti od $p=0.05$. Takođe, interesantno je istaći da se velika većina ispitanika identifikovala sa dva ponuđena entiteta, njih 299 (od 358), prije svega sa potrošačima koji sportske proizvode kupuju manje od jedanput mjesečno i sa potrošačima koji sportske proizvode kupuju jedanput do tri puta mjesečno.

Buduća istraživanja bi trebalo usmjeriti na veći broj ispitanika, budući da se značajan broj ispitanika grupiše u kategoriji sa manjim brojem kupovine sportskih proizvoda tokom mjeseca, posebno iz razloga što se očekuje da bi neke razlike mogle biti interesantne i korisne kako za teoriju tako i za praksu.

REFERENCES

- Bjelica, D., i Popović, S. (2011). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja. *Sportske nauke i zdravlje*, 1(2), 114-119.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2014a). *Book of Abstracts of the 11th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., Jakšić, D., Hadžić, R., & Akpinar, S. (2014b). How Does Advertising through Sport Work? Evidence from Turkey. In *Proceedings book of the 7th International Scientific Conference on Kinesiology "Fundamental and Applied Kinesiology – Steps Forward"* (477). Opatija: University of Zegreb, Faculty of Kinesiology.
- Bjelica, D., & Popović, S. (2015a). Evolucija reklamiranja sa posebnim osvrtom na reklamiranje u sportu. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 35-41.
- Bjelica, D., & Popović, S. (2015b). Evolution of Advertising with a Specific Retrospection at Sport Advertising. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (60-61), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popovic, S., & Akpinar, S. (2015c). *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Gardašević, J., Vasiljević, I., & Popović, S. (2016a). Ethical Dilemmas of Sport Advertising. *Sport Mont*, 14(3), 41-43.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2016b). *Book of Abstracts of the 13th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Gardašević, J., Vasiljević, I., & Popović, S. (2016c). Ethical dilemmas of sport advertising. In *Book of Abstracts of the 13th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (41), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2017). *Book of Abstracts of the 14th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Gardašević, J., Zorić, G., & Mašanović, B. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the question how often they participate in sports activities. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 23-27.
- Gardasevic, J., Zoric, G., & Masanovic, B. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the question how often they participate in sports activities. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 15-19.
- Klačar, M. i Popović, S. (2010). Reklamiranje u sportu kao efektivno sredstvo savremene komunikacije. *Teme*, 4, 1219-1230.
- Mašanovic, B., Zorić, G., & Gardašević, J. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the frequency of watching sports events. *Journal of Anthro-*

- pology of Sport and Physical Education*, 1(1), 3-7.
- Mašanović, B., Zorić, G., & Gardašević, J. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the frequency of watching sports events. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 9-13.
- Molnar, S., Lilić, Lj., Popović, S., Akpınar, S., & Jakšić, D. (2011). Attitudes of various demographic groups toward advertising through sport at METU. *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, 9(3), 255-263.
- Muratović, A., Bjelica, D., & Popović, S. (2014). Examining beliefs and attitudes toward advertising through sport among montenegrin consumers. *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, 12(2), 95-104.
- Popović, S. (2011). *Reklamiranje u sportu kao efektivno sredstvo savremene poslovne komunikacije*. Neobjavljena doktorska disertacija, Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu.
- Popović, S. (2011b). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda. *Sport Mont*, 9(28,29,30), 140-147.
- Popović, S., Molnar, S., i Radovanović, D. (2011a). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima. *Sport Mont*, 9(28,29,30), 148-155.
- Popović, S., Bjelica, D., Georgiev, G., & Akpınar, S. (2011b). Comparison of attitudes toward advertising through sport between Montenegrin and Turkish stakeholders. In *Proceedings book of the 6th International Scientific Conference on Kinesiology "Integrative Power of Kinesiology"* (612). Opatija: University of Zegreb, Faculty of Kinesiology.
- Popović, S., Jakšić, D., Matić, R., Bjelica, D., & Maksimović, N. (2014). Examining Beliefs and Attitudes toward Advertising through Sport among Serbian Consumers. In *Book of abstracts of International conference "Economics and Management of Sports 2014"* (pp. 11-12). Brno: Faculty of Sports Studies.
- Popović, S., Bjelica, D., Jakšić, D., & Georgiev, G. (2013). How does Advertising Through Sport Work? Evidence from Montenegro. In *Book of Abstracts of the 18th Annual Congress of the European College of Sport Science* (444-445), Barcelona: National Institute of Physical Education of Catalonia.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Jakšić, D., & Bjelica, D. (2015a). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 50-56.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Hadžić, R., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015b). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 262-269.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Vujović, D., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015c). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 270-276.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Jakšić, D., & Bjelica, D. (2015d). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Question How Often They Participate in Sports Activities. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (58-59), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Hadžić, R., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015e). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Question How Often Consumers Purchase Sporting Goods. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (59-60), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Vujović, D., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015f). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Frequency of Watching Sports Events. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (60), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Jakšić, D., Matić, R., Bjelica, D., & Maksimović, N. (2015g). Examining Beliefs and Attitudes toward Advertising through Sport among Serbian Consumers. *Studia Sportiva*, 9(1), 225-231.
- Popovic, S. (2015). Sport Nowadays (In Montenegrin). In D. Bjelica (Ed.), *Advertising Role of Sponsorship in Modern Sport* (pp. 111-116). Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S. & Milašinović, R. (2016). Model of Advertising Communication in Sport. *Sport Mont*, 14(1), 33–38.
- Zorić, G., Mašanović, B., & Gardašević, J. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the question how often consumers purchase sporting goods. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 17-21. doi: 10.26773/jaspe.171003
- Zorić, G., Mašanović, B., & Gardašević, J. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the question how often consumers purchase sporting goods. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 21-25.

G. Zoric

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Narodneomladine bb, Niksic, Montenegro
e-mail: goricazoric27@gmail.com

Differences in the Morphological Characteristics and Body Composition of Football Players FC Sutjeska and FC Mladost in Montenegro

Dusko Bjelica, Jovan Gardasevic and Ivan Vasiljevic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Niksic, Montenegro

ABSTRACT

The aim of this research was to determine the differences among the top football players of the two Montenegrin club FC Sutjeska and FC Mladost in the morphological characteristics and body composition. A sample of 40 examinees was divided into two sub-samples. The first sub-sample of the examinees consisted of 23 players of FC Sutjeska of the average age 21.69 ± 4.30 , the champions of the Cup of Montenegro in the season 2016/17, while the other sub-sample consisted of 17 players of FC Mladost of the average age of 24.59 ± 4.66 , the vice champions of the Montenegrin Championship in the season 2016/17. Football players were tested immediately after the end of the competition season 2016/17. Morphological characteristics in the body composition were evaluated by a battery of 11 variables: body height, body weight, body mass index, fat percentage, muscle mass, bone mass, waist size, triceps skin set, biceps skin set, back skin set and abdominal skin set. The standard central and dispersive parameters of all variables were calculated. The significance of the differences between the players of the top two football clubs in the morphological characteristics and variables for assessing body composition was determined by a t-test for independent samples. It was found that the football players of the two mentioned clubs have statistically significant differences by the two variables that estimate the amount of fat percentage and the amount of subcutaneous fat tissue on the back in a favor of FC Sutjeska.

Key words: Football, Morphological Characteristics, Body Composition, Montenegro

Uvod

Za fudbalsku igru se kaže da je to najvažnija sporedna stvar na svijetu, okuplja velike mase na stadionima, kraj TV ekrana (Gardašević, 2010; Gardašević, Bjelica, Popović, & Milašinović, 2016). To je je izuzetno dinamična i brza kolektivna igra, koja bogatstvom pokreta spada u red polistrukturalnih sportskih igara (Bjelica, 2005; Gardašević i Goranović, 2011; Gardašević i Bjelica, 2013; Gardašević & Bjelica, 2014a; Gardasevic i Bjelica, 2014b). Fudbal je sport koga odlikuju mnogobrojne i raznovrsne složene dinamičke kineziološke aktivnosti koje se odlikuju velikim brojem cikličnih (Gardašević, Vasiljević i Bojanić, 2015; Bjelica, Popović, & Gardašević, 2016a; Bjelica, Popović i Gardašević, 2016b; Sermahaj, Popovic, Bjelica, Gardasevic, & Arifi, 2017; Gardasevic, Bjelica & Vasiljevic, 2017a; Gardasevic, Bjelica & Vasiljevic, 2017b) i acikličnih kretanja (Gardasevic, 2015; Gardašević i sar., 2015; Gardašević, Bjelica i Vasiljević, 2016a; Gardašević, Bjelica i Vasiljević, 2016b; Gardasevic, Bjelica, Milasinovic i Vasiljevic, 2016; Gardašević i Vasiljević, 2016; Gardasevic, Popovic, & Bjelica, 2016). Vrhunski rezultati u fudbalu mogu se postići samo u uslovima programiranog trenažnog procesa (Gardašević, Bjelica i Popović, 2015). Od poznavanja strukture pojedinih antropoloških sposobnosti i karakteristika fudbalera, kao i njihovog razvoja, zavisi i kvalitetno upravljanje procesom sportskog treninga (Bjelica i Popović, 2012; Bjelica, 2013). Raznim istraživanjima treba utvrditi određene principe i zakonitosti transformacionih procesa antropoloških karakteristika bitnih za fudbal (Gardašević, Bjelica, Georgiev, & Popović, 2012) a među njima naravno i morfoloških karakteristika i sastava tijela. Saznanja o morfološkim karakteristikama i sastavu tijela važna su

u kompleksnim sportskim igrama kao što je fudbal. Morfološki prostor definišu longitudinalna dimenzionalnost skeleta, transversalna dimenzionalnost skeleta, masa i volumen tela (Bjelica & Fratrić, 2011). Svrha morfoloških karakteristika je da se poboljšaju mogućnost u mnogim sportovima (Carter & Heath, 1990). Morfološki statusi vrhunskih sportista su relativno homogeni, u zavisnosti od sporta, i mogu biti definisani kao modeli sportistskog postignuća (Mišigoj-Duraković, Matković, & Medved, 1995). Istraživanja morfoloških karakteristika i sastava tijela među sportistima različitih sportova ukazuje na to da sportisti različitih sportova imaju svoja specifična obilježja. Mišićna masa poboljšava sportsko postignuće u aktivnostima koje zahtevaju mišićnu snagu i izdržljivost ali i u onima koje zahtijevaju zavidnu aerobnu sposobnost (Ramadan & Byrd, 1987; Green, 1992; Rico-Sanz, 1998). Pripadnost sportiste jednoj sportskoj grani podrazumijeva njegov biotip, koji mu daje prednost da se bavi baš tim sportom u odnosu na druge.

Danas je fudbal sigurno sport broj jedan u svijetu po gledanosti i popularnosti (Gardašević, Georgiev & Bjelica, 2012; Vasiljević, Gardašević, & Bojanić, 2013), pa samim tim i u Crnoj Gori. Dva kluba koja su svake godine u vrhu tabele Crnogorske fudbalske lige i bore se za trofeje su FK Sutjeska iz Nikšića i FK Mladost iz Podgorice. Oni su u odigranoj takmičarskoj sezoni 2016/17. postigli zavidne uspjehe, FK Sutjeska je osvojila trofej Kupa Crne Gore, a FK Mladost je bila vicešampion sa istim brojem osvojenih bodova kao i šampion FK Budućnost, međutim zbog lošijeg međusobnog skora u tri odigrane utakmice (FK Budućnost pobijedila dvije a FK Mladost jednu utakmicu), FK Mladost je bila vicešampion u toj sezoni. Po plasmanu na kraju takmičarske sezone oba ova Kluba su stekla pravo igranja na međunarodnoj fudbalskoj sceni u okviru

takmičenja pod okriljem UEFA-e, pa su samim tim bili interesantni istraživačima oko utvrđivanja modelnih antropometrijskih karakteristika i sastava tijela kod igrača koji nastupaju za njih, kao i njihovih međusobnih razlika.

Cilj istraživanja je bio da se analiziraju razlike u pojedinim morfološkim karakteristikama i sastavu tijela između vrhunskih fudbalera, članova FK Sutjeska iz Nikšića i FK Mladost iz Podgorice.

Metod

Podaci dobijeni u istraživanju morfoloških karakteristika i sastava tijela, kontrolisani su i pripremljeni za obradu u skladu sa postavljenim ciljem. Baze podataka su sređene po praćenim obilježjima i pripremljene za planiranu statističku obradu. Rezultati dobijeni statističkom obradom prikazani su u tabelama i analizirani po pripadajućim logičkim cjelinama. U cjelini posmatrano, prikaz rezultata istraživanja, kroz postupnost u obrazlaganju pojedinačnih veza, omogućava sagledavanje razlika u posmatranim morfološkim mjerama i sastava tijela, u skladu sa ciljem istraživanja, odnosno doprinosi jasnom određenju prema očekivanoj primjeni dobijenih rezultata u praksi. U pogledu vremenske određenosti istraživanje je transversalnog karaktera, a sastoji se u jednokratnom mjerenju odgovarajućih morfoloških karakteristika i sastava tijela vrhunskih fudbalera seniora.

Uzorak ispitanika

Uzorak ispitanika čini ukupno 40 vrhunskih fudbalera seniorskog pogona koji nastupaju u Prvoj fudbalskoj ligi Crne Gore, podijeljen na dva subuzorka. Prvi subuzorak su činili 23 igrača FK Sutjeska iz Nikšića, prosječne starosti 21.69 ± 4.30 godina, osvajača Kupa Crne Gore u sezoni 2016/17., i 17 igrača FK Mladost iz Podgorice, prosječne starosti 24.59 ± 4.66 , koji su osvojili isti broj bodova u sezoni 2016/17. kao i prvak FK Budućnost, međutim zbog lošijeg međusobnog skora u međusobnim susretima morali su se zadovoljiti drugim mjestom. Fudbaleri su testirani neposredno nakon okončanja takmičarske sezone 2016/17.

Uzorak mjera

Antropometrijsko istraživanje sprovedeno je uz poštovanje osnovnih pravila i principa vezanih za izbor mjernih instrumenata i tehnike mjerenja koji su standardizovani, prema uputstvima Internacionalnog Biološkog Programa. Za potrebe ovog istraživanja izmjereno je 7 morfoloških mjera: visina tijela (ATV), težina tijela (ATM), obim struka (AOS), kožni nabor tricepsa (ANT), kožni nabor bicepsa (ANB), kožni nabor leđa (ANL), kožni nabor trbuha (ANS), i 4 varijable za procjenu sastava tijela: indeks tjelesne mase (BMI), procenat masti (APM), mišićna masa (AMM) i koštana masa (AKM). Za morfološko mjerenje korišćeni su antropometar, kaliper i centimetarska traka. Za procjenu sastava tijela korišćena je tanita vaga, model BC-418MA. Princip rada ove vage je zasnovan na indirektnom mjerenju tjelesnog sastava, bezbjedan električni signal se šalje kroz tijelo preko elektroda smještenih u samostalnu jedinicu. Tanita vaga, zahvaljujući atletskom modu koje posjeduje, omogućava sportistima detaljno praćenje tjelesne težine, zdravstvenog stanja i kondicije, sa svim relevantnim parametrima.

Metoda obrade podataka

Podaci dobijeni istraživanjem obrađeni su postupcima deskriptivne i komparativne statističke procedure. Za svaku varijablu su obrađeni centralni i disperzioni parametri kao i mjere asimetrije i spljoštenosti. Razlike u morfološkim karakteristikama i sastavu tijela fudbalera ova dva Kluba utvrđene su primjenom diskriminativne parametrijske procedure, t-testom za male nezavisne uzorke, sa statističkom značajnošću od $p < 0.05$.

Rezultati

U Tabelama 1 i 2 prikazani su osnovni deskriptivni statistički parametri antropometrijskih varijabli i sastava tijela fudbalera dva Kluba, gdje su izračunate vrijednosti mjera centralne i disperzione tendencije i to: aritmetička sredina (Mean), standardna devijacija (Std. Dev.), varijansa (Variance), minimalne (Min) i maksimalne (Max) vrijednosti, koeficijenti zakrivljenosti (Skewness) i izduženosti (Kurtosis). Prvo su analizirani centralni i disperzioni parametri varijabli za procjenu morfoloških karakteristika i sastava tijela igrača FK Sutjeska (Tabela 1.).

Tabela 1. Centralni i disperzioni parametri varijabli za procjenu morfoloških karakteristika i sastava tijela igrača FK Sutjeska (N=23)

	Min	Max	Mean	Std.D.	Variance	Skewness		Kurtosis	
						Stat.	Std. E.	Stat.	Std. E.
ATV	166.0	195.0	182.991	6.7696	45.828	-.555	.481	.607	.935
ATM	68.0	91.7	78.326	7.7094	59.435	.480	.481	-1.165	.935
BMI	21.7	25.8	23.361	1.4125	1.995	.435	.481	-1.329	.935
APM	2.6	13.6	8.657	2.9212	8.533	-.380	.481	-.512	.935
AMM	34.1	46.8	40.565	3.8087	14.506	-.026	.481	-1.198	.935
AKM	2.7	5.0	3.383	.5630	.317	1.547	.481	2.806	.935
AOS	76.0	90.0	83.000	3.8258	14.636	.283	.481	-.540	.935
ANT	3.4	9.8	6.465	1.6648	2.771	.262	.481	-.222	.935
ANB	3.1	7.7	4.522	1.2232	1.496	1.116	.481	.945	.935
ANL	6.4	11.8	8.130	1.4198	2.016	1.105	.481	1.153	.935
ANS	5.4	14.0	8.248	2.3766	5.648	.846	.481	.032	.935

Legenda: visina tijela (ATV), težina tijela (ATM), obim struka (AOS), kožni nabor tricepsa (ANT), kožni nabor bicepsa (ANB), kožni nabor leđa (ANL), kožni nabor trbuha (ANS), i 4 varijable za procjenu sastava tijela: indeks tjelesne mase (BMI), procenat masti (APM), mišićna masa (AMM) i koštana masa (AKM).

Na osnovu centralnih i disperzionih parametara, vrijednosti skjunisa i kurtozisa može se konstatovati da su sve varijable u granicama normalne raspodjele. Vidi se po vrijednosti skjunisa da tri varijable: koštana masa (AKM), nabor bicepsa (ANB) i nabor leđa (ANL) imaju blagu asimetriju, ne i statistički značajnu u

stranu boljih rezultata iako imaju pozitivan predznak, jer je za fudbalere bitno da imaju manje vrijednosti potkožnog masnog tkiva i vrijednost koštane mase. Po vrijednosti kurtozisa se vide tri varijable tjelesna masa (ATM), indeks tjelesne mase (BMI) i mišićna masa koje imaju blagu platikurtičnost ne i statistički zna-

čajnu, što znači da imamo različitih rezultata u ovim varijablama koji nisu raspoređeni oko aritmetičke sredine, najvjerojatnije iz razloga da po linijama tima igrači (golmani, odbrana, vezni red i napadači) imaju različitu konstituciju i samim tim tjelesnu masu, što se i odrazilo na ove varijable. Vrijednost kurtosisa kod varijable koštana masa (AKM) pokazuje statistički značajnu izoštrenost i obrazuje leptokurtičnu krivu, što govori da je veliki broj re-

zultata u ovoj varijabli raspoređen oko aritmetičke sredine. Generalno, na osnovu svih statističkih parametara, može se konstatovati da se radi o vrhunskim fudbalerima, da u svim varijablama postoji normalan raspored i da preovladavaju rezultati bolji od aritmetičke sredine, ne i statistički značajni jer je i za očekivati da kod fudbalera jednog profesionalnog kluba nema prevelikog raspona u rezultatima analiziranih varijabli.

Tabela 2. Centralni i disperzioni parametri varijabli za procjenu morfoloških karakteristika i sastava tijela igrača FK Mladost (N=17)

	Min	Max	Mean	Std.D.	Variance	Skewness		Kurtosis	
						Stat.	Std. E.	Stat.	Std. E.
ATV	175.3	195.3	183.476	6.0257	36.309	.350	.550	-1.067	1.063
ATM	71.3	92.8	79.376	5.9193	35.038	.648	.550	.290	1.063
BMI	21.2	25.3	23.524	1.0299	1.061	-.347	.550	.249	1.063
APM	7.9	16.1	11.876	2.3771	5.651	-.048	.550	-.724	1.063
AMM	34.8	46.4	39.600	3.1016	9.620	.783	.550	.752	1.063
AKM	2.7	3.9	3.194	.3051	.093	.901	.550	1.378	1.063
AOS	79	93	84.59	3.809	14.507	.514	.550	.117	1.063
ANT	3.7	11.6	6.806	2.2064	4.868	.699	.550	-.180	1.063
ANB	3.5	7.0	4.718	1.2320	1.518	.764	.550	-.896	1.063
ANL	6	14	9.16	1.782	3.174	.872	.550	1.379	1.063
ANS	5.6	17.2	9.718	3.5534	12.627	1.103	.550	.223	1.063

Na osnovu centralnih i disperzionih parametara, vrijednosti skjunisa i kurtosisa igrača FK Mladost, može se konstatovati da su sve varijable u granicama normalne raspodjele i da su vrijednosti vrlo slične fudbalerima FK Sutjeska. Takođe se može konstatovati da su igrači FK Mladost u prosjeku stariji, višoj i teži od igrača FK Sutjeska, kao i da imaju veći procenat masti u organizmu kao i više vrijednosti kožnih nabora, istina neznatno, međutim da li i statistički značajno to će pokazati komparativna statistička procedura, t-test (Tabela 3.). Po vrijednosti skjunisa vidi se da je kod varijable nabor trbuha (ANS) došlo do male nagnutosti u stranu manjih rezultata što je dobro jer je potkožno masno tkivo remeteći faktor za profesionalne sportiste. Vrijednosti kurtosisa kod varijabli nabor le-

da (ANL) i koštana masa (AKM) obrazuju blagu leptokurtičnu krivu što govori o priličnoj ujednačenosti igračkog kadra FK Mladost u ovim dvijema varijablama. Varijabla tjelesna visina (ATV) obrazuje blagu platikurtičnost krive, što znači blagu raspršenost rezultata u visini, što je i normalno obzirom da po linijama tima igrači (golmani, odbrana, vezni red i napadači) imaju različitu konstituciju i potrebnu tjelesnu visinu. Kod golmana, centralnih odbrambenih igrača i centralnih napadača uglavnom je dominantna visina, dok kod veznih i bočnih igrača nije toliko bitna i presudna. Da bi se moglo utvrditi da li ima statistički značajne razlike u analiziranim varijablama kod vrhunskih fudbalera ova dva Kluba, primjenjena je statistička procedura t-test (Tabela 3.).

Tabela 3. Vrijednosti t-testa između aritmetičkih sredina varijabli za procjenu morfoloških karakteristika i sastava tijela igrača FK Sutjeska (N=23) i FK Mladost (N=17)

Varijable	Klub	Mean	Std. D.	Std. E. M.	t-test	Sig.	Mean Difference
ATV	SUT	182,991	6,7696	1,4116	-,235	,816	-,4852
	MLA	183,476	6,0257	1,4615			
ATM	SUT	78,326	7,7094	1,6075	-,468	,642	-1,0504
	MLA	79,376	5,9193	1,4356			
BMI	SUT	23,361	1,4125	,2945	-,402	,690	-,1627
	MLA	23,524	1,0299	,2498			
APM	SUT	8,657	2,9212	,6091	-3,721	,001	-3,2199
	MLA	11,876	2,3771	,5765			
AMM	SUT	40,565	3,8087	,7942	,855	,398	,9652
	MLA	39,600	3,1016	,7523			
AKM	SUT	3,383	,5630	,1174	1,249	,219	,1885
	MLA	3,194	,3051	,0740			
AOS	SUT	83,000	3,8258	,7977	-1,300	,201	-1,5882
	MLA	84,588	3,8089	,9238			
ANT	SUT	6,465	1,6648	,3471	-,557	,581	-,3407
	MLA	6,806	2,2064	,5351			
ANB	SUT	4,522	1,2232	,2551	-,499	,621	-,1959
	MLA	4,718	1,2320	,2988			
ANL	SUT	8,130	1,4198	,2961	-2,032	,049	-1,0284
	MLA	9,159	1,7815	,4321			
ANS	SUT	8,248	2,3766	,4955	-1,568	,125	-1,4698
	MLA	9,718	3,5534	,8618			

Na osnovu dobijenih vrijednosti rezultata t-testa, može se primijetiti da postoje statistički značajne razlike kod dvije varijable na nivou značajnosti $p < 0.05$., a to je jedna od varijabli koje procjenjuju sastav tijela, procenat masti (APM), a druga je varijabla koja procjenjuje nivo potkožnog masnog tkiva, to je kožni nabor leđa (ANL). Može se konstatovati da fudbaleri FK Sutjeska iz Nikšića imaju statistički značajno manji procenat masti i kožni nabor leđa od fudbalera FK Mladost iz Podgorice. U svim ostalim varijablama razlike su neznatne i nijesu statistički značajne.

Diskusija

Cilj ovog istraživanja je bio da se utvrdi razlika u morfološkim karakteristikama i sastavu tijela vrhunskih igrača dva fudbalska kluba u Crnoj Gori, FK Sutjeska iz Nikšića osvajača Kupa i FK Mladost iz Podgorice vicešampiona Crne Gore u takmičarskoj sezoni 2016/17. Uzorak od ukupno 40 ispitanika je podijeljen na dva subuzorka. Prvi subuzorak ispitanika su činili 23 igrača FK Sutjeska prosječne starosti 21.69 ± 4.30 godina, koji su bili statistički značajno mlađi ($t = -2.029$; $p = .05$) od 17 igrača FK Mladost, koji su činili drugi subuzorak prosječne starosti 24.59 ± 4.66 godina. Rezultati su dobijeni korišćenjem 11 testova u prostoru morfoloških karakteristika i sastava tijela. Uvidom u osnovne deskriptivne statističke parametre se može zaključiti da se radi o profesionalnim sportistima. Vidi se da su igrači oba kluba približnih srednjih vrijednosti analiziranih varijabli, što i ne čudi jer se radi o dva vrhunska kluba u Crnoj Gori gdje je i velika koncentracija dobrih igrača. Prosječna tjelesna visina oba kluba odgovara i rezultatima istraživanja (Bjelica et al, 2012) gdje je ukupan broj stanovnika u Crnoj Gori među najvišim u Evropi, odnosno prosječne tjelesne visine od 183.2 cm. Rezultati t-testa su pokazali postojanje statistički značajne razlike kod dvije varijable. Prva spada u red onih koje su bitne za sastav tijela i daje procenat masti u organizmu fudbalera, koja je pokazala da fudbaleri FK Sutjeska imaju značaj-

no manji procenat masti u organizmu, iako su oba rezultata u okvirima normativnih vrijednosti koje iznose od 6-13%. Sličan rezultat je dobijen u nedavnom istraživanju Gardasevica, Bjelice, Popovica, Vasiljevića i Milosevica (2018) gdje su pronađene statistički značajne razlike kod ove varijable između fudbalera FK Budućnost koji su osvojili titulu šampiona u toj sezoni i fudbalera FK Mladost iz Podgorice vicešampiona, u korist ovih prvih, po čemu bi se moglo zaključiti da je i to jedan od razloga što su fudbaleri FK Mladost iz Podgorice ostali kratkih rukava što se tiče osvajanja trofeja u ovoj 2016/17. takmičarskoj sezoni u odnosu na osvajače prvenstva fudbalere FK Budućnost i osvajače Kupa fudbalere FK Sutjeska. Druga varijabla kod koje je pronađena statistički značajna razlika je varijabla koja procjenjuje debljinu potkožnog masnog tkiva, kožni nabor leđa, kod koje takođe fudbaleri FK Sutjeska imaju statistički bolje rezultate od fudbalera FK Mladost. Slični rezultati su dobijeni u nedavnom istraživanju Čorluke i Vasiljevića (2018), gdje su fudbaleri FK Sutjeska imali značajno manje vrijednosti svih kožnih nabora od fudbalera FK Budućnost, što znači da su igrači ovog Kluba izvanredno selektirani. I kod ostalih varijabli kožnih nabora, koje procjenjuju debljinu potkožnog masnog tkiva, vrijednosti su veće kod igrača FK Mladost, istina ne i statistički značajno, što može poslužiti trenerima u ovom Klubu da se baziraju na radu koji će omogućiti redukciju istog, i sigurno da će time svoje fudbalere napraviti još boljim i uspješnijim, jer je to remeteći faktor za fudbal. Treneri FK Mladost zajedno sa klupskim nutricionistom treba da povedu računa o redukciji procenata masti kod svojih igrača. Takođe, u FK Mladost trebali bi se posvetiti i drugim istraživanjima i provjeriti stanje funkcionalno-motoričkog statusa, psihološke pripreme kao i taktičke obučenosti svojih igrača i analizirati da li tu leži razlog neosvajanja trofeja u takmičarskoj 2016/17. sezoni. Rezultati koji su dobijeni ovim istraživanjem mogu poslužiti kao modelni parametri u procjenjivanju varijabla za sve ostale igrače fudbalskih klubova u Crnoj Gori, jer analizirani fudbaleri su bili među najboljim i najuspješnijim u Crnoj Gori na kraju takmičarske sezone u Prvoj crnogorskoj ligi 2016/17.

REFERENCES

- Bjelica, D. (2005). *Sistematizacija sportskih disciplina i sportski trening*. Podgorica: Crnogorska sportska akademija.
- Bjelica, D. (2013). *Teorija sportskog treninga*. Podgorica: Univerzitet Crne Gore.
- Bjelica, D., & Fratrić, F. (2011). *Sportski trening: teorija, metodika i dijagnostika*. Nikšić: Fakultet za sport i fizičko vaspitanje.
- Bjelica, D., & Popović, S. (2012). *Fudbal-teorija, tehnika i taktika*. Podgorica: Crnogorska sportska akademija.
- Bjelica, D., Popovic, S., Kezunovic, M., Petkovic, J., Jurak, G., & Grasgruber, P. (2012). Body Height and Its Estimation Utilizing Arm Span Measurements in Montenegrin Adults. *Anthropological Notebooks*, 18(2):69–83.
- Bjelica, D., Popović, S., i Gardašević, J. (2016a). Modeli fizičke pripreme vrhunskih sportaša i doziranje opterećenja. *Zbornik radova 14.godišnje međunarodne konferencije "Kondicijska priprema sportaša"* (185-189), Zagreb: Udruga kondicijskih trenera Hrvatske.
- Bjelica, D., Popović, S., i Gardašević, J. (2016b). Opći principi planiranja i programiranja fizičkih priprema sportaša. *Zbornik radova 14.godišnje međunarodne konferencije "Kondicijska priprema sportaša"* (190-192), Zagreb: Udruga kondicijskih trenera Hrvatske.
- Carter, J.E.L., & Heath, B.H. (1990). *Somatotyping—Development and application*. Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press.
- Čorluka, M., & Vasiljević, I. (2018). Differences in the morphological characteristics and body composition of football players in Montenegro. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 3-7. doi: 10.26773/jaspe.180101
- Gardašević, J. (2010). *Efekti programiranog rada u pripremnom periodu na transformaciju bazično-motoričkih i situaciono-motoričkih sposobnosti kod fudbalera kadetskog uzrasta*. Neobjavljena magistarska teza. Nikšić: Fakultet za sport i fizičko vaspitanje.
- Gardašević, J., i Goranović, K. (2011). Efekti programiranog rada u pripremnom periodu na transformaciju eksplozivne snage kod fudbalera kadeta. *Sport Mont*, 19(28-30), 55-62.
- Gardašević, J., Georgiev, G., & Bjelica, D. (2012). Qualitative changes of basic motor abilities after completing a six-week training programme. *Acta Kinesiologica*, 6(1), 70-74.
- Gardašević, J., Bjelica, D., Georgiev, G., & Popović, S. (2012). Transformation of situational motor abilities with football players—cadets. *Proceeding book, XVI International Scientific Congress "Olympic Sports and Sport for All" & VI International Scientific Congress „Sport, Stress, Adaptation“* (373-377), Sofia: National Sports Academy "Vassil Levski".

- Gardašević, J., i Bjelica, D. (2013). Efekti programiranog trenaznog rada u trajanju od šest nedjelja na transformaciju fleksibilnosti kod fudbalera kadetskog uzrasta. *Sport Mont, XI*(37-39), 212-217.
- Gardašević, J., & Bjelica, D. (2014a). The effects of the training in the preparation period on the dribbling speed with fifteen years old football players. *Book of Abstracts of the 11th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (22-23), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Gardašević, J., i Bjelica, D. (2014b). Efekti rada u pripremnom periodu na brzinu vođenja lopte petnaestogodišnjih fudbalera. *Sport Mont, XII*(40-42), 160-166.
- Gardašević, J., Vasiljević, I., & Bojanić, D. (2015). Six-week preparation period and its effects on coordination transformation with football players under 16. *Book of Abstracts 11th International Scientific Conference Management, Sport, Olympism* (36), Beograd: Fakultet za menadžment u sportu, Alfa univerzitet.
- Gardašević, J. (2015). The effects of the training in the preparation period on the agility transformation with cadet level football players. *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (76-77), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Gardašević, J., Vasiljević, I., Bojanić, D., Muratović, A., Ljubojević, M., Milašinović, R., & Bubanja, M. (2015). Six-week Preparation Period and its Effects on Transformation Movement Speed with Football Players Under 16. *Book of Abstracts, International Scientific Conference "Effects of Physical Activity Application to Anthropological Status with Children, Youth and Adults"* (148), Belgrade: University of Belgrade: Faculty of Sport and Physical Education.
- Gardašević, J., Bjelica, D., i Popović S. (2015). Efekti programiranog rada tokom pripremnog perioda na transformaciju agilnosti kod fudbalera kadetskog uzrasta. *Sport Mont, XI-II*(43-45), 355-360.
- Gardašević, J., Bjelica, D., & Vasiljević, I. (2016a). Six-Week Preparation Period and its Effects on Transformation Movement Speed with Football Players Under 16. *Sport Mont, 14*(1), 13-16.
- Gardašević, J., Bjelica, D., & Vasiljević, I. (2016b). The Effects of the Training in the Preparation Period on the Repetitive Strength Transformation With Cadet Level Football Players. *Book of Abstracts of the 13th International Scientific Conference on Transformation Processes in Sport "Sport Performance"* (43), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Gardašević, J., Bjelica, D., Milasinovic, R., & Vasiljevic, I. (2016). The Effects of the Training in the Preparation Period on the Repetitive Strength Transformation with Cadet Level Football Players. *Sport Mont, 14*(2), 31-33.
- Gardašević, J., & Vasiljević, I. (2016). Effects of Preparation Period on Endurance in U16 Football Players. *Book of Abstracts of the 4TH International Scientific Conference "Exercise and Quality of Life"* (108), Novi Sad: University of Novi Sad, Faculty of Sport and Physical Education.
- Gardašević, J., Bjelica, D., Popović, S., & Milašinović, R. (2016). Preparation Period and its Effects on the Speed of Ball Leading at Players U16. In *Book of Summaries of 11th FIEP European Congress "Anthropological Aspects of Sport, Physical Education and Recreation"* (30-31), Banjaluka: University of Banjaluka, Faculty of Physical Education and Sport.
- Gardašević, J., Popovic, S., & Bjelica, D. (2016). After preparation period ball shooting accuracy at players U15. In *Abstract Book of the 8th Conference for Youth Sport* (88), Ljubljana: University of Ljubljana, Faculty of Sport.
- Gardašević, J., Bjelica, D., & Vasiljevic, I. (2017a). The strength of kicking the ball after preparation period with U15 football players. *Book of Abstracts of the 14th International Scientific Conference on Transformation Processes in Sport "Sport Performance"* (65-66), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Gardašević, J., Bjelica, D., & Vasiljevic, I. (2017b). The Strength of Kicking the Ball after Preparation Period with U15 Football Players. *Sport Mont, 15*(2), 39-42.
- Gardašević, J., Bjelica, D., Popovic, S., Vasiljevic, I., & Milosevic, Z. (2018). Differences in the morphological characteristics and body composition of football players FC Buducnost and FC Mladost in Montenegro. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education, 2*(1), 51-55. doi: 10.26773/jaspe.180109
- Green, S. (1992). Anthropometric and physiological characteristics of south Australian soccer players. *Australian Journal of Science and Medicine in Sport, 24*, 3-7.
- Mišigoj-Duraković, M., Matković, B., & Medved, R. (1995). *Morfološka antropometrija u sportu*. Morphological anthropometry in sports. Zagreb, Croatia: Fakultet za fizičku kulturu.
- Ramadan, J., & Byrd, R. (1987). Physical characteristics of elite soccer players. *Journal of Sports Medicine and Physical Fitness, 27*, 424-428.
- Rico-Sanz, J. (1998). Body composition and nutritional assessments in soccer. *International Journal of Sport Nutrition, 8*, 113-123.
- Sermahaj, S., Popovic, S., Bjelica, D., Gardasevic, J., & Arifi, F. (2017). Effect of recuperation with static stretching in isokinetic force of young football players. *Journal of Physical Education and Sport, 17*(3), 1948-1953. doi: 10.7752/jpes.2017.03191
- Vasiljević, I., Gardašević, J., i Bojanić, D. (2013). Usporedna analiza motoričkog prostora između aktivnih fudbalera kadetskog uzrasta i učenika srednje škole. *Zbornik naučnih i stručnih radova VI međunarodni simpozijum "Sport i zdravlje"* (212-215), Tuzla: Fakultet za tjelesni odgoj i sport.

J. Gardasevic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Narodne omladine bb, 81400 Niksic, Montenegro
e-mail: jovan@ac.me

Attitudes of Consumers from the Sarajevo Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Question how Often they Participate in Sports Activities

Jovan Gardasevic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Niksic, Montenegro

Izet Bajramovic

University of Sarajevo, Faculty for Sport and Physical Education, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

Bojan Masanovic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Niksic, Montenegro

ABSTRACT

Advertising is an attractive promotional tool for marketers who can use it to strengthen communication with consumers and persuade them to purchasing certain product or service. Hence, there is necessity to analyse their general attitudes among various questions, while this research was aimed at gaining relevant knowledge about the attitudes of Sarajevo consumers toward advertising through sport among the question how often they participate in sports activities. The sample included 358 respondents, divided into six subsample groups: consumers who do not participate in sport activities at all, then consumers who participate in sport activities less than ones a month, next 1–4 a month, 5–10 a month, 11–20 a month, as well as consumers participate in sport activities more than 20 times a month. The sample of variables contained the system of three general attitudes which were modelled by seven-point Likert scale. The results of the measuring were analysed by multivariate analysis (MANOVA) and univariate analysis (ANOVA) and Post Hoc test. Based on the statistical analyses it was found that significant differences occur at multivariate level, as well as between all three variables at a significance level of $p=.000$. Hence, it is interesting to highlight that it was found there are significant differences showed up between the consumers who participate in various sports activities. These results are so important for the marketers, mostly due to the reason they can't merge all the potential consumers who participate in various sports activities into one homogeneous group. This is the case in previous investigations and this observation presents relevant information.

Key words: Attitudes, Advertising, Sports Events, Sarajevo

Uvod

Zaključci pionirskih studija iz navedene oblasti koji su objavljeni od strane Bauer-a i Greiser-a (Popovic, 2011) i Lutz-a (Klačar i Popović, 2010) pokrenuli su ideje koje se odnose na činjenicu da stavovi potrošača prema reklamiranju predstavljaju jedan od značajnih faktora koji mogu ojačati efikasnost reklamnih kampanja, uglavnom zbog razloga da kognitivna sposobnost potrošača prema reklamiranju jeste sadržana u njihovim osjećanjima i mislima (Muratović, Bjelica, & Popović, 2014). Ako se nastavi sa istraživanjem ovog pitanja i ode se mnogo dublje, zanimljivo je da se primjećuje postojanje brojnih studija koje su istraživali stavove potrošača prema reklamiranju, ali većina njih smatra stavove potrošača prema reklamiranju samo uopšteno (Bjelica i Popović, 2011; Popović, 2011b; Popović, Molnar, i Radovanović, 2011a; Popović, Matić, Milašinović, Jakšić, & Bjelica, 2015a; Popović, Matić, Milašinović, Hadžić, Milošević, i Bjelica, 2015b; Popović, Matić, Milašinović, Vujović, Milošević, i Bjelica, 2015c). U svakom slučaju, neki od njih su zaključili da su stavovi prema reklamiranju pokazali negativan trend tokom 1960-ih i 1970-ih (Popović, Bjelica, Jakšić, & Georgiev, 2013; Popovic, 2015; Popović, & Milašinović, 2016), dok su drugi pronašli povoljnije stavove ispitanika u istom periodu (Popović, 2011). Ove nedosljednosti su navele na sumnju da reklamne kampanje koje

koriste elemente iz specifičnih medijuma utiču na stavove potrošača prema reklamiranju u skladu sa tim (Popović, 2011). Neki autori su vjerovali da je jedan od najrelevantnijih medija, upravo sport, odnosno sportisti i njihovi timovi, sportski događaji i sportski objekti (Bjelica i Popović, 2011; Mašanović, Zorić, & Gardašević, 2017), uglavnom iz razloga što ovi elementi mogu da utiču na stavove potrošača i naprave značajne oscilacije kod stavova u poređenju sa ostalim elementima (Bjelica, Popović, Jakšić, Hadžić, & Akpinar, 2014b; Bjelica i Popović, 2015a; Bjelica & Popović, 2015b; Bjelica, Gardašević, Vasiljević, & Popović, 2016a; Bjelica, Gardašević, Vasiljević, & Popović, 2016c; Zorić, Mašanović, & Gardašević, 2017; Mašanović, Zorić, & Gardašević, 2018; Gardašević, Zorić, & Mašanović, 2018). Iz tog razloga, mnogi istraživači priznaju sport kao nezavisnu reklamnu platformu koju poslovni subjekti mogu koristiti kako bi prevazišli negativne stavove potrošača prema reklamiranju. Samim tim se postavilo i pitanje, kako bavljenje sportskim aktivnostima utiče na stavove potrošača prema reklamiranju u sportu kao jedan od niza problema sa kojim se nije susrećalo mnogo autora do sada (Bjelica, Popović, & Akpinar, 2014a; Bjelica, Popović, & Akpinar, 2015c; Bjelica, Popović, & Akpinar, 2016b; Bjelica, Popović, & Akpinar, 2017; Gardašević, Zorić, & Mašanović, 2017; Zorić, Mašanović, & Gardašević 2018), a to upravo i jeste cilj ove studije.

Metod

Populaciju u ovoj studiji su činili studenti sa Univerziteta u Sarajevu koji su u vrijeme anketiranja, imali boravište na teritoriji Bosne i Hercegovine, dok je uzorak ispitanika organizovan putem kombinovanja ili raslojavanja, tako da su obrađena različita svojstva navedene populacije i različiti prostori na kojima je ona egzistirala.

Upitnici su distribuirani studentima osnovnih studija u štampanom i elektronskom obliku. Ukupno je prikupljeno 362 upitnika, ali je 4 upitnika bilo isključeno iz analize, budući da nisu bili adekvatno popunjeni, tako da je u istraživanju učestvovalo ukupno 358 ispitanika (slučajno odabranih studenata sa Univerziteta u Sarajevu). Instrument istraživanja je predstavljao standardizovani upitnik (Popović, 2011) i sastojao se iz dva dijela, generalnih stavova prema reklamiranju u sportu i socio-demografskih karakteristika ispitanika kada je učestalost bavljenja sportskim aktivnostima tokom mjeseca u pitanju. Sistem promjenljivih u ovom upitniku je sadržao tri tvrdnje koje su ispitanici trebali da ocijene prema sedmo-stepenoj Likertovoj skali vrijednosti, kao i šest socio-demografskih karakteristika ispitanika (uopšte se ne bave, manje od jednom mjesečno, 1–4 puta mjesečno, 5–10 puta mjesečno, 11–20 puta mjesečno, i više od 20 puta mjesečno). Popunjavanje upitnika nije trajalo u prosjeku više od 10 minuta, a ispitanici su u anketi učestvovali na dobrovoljnoj osnovi. Važno je naglasiti da je anketa bila anonimna i da su svi

odgovori bili strogo poverljivi. Vrijedno je napomenuti i da su ispitanici, i pored svega navedenog, imali mogućnost da u svakom momentu opozovu svoje učešće u anketi, ali se niko od njih nije na tako nešto odlučio.

Empirijski podaci su analizirani putem statističkog paketa za društvene nauke (SPSS 20.0), a kao prvi korak, bila je primijenjena deskriptivna statistika kojom su izračunati, prije svega frekvencija, zatim aritmetička sredina, standardna devijacija, kao i mjere asimetrije (Skewness) i spljoštenosti (Kurtosis) za svaku od tvrdnji. Budući da su se promjenljive u ovoj studiji nalazile na neparametrijskim skalama, radi detaljnijih analiza koje su slijedile, bilo je neophodno da se one, primjenom Blomovog postupka transformišu u skale višeg reda. Zatim su primjenom multivarijantne analize varijanse (MANOVA), univarijantne analize varijanse (ANOVA) i LSD Post Hoc testa, utvrđene razlike u generalnim stavovima ispitanika prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima tokom mjeseca.

Rezultati

U prvoj tabeli su prikazani deskriptivni statistički podaci za sve tri tvrdnje koje su se odnosile na generalne stavove ispitanika prema reklamiranju u sportu. Prije svega, prikazana je aritmetička sredina koja oslikava pozitivne vrijednosti stavova kada su sve tri

Tabela 1. Generalni stavovi prema reklamiranju u sportu

	Mean	S.D.	Skewness		Kurtosis	
			Statistic	S.E.	Statistic	S.E.
GSS1	4.71	2.109	-.647	.129	-1.029	.257
GSS2	4.91	2.196	-.795	.129	-.929	.257
GSS3	4.33	1.901	-.404	.129	-1.132	.257

Legenda: Mean – Aritmetička sredina; S.D. – Standardna devijacija; Skewness – Mjera asimetrije; Kurtosis – Mjera spljoštenosti; Statistic – Statistička vrijednost; S.E. – Standardna greška; GSS1 – Moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu; GSS2 – Sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar; GSS3 – Sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu

tvrdnje u pitanju, dok vrijednosti standardne devijacije pokazuju da elementi skupa, u prosjeku ne odstupaju znatno od aritme-

ticke sredine. Kada se govori o mjerama asimetrije (Skewness) i spljoštenosti (Kurtosis), negativne vrijednosti asimetrije kod

Tabela 2. Multivarijantna značajnost razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu kod ispitanika sa različitim navikama kada je bavljenje sportskim aktivnostima u pitanju

		N	Mean	S.D.
GSS1	Ne bave se	32	4.88	1.680
	< 1	17	4.76	1.602
	1 – 4	59	4.24	2.215
	5 – 10	70	4.69	1.989
	11 – 20	97	5.22	2.006
	> 20	83	4.39	2.388
	Ukupno	358	4.71	2.109
GSS2	Ne bave se	32	4.59	2.077
	< 1	17	5.41	1.906
	1 – 4	59	4.25	2.339
	5 – 10	70	4.87	2.105
	11 – 20	97	5.43	2.010
	> 20	83	4.81	2.366
	Ukupno	358	4.91	2.196
GSS3	Ne bave se	32	3.56	1.664
	< 1	17	4.35	1.730
	1 – 4	59	4.15	1.846
	5 – 10	70	4.27	1.872
	11 – 20	97	4.84	1.929
	> 20	83	4.19	1.953
	Ukupno	358	4.33	1.901

F=2.899; p=.000

svih promjenljivih pokazuju da je većina rezultata desno od srednje vrijednosti, među većim vrijednostima, dok negativne vrijednosti spljoštenosti kod svih promjenljivih pokazuje da je raspodjela pljosnatija od normalne tj. da ima više rezultata nagomilanih na repovima raspodjele.

U nastavku ove studije su prikazani komparativni statistički podaci generalnih stavova prema reklamiranju u sportu koji su dobijeni primjenom multivarijatne analize varijanse (MANOVA), univarijatne analize varijanse (ANOVA) i LSD Post Hoc testa, a u cilju utvrđivanja razlike u generalnim stavovima ispitanika prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima.

Inspekcijom druge tabele u kojoj su prikazani rezultati multivarijatne analize, jasno se uočava da u cijelom sistemu upoređivanih parametara postoji statistički značajna razlika u generalnim stavovima prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima ($p=.000$).

Inspekcijom treće tabele u kojoj su prikazani rezultati univarijatne analize, jasno se uočava da je došlo do statistički značajnih razlika u generalnim stavovima prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima kod dvije promjenljive (GSS2 i GSS3), dok kod prve varijable (GSS1) navedena diskriminacija nije utvrđena.

Tabela 3. Univarijatna značajnost razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu kod ispitanika sa različitim navikama kada je bavljenje sportskim aktivnostima u pitanju

	F	p
GSS1	2.183	.056
GSS2	2.557	.027
GSS3	2.676	.022

Inspekcijom naredne tri tabele gdje su prikazani rezultati Post Hoc testa koji ukazuju na značajnost razlika između parova pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je bavljenje sportskim aktivnostima u pitanju za svaku promjenljivu, bu-

dući na rezultate koji su se pojavili na univarijatnom nivou, očekivano se uočava da postoje statistički značajne razlike pojedinih parametara.

Tabela 4. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je bavljenje sportskim aktivnostima u pitanju kod tvrdnje „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“

vs	Ne bave se	< 1	1 – 4	5 – 10	11 – 20
< 1	.861				
1 – 4	.166	.360			
5 – 10	.672	.889	.226		
11 – 20	.424	.412	.005	.107	
> 20	.262	.496	.678	.377	.008

Došlo se do zaključka da se kod prve tvrdnje „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“ javljaju razlike između ispitanika koji se bave sportskim aktivnostima 1-4 i 11-20 puta mjesečno. Takođe, razlike se javljaju između ispitanika

koji se bave sportskim aktivnostima 11-20 i preko 20 puta mjesečno. Najpozitivnije rezultate vidimo kod grupe ispitanika koji se bave sportom između 11-20 puta mjesečno.

Tabela 5. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je bavljenje sportskim aktivnostima u pitanju kod tvrdnje „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“

vs	Ne bave se	< 1	1 – 4	5 – 10	11 – 20
< 1	.210				
1 – 4	.477	.054			
5 – 10	.550	.358	.109		
11 – 20	.059	.970	.001	.100	
> 20	.637	.297	.136	.856	.055

Došlo se do zaključka da se kod druge tvrdnje „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“ javljaju razlike između ispitanika koji se bave sportskim aktivnostima

između 1-4 i 11-20 puta mjesečno. Najpozitivnije rezultate vidimo kod grupe ispitanika koji se bave sportom između 11-20 puta mjesečno.

Tabela 6. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je bavljenje sportskim aktivnostima u pitanju kod tvrdnje „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“

vs	Ne bave se	< 1	1 – 4	5 – 10	11 – 20
< 1	.162				
1 – 4	.154	.699			
5 – 10	.078	.873	.721		
11 – 20	.001	.330	.028	.057	
> 20	.108	.749	.900	.797	.023

Došlo se do zaključka da se kod treće tvrdnje „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“ pojavljuju razlike između ispitanika koji se bave sportskim aktivnostima 11-20 puta mjesečno i većine grupa koje se sportskim aktivnostima bave manje od njih. Možemo uočiti da pripadnici prve grupe koja se ne bavi sportskim aktivnostima ima najmanje pozitivne odgovore.

Diskusija

S obzirom da su rezultati pokazali da ispitanici imaju veoma pozitivan stav prema reklamiranju u sportu što potvrđuje visoka vrijednost aritmetičke sredine za sve tri promjenljive, kao i da skoro dvije trećine ispitanika imaju pozitivan stav prema reklamiranju u sportu što se ogleda u izrazito negativnim vrijednostima mjera asimetrije, trebalo bi naglasiti da su ovi rezultate usaglašeni sa rezultatima prethodnih istraživanja (Molnar, Lilić, Popović, Akpinar, & Jakšić, 2011; Popović, Jakšić, Matić, Bjelica, & Maksimović, 2014; Popović, Bjelica, Georgiev, & Akpinar, 2011b; Popović, Matić, Milašinović, Jakšić, & Bjelica, 2015d; Popović, Matić, Milašinović, Hadžić, Milošević, & Bjelica, 2015e; Popović, Matić, Milašinović, Vujović, Milošević, & Bjelica, 2015f; Popović, Jakšić, Matić, Bjelica, & Maksimović, 2015g), i da ne postoje značajne razlike koje bi trebalo pomenuti. Dobijeni rezultati, takođe jasno ukazuju da ispitanici koji žive na različitim lokacijama, kao što su Sjedinjene države, Turska, Crna Gora, Srbija, Bosna i Hercegovina, imaju pozitivne stavove prema reklamiranju u sportu, dok je ipak, poređenja radi, vrijedno navesti da prema Mittal-u (Popovic, 2011), različite studije ukazuju na negativne stavove kada je reklamiranje proizvoda u tradicionalnim industrijama u pitanju. Prema tome,

više je nego evidentno da je primjena sporta u savremenoj poslovnoj komunikaciji uticala da se generalni stavovi potrošača značajno promijene kada je reklamiranje u pitanju, a prepoznavanje privlačnosti sporta je omogućilo poslovnim organizacijama da se približe sportskim potrošačima i na mnogo bezbolniji način utiču na njihovo ponašanje.

Utvrđivanjem razlike u generalnim stavovima ispitanika prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestvovanje u sportskim aktivnostima, u ovoj studiji su pronađene razlike u stavovima između ispitanika koji imaju različite navike kada je u pitanju učestvovanje u sportskim aktivnostima. Ove razlike su se pojavile kod dvije od tri promjenljive na univarijantnom nivou. Kod dvije promjenljive „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“, i „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“ ispitanici koji se bave sportskim aktivnostima 1-4 puta mjesečno, imaju najmanje pozitivne odgovore. Kod promjenljive „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“ uočavamo najmanje pozitivnih rezultata kod grupe koja se uopšte ne bavi sportskim aktivnostima.

Na osnovu statističkih analiza, utvrđeno je da se značajne razlike javljaju na multivarijantnom nivou, kao i između nekih varijabli na univarijantnom nivou značajnosti od $p=.01$. Pronađene značajne razlike između ispitanika sa različitim učestalošću u bavljenju sportskim aktivnostima, slažu se sa prethodnim studijama (Bjelica i sar., 2014b; Bjelica i Popović, 2015a; Bjelica & Popović, 2015b; Bjelica i sar., 2016a; Bjelica i sar., 2016c; Gardasevic, Zoric, & Masanovic, 2017). Ovi rezultati su veoma važni za poslovne subjekte u Crnoj Gori i za naučnu javnost, uglavnom iz razloga što ne mogu spojiti sve potencijalne potrošače koji učestvuju u raznim sportskim aktivnostima u jednu homogenu grupu, o čemu govore i prethodna istraživanja (Bjelica i sar., 2016a; Bjelica i sar., 2016c).

REFERENCES

- Bjelica, D., i Popović, S. (2011). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja. *Sportske nauke i zdravlje*, 1(2), 114-119.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2014a). *Book of Abstracts of the 11th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., Jakšić, D., Hadžić, R., & Akpinar, S. (2014b). How Does Advertising through Sport Work? Evidence from Turkey. In *Proceedings book of the 7th International Scientific Conference on Kinesiology "Fundamental and Applied Kinesiology – Steps Forward"* (477). Opatija: University of Zegreb, Faculty of Kinesiology.
- Bjelica, D., i Popović, S. (2015a). Evolucija reklamiranja sa posebnim osvrtom na reklamiranje u sportu. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 35-41.
- Bjelica, D., & Popović, S. (2015b). Evolution of Advertising with a Specific Retrospection at Sport Advertising. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (60-61), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2015c). *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Gardašević, J., Vasiljević, I., & Popović, S. (2016a). Ethical Dilemmas of Sport Advertising. *Sport Mont*, 14(3), 41–43.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2016b). *Book of Abstracts of the 13th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Gardašević, J., Vasiljević, I., & Popović, S. (2016c). Ethical dilemmas of sport advertising. In *Book of Abstracts of the 13th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (41), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2017). *Book of Abstracts of the 14th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Gardašević, J., Zorić, G., & Mašanović, B. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the question how often they participate in sports activities. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 23-27.
- Gardašević, J., Zorić, G., & Mašanović, B. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the question how often they participate in sports activities. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 15-19.
- Klačar, M. & Popović, S. (2010). Reklamiranje u sportu kao efektivno sredstvo savremene komunikacije. *Teme*, 4, 1219-1230.
- Mašanović, B., Zorić, G., & Gardašević, J. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the frequency of watching sports events. *Journal of Anthro-*

- pology of Sport and Physical Education*, 1(1), 3-7.
- Mašanović, B., Zorić, G., & Gardašević, J. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the frequency of watching sports events. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 9-13.
- Molnar, S., Lilić, Lj., Popović, S., Akpinar, S., & Jakšić, D. (2011). Attitudes of various demographic groups toward advertising through sport at METU. *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, 9(3), 255-263.
- Muratović, A., Bjelica, D., & Popović, S. (2014). Examining beliefs and attitudes toward advertising through sport among montenegrin consumers. *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, 12(2), 95-104.
- Popovic, S. (2011). *Reklamiranje u sportu kao efektivno sredstvo savremene poslovne komunikacije*. Neobjavljena doktorska disertacija, Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu.
- Popović, S. (2011b). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda. *Sport Mont*, 9(28,29,30), 140-147.
- Popović, S., Molnar, S., & Radovanović, D. (2011a). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima. *Sport Mont*, 9(28,29,30), 148-155.
- Popović, S., Bjelica, D., Georgiev, G., & Akpinar, S. (2011b). Comparison of attitudes toward advertising through sport between Montenegrin and Turkish stakeholders. In *Proceedings book of the 6th International Scientific Conference on Kinesiology "Integrative Power of Kinesiology"* (612). Opatija: University of Zegreb, Faculty of Kinesiology.
- Popović, S., Jakšić, D., Matić, R., Bjelica, D., & Maksimović, N. (2014). Examining Beliefs and Attitudes toward Advertising through Sport among Serbian Consumers. In *Book of abstracts of International conference "Economics and Management of Sports 2014"* (pp. 11-12). Brno: Faculty of Sports Studies.
- Popović, S., Bjelica, D., Jakšić, D., & Georgiev, G. (2013). How does Advertising Through Sport Work? Evidence from Montenegro. In *Book of Abstracts of the 18th Annual Congress of the European College of Sport Science* (444-445), Barcelona: National Institute of Physical Education of Catalonia.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Jakšić, D., & Bjelica, D. (2015a). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 50-56.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Hadžić, R., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015b). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 262-269.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Vujović, D., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015c). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 270-276.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Jakšić, D., & Bjelica, D. (2015d). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Question How Often They Participate in Sports Activities. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (58-59), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Hadžić, R., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015e). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Question How Often Consumers Purchase Sporting Goods. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (59-60), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Vujović, D., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015f). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Frequency of Watching Sports Events. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (60), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Jakšić, D., Matić, R., Bjelica, D., & Maksimović, N. (2015g). Examining Beliefs and Attitudes toward Advertising through Sport among Serbian Consumers. *Studia Sportiva*, 9(1), 225-231.
- Popović, S. (2015). Sport Nowadays (In Montenegrin). In D. Bjelica (Ed.), *Advertising Role of Sponsorship in Modern Sport* (pp. 111-116). Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S. & Milašinović, R. (2016). Model of Advertising Communication in Sport. *Sport Mont*, 14(1), 33–38.
- Zorić, G., Mašanović, B., & Gardašević, J. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the question how often consumers purchase sporting goods. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 17-21. doi: 10.26773/jaspe.171003
- Zorić, G., Mašanović, B., & Gardašević, J. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the question how often consumers purchase sporting goods. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 21-25.

J. Gardasevic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Narodne omladine bb, Niksic, Montenegro

e-mail: jovan@ac.me

Attitudes of Consumers from the Sarajevo Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Frequency of Watching Sports Events

Izet Bajramovic

University of Sarajevo, Faculty for Sport and Physical Education, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

Gorica Zoric and Bojan Masanovic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Niksic, Montenegro

ABSTRACT

It is proposed that potential consumers form attitudes based on advertising through sport can influence decisions to purchase a particular advertiser's product. From this reason, it is important to analyse their general attitudes toward advertising through sport among various questions, and this investigation was aimed at gaining relevant knowledge about the attitudes of Sarajevo consumers toward advertising through sport among. The sample included 358 respondents, divided into six subsample groups: consumers, who do not watch sports events at all, then consumers who watch sports events 1-30 minutes, next 31-60 minutes, 61-90 minutes, 91-120 minutes, as well as consumers who watch sports events more than 120 minutes during the typical day. The sample of variables contained the system of three general attitudes which were modelled by seven-point Likert scale. The results of the measuring were analysed by multivariate analysis (MANOVA) and univariate analysis (ANOVA) and Post Hoc test. Based on the statistical analyses it was found that significant differences occur at multivariate level, as well as between all three variables at a significance level of $p=.00$. Hence, it is interesting to highlight that it was found there are significant differences showed up between the attitudes of consumers toward advertising through sport among the frequency of watching sports events. These results are so important for the marketers, mostly due to the reason they can't merge all the potential consumers regarding the frequency they watch the sports events. On the other hand, this is the case in previous investigations and this observation presents relevant information.

Key words: Attitudes, Advertising, Sports Events, Sarajevo

Uvod

Zaključci pionirskih studija iz navedene oblasti koji su objavljeni od strane Bauer-a i Greiser-a (Popović, 2011) i Lutz-a (Klačar, i Popović, 2010) pokrenuli su ideje koje se odnose na činjenicu da stavovi potrošača prema reklamiranju predstavljaju jedan od značajnih faktora koji mogu ojačati efikasnost reklamnih kampanja, uglavnom zbog razloga da kognitivna sposobnost potrošača prema reklamiranju jeste sadržana u njihovim osjećanjima i mislima (Muratović, Bjelica, & Popović, 2014). Ako se nastavi sa istraživanjem ovog pitanja i ode se mnogo dublje, zanimljivo je da se primjećuje postojanje brojnih studija koje su istraživali stavove potrošača prema reklamiranju, ali većina njih smatra stavove potrošača prema reklamiranju samo uopšteno (Bjelica, i Popović, 2011; Popović, 2011b; Popović, Molnar, i Radovanović, 2011a; Popović, Matić, Milašinović, Jakšić, & Bjelica, 2015a; Popović, Matić, Milašinović, Hadžić, Milošević, i Bjelica, 2015b; Popović, Matić, Milašinović, Vujović, Milošević, i Bjelica, 2015c). U svakom slučaju, neki od njih su zaključili da su stavovi prema reklamiranju pokazali negativan trend tokom 1960-ih i 1970-ih (Popović, Bjelica, Jakšić, & Georgiev, 2013; Popović, 2015; Popović, & Milašinović, 2016), dok su drugi pronašli povoljnije stavove ispitanika u istom periodu (Popović, 2011). Ove nedosljednosti su navele na sumnju da reklamne kampanje koje koriste elemente iz specifičnih medijuma utiču na stavove potrošača prema reklamiranju u skladu sa tim (Popović, 2011). Neki autori su vjerovali da je jedan od najrelevantnijih

jih medija, upravo sport, odnosno sportisti i njihovi timovi, sportski događaji i sportski objekti (Bjelica i Popović, 2011), uglavnom iz razloga što ovi elementi mogu da utiču na stavove potrošača i naprave značajne oscilacije kod stavova u poređenju sa ostalim elementima (Bjelica, Popović, Jakšić, Hadžić, & Akpinar, 2014b; Bjelica, i Popović, 2015a; Bjelica, & Popović, 2015b; Bjelica, Gardašević, Vasiljević, & Popović, 2016a; Bjelica, Gardašević, Vasiljević, & Popović, 2016c; Zorić, Mašanović, & Gardašević, 2017; Gardašević, Zorić, & Mašanović, 2017; Mašanović, Zorić, & Gardašević, 2018; Gardašević, Zorić, & Mašanović, 2018). Iz tog razloga, mnogi istraživači priznaju sport kao nezavisnu reklamnu platformu koju poslovni subjekti mogu koristiti kako bi prevazisli negativne stavove potrošača prema reklamiranju. Samim tim se postavilo i pitanje, kako posmatranje sportskih događaja utiče na stavove potrošača prema reklamiranju u sportu kao jedan od niza problema sa kojim se nije susretalo mnogo autora do sada (Bjelica, Popović, & Akpinar, 2014a; Bjelica, Popović, & Akpinar, 2015c; Bjelica, Popović, & Akpinar, 2016b; Bjelica, Popović, & Akpinar, 2017; Mašanović, Zorić, & Gardašević, 2017; Zorić, Mašanović, & Gardašević, 2018), a to upravo i jeste cilj ove studije.

Metod

Populaciju u ovoj studiji su činili studenti sa Univerziteta u Sarajevu koji su u vrijeme anketiranja, imali boravište na terito-

riji Bosne i Hercegovine, dok je uzorak ispitanika organizovan putem kombinovanja ili raslojavanja, tako da su obrađena različita svojstva navedene populacije i različiti prostori na kojima je ona egzistirala.

Upitnici su distribuirani studentima osnovnih studija u štampanom i elektronskom obliku. Ukupno je prikupljeno 362 upitnika, ali je 4 upitnika bilo isključeno iz analize, budući da nisu bili adekvatno popunjeni, tako da je u istraživanju učestvovalo, ukupno 358 ispitanika (slučajno odabranih studenata sa Univerziteta u Sarajevu). Instrument istraživanja je predstavljao standardizovani upitnik (Popović, 2011) i sastojao se iz dva dijela, generalnih stavova prema reklamiranju u sportu i socio-demografskih karakteristika ispitanika kada je učestalost posmatranja sportskih događaja tokom dana u pitanju. Sistem promjenljivih u ovom upitniku je sadržao tri tvrdnje koje su ispitanici trebali da ocijene prema sedmo-stepenoj Likertovoj skali vrijednosti, kao i šest socio-demografskih karakteristika ispitanika (uopšte ne posmatraju, 1-30 minuta, 31-60 minuta, 61-90 minuta, 91-120 minuta, i više od 120 minuta). Popunjavanje upitnika nije trajalo, u prosjeku vise od 10 minuta a ispitanici su u anketi učestvovali na dobrovoljnoj osnovi. Važno je naglasiti da je anketa bila anonimna i da su svi odgovori bili strogo poverljivi. Vrijedno je napomenuti i da su ispitanici, i pored svega navedenog imali mogućnost da u svakom

momentu opozovu svoje učešće u anketi, ali se niko od njih nije na tako nešto odlučio.

Empirijski podaci su analizirani putem statističkog paketa za društvene nauke (SPSS 20.0), a kao prvi korak, bila je primijenjena deskriptivna statistika kojom su izračunati, prije svega frekvencija, zatim aritmetička sredina, standardna devijacija, kao i mjere asimetrije (Skewness) i spljoštenosti (Kurtosis) za svaku od tvrdnji. Budući da su se promjenljive u ovoj studiji nalazile na neparametrijskim skalama, radi detaljnijih analiza koje su slijedile, bilo je neophodno da se one, primjenom Blomovog postupka transformišu u skale višeg reda. Zatim su primjenom multivarijantne analize varijanse (MANOVA), univarijantne analize varijanse (ANOVA) i LSD Post Hoc testa, utvrđene razlike u generalnim stavovima ispitanika prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja tokom dana.

Rezultati

U prvoj tabeli su prikazani deskriptivni statistički podaci za sve tri tvrdnje koje su se odnosile na generalne stavove ispitanika prema reklamiranju u sportu. Prije svega, prikazana je aritmetička sredina koja oslikava pozitivne vrijednosti stavova kada su sve tri

Tabela 1. Generalni stavovi prema reklamiranju u sportu

	Mean	S.D.	Skewness		Kurtosis	
			Statistic	S.E.	Statistic	S.E.
GSS1	4.71	2.109	-.647	.129	-1.029	.257
GSS2	4.91	2.196	-.795	.129	-.929	.257
GSS3	4.33	1.901	-.404	.129	-1.132	.257

Legenda: Mean – Aritmetička sredina; S.D. – Standardna devijacija; Skewness – Mjera asimetrije; Kurtosis – Mjera spljoštenosti; Statistic – Statistička vrijednost; S.E. – Standardna greška; GSS1 – Moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu; GSS2 – Sveobuhvatno. smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar; GSS3 – Sveobuhvatno. da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu

tvrdnje u pitanju, dok vrijednosti standardne devijacije pokazuju da elementi skupa, u prosjeku ne odstupaju značajno od arit-

metičke sredine. Kada se govori o mjerama asimetrije (Skewness) i spljoštenosti (Kurtosis), negativne vrijednosti asimetrije

Tabela 2. Multivarijantna značajnost razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu kod ispitanika sa različitim navikama kada je posmatranja sportskih događaja u pitanju

		N	Mean	S.D.
GSS1	Ne posmatraju	51	4.20	2.164
	1 – 30	115	4.81	1.854
	31 – 60	79	4.62	2.266
	61 – 90	44	3.93	2.297
	91 – 120	29	6.10	1.655
	> 120	40	5.08	1.992
	Ukupno	358	4.71	2.109
GSS2	Ne posmatraju	51	4.18	2.056
	1 – 30	115	4.94	2.053
	31 – 60	79	4.77	2.320
	61 – 90	44	4.50	2.547
	91 – 120	29	6.10	1.676
	> 120	40	5.60	1.997
	Ukupno	358	4.91	2.196
GSS3	Ne posmatraju	51	3.59	1.374
	1 – 30	115	4.30	1.807
	31 – 60	79	4.42	1.919
	61 – 90	44	4.16	2.068
	91 – 120	29	4.93	2.251
	> 120	40	4.90	2.010
	Ukupno	358	4.33	1.901

F=3.088; p=.000

kod svih promjenljivih pokazuju da je većina rezultata desno od srednje vrijednosti, među većim vrijednostima, dok negativne vrijednosti spljoštenosti kod svih promjenljivih pokazuje da je raspodjela pljosnatija od normalne tj. da ima više rezultata nagomilanih na repovima raspodjele.

U nastavku ove studije su prikazani komparativni statistički podaci generalnih stavova prema reklamiranju u sportu koji su dobijeni primjenom multivarijatne analize varijanse (MANOVA), univarijatne analize varijanse (ANOVA) i LSD Post Hoc testa, a u cilju utvrđivanja razlike u generalnim stavovima ispitanika prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost po-

smatranja sportskih događaja tokom dana.

Inspekcijom druge tabele u kojoj su prikazani rezultati multivarijatne analize, jasno se uočava da u cijelom sistemu upoređivanih parametara postoji statistički značajna razlika u generalnim stavovima prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja tokom dana ($p=.000$).

Inspekcijom treće tabele u kojoj su prikazani rezultati univarijatne analize, jasno se uočava da je, takođe došlo do statistički značajnih razlika u generalnim stavovima prema reklamiranju u sportu u odnosu na posmatranje sportskih događaja kod sve tri promjenljive.

Tabela 3. Univarijatna značajnost razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu kod ispitanika sa različitim navikama kada je posmatranje sportskih događaja u pitanju

	F	p
GSS1	4.908	.000
GSS2	4.193	.001
GSS3	3.044	.011

Inspekcijom naredne tri tabele gdje su prikazani rezultati Post Hoc testa koji ukazuju na značajnost razlika između parova pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je posma-

tranje sportskih događaja u pitanju za svaku promjenljivu. Po rezultatima koji su se pojavili na univarijatnom nivou, očekivano uočavamo statistički značajne razlike pojedinih parametara.

Tabela 4. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je posmatranje sportskih događaja u pitanju kod tvrdnje „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“

vs	Ne posmatraju	1 – 30	31 – 60	61 – 90	91 – 120
1 – 30	.077				
31 – 60	.251	.530			
61 – 90	.532	.017	.076		
91 – 120	.000	.003	.001	.000	
> 120	.043	.480	.255	.011	.041

Došlo se do zaključka da se kod prve tvrdnje „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“ javljaju razlike između ispitanika koji posmatraju sportske događaje između 91-120 minuta i svih ostalih entiteta; između ispitanika koji posmatraju sportske događaje od jednog do 30 minuta i onih grupa ispitanika koji sportske događaje posmatraju 61-90 minuta i 91-120 minuta dnevno; između

ispitanika koji posmatraju sportske događaje između više od 120 minuta dnevno i onih grupa koje ne posmatraju, koji ih posmatraju između 61-90 i 91-120 minuta dnevno. Možemo uočiti da pripadnici grupa koje posmatraju sportske događaje više od 91 minut imaju više pozitivne odgovore, dok najmanje pozitivnih rezultata vidimo kod grupe koja posmatra sportske događaje 61-90 minuta dnevno.

Tabela 5. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je posmatranje sportskih događaja u pitanju kod tvrdnje „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“

vs	Ne posmatraju	1 – 30	31 – 60	61 – 90	91 – 120
1 – 30	.036				
31 – 60	.124	.595			
61 – 90	.465	.250	.501		
91 – 120	.000	.010	.005	.002	
> 120	.002	.095	.048	.020	.337

Došlo se do zaključka da se kod druge tvrdnje „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“ javljaju razlike prije svega između ispitanika koji posmatraju sportske događaje između 91-120 minuta dnevno i svih ostalih entiteta. Takođe razlike se javljaju između ispitanika koji ne posmatraju sportske događaje uopšte i većine ostalih entiteta. Na kraju, raz-

like se takođe javljaju između ispitanika koji posmatraju sportske događaje više od 120 minuta i većine ostalih entiteta. Možemo uočiti da pripadnici grupa koje posmatraju sportske događaje više od 91 minut imaju najviše pozitivne odgovore, dok pripadnici grupe koja ne posmatraju sportske događaje uopšte imaju najmanje pozitivne odgovore.

Tabela 6. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je posmatranje sportskih događaja u pitanju kod tvrdnje „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“

vs	Ne posmatraju	1 – 30	31 – 60	61 – 90	91 – 120
1 – 30	.024				
31 – 60	.014	.679			
61 – 90	.140	.662	.464		
91 – 120	.002	.109	.208	.086	
> 120	.001	.084	.186	.071	.946

Došlo se do zaključka da se kod treće tvrdnje „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“ pojavljuju razlike između ispitanika koji ne posmatraju sportske događaje uopšte i svih ostalih entiteta, osim grupe ispitanika koji posmatraju sportske događaje 61-90 minuta dnevno. Možemo uočiti da pripadnici grupa koje posmatraju sportske događaje više od 91 minut imaju najviše pozitivne odgovore, dok pripadnici grupe koja ne posmatraju sportske događaje uopšte imaju najmanje pozitivne odgovore.

Diskusija

S obzirom da su rezultati pokazali da ispitanici imaju veoma pozitivan stav prema reklamiranju u sportu što potvrđuje visoka vrijednost aritmetičke sredine za sve tri promjenljive, kao i da skoro dvije trećine ispitanika imaju pozitivan stav prema reklamiranju u sportu što se ogleda u izrazito negativnim vrijednostima mjera asimetrije, trebalo bi naglasiti da su ovi rezultate usaglašeni sa rezultatima prethodnih istraživanja (Bjelica, i Popović, 2011; Popović, 2011b; Popović, Molnar, i Radovanović, 2011a; Popović, Matić, Milašinović, Jakšić, & Bjelica, 2015a; Popović, Matić, Milašinović, Hadžić, Milošević, & Bjelica, 2015b; Popović, Matić, Milašinović, Vujović, Milošević, & Bjelica, 2015c), i da ne postoje značajne razlike koje bi trebalo pomenuti. Dobijeni rezultati, takođe jasno ukazuju da ispitanici koji žive na različitim lokacijama, kao što su Sjedinjene države, Turska, Crna Gora, Srbija i Bosna i Hercegovina, imaju pozitivne stavove prema reklamiranju u sportu, dok je, ipak, poređenja radi, vrijedno navesti da prema Mittal-u (1994), različite studije ukazuju na negativne stavove kada je reklamiranje proizvoda u tradicionalnim industrijama u pitanju. Prema tome, više je nego evidentno da je primjena sporta u savremenoj poslovnoj komunikaciji uticala da se generalni stavovi potrošača značajno promijene kada je reklamiranje u pitanju, a prepoznavanje privlač-

nosti sporta je omogućilo poslovnim organizacijama da se približe sportskim potrošačima i na mnogo bezbolniji način utiču na njihovo ponašanje. Utvrđivanjem razlike u generalnim stavovima ispitanika prema reklamiranju u sportu u odnosu na posmatranje sportskih događaja tokom dana, u ovoj studiji su pronađene razlike u stavovima između ispitanika koji imaju različite navike kada je posmatranje sportskih događaja tokom dana u pitanju. Ove razlike su se pojavile kod svih promjenljivih na univarijantnom nivou. Kod promjenljive „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“, uočavamo da pripadnici koji posmatraju sportske događaje 61-90 minuta dnevno imaju najnegativnije stavove. Kod promjenljive „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“ i „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“, ispitanici sa jednog entiteta tj. onih koji ne posmatraju sportske događaje imaju najnegativnije stavove.

Interesantno je istaći da su pronađene značajne razlike između potrošača koji posmatraju sportske aktivnosti u različitim vremenskim intervalima, što je bio slučaj u prethodnim studijama (Molnar, Lilić, Popović, Akpinar, & Jakšić, 2011; Popović, Jakšić, Matić, Bjelica, & Maksimović, 2014; Popović, Bjelica, Georgiev, & Akpinar, 2011b; Popović, Matić, Milašinović, Jakšić, & Bjelica, 2015d; Popović, Matić, Milašinović, Hadžić, Milošević, & Bjelica, 2015e; Popović, Matić, Milašinović, Vujović, Milošević, & Bjelica, 2015f; Popović, Jakšić, Matić, Bjelica, & Maksimović, 2015g). Ovi rezultati su veoma važni za poslovne subjekte u Bosni i Hercegovini ali i za naučnu javnost, uglavnom iz razloga što ne mogu spojiti sve potencijalne potrošače koji posmatraju sportske aktivnosti u različitim vremenskim intervalima u jednu homogenu grupu, što se slaže sa prethodnim istraživanjima (Bjelica, Popović, Jakšić, Hadžić, & Akpinar, 2014b; Bjelica, & Popović, 2015a; Bjelica, & Popović, 2015b; Bjelica, Gardasevic, Vasiljevic, & Popovic, 2016a; Bjelica, Gardašević, Vasiljević, & Popović, 2016c).

REFERENCES

- Bjelica, D., i Popović, S. (2011). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja. *Sportske nauke i zdravlje*, 1(2), 114-119.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2014a). *Book of Abstracts of the 11th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., Jakšić, D., Hadžić, R., & Akpinar, S. (2014b). How Does Advertising through Sport Work? Evidence from Turkey. In *Proceedings book of the 7th International Scientific Conference on Kinesiology "Fundamental and Applied Kinesiology – Steps Forward"* (477). Opatija: University of Zagreb, Faculty of Kinesiology.
- Bjelica, D., & Popović, S. (2015a). Evolucija reklamiranja sa posebnim osvrtom na reklamiranje u sportu. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 35-41.
- Bjelica, D., & Popović, S. (2015b). Evolution of Advertising with a Specific Retrospection at Sport Advertising. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (60-61), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2015c). *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Gardašević, J., Vasiljević, I., & Popović, S. (2016a). Ethical Dilemmas of Sport Advertising. *Sport Mont*, 14(3), 41-43.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2016b). *Book of Abstracts of the 13th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Gardašević, J., Vasiljević, I., & Popović, S. (2016c). Ethical dilemmas of sport advertising. In *Book of Abstracts of the 13th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (41), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2017). *Book of Abstracts of the 14th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Gardašević, J., Zorić, G., & Mašanović, B. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the question how often they participate in sports activities. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 23-27.
- Gardašević, J., Zorić, G., & Mašanović, B. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the question how often they participate in sports ac-

- tivities. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 15-19.
- Klačar, M., i Popović, S. (2010). Reklamiranje u sportu kao efektivno sredstvo savremene komunikacije. *Teme*, 4, 1219-1230.
- Mašanović, B., Zorić, G., & Gardašević, J. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the frequency of watching sports events. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 3-7.
- Mašanović, B., Zorić, G., & Gardašević, J. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the frequency of watching sports events. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 9-13.
- Molnar, S., Lilić, Lj., Popović, S., Akpinar, S., & Jakšić, D. (2011). Attitudes of various demographic groups toward advertising through sport at METU. *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, 9(3), 255-263.
- Muratović, A., Bjelica, D., & Popović, S. (2014). Examining beliefs and attitudes toward advertising through sport among montenegrin consumers. *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, 12(2), 95-104.
- Popovic, S. (2011). *Reklamiranje u sportu kao efektivno sredstvo savremene poslovne komunikacije*. Neobjavljena doktorska disertacija, Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu.
- Popović, S. (2011b). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda. *Sport Mont*, 9(28,29,30), 140-147.
- Popović, S., Molnar, S., i Radovanović, D. (2011a). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima. *Sport Mont*, 9(28,29,30), 148-155.
- Popović, S., Bjelica, D., Georgiev, G., & Akpinar, S. (2011b). Comparison of attitudes toward advertising through sport between Montenegrin and Turkish stakeholders. In *Proceedings book of the 6th International Scientific Conference on Kinesiology "Integrative Power of Kinesiology"* (612). Opatija: University of Zegreb, Faculty of Kinesiology.
- Popović, S., Jakšić, D., Matić, R., Bjelica, D., & Maksimović, N. (2014). Examining Beliefs and Attitudes toward Advertising through Sport among Serbian Consumers. In *Book of abstracts of International conference "Economics and Management of Sports 2014"* (pp. 11-12). Brno: Faculty of Sports Studies.
- Popović, S., Bjelica, D., Jakšić, D., & Georgiev, G. (2013). How does Advertising Through Sport Work? Evidence from Montenegro. In *Book of Abstracts of the 18th Annual Congress of the European College of Sport Science* (444-445), Barcelona: National Institute of Physical Education of Catalonia.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Jakšić, D., & Bjelica, D. (2015a). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 50-56.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Hadžić, R., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015b). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 262-269.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Vujović, D., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015c). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 270-276.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Jakšić, D., & Bjelica, D. (2015d). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Question How Often They Participate in Sports Activities. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (58-59), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Hadžić, R., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015e). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Question How Often Consumers Purchase Sporting Goods. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (59-60), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Vujović, D., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015f). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Frequency of Watching Sports Events. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (60), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Jakšić, D., Matić, R., Bjelica, D., & Maksimović, N. (2015g). Examining Beliefs and Attitudes toward Advertising through Sport among Serbian Consumers. *Studia Sportiva*, 9(1), 225-231.
- Popović, S. (2015). Sport Nowadays (In Montenegrin). In D. Bjelica (Ed.), *Advertising Role of Sponsorship in Modern Sport* (pp. 111-116). Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S. & Milašinović, R. (2016). Model of Advertising Communication in Sport. *Sport Mont*, 14(1), 33–38.
- Zorić, G., Mašanović, B., & Gardašević, J. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the question how often consumers purchase sporting goods. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 17-21. doi: 10.26773/jaspe.171003
- Zorić, G., Mašanović, B., & Gardašević, J. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the question how often consumers purchase sporting goods. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 21-25.

I. Bajramovic

University of Sarajevo, Faculty for Sport and Physical Education, Patriotske lige 41, 71 000 Sarajevo, Bosnia and Herzegovina
e-mail: bajramovic.izet@gmail.com

Differences in the Morphological Characteristics and Body Composition of Handball Players WHC Levelea in Montenegro and WHC Grude in Bosnia and Herzegovina

Marina Vukotić

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Niksic, Montenegro

Marin Corluka

University of Mostar, Faculty of Mathematics and Science Education, Mostar, Bosnia and Herzegovina

Ivan Vasiljević and Marija Bubanja

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Niksic, Montenegro

ABSTRACT

The aim of this research was to determine the differences in the level of anthropometric characteristics and body composition among the top handball players of WHC Levelea from Niksic and WHC Grude from Grude. The sample of respondents consists of 25 top-ranked senior players from the First Handball League of Montenegro and handball Premier League of Bosnia and Herzegovina, divided into two sub-assignments. The first subunit was played by 11 players from WHC Levelea from Niksic, an average age of 16.64, who finished as women's vice-champions League of Montenegro and 14 player WHC Grude from Grude, an average of 20.35, which are the current championship handball Premier League of Bosnia and Herzegovina. Morphological characteristics in the body composition were evaluated by a battery of 11 variables: body height, body weight, body mass index, fat percentage, muscle mass, bone mass, waist size, triceps skin set, biceps skin set, back skin set and abdominal skin set. The standard central and dispersive parameters of all variables were calculated. The significance of the differences between the players of the top two handball clubs in the morphological characteristics and variables for assessing body composition was determined by a t-test for independent samples. It has been found that the handballers of two mentioned clubs had statistically in two variables that are evaluated by the triceps skin set and biceps skin set in favor of the women's WHC Levelea.

Key words: Handball, Morphological Characteristics, Montenegro, Bosnia and Herzegovina

Uvod

U današnjim uslovima života i rada, sport predstavlja veoma važno područje u kojem čovjek na specifičan način može ispoljiti svoje, prije svega, stvaralačke kretne strukture. U svakom sportu i sportskoj disciplini postoje specifičnosti i različitosti u takmičarskoj strukturi, pa se nameće potreba za neprekidnim istraživanjem i potvrđivanjem u praksi upravo tih specifičnosti. Prilikom opredjeljivanja za sportsku disciplinu, odnosno prilikom izbora sportske discipline kojom će se pojedinac baviti, tjelesna konstitucija igra značajnu ulogu (Bjelica & Fratrić, 2011). Vrhunski sportisti u pojedinim sportovima često su izjednačeni međusobno u mnogim relevantnim parametrima za sport povezanih karakteristika i sposobnosti (Rogulj, Nazor, Srhoj, & Božin, 2006). Tipično za omladinski uzrast je pojava ubrzanog rasta i povećanje tjelesne težine. Mora se napomenuti da brzina rasta nije ista kod svakog pojedinca, iako se rast odvija u približno istom vremenskom periodu (Bjelica, 2013). Za mlade indeks tjelesne mase se izračunava prema njihovoj starosti i polu, i to je vrlo bitna činjenica zbog njihovog rasta i razvoja (Vasiljević, Bjelica, Popović, & Gardašević, 2015). Utvrđivanje antropometrijskih karakteristika predstavlja jednu od tri najčešće testiranih dimenzija sportista (Milanović, Jukić, Vuleta, Šimek, & Šentija, 2005). Bolje upoznavanje antropometrijskih karakteristika, tjelesne kompozicije i konstitucije sportista ima za cilj: upravljanje ovim svojstvima, prilagođavanje sportskog treninga individualnim sposobnostima i mogućnost prognozirivanja krajnjih dometa (Maša-

nović, 2009). Za postizanje vrhunskih rezultata u određenom sportu potrebni su sportisti sa posebnim predispozicijama, pa iz toga proizilazi potreba za pronalaženjem i selektiranjem sportista sa takvim predispozicijama koje se ispoljavaju u toku rasta i razvoja (Mašanović, 2008; Mašanović i Vukašević, 2009; Popović, Mašanović, Molnar i Smajić, 2009; Gušić, Popović, Molnar, Mašanović i Radaković, 2017). Sportske igre karakterišu raznovrsne i mnogobrojne složene dinamičke kineziološke aktivnosti gdje dominiraju ciklična kretanja (Gardašević, Vasiljević i Bojanić, 2015; Bjelica, Popović, & Gardašević, 2016a; Bjelica, Popović i Gardašević, 2016b; Sermahaj, Popović, Bjelica, Gardašević, & Arifi, 2017; Gardašević, Bjelica & Vasiljević, 2017a; Gardašević, Bjelica & Vasiljević, 2017b) i aciklična kretanja (Gardašević, 2015; Gardašević i sar., 2015; Gardašević, Bjelica i Vasiljević, 2016a; Gardašević, Bjelica i Vasiljević, 2016b; Gardašević, Bjelica, Milasinović i Vasiljević, 2016; Gardašević i Vasiljević, 2016; Gardašević, Popović, & Bjelica, 2016). Morfološki prostor definišu longitudinalna dimenzionalnost skeleta, transversalna dimenzionalnost skeleta, masa i volumen tela (Bjelica & Fratrić, 2011). Morfološki statusi vrhunskih sportista su relativno homogeni, u zavisnosti od sporta, i mogu biti definisani kao modeli sportkog postignuća (Mišigoj-Duraković, Matković, & Medved, 1995). Istraživanja morfoloških karakteristika i sastava tijela među sportistima različitih sportova ukazuje na to da sportisti različitih sportova imaju svoja specifična obilježja. Mišićna masa poboljšava sportsko postignuće u aktivnostima koje zahtevaju mišićnu snagu i izdržljivost ali i u onima koje zahtijevaju

zavidnu aerobnu sposobnost (Ramadan & Byrd, 1987; Green, 1992; Rico-Sanz, 1998). U sportskim aktivnostima, tokom treninga i takmičenja, veliku važnost imaju opšte i osnovne antropološke karakteristike (Bjelica, Georgijev, & Muratović, 2012). Interdisciplinarni pristup u rukometu je potreban za sportski razvoj pojedinca, koji će mu omogućiti da ispuni zadatke tokom procesa sportskog takmičenja ili sportskog treninga (Abernethy, 2005; Morrow & James, 2005). Kod mladih rukometaša različite dobi utvrđivanje antropometrijskih mjera predstavlja jedan značajan dio učinkovitog modeliranja trenažnog procesa i selekcije. Uvidom u trenutno stanje antropoloških karakteristika moguće je dobiti uvid u trenutno stanje sastava tijela, a u slučaju postojanja prekomjerne tjelesne mase i pravovremeno uticati na redukciju masti (Vuleta, Nikolić, & Krakan, 2011). Dosadašnjom analizom savremenog rukometa i testiranjem većeg broja rukometaša različitog uzrasta i kvalitetnog nivoa, može se sa velikom sigurnošću istaći da ovaj sport zahtjeva visok nivo tendencija porasta visine i mase tijela. U prosjeku rukometaši su niži samo od košarkaša i odbojkaša, a prema igračkim mjestima najviši su spoljašnji igrači i golman, a najniži su krilni igrači. Raspon ruku je približno oko 10 cm veći od visine tijela, a ta karakteristika je najbitnija posebno za krilne i spoljašnje igrače, zbog uspješnijeg i bržeg šuta (Vukotić, 2010).

Osnovni cilj ovog istraživanja je bio da se utvrde razlike u nivou antropometrijskih karakteristika i sastava tijela između vrhunskih rukometašica ŽRK Levala iz Nikšića (Crna Gora) i ŽRK Grude iz Gruda (Bosna i Hercegovina).

Metode

Podaci dobijeni u istraživanju morfoloških dimenzija i sastava tijela, kontrolisani su i pripremljeni za obradu u skladu sa postavljenim ciljem. Baze podataka su sređene po praćenim obilježjima i pripremljene za planiranu statističku obradu podataka. Rezultati dobijeni statističkom obradom prikazani su u tabelama i analizirani po pripadajućim logičkim cjelinama. U cjelini posmatrano, prikaz rezultata istraživanja, kroz postupnost u obrazlaganju pojedinačnih veza, omogućava sagledavanje razlika u posmatranim morfološkim mjerama i tjelesnom sastavu, u skladu sa ciljem istraživanja, odnosno doprinosi jasnom određenju prema očekivanoj primjeni dobijenih rezultata u praksi. U pogledu vremenske određenosti navedeno istraživanje je transverzalnog karaktera, a sastoji se u jednokratnom mjerenju odgovarajućih morfoloških dimenzija i sastava tijela vrhunskih rukometašica.

Uzorak ispitanika

Uzorak ispitanika čini ukupno 25 vrhunskih rukometašica seniorskog uzrasta koji nastupaju u Prvoj rukometnoj ligi Crne Gore i

rukometnoj Premijer ligi Bosne i Hercegovine, podijeljen na dva subuzorka. Prvi subuzorak su činili 11 igračica ŽRK Levala iz Nikšića (Crna Gora), prosječne starosti 16.64 godina koje su završile kao vicešampionke u Prvoj ligi Crne Gore i 14 igračica ŽRK Grude iz Gruda (Bosna i Hercegovina), prosječne starosti 20.35 godina koje su aktuelne šampionke rukometne Premijer lige Bosne i Hercegovine.

Uzorak mjera

Antropometrijsko istraživanje sprovedeno je uz poštovanje osnovnih pravila i principa vezanih za izbor mjernih instrumenata i tehnike mjerenja koji su standardizovani, prema upustvima Internacionalnog Biološkog Programa. Za potrebe ovog istraživanja izmjereno je 7 morfoloških mjera: visina tijela (ATV), težina tijela (ATM), obim struka (AOS), kožni nabor tricepsa (ANT), kožni nabor bicepsa (ANB), kožni nabor leđa (ANL), kožni nabor trbuha (ANS), i 4 varijable za procjenu sastava tijela: indeks tjelesne mase (BMI), procenat masti (APM), mišićna masa (AMM) i koštana masa (AKM). Za morfološko mjerenje korišćeni su antropometar, kaliper i centimetarska traka. Za procjenu sastava tijela korišćena je tanita vaga, model BC-418MA. Princip rada ove vage je zasnovan na indirektnom mjerenju tjelesnog sastava, bezbjedan električni signal se šalje kroz tijelo preko elektroda smještenih u samostalnu jedinicu. Tanita vaga, zahvaljujući atletskom modu koje posjeduje, omogućava sportistima detaljno praćenje tjelesne težine, zdravstvenog stanja i kondicije, sa svim relevantnim parametrima.

Metoda obrade podataka

Podaci dobijeni istraživanjem obrađeni su postupcima deskriptivne i komparativne statističke procedure. Za svaku varijablu su obrađeni centralni i disperzioni parametri kao i mjere asimetrije i spljoštenosti. Razlike u morfološkim dimenzijama i sastavu tijela rukometašica ova dva kluba utvrđene su primjenom diskriminativne parametrijske procedure, t-testom za male nezavisne uzorke, sa statističkom značajnošću od $p < 0.05$.

Rezultati

U Tabelama 1 i 2 prikazani su osnovni deskriptivni statistički parametri antropometrijskih varijabli i sastava tijela rukometašica dva kluba, gdje su izračunate vrijednosti mjera centralne i disperzione tendencije i to: aritmetička sredina (Mean), standardna devijacija (Std. Dev.), varijansa (Variance), minimalne (Min) i maksimalne (Max) vrijednosti, koeficijenti zakrivljenosti (Skewness) i izduženosti (Kurtosis). Prvo su analizirani centralni i disperzioni parametri varijabli za procjenu morfoloških dimenzija i sastava tijela igračica ŽRK Levala iz Nikšića (Tabela 1.).

Tabela 1. Centralni i disperzioni parametri varijabli za procjenu morfoloških dimenzija i sastava tijela igračica ŽRK Levala iz Nikšića (N=11)

	Min	Max	Mean	Std.D.	Variance	Skewness		Kurtosis	
						Stat.	Std. E.	Stat.	Std. E.
godine	15	19	16.64	1.43	2.055	.288	.661	-1.404	1.279
ATV	169	187	176.38	5.55	30.834	.378	.661	-.737	1.279
ATM	57.7	84.7	69.491	8.41	70.815	.788	.661	.029	1.279
BMI	19.5	25.5	22.255	1.74	3.029	.183	.661	-.203	1.279
APM	9.6	26.6	17.355	5.23	27.351	.123	.661	-.826	1.279
AMM	27.6	38.4	32.436	3.55	12.631	.609	.661	-.805	1.279
AKM	2.4	3.5	2.918	.36	.134	.003	.661	-1.101	1.279
AOS	72	90	81.00	5.00	25.000	.018	.661	.176	1.279
ANT	6.4	17.0	10.991	3.16	9.975	.447	.661	-.280	1.279
ANB	4.5	12.0	6.445	2.08	4.347	2.184	.661	5.403	1.279
ANL	7.8	15.0	10.691	2.35	5.537	.755	.661	-.054	1.279
ANS	6.5	19.3	12.818	4.03	16.262	.135	.661	-.956	1.279

Na osnovu centralnih i disperzionih parametara, vrijednosti skjunisa i kurtosisa može se konstatovati da su sve varijable u granicama normalne raspodjele. Vidi se po vrijednosti skjunisa da u varijabli kožni nabor bicepsa (ANB) ima statistički značajna asimetrija u stranu boljih rezultata iako imaju pozitivan predznak, jer je za rukometašice bitno da imaju manje vrijednosti potkožnog masnog tkiva. Vrijednosti kurtosisa kod varijable kožni nabor bicepsa (ANB) pokazuje statistički značajnu izo-

šternost i obrazuje leptokurtičnu krivu, što govori da je veliki broj rezultata u ovoj varijabli raspoređen oko aritmetičke sredine. Generalno, na osnovu svih statističkih parametara, može se konstatovati da se radi o vrhunskim rukometašicama, da u svim varijablama postoji normalan raspored i da preovladavaju rezultati bolji od aritmetičke sredine, ne i statistički značajniji jer je i za očekivati da kod rukometašica jednog profesionalnog kluba nema prevelikog raspona u rezultatima analiziranih varijabli.

Tabela 2. Centralni i disperzionni parametri varijabli za procjenu morfoloških dimenzija i sastava tijela igračica ŽRK Grude (N=14)

	Min	Max	Mean	Std.D.	Variance	Skewness		Kurtosis	
						Stat.	Std. E.	Stat.	Std. E.
godine	16	30	20.35	4.42	19.516	.888	.597	.955	1.154
ATV	162.3	182.4	173.307	6.27	39.285	-.009	.597	-.734	1.154
ATM	57.5	84.0	69.836	8.88	78.852	.280	.597	-1.384	1.154
BMI	19.7	28.0	23.250	2.32	5.389	.435	.597	.024	1.154
APM	12.9	28.8	21.193	4.60	21.224	-.131	.597	-.881	1.154
AMM	26.0	36.2	31.057	3.49	12.184	-.082	.597	-1.269	1.154
AKM	2.3	3.3	2.793	.36	.127	.021	.597	-1.527	1.154
AOS	70	104	81.43	8.96	80.418	1.192	.597	1.973	1.154
ANT	8.2	27.0	15.529	4.69	22.027	.790	.597	1.675	1.154
ANB	5.2	18.6	9.807	3.25	10.591	1.369	.597	3.568	1.154
ANL	6	27	13.99	5.37	28.900	1.308	.597	1.655	1.154
ANS	11.3	224.0	33.879	55.16	3043.063	3.640	.597	13.441	1.154

Na osnovu centralnih i disperzionih parametara, vrijednosti skjunisa i kurtosisa igračica ŽRK Grude, može se konstatovati da su sve varijable u granicama normalne raspodjele i da su vrijednosti približno slične rukometašicama ŽRK Levallea. Takođe se može konstatovati da igračice ŽRK Grude imaju veći procenat masti u organizmu kao i veće vrijednosti kožnih nabora, međutim da li će biti statistički značajno to će pokazati komparativna statistička procedura t-test (Tabela 3.). Kod vrijednosti skjunisa vidi se da je kod varijable kožni nabor trbuha (ANS)

došlo do značajne nagnutosti u stranu manjih rezultata što je dobro jer je potkožno masno tkivo remeteći faktor za profesionalne sportiste. Vrijednosti kurtosisa kod varijabli kožni nabor trbuha (ANS) i kožni nabor bicepsa (ANB) obrazuju leptokurtičnu krivu što govori o priličnoj ujednačenosti igračkog kadra ŽRK Grude u ovim dvijema varijablama. Da bi se moglo utvrditi da li ima statistički značajne razlike u analiziranim varijablama kod vrhunskih rukometašica ova dva Kluba, primjenjena je statistička procedura t-test (Tabela 3.).

Tabela 3. Vrijednosti t-testa između aritmetičkih sredina varijabli za procjenu morfoloških dimenzija i sastava tijela igračica ŽRK Levallea (N=11) i ŽRK Grude (N=14)

Varijable	Klub	Mean	Std. D.	Std. E. M.	t-test	Sig.	Mean Difference
ATV	Levallea	176.38	5.553	1.674	1.279	.214	3.075
	Grude	173.31	6.268	1.675			
ATM	Levallea	69.491	8.4152	2.5373	-.099	.922	-.3448
	Grude	69.836	8.8798	2.3732			
BMI	Levallea	22.255	1.7403	.5247	-1.183	.249	-.9955
	Grude	23.250	2.3214	.6204			
APM	Levallea	17.355	5.2298	1.5768	-1.949	.064	-3.8383
	Grude	21.193	4.6069	1.2313			
AMM	Levallea	32.436	3.5539	1.0716	.973	.341	1.3792
	Grude	31.057	3.4906	.9329			
AKM	Levallea	2.918	.3656	.1102	.863	.397	.1253
	Grude	2.793	.3562	.0952			
AOS	Levallea	81.00	5.000	1.508	-.142	.889	-.429
	Grude	81.43	8.968	2.397			
ANT	Levallea	10.991	3.1583	.9523	-2.749	.011	-4.5377
	Grude	15.529	4.6933	1.2543			
ANB	Levallea	6.445	2.0849	.6286	-2.973	.007	-3.3617
	Grude	9.807	3.2545	.8698			
ANL	Levallea	10.691	2.3531	.7095	-1.889	.072	-3.2948
	Grude	13.986	5.3759	1.4368			
ANS	Levallea	12.818	4.0326	1.2159	-1.258	.221	-21.0604
	Grude	33.879	55.1640	14.7432			

Na osnovu dobijenih vrijednosti rezultata t-testa, može se primijetiti da postoje statistički značajne razlike kod dvije vari-

jable na nivou značajnosti $p < 0.05$., a to su dvije varijable koje procjenjuju kožni nabor tricepsa (ANT) i kožni nabor bicepsa

(ANB). Može se konstatovati da rukometašice ŽRK Levala iz Nikšića imaju statistički značajno manju debljinu kožnih nabora tricepsa i kožnih nabora bicepsa od rukometašica ŽRK Grude iz istoimenog grada. U svim ostalim varijablama razlike su neznatne i nijesu statistički značajne.

Diskusija

Osnovni cilj ovog istraživanja je bio da se utvrde razlike u nivou antropometrijskih karakteristika i sastavu tijela između vrhunskih rukometašica ŽRK Levala iz Nikšića (Crna Gora) i ŽRK Grude iz Gruda (Bosna i Hercegovina). Uzorak od ukupno 25 ispitanika je podijeljen na dva subuzorka. Prvi subuzorak ispitanika su činili 11 igračica ŽRK Levala iz Nikšića prosječne starosti 16.64 godina, i 14 igračica ŽRK Grude iz Gruda, koji su činili drugi subuzorak prosječne starosti 20.35 godina. Rezultati su dobijeni korišćenjem baterije od 11 testova u prostoru morfoloških dimenzija i sastava tijela. Na osnovu uvida u dobijene deskriptivne parametre prosječna visina rukometašica ŽRK Levala iz Nikšića je 176.38 cm i rukometašica ŽRK Grude iz Gruda je 173.30 cm. Prosječna tjelesna visina igračica oba kluba podržava rezultate predhodnih istraživanja (Bjelica, Popović, Kezunović, Petković, Jurak, & Grasgruber, 2012; Popović, Bjelica, Molnar, Jakšić, & Akpinar 2013; Popović, Bjelica, Tanase, i Milašinović, 2015; Popović, Bjelica, Georgijev, Krivokapić, & Milašinović, 2017) u kojima nalazimo da je ukupna popula-

cija ženskog pola u Crnoj Gori i Bosni i Hercegovini među najvišojima u Evropi. Analizirajući rezultate istraživanja (Gardašević, Vasiljević, Bjelica, & Popović, 2015) indeks tjelesne mase kod adolescenata ženskog pola u Crnoj Gori uzrasta 18 godina iznosi 20.30, što mogu potvrditi i približni rezultati dobijeni u ovom radu koji iznose 22.26 za rukometašice ŽRK Levala iz Nikšića i 23.25 za rukometašice ŽRK Grude iz Gruda. Rezultati t-testa su pokazali da postoje statistički značajne razlike kod dvije varijable, kožnog nabora bicepsa i kožnog nabora tricepsa. Oba kožna nabora su na ekstremitetima koji su od izuzetne važnosti za rukomet i smanjenje kožnih nabora uz povećanje mišićne mase će dovesti do veće produktivnosti gornjih ekstremiteta. Kod ostalih varijabli kožnih nabora, koji procjenjuju debljinu potkožnog masnog tkiva, vrijednosti kožnih nabora su manje kod igračica ŽRK Levala u odnosu na igračice ŽRK Grude, što ide u prilog činjenici da je ženski rukometni sport u Crnoj Gori i na klupskom i reprezentativnom nivou mnogo veći nego u Bosni i Hercegovini, što dokazuju i rezultati. Rezultati koji su dobijeni ovim istraživanjem mogu poslužiti kao modelni parametri u procjenjivanim varijablama za sve ostale igračice rukometnih klubova u Crnoj Gori i Bosni i Hercegovini, jer analizirane rukometašice bile među najboljim i najuspješnijim u svojim nacionalnim ligama. Igračice koje žele da nastupaju u ligama gdje se igra najkvalitetniji rukomet, ne mogu uspješno nastupati ako nemaju karakteristike utvrđene standardima za taj sport, a to se prije svega ogleda u morfološkim dimenzijama i sastavu tijela.

REFERENCES

- Abernethy, B. (2005). *The biophysical foundations of human movement*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- B. Morrow, J., & James, R. (2005). *Measurement and evaluation in human performance*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Bjelica, D. (2005). *Sistematizacija sportskih disciplina i sportski trening*. Podgorica: Crnogorska sportska akademija.
- Bjelica, D. (2013). *Teorija sportskog treninga*. Podgorica: Univerzitet Crne Gore.
- Bjelica, D., & Fratrić, F. (2011). *Sportski trening: teorija, metodika i dijagnostika*. Nikšić: Fakultet za sport i fizičko vaspitanje.
- Bjelica, D., Georgiev, G., & Muratović, A. (2012). Basic motor abilities of young handball players from Montenegro. *Sport Science*, 5(1), 71 - 76.
- Bjelica, D., Popović, S., i Gardašević, J. (2016a). Modeli fizičke pripreme vrhunskih sportaša i doziranje opterećenja. *Zbornik radova 14.godišnje međunarodne konferencije "Kondicijska priprema sportaša"* (185-189), Zagreb: Udruga kondicijskih trenera Hrvatske.
- Bjelica, D., Popović, S., i Gardašević, J. (2016b). Opći principi planiranja i programiranja fizičkih priprema sportaša. *Zbornik radova 14.godišnje međunarodne konferencije "Kondicijska priprema sportaša"* (190-192), Zagreb: Udruga kondicijskih trenera Hrvatske.
- Bjelica, D., Popović, S., Kezunović, M., Petković, J., Jurak, G., & Grasgruber, P. (2012). Body Height and Its Estimation Utilizing Arm Span Measurements in Montenegrin Adults *Anthropological Notebooks*, 18(2), 69–83.
- Gardašević, J. (2015). The effects of the training in the preparation period on the agility transformation with cadet level football players. *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (76-77), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Gardašević, J., & Vasiljević, I. (2016). Effects of Preparation Period on Endurance in U16 Football Players. *Book of Abstracts of the 4th International Scientific Conference "Exercise and Quality of Life"* (108), Novi Sad: University of Novi Sad, Faculty of Sport and Physical Education.
- Gardašević, J., Bjelica, D., & Vasiljević, I. (2016a). Six-Week Preparation Period and its Effects on Transformation Movement Speed with Football Players Under 16. *Sport Mont*, 14(1), 13-16.
- Gardašević, J., Bjelica, D., & Vasiljević, I. (2016b). The Effects of the Training in the Preparation Period on the Repetitive Strength Transformation With Cadet Level Football Players. *Book of Abstracts of the 13th International Scientific Conference on Transformation Processes in Sport "Sport Performance"* (43), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Gardašević, J., Bjelica, D., & Vasiljević, I. (2017a). The strength of kicking the ball after preparation period with U15 football players. *Book of Abstracts of the 14th International Scientific Conference on Transformation Processes in Sport "Sport Performance"* (65-66), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Gardašević, J., Bjelica, D., & Vasiljević, I. (2017b). The Strength of Kicking the Ball after Preparation Period with U15 Football Players. *Sport Mont*, 15(2), 39-42.
- Gardašević, J., Bjelica, D., Milašinović, R., & Vasiljević, I. (2016). The Effects of the Training in the Preparation Period on the Repetitive Strength Transformation with Cadet Level Football Players. *Sport Mont*, 14(2), 31-33.
- Gardašević, J., Popović, S., & Bjelica, D. (2016). After preparation period ball shooting accuracy at players U15. In *Abstract Book of the 8th Conference for Youth Sport* (88), Ljubljana: University of Ljubljana, Faculty of Sport.

- Gardašević, J., Vasiljević, I., & Bojanić, D. (2015). Six-week preparation period and its effects on coordination transformation with football players under 16. *Book of Abstracts 11th International Scientific Conference Management, Sport, Olympism* (36), Beograd: Fakultet za menadžment u sportu, Alfa univerzitet.
- Gardašević, J., Vasiljević, I., Bjelica, D., & Popović, S. (2015). Analysis of nutrition of boys and girls, adolescents from Montenegro. *Journal of Physical Education and Sport*, 15(4), 702–704.
- Gusic, M., Popovic, S., Molnar, S., Masanovic, B., Radakovic, M. (2017). Sport-Specific Morphology Profile: Differences in Anthropometric Characteristics among Elite Soccer and Handball Players. *Sport Mont Journal*, 15(1): 3-6.
- Green, S. (1992). Anthropometric and physiological characteristics of south Australian soccer players. *Australian Journal of Science and Medicine in Sport*, 24, 3-7.
- Mašanović, B. (2008). *Determinisanost tjelesne kompozicije sportista*. Neobjavljena magistarska teza. Novi sad: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
- Mašanović, B. (2009). Razlike antropometrijskog statusa vrhunskih rukometaša i nesportista. *Sport Mont*, 6(18,19,20), 569-575.
- Mašanović, B. Vukašević, V. (2009). Razlike antropometrijskog statusa košarkaša i rukometaša juniorskog uzrasta. *Sport Mont*, 6(18,19,20), 575-582.
- Milanović, D., Jukić, I., Vuleta, D., Šimek, S. & Šentija D. (2005). Measurement and evaluation of fitness characteristics of Croatian handball players. *Zbornik radova Sports Kinetics' 2005 „Scientific Fundaments of Human and Sport Practice“*, (444-448).
- Mišigoj-Duraković, M., Matković, B., & Medved, R. (1995). *Morfološka antropometrija u sportu*. Morphological anthropometry in sports. Zagreb, Croatia: Fakultet za fizičku kulturu.
- Perić, D. (2006). *Metodologija naučnih istraživanja*. Beograd: DTATRADE.
- Popovic, S., Mašanović, B., Molnar, S., Smajić, M. (2009). Determinisanost tjelesne kompozicije vrhunskih sportista. *Te-me*, 4, 1535-1549.
- Popović, S., Bjelica, D., Georijev, G., Krivokapić, D. & Milašinović, R. (2017). Body height and its estimation utilizing arm span Measurements in Macedonian. *The anthropologis*, 24(3), 737–745.
- Popović, S., Bjelica, D., Molnar, S., Jakšić, D., & Akpınar, S. (2013). Body height and its estimation utilizing arm span Measurements in serbian adults. *Int. J. Morphol.*, 31(1), 271-279.
- Popović, S., Bjelica, D., Tanase, G., & Milašinović, R. (2015). Body Height and Arm Span in Bosnian and Herzegovinian Adults. *Monten. J. Sports Sci. Med.* 4(1), 29–36.
- Ramadan, J., & Byrd, R. (1987). Physical characteristics of elite soccer players. *Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, 27, 424-428.
- Rico-Sanz, J. (1998). Body composition and nutritional assessments in soccer. *International Journal of Sport Nutrition*, 8, 113-123.
- Rogulj, N., Nazor, M., Srhoj, V., & Božin, D. (2006). Differences between competitively efficient and less efficient junior handball players according to their personality traits. *Kinesiology*, 38(2), 158-163.
- Sermahaj, S., Popović, S., Bjelica, D., Gardašević, J., & Arifi, F. (2017). Effect of recuperation with static stretching in isokinetic force of young football players. *Journal of Physical Education and Sport*, 17(3), 1948-1953. doi: 10.7752/jpes.2017.03191
- Vasiljević, I., Bjelica, D., Popović, S., & Gardašević, J. (2015). Analysis of nutrition of preschool-age and younger school-age boys and girls. *Journal of Physical Education and Sport*, 15(3), 426 – 428.
- Vukotić, M. (2010). *Nivo morfoloških karakteristika, motoričkih i funkcionalnih sposobnosti sportista različitog sportskog usmjerenja*. Neobjavljena magistarska teza. Nikšić: Fakultet za sport i fizičko vaspitanje.
- Vuleta, D., Nikolić, A., & Krakan, I. (2011). Razlike između kadeta i mladih rukometaša antropometrijskim karakteristikama. *20. Ljetnja škola kineziologa republike Hrvatske* (110-116), Split: Hrvatski kineziološki savez.

M. Vukotić

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Narodne omladine bb, 81400 Niksic, Montenegro
e-mail: marinavuk@ac.me

Attitudes of Consumers from Podgorica toward Advertising through Sport among the Question how often Consumers purchase Sporting Goods

Vladimir Djurisc

University of Montenegro, Faculty of Economics, Podgorica, Montenegro

Djurdjica Perovic

University of Montenegro, Faculty of Tourism and Hospitality, Kotor, Montenegro

Bojan Masanovic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Niksic, Montenegro

ABSTRACT

This research was aimed at gaining relevant knowledge about the attitudes of Podgorica consumers toward advertising through sport among the question how often consumers purchase sporting goods. The sample included 330 students from Faculty of Economics in Podgorica, divided into six subsample groups: consumers who do not purchase sport goods at all, then consumers who purchase sport goods less than ones a month, next 1–3 a month, 4–6 a month, 7–9 a month, as well as consumers who purchase sport goods more than 10 times a month. The sample of variables contained the system of three general attitudes which were modelled by seven-point Likert scale. The results of the measuring were analyzed by multivariate analysis (MANOVA) and univariate analysis (ANOVA) and Post Hoc test. Based on the statistical analyses it was found that significant differences occur at multivariate level, as well as between all three variables at a significance level of ($p=.000$). Hence, it is interesting to highlight that it was found there were significant differences showed up between the consumers who purchase sport goods. The significant differences were found in two of three variables, while the consumers who purchase sport goods less than 3 times a month had much more negative attitudes toward advertising through sport.

Key words: Attitudes, Advertising, Sporting Goods, Podgorica

Uvod

Vodeći se činjenicom da ulaganje u reklamiranje u sportu kao dijelu korporativne marketinške strategije neprestano raste, nastala je i potreba za istraživanjima u ovoj oblasti kako bi se utvrdile najbolje perspektive (Muratović, Bjelica, i Popović, 2014). Sistematsko proučavanje odnosa potrošača prema reklamiranju je ukorijenjeno u studiji Bauer-a i Greyser-a (Popović, 2011), dok je kapitalan doprinos nauci kada je reklamiranje u sportu u pitanju dao Pyun (Klačar i Popović, 2010), koji je sproveo istraživanje u kojem je konstruisao novi model za ispitivanje odnosa potrošača prema reklamiranju u sportu i time omogućio raznim istraživačima da ispituju stavove i uvjerenja potrošača prema reklamiranju u sportu širom svijeta i upoređuju svoje zaključke. U studijama koje su istraživale stavove prema opštem reklamiranju četrdesetih i pedesetih godina prošlog vijeka, prema Bauer-u i Greyser-u (Popović, Bjelica, Jakšić, & Georgiev, 2013; Popovic, 2015; Popović, & Milašinović, 2016), došlo se do zaključaka da potrošači, generalno imaju pozitivne stavove. Međutim, upoređujući navedene rezultate sa novijim istraživanjima (Bjelica, i Popović, 2011; Popović, 2011b; Popović, Molnar, i Radovanović, 2011a; Popović, Matić, Milašinović, Jakšić, & Bjelica, 2015a; Popović, Matić, Milašinović, Hadžić, Milošević, & Bjelica, 2015b; Popović, Matić, Milašinović, Vujović, Milošević, & Bjelica, 2015c), utvrđeno je da potrošači imaju sve više negativne stavove prema reklamiranju. Nakon određenog vremena, Shavitt i saradnici (Bjelica i Popović, 2011) su utvrdili da ispitanici u njihovoj studiji imaju mnogo pozitivnije stavove prema

reklamiranju nego što je to bio slučaj u prethodnim studijama. Pretpostavljalo se da stavovi variraju kod ispitanika, budući da oni razlikuju određene vrste reklamnih poruka, a Mittal (Popovic, 2011) je utvrdio da imaju mnogo negativnije stavove prema reklamiranju na televiziji u poređenju sa opštim reklamiranjem. Sa povećanjem negativnih stavova prema reklamiranju na televiziji marketari su morali osmisliti način kako da povrate povjerenje gledalaca kada je reklamiranje na televiziji u pitanju, a to su učinili na taj način što su počeli primjenjivati nove tehnološke izume kao što su video rekorderi koji su nezainteresovanim gledaocima za reklamne poruke omogućavali da preskoče djelove koji im nisu bili interesantni (Bjelica, Popović, Jakšić, Hadžić, & Akpinar, 2014b; Bjelica, & Popović, 2015a; Bjelica, & Popović, 2015b; Bjelica, Gardasevic, Vasiljevic, & Popovic, 2016a; Bjelica, Gardasevic, Vasiljevic, & Popović, 2016c). Uporedo sa navedenim izumom, stavovi prema reklamiranju u sportu su, ponovo postali mnogo pozitivniji. Međutim, ovaj izum nije omogućavao gledaocima da preskoče dio programa sa reklamnim porukama kada je praćenje sportskih događaja u pitanju, budući da su se oni odvijali u trenutku vremena. Ipak, bliskost i privrženost sportu i sportskim subjektima su, vremenom nadvladale negativne stavove gledalaca koje su oni imali kada je opšte reklamiranje u pitanju i dovele do toga da reklamiranje u sportu zauzme mjesto koje mu danas pripada. Samim tim se postavilo i pitanje, kako kupovina sportskih proizvoda utiče na stavove potrošača prema reklamiranju u sportu kao jedan od niza problema sa kojim se nije susrećalo mnogo autora do sada (Bjelica, Popovic, & Akpinar, 2014a; Bjelica, Popovic, & Akpinar, 2015c; Bjelica,

Popović, & Akpinar, 2016b; Bjelica, Popović, & Akpinar, 2017; Zorić, Masanović, & Gardasević, 2017; Masanović, Zorić, & Gardasević, 2018; Gardasević, Zorić, & Masanović, 2018; Bajramović, Zorić, & Mašanović, 2018; Gardašević, Bajramović, & Mašanović, 2018; Zorić, Gardašević, & Bajramović, 2018), a to upravo i jeste cilj ove studije.

Metod

Populaciju u ovoj studiji su činili studenti Ekonomskog fakulteta na Univerzitetu u Podgorici koji su u vrijeme anketiranja, imali boravište na teritoriji Crne Gore, dok je uzorak ispitanika organizovan putem kombinovanja ili raslojavanja, tako da su obrađena različita svojstva navedene populacije i različiti prostori na kojima je ona egzistirala.

Upitnici su distribuirani studentima osnovnih studija u štampanom i elektronskom obliku. Ukupno je prikupljeno 340 upitnika, ali je 10 upitnika bilo isključeno iz analize, budući da nisu bili adekvatno popunjeni, tako da je u istraživanju učestvovalo, ukupno 330 ispitanika (slučajno odabranih studenata Ekonomskog fakulteta u Podgorici). Instrument istraživanja je predstavljao standardizovani upitnik (Popović, 2011) i sastojao se iz dva dijela, generalnih stavova prema reklamiranju u sportu i socio-demografskih karakteristika ispitanika kada je učestalost kupovine sportskih proizvoda tokom mjeseca u pitanju. Sistem promjenljivih u ovom upitniku je sadržao tri tvrdnje koje su ispitanici trebali da ocijene prema sedmostepenoj Likertovoj skali vrijednosti, kao i šest socio-demograf-

skih karakteristika ispitanika (uopšte ne kupuju, manje od jednom mjesečno, 1–3 puta mjesečno, 4–6 puta mjesečno, 7–9 puta mjesečno, i više od 10 puta mjesečno). Popunjavanje upitnika nije trajalo, u prosjeku više od 10 minuta a ispitanici su u anketi učestvovali na dobrovoljnoj osnovi. Važno je naglasiti da je anketa bila anonimna i da su svi odgovori bili strogo poverljivi. Vrijedno je napomenuti i da su ispitanici, i pored svega navedenog imali mogućnost da u svakom momentu opozovu svoje učešće u anketi, ali se niko od njih nije na tako nešto odlučio.

Empirijski podaci su analizirani putem statističkog paketa za društvene nauke (SPSS 20.0), a kao prvi korak, bila je primijenjena deskriptivna statistika kojom su izračunati, prije svega frekvencija, zatim aritmetička sredina, standardna devijacija, kao i mjere asimetrije (Skewness) i spljoštenosti (Kurtosis) za svaku od tvrdnji. Budući da su se promjenljive u ovoj studiji nalazile na naparametrijskim skalama, radi detaljnijih analiza koje su slijedile, bilo je neophodno da se one, primjenom Blomovog postupka, transformišu u skale višeg reda. Zatim su primjenom multivarijatne analize varijanse (MANOVA), univarijatne analize varijanse (ANOVA) i LSD Post Hoc testa utvrđene razlike u generalnim stavovima ispitanika prema reklamiranju u sportu u odnosu kada je učestalost kupovine sportskih proizvoda tokom mjeseca u pitanju.

Rezultati

U prvoj tabeli su prikazani deskriptivni statistički podaci za sve tri tvrdnje koje su se odnosile na generalne stavove ispitanika

Tabela 1. Generalni stavovi prema reklamiranju u sportu

	Mean	S.D.	Skewness		Kurtosis	
			Statistic	S.E.	Statistic	S.E.
GSS1	4.96	1.661	-.838	.134	.054	.268
GSS2	5.31	1.704	-1.167	.134	.548	.268
GSS3	4.45	1.573	-.524	.134	-.361	.268

Legenda: Mean – Aritmetička sredina; S.D. – Standardna devijacija; Skewness – Mjera asimetrije; Kurtosis – Mjera spljoštenosti; Statistic – Statistička vrijednost; S.E. – Standardna greška; GSS1 – Moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu; GSS2 – Sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar; GSS3 – Sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu

Tabela 2. Multivarijatna značajnost razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu kod ispitanika sa različitim navikama kada je kupovina sportskih proizvoda u pitanju

		N	Mean	S.D.
GSS1	Ne kupuju	56	4.571	1.628
	< 1	131	4.802	1.846
	1 – 3	113	5.186	1.399
	4 – 6	18	5.056	1.765
	7 – 9	6	6.167	.983
	> 10	6	6.167	1.169
	Ukupno	330	4.958	1.661
GSS2	Ne kupuju	56	5.036	1.799
	< 1	131	5.229	1.783
	1 – 3	113	5.469	1.524
	4 – 6	18	5.444	1.854
	7 – 9	6	6.000	1.095
	> 10	6	5.667	2.338
	Ukupno	330	5.312	1.704
GSS3	Ne kupuju	56	3.714	1.604
	< 1	131	4.321	1.421
	1 – 3	113	4.797	1.616
	4 – 6	18	5.278	1.364
	7 – 9	6	4.833	1.329
	> 10	6	5.000	1.789
	Ukupno	330	4.455	1.573

F=2.337; p=.003

prema reklamiranju u sportu. Prije svega, prikazana je aritmetička sredina koja oslikava pozitivne vrijednosti stavova kada su sve tri tvrdnje u pitanju, dok vrijednosti standardne devijacije pokazuju da elementi skupa, u prosjeku ne odstupaju značajno od aritmetičke sredine. Kada se govori o mjerama asimetrije (Skewness) i spljoštenosti (Kurtosis), negativne vrijednosti asimetrije kod svih promjenljivih pokazuju da je većina rezultata desno od

srednje vrijednosti, među većim vrijednostima, dok pozitivne vrijednosti spljoštenosti kod dvije promjenljive (GSS1 i GSS2) pokazuju da je raspodjela šiljatija od normale tj. da ima više rezultata nagomilanih oko centra a negativne vrijednosti spljoštenosti kod jedne promjenljive (GSS3) pokazuju da je raspodjela pljosnatija od normalne tj. da ima više rezultata nagomilanih na repovima raspodjele.

Tabela 3. Univarijatna značajnost razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu kod ispitanika sa različitim navikama kada je kupovina sportskih proizvoda u pitanju

	F	p
GSS1	2.611	.025
GSS2	.816	.539
GSS3	5.259	.000

U nastavku ove studije su prikazani komparativni statistički podaci generalnih stavova prema reklamiranju u sportu koji su dobijeni primjenom multivarijatne analize varijanse (MANOVA), univarijatne analize varijanse (ANOVA) i LSD Post Hoc testa, a u cilju utvrđivanja razlike u generalnim stavovima ispitanika prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda.

Inspekcijom druge tabele u kojoj su prikazani rezultati multivarijatne analize, jasno se uočava da u cijelom sistemu upore-

divanih parametara postoji statistički značajna razlika u generalnim stavovima prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda ($p=.003$).

Inspekcijom treće tabele u kojoj su prikazani rezultati univarijatne analize, jasno se uočava da je, takođe došlo do statistički značajnih razlika u generalnim stavovima prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda kod dvije od tri promjenljive dok kod jedne varijable navedena diskriminacija nije utvrđena.

Tabela 4. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je kupovina sportskih proizvoda u pitanju kod tvrdnje „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“

vs	Ne kupuju	< 1	1 – 3	4 – 6	7 – 9
< 1	.380				
1 – 3	.023	.069			
4 – 6	.277	.538	.755		
7 – 9	.024	.047	.155	.152	
> 10	.024	.047	.155	.152	1.000

Inspekcijom naredne tri tabele gdje su prikazani rezultati Post Hoc testa koji ukazuju na značajnost razlika između parova pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je kupovina sportskih proizvoda u pitanju za svaku promjenljivu, po re-

zultatima koji su se pojavili na univarijatnom nivou, očekivano uočavamo statistički značajne razlike pojedinih parametara kod dvije promjenljive.

Tabela 5. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je kupovina sportskih proizvoda u pitanju kod tvrdnje „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“

vs	Ne kupuju	< 1	1 – 3	4 – 6	7 – 9
< 1	.478				
1 – 3	.121	.274			
4 – 6	.377	.616	.955		
7 – 9	.189	.280	.458	.490	
> 10	.390	.539	.782	.782	.735

Rezultati Post Hoc testa u četvrtoj tabeli ukazuju, da se kod prve tvrdnje „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“, pojavljuju razlike prije svega između ispitanika koji ne kupuju sportske proizvode i većine ostalih entiteta. Razlike se takođe pojavljuju između onih ispitanika koji kupuju sportske

proizvode manje od jednog puta mjesečno i onih entiteta koji to čine 7-9 i više od 10 puta mjesečno. Može se uočiti najviše pozitivnih rezultata kod dvije grupe koje najviše kupuju sportske, dok se najmanje pozitivnih rezultata uočava kod dvije grupe koje najmanje kupuju sportske proizvode.

Tabela 6. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je kupovina sportskih proizvoda u pitanju kod tvrdnje „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“

vs	Ne kupuju	< 1	1 – 3	4 – 6	7 – 9
< 1	.013				
1 – 3	.000	.016			
4 – 6	.000	.013	.214		
7 – 9	.088	.421	.954	.537	
> 10	.050	.286	.750	.699	.850

Rezultati Post Hok testa u petoj tabeli ukazuju, da kod druge tvrdnje „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“, ne postoji statistički značajnih razlika između parova pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je kupovina sportskih proizvoda u pitanju za svaku promjenljivu. Može se uočiti najviše pozitivnih rezultata kod dvije grupe koje najviše kupuju sportske, dok se najmanje pozitivnih rezultata uočava kod dvije grupe koje najmanje kupuju sportske proizvode.

Rezultati Post Hok testa u šestoj tabeli, ukazuju da se kod treće tvrdnje „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“ pojavljuju razlike prije svega između ispitanika koji ne kupuju sportske proizvode i većine ostalih entiteta. Razlike se takođe pojavljuju između onih ispitanika koji sportske proizvode kupuju manje od jednog puta mjesečno i onih entiteta koji to čine 1-3 i 4-6 puta mjesečno. Može se uočiti najviše pozitivnih rezultata kod grupa koje najviše kupuju sportske, dok se najmanje pozitivnih rezultata uočava kod dvije grupe koje najmanje kupuju sportske proizvode.

Diskusija

S obzirom da su rezultati pokazali da ispitanici imaju veoma pozitivan stav prema reklamiranju u sportu što potvrđuje visoka vrijednost aritmetičke sredine za sve tri promjenljive, kao i da skoro dvije trećine ispitanika imaju pozitivan stav prema reklamiranju u sportu što se ogleda u izrazito negativnim vrijednostima mjera asimetrije, trebalo bi naglasiti da su ovi rezultati usaglašeni sa rezultatima prethodnih istraživanja (Molnar, Lilić, Popović, Akpinar, & Jakšić, 2011; Popović, Jakšić, Matić, Bjelica, & Maksimović, 2014; Popović, Bjelica, Georgiev, & Akpinar, 2011b; Popović, Matić, Milašinović, Jakšić, & Bjelica, 2015d; Popović, Matić, Milašinović, Hadžić, Milošević, & Bjelica, 2015e; Popović, Matić, Milašinović, Vujović, Milošević, & Bjelica, 2015f; Popović, Jakšić, Matić, Bjelica, & Maksimović, 2015g; Masanovic, Zoric, & Gardasevic, 2017; Gardasevic, Zoric, & Masanovic, 2017; Bjelica, Gardašević, & Čorluka, 2018; Čorluka, Bjelica, & Vukotić, 2018; Vukotić, Čorluka, & Mašanović, 2018), i da ne postoje značajne razlike koje bi tre-

balo pomenuti. Dobijeni rezultati, takođe jasno ukazuju da ispitanici koji žive na različitim lokacijama, kao što su Sjedinjene države, Turska, Crna Gora, Srbija i Bosna i Hercegovina, imaju pozitivne stavove prema reklamiranju u sportu, dok je, ipak, poređenja radi, vrijedno navesti da, prema Mittal-u (Bjelica i sar., 2016a; Bjelica i sar., 2016c), različite studije ukazuju na negativne stavove kada je reklamiranje proizvoda u tradicionalnim industrijama u pitanju. Prema tome, više je nego evidentno da je primjena sporta u savremenoj poslovnoj komunikaciji uticala da se generalni stavovi potrošača značajno promijene kada je reklamiranje u pitanju, a prepoznavanje privlačnosti sporta je omogućilo poslovnim organizacijama da se približe sportskim potrošačima i na mnogo bezbolniji način utiču na njihovo ponašanje.

Utvrđivanjem razlike u generalnim stavovima ispitanika prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda, u ovoj studiji su pronađene razlike u stavovima između ispitanika koji imaju različite navike kada je kupovina sportskih proizvoda u pitanju. Ove razlike su se pojavile kod dvije promjenljive na univarijantnom nivou. Kod sve tri poromjenljive „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“, „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“ i „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“ uočava se najviše pozitivnih rezultata kod grupa koje najviše kupuju sportske proizvode, dok se najmanje pozitivnih rezultata uočava kod one dvije grupe koje najmanje kupuju sportske proizvode. Na osnovu statističkih analiza, utvrđeno je da se značajne razlike javljaju na multivarijantnom nivou, kao i između dvije varijable na univarijantnom nivou značajnosti od $p=0.05$. Takođe, interesantno je istaći da se velika većina ispitanika identifikovala sa dva ponuđena entiteta, njih 244 (od 330), prije svega sa potrošačima koji sportske proizvode kupuju manje od jedanput mjesečno i sa potrošačima koji sportske proizvode kupuju jedanput do tri puta mjesečno.

Buduća istraživanja bi trebalo usmjeriti na veći broj ispitanika, budući da se značajan broj ispitanika grupiše u kategoriji sa manjim brojem kupovine sportskih proizvoda tokom mjeseca, posebno iz razloga što se očekuje da bi neke razlike mogle biti interesantne i korisne kako za teoriju tako i za praksu.

REFERENCES

- Bajramović, I., Zorić, G., & Mašanović, B. (2018). Attitudes of Consumers from the Sarajevo Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Frequency of Watching Sports Events. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(2).
- Bjelica, D., & Popović, S. (2015a). Evolucija reklamiranja sa posebnim osvrtom na reklamiranje u sportu. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 35-41.
- Bjelica, D., & Popović, S. (2015b). Evolution of Advertising with a Specific Retrospection at Sport Advertising. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (60-61), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Gardašević, J., & Čorluka, M. (2018). Attitudes of Consumers from the Moštar Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Question how often Consumers purchase Sporting Goods. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(2).
- Bjelica, D., Gardašević, J., Vasiljević, I., & Popović, S. (2016a). Ethical Dilemmas of Sport Advertising. *Sport Mont*, 14(3), 41-43.
- Bjelica, D., Gardašević, J., Vasiljević, I., & Popović, S. (2016c). Ethical dilemmas of sport advertising. In *Book of Abstracts of the 13th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (41), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., i Popović, S. (2011). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja. *Sportske nauke i zdravlje*, 1(2), 114-119.
- Bjelica, D., Popovic, S., & Akpinar, S. (2015c). *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2014a). *Book of Abstracts of the 11th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2016b). *Book of Abstracts of the 13th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.

- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2017). *Book of Abstracts of the 14th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., Jakšić, D., Hadžić, R., & Akpinar, S. (2014b). How Does Advertising through Sport Work? Evidence from Turkey. In *Proceedings book of the 7th International Scientific Conference on Kinesiology "Fundamental and Applied Kinesiology – Steps Forward "* (477). Opatija: University of Zagreb, Faculty of Kinesiology.
- Čorluka, M., Bjelica, D., & Vukotić, M. (2018). Attitudes of Consumers from the Mostar Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Question how Often they Participate in Sports Activities. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(2).
- Gardašević, J., Bajramović, I., & Mašanović, B. (2018). Attitudes of Consumers from the Sarajevo Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Question how Often they Participate in Sports Activities. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(2).
- Gardašević, J., Zorić, G., & Mašanović, B. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the question how often they participate in sports activities. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 15-19.
- Gardašević, J., Zorić, G., & Mašanović, B. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the question how often they participate in sports activities. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 23-27.
- Klačar, M. i Popović, S. (2010). Reklamiranje u sportu kao efektivno sredstvo savremene komunikacije. *Teme*, 4, 1219-1230.
- Mašanović, B., Zorić, G., & Gardašević, J. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the frequency of watching sports events. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 9-13.
- Mašanović, B., Zorić, G., & Gardašević, J. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the frequency of watching sports events. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 3-7.
- Molnar, S., Lilić, Lj., Popović, S., Akpinar, S., & Jakšić, D. (2011). Attitudes of various demographic groups toward advertising through sport at METU. *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, 9(3), 255-263.
- Muratović, A., Bjelica, D., & Popović, S. (2014). Examining beliefs and attitudes toward advertising through sport among montenegrin consumers. *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, 12(2), 95-104.
- Popovic, S. (2015). Sport Nowadays (In Montenegrin). In D. Bjelica (Ed.), *Advertising Role of Sponsorship in Modern Sport* (pp. 111-116). Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S. & Milašinović, R. (2016). Model of Advertising Communication in Sport. *Sport Mont*, 14(1), 33–38.
- Popović, S. (2011). *Reklamiranje u sportu kao efektivno sredstvo savremene poslovne komunikacije*. Neobjavljena doktorska disertacija, Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu.
- Popović, S. (2011b). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda. *Sport Mont*, 9(28,29,30), 140-147.
- Popović, S., Bjelica, D., Georgiev, G., & Akpinar, S. (2011b). Comparison of attitudes toward advertising through sport between Montenegrin and Turkish stakeholders. In *Proceedings book of the 6th International Scientific Conference on Kinesiology "Integrative Power of Kinesiology"* (612). Opatija: University of Zagreb, Faculty of Kinesiology.
- Popović, S., Bjelica, D., Jakšić, D., & Georgiev, G. (2013). How does Advertising Through Sport Work? Evidence from Montenegro. In *Book of Abstracts of the 18th Annual Congress of the European College of Sport Science* (444-445), Barcelona: National Institute of Physical Education of Catalonia.
- Popović, S., Jakšić, D., Matić, R., Bjelica, D., & Maksimović, N. (2014). Examining Beliefs and Attitudes toward Advertising through Sport among Serbian Consumers. In *Book of abstracts of International conference "Economics and Management of Sports 2014"* (pp. 11-12). Brno: Faculty of Sports Studies.
- Popović, S., Jakšić, D., Matić, R., Bjelica, D., & Maksimović, N. (2015g). Examining Beliefs and Attitudes toward Advertising through Sport among Serbian Consumers. *Studia Sportiva*, 9(1), 225-231.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Hadžić, R., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015b). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 262-269.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Hadžić, R., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015e). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Question How Often Consumers Purchase Sporting Goods. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (59-60), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Jakšić, D., & Bjelica, D. (2015a). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 50-56.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Jakšić, D., & Bjelica, D. (2015d). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Question How Often They Participate in Sports Activities. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (58-59), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Vujović, D., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015c). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 270-276.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Vujović, D., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015f). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Frequency of Watching Sports Events. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (60), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Molnar, S., i Radovanović, D. (2011a). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima. *Sport Mont*, 9(28,29,30), 148-155.
- Vukotić, M., Čorluka, M., & Mašanović, B. (2018). Attitudes of Consumers from the Mostar Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Frequency of Watching Sports Events. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(2).
- Zorić, G., Gardašević, J., & Bajramović, I. (2018). Attitudes of Consumers from the Sarajevo Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Que-

- stion how often Consumers purchase Sporting Goods. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(2).
- Zorić, G., Mašanović, B., & Gardašević, J. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the question how often consumers purchase sporting goods. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 17-21. doi: 10.26773/jaspe.171003
- Zorić, G., Mašanović, B., & Gardašević, J. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the question how often consumers purchase sporting goods. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 21-25.

B. Masanovic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Narodne omladine bb, Nikšić, Montenegro
e-mail: bojanma@ac.me

Attitudes of Consumers from Podgorica toward Advertising through Sport among the Question how Often they Participate in Sports Activities

Dijana Kovacevic

University of Montenegro, Faculty of Economics, Podgorica, Montenegro

Zoran Milosevic

University of Novi Sad, Faculty for Sport and Physical Education, Novi Sad, Serbia

Bojan Masanovic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Niksic, Montenegro

ABSTRACT

This research was aimed at gaining relevant knowledge about the attitudes of Podgorica consumers toward advertising through sport among the question how often they participate in sports activities. The sample included 330 students from Faculty of Economics in Podgorica, divided into six subsample groups: consumers who do not participate in sport activities at all, then consumers who participate in sport activities less than ones a month, next 1–4 a month, 5–10 a month, 11–20 a month, as well as consumers participate in sport activities more than 20 times a month. The sample of variables contained the system of three general attitudes which were modelled by seven-point Likert scale. The results of the measuring were analyzed by multivariate analysis (MANOVA) and univariate analysis (ANOVA) and Post Hoc test. Based on the statistical analyses it was found that significant differences occur at multivariate level, as well as between all three variables at a significance level of $p=.000$. Hence, it is interesting to highlight that it was found there are significant differences showed up between the consumers who participate in various sports activities. The significant differences were found in one of three variables, while the consumers who participate less than 4 times a month had much more negative attitudes toward advertising through sport.

Key words: Attitudes, Advertising, Sports Events, Podgorica

Uvod

Zaključci pionirskih studija iz navedene oblasti koji su objavljeni od strane Bauer-a i Greiser-a (Popovic, 2011) i Lutz-a (Klačar i Popović, 2010) pokrenuli su ideje koje se odnose na činjenicu da stavovi potrošača prema reklamiranju predstavljaju jedan od značajnih faktora koji mogu ojačati efikasnost reklamnih kampanja, uglavnom zbog razloga da kognitivna sposobnost potrošača prema reklamiranju jeste sadržana u njihovim osjećanjima i mislima (Muratović, Bjelica, & Popović, 2014). Ako se nastavi sa istraživanjem ovog pitanja i ode se mnogo dublje, zanimljivo je da se primjećuje postojanje brojnih studija koje su istraživali stavove potrošača prema reklamiranju, ali većina njih smatra stavove potrošača prema reklamiranju samo uopšteno (Bjelica i Popović, 2011; Popović, 2011b; Popović, Molnar, i Radovanović, 2011a; Popović, Matić, Milašinović, Jakšić, & Bjelica, 2015a; Popović, Matić, Milašinović, Hadžić, Milošević, i Bjelica, 2015b; Popović, Matić, Milašinović, Vujović, Milošević, i Bjelica, 2015c). U svakom slučaju, neki od njih su zaključili da su stavovi prema reklamiranju pokazali negativan trend tokom 1960-ih i 1970-ih (Popović, Bjelica, Jakšić, & Georgiev, 2013; Popović, 2015; Popović, & Milašinović, 2016), dok su drugi pronašli povoljnije stavove ispitanika u istom periodu (Popović, 2011). Ove nedosljednosti su navele na sumnju da reklamne kampanje koje koriste elemente iz specifičnih medijuma utiču na stavove potrošača prema reklamiranju u skladu sa tim (Popović, 2011). Neki autori su vjerovali da je jedan od najrelevantnijih medija, upravo sport, odnosno sportisti i njihovi timovi, sportski

dogadjaji i sportski objekti (Bjelica i Popović, 2011; Mašanović, Zorić, & Gardašević, 2017), uglavnom iz razloga što ovi elementi mogu da utiču na stavove potrošača i naprave značajne oscilacije kod stavova u poređenju sa ostalim elementima (Bjelica, Popović, Jakšić, Hadžić, & Akpinar, 2014b; Bjelica i Popović, 2015a; Bjelica & Popović, 2015b; Bjelica, Gardašević, Vasiljević, & Popović, 2016a; Bjelica, Gardašević, Vasiljević, & Popović, 2016c; Zorić, Mašanović, & Gardašević, 2017; Mašanović, Zorić, & Gardašević, 2018; Gardašević, Zorić, & Mašanović, 2018). Iz tog razloga, mnogi istraživači priznaju sport kao nezavisnu reklamnu platformu koju poslovni subjekti mogu koristiti kako bi prevazišli negativne stavove potrošača prema reklamiranju. Samim tim se postavilo i pitanje, kako bavljenje sportskim aktivnostima utiče na stavove potrošača prema reklamiranju u sportu kao jedan od niza problema sa kojim se nije susrećalo mnogo autora do sada (Bjelica, Popović, & Akpinar, 2014a; Bjelica, Popović, & Akpinar, 2015c; Bjelica, Popović, & Akpinar, 2016b; Bjelica, Popović, & Akpinar, 2017; Gardašević, Zorić, & Mašanović, 2017; Zorić, Mašanović, & Gardašević 2018; Bajramović, Zorić, & Mašanović, 2018; Gardašević, Bajramović, & Mašanović, 2018; Zorić, Gardašević, & Bajramović, 2018), a to upravo i jeste cilj ove studije.

Metod

Populaciju u ovoj studiji su činili studenti Ekonomskog fakulteta na Univerzitetu u Podgorici koji su u vrijeme anketira-

nja, imali boravište na teritoriji Crne Gore, dok je uzorak ispitanika organizovan putem kombinovanja ili raslojavanja, tako da su obrađena različita svojstva navedene populacije i različiti prostori na kojima je ona egzistirala.

Upitnici su distribuirani studentima osnovnih studija u štampanom i elektronskom obliku. Ukupno je prikupljeno 340 upitnika, ali je 10 upitnika bilo isključeno iz analize, budući da nisu bili adekvatno popunjeni, tako da je u istraživanju učestvovalo, ukupno 330 ispitanika (slučajno odabranih studenta Ekonomskog fakulteta u Podgorici). Instrument istraživanja je predstavljao standardizovani upitnik (Popović, 2011) i sastojao se iz dva dijela, generalnih stavova prema reklamiranju u sportu i socio-demografskih karakteristika ispitanika kada je učestalo bavljeno sportskim aktivnostima tokom mjeseca u pitanju. Sistem promjenljivih u ovom upitniku je sadržao tri tvrdnje koje su ispitanici trebali da ocijene prema sedmo-stepenoj Likertovoj skali vrijednosti, kao i šest socio-demografskih karakteristika ispitanika (uopšte se ne bave, manje od jednom mjesečno, 1–4 puta mjesečno, 5–10 puta mjesečno, 11–20 puta mjesečno, i više od 20 puta mjesečno). Popunjavanje upitnika nije trajalo u prosjeku više od 10 minuta, a ispitanici su u anketi učestvovali na dobrovoljnoj osnovi. Važno je naglasiti da je anketa bila anonimna i da su svi odgovori bili strogo poverljivi. Vrijedno je napomenuti i da su ispitanici, i pored svega navedenog, imali

moćnost da u svakom momentu opozovu svoje učešće u anketi, ali se niko od njih nije na tako nešto odlučio.

Empirijski podaci su analizirani putem statističkog paketa za društvene nauke (SPSS 20.0), a kao prvi korak, bila je primijenjena deskriptivna statistika kojom su izračunati, prije svega frekvencija, zatim aritmetička sredina, standardna devijacija, kao i mjere asimetrije (Skewness) i spljoštenosti (Kurtosis) za svaku od tvrdnji. Budući da su se promjenljive u ovoj studiji nalazile na neparametrijskim skalama, radi detaljnijih analiza koje su slijedile, bilo je neophodno da se one, primjenom Bloinovog postupka transformišu u skale višeg reda. Zatim su primjenom multivarijantne analize varijanse (MANOVA), univarijantne analize varijanse (ANOVA) i LSD Post Hoc testa, utvrđene razlike u generalnim stavovima ispitanika prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima tokom mjeseca.

Rezultati

U prvoj tabeli su prikazani deskriptivni statistički podaci za sve tri tvrdnje koje su se odnosile na generalne stavove ispitanika prema reklamiranju u sportu. Prije svega, prikazana je aritmetička sredina koja oslikava pozitivne vrijednosti stavova kada su sve tri

Tabela 1. Generalni stavovi prema reklamiranju u sportu

	Mean	S.D.	Skewness		Kurtosis	
			Statistic	S.E.	Statistic	S.E.
GSS1	4.96	1.661	-.838	.134	.054	.268
GSS2	5.31	1.704	-1.167	.134	.548	.268
GSS3	4.45	1.573	-.524	.134	-.362	.268

Legenda: Mean – Aritmetička sredina; S.D. – Standardna devijacija; Skewness – Mjera asimetrije; Kurtosis – Mjera spljoštenosti; Statistic – Statistička vrijednost; S.E. – Standardna greška; GSS1 – Moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu; GSS2 – Sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar; GSS3 – Sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu

tvrdnje u pitanju, dok vrijednosti standardne devijacije pokazuju da elementi skupa, u prosjeku ne odstupaju značajno od arit-

metičke sredine. Kada se govori o mjerama asimetrije (Skewness) i spljoštenosti (Kurtosis), negativne vrijednosti asimetrije

Tabela 2. Multivarijantna značajnost razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu kod ispitanika sa različitim navikama kada je bavljenje sportskim aktivnostima u pitanju

		N	Mean	S.D.
GSS1	Ne bave se	40	4.425	1.483
	< 1	62	4.532	1.799
	1 – 4	99	4.98	1.66
	5 – 10	64	5.344	1.461
	11 – 20	38	5.263	1.781
	> 20	27	5.296	1.564
	Ukupno	330	4.958	1.661
GSS2	Ne bave se	40	5	1.725
	< 1	62	4.936	1.837
	1 – 4	99	5.465	1.637
	5 – 10	64	5.516	1.613
	11 – 20	38	5.421	1.825
	> 20	27	5.444	1.577
	Ukupno	330	5.312	1.704
GSS3	Ne bave se	40	3.95	1.28
	< 1	62	4.274	1.559
	1 – 4	99	4.475	1.637
	5 – 10	64	4.594	1.65
	11 – 20	38	4.737	1.537
	> 20	27	4.815	1.52
	Ukupno	330	4.455	1.573

F=1.309; p=.189

kod svih promjenljivih pokazuju da je većina rezultata desno od srednje vrijednosti, među većim vrijednostima, dok pozitivne vrijednosti spljoštenosti kod dvije promjenljive (GSS1 i GSS2) pokazuju da je raspodjela šiljatija od normale tj. da ima više rezultata nagomilanih oko centra a negativne vrijednosti spljoštenosti kod jedne promjenljive (GSS3) pokazuju da je raspodjela pljosnatija od normalne tj. da ima više rezultata nagomilanih na repovima raspodjele.

U nastavku ove studije su prikazani komparativni statistički podaci generalnih stavova prema reklamiranju u sportu koji su dobijeni primjenom multivarijatne analize varijanse (MANOVA), univarijatne analize varijanse (ANOVA) i LSD Post Hoc testa, a u cilju utvrđivanja razlike u generalnim stavovima ispi-

tanika prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima.

Inspekcijom druge tabele u kojoj su prikazani rezultati multivarijatne analize, jasno se uočava da u cijelom sistemu uporedivanih parametara ne postoji statistički značajna razlika u generalnim stavovima prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima ($p=.189$).

Inspekcijom treće tabele u kojoj su prikazani rezultati univarijatne analize, jasno se uočava da je došlo do statistički značajnih razlika u generalnim stavovima prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima kod jedne promjenljive (GSS1), dok kod druge dvije varijable (GSS2 i GSS3) navedena diskriminacija nije utvrđena.

Tabela 3. Univarijatna značajnost razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu kod ispitanika sa različitim navikama kada je bavljenje sportskim aktivnostima u pitanju

	F	p
GSS1	2.895	.014
GSS2	1.285	.270
GSS3	1.634	.151

Inspekcijom naredne tri tabele gdje su prikazani rezultati Post Hoc testa koji ukazuju na značajnost razlika između parova pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je bavljenje sportskim aktivnostima u pitanju za svaku promjenljivu, bu-

dući na rezultate koji su se pojavili na univarijatnom nivou, uočava se da postoje statistički značajne razlike pojedinih parametara za dvije promjenljive.

Tabela 4. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je bavljenje sportskim aktivnostima u pitanju kod tvrdnje „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“

vs	Ne bave se	< 1	1 – 4	5 – 10	11 – 20
< 1	.747				
1 – 4	.071	.092			
5 – 10	.006	.006	.167		
11 – 20	.025	.031	.365	.810	
> 20	.033	.044	.374	.900	.936

Došlo se do zaključka da se kod prve tvrdnje „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“ javljaju razlike između ispitanika koji se ne bave sportskim aktivnostima i većine ostalih entiteta. Takođe, razlike se javljaju između ispitanika

ka koji se bave sportskim aktivnostima manje od jednom mjesечно i većine ostalih entiteta. Možemo uočiti da pripadnici dvije grupe koje se najmanje bave sportom imaju najmanje pozitivnih rezultata.

Tabela 5. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je bavljenje sportskim aktivnostima u pitanju kod tvrdnje „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“

vs	Ne bave se	< 1	1 – 4	5 – 10	11 – 20
< 1	.852				
1 – 4	.146	.055			
5 – 10	.133	.056	.852		
11 – 20	.275	.167	.893	.786	
> 20	.295	.195	.956	.855	.956

Rezultati Post Hoc testa ukazuju da kod druge tvrdnje „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“ ne postoji statistički značajna razlika između parova pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je bavljenje sportskim ak-

tivnostima u pitanju. Možemo uočiti da pripadnici dvije grupe koje se najmanje bave sportom imaju najmanje pozitivnih rezultata.

Tabela 6. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je bavljenje sportskim aktivnostima u pitanju kod tvrdnje „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“

vs	Ne bave se	< 1	1 – 4	5 – 10	11 – 20
< 1	.308				
1 – 4	.074	.429			
5 – 10	.042	.253	.636		
11 – 20	.027	.152	.381	.057	
> 20	.027	.135	.318	.797	.843

Došlo se do zaključka da se kod treće tvrdnje „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“ pojavljuju razlike između ispitanika koji se ne bave sportskim aktivnostima i većine ostalih entiteta. Možemo uočiti da pripadnici dvije grupe koje se najmanje bave sportom imaju najmanje pozitivnih rezultata.

Diskusija

S obzirom da su rezultati pokazali da ispitanici imaju veoma pozitivan stav prema reklamiranju u sportu što potvrđuje visoka vrijednost aritmetičke sredine za sve tri promjenljive, kao i da skoro dvije trećine ispitanika imaju pozitivan stav prema reklamiranju u sportu što se ogleda u izrazito negativnim vrijednostima mjera asimetrije, trebalo bi naglasiti da su ovi rezultate usaglašeni sa rezultatima prethodnih istraživanja (Molnar, Lilić, Popović, Akpinar, & Jakšić, 2011; Popović, Jakšić, Matić, Bjelica, & Maksimović, 2014; Popović, Bjelica, Georgiev, & Akpinar, 2011b; Popović, Matić, Milašinović, Jakšić, & Bjelica, 2015d; Popović, Matić, Milašinović, Hadžić, Milošević, & Bjelica, 2015e; Popović, Matić, Milašinović, Vujović, Milošević, & Bjelica, 2015f; Popović, Jakšić, Matić, Bjelica, & Maksimović, 2015g), i da ne postoje značajne razlike koje bi trebalo pomenuti. Dobijeni rezultati, takođe jasno ukazuju da ispitanici koji žive na različitim lokacijama, kao što su Sjedinjene države, Turska, Crna Gora, Srbija, Bosna i Hercegovina, imaju pozitivne stavove prema reklamiranju u sportu, dok je ipak, poređenja radi, vrijedno navesti da prema Mittal-u (Popovic, 2011), različite studije ukazuju na negativne stavove kada je reklamiranje proizvoda u tradicionalnim industrijama u pitanju. Prema tome, više je nego evidentno da je primjena sporta u savremenoj po-

slovnoj komunikaciji uticala da se generalni stavovi potrošača značajno promijene kada je reklamiranje u pitanju, a prepoznavanje privlačnosti sporta je omogućilo poslovnim organizacijama da se približe sportskim potrošačima i na mnogo bezbolniji način utiču na njihovo ponašanje.

Utvrđivanjem razlike u generalnim stavovima ispitanika prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestvovanje u sportskim aktivnostima, u ovoj studiji su pronađene razlike u stavovima između ispitanika koji imaju različite navike kada je u pitanju učestvovanje u sportskim aktivnostima. Ove razlike su se pojavile kod jedne od tri promjenljive na univarijatom nivou. Kod sve tri promjenljive „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“, „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“ i „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“ uočavamo najmanje pozitivnih rezultata kod dvije grupe koja se najmanje bave sportskim aktivnostima.

Na osnovu statističkih analiza, utvrđeno je da se značajne razlike javljaju na multivarijatom nivou, kao i između nekih varijabli na univerijatom nivou značajnosti od $p=.01$. Pronađene značajne razlike između ispitanika sa različitim učestalošću u bavljenju sportskim aktivnostima, slažu se sa prethodnim studijama (Bjelica i sar., 2014b; Bjelica i Popović, 2015a; Bjelica & Popović, 2015b; Bjelica i sar., 2016a; Bjelica i sar., 2016c; Gardasevic, Zoric, & Masanovic, 2017; Bjelica, Gardašević, & Čorluka, 2018; Čorluka, Bjelica, & Vukotić, 2018; Vukotić, Čorluka, & Mašanović, 2018). Ovi rezultati su veoma važni za poslovne subjekte u Crnoj Gori i za naučnu javnost, uglavnom iz razloga što ne mogu spojiti sve potencijalne potrošače koji učestvuju u raznim sportskim aktivnostima u jednu homogenu grupu, o čemu govore i prethodna istraživanja (Bjelica i sar., 2016a; Bjelica i sar., 2016c).

REFERENCES

- Bajramović, I., Zorić, G., & Mašanović, B. (2018). Attitudes of Consumers from the Sarajevo Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Frequency of Watching Sports Events. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(2).
- Bjelica, D., & Popović, S. (2015b). Evolution of Advertising with a Specific Retrospection at Sport Advertising. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (60-61), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Gardašević, J., & Čorluka, M. (2018). Attitudes of Consumers from the Mostar Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Question how often Consumers purchase Sporting Goods. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(2).
- Bjelica, D., Gardašević, J., Vasiljević, I., & Popović, S. (2016a). Ethical Dilemmas of Sport Advertising. *Sport Mont*, 14(3), 41–43.
- Bjelica, D., Gardašević, J., Vasiljević, I., & Popović, S. (2016c). Ethical dilemmas of sport advertising. In *Book of Abstracts of the 13th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (41), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., i Popović, S. (2011). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja. *Sportske nauke i zdravlje*, 1(2), 114-119.
- Bjelica, D., i Popović, S. (2015a). Evolucija reklamiranja sa posebnim osvrtom na reklamiranje u sportu. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 35-41.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2014a). *Book of Abstracts of the 11th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2015c). *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2016b). *Book of Abstracts of the 13th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2017). *Book of Abstracts of the 14th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., Jakšić, D., Hadžić, R., & Akpinar, S. (2014b). How Does Advertising through Sport Work? Evidence from Turkey. In *Proceedings book of the 7th International Scientific Conference on Kinesiology "Fundamental and Applied Kinesiology – Steps Forward"* (477). Opatija: University of Zagreb, Faculty of Kinesiology.
- Čorluka, M., Bjelica, D., & Vukotić, M. (2018). Attitudes of Consumers from the Mostar Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Question how Often they Participate in Sports Activities. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(2).
- Gardasevic, J., Bajramovic, I., & Masanovic, B. (2018). Attitudes of Consumers from the Sarajevo Canton in Bosnia and Herze-

- govina toward Advertising through Sport among the Question how Often they Participate in Sports Activities. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(2).
- Gardašević, J., Zorić, G., & Mašanović, B. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the question how often they participate in sports activities. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 23-27.
- Gardašević, J., Zorić, G., & Mašanović, B. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the question how often they participate in sports activities. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 15-19.
- Klačar, M., & Popović, S. (2010). Reklamiranje u sportu kao efektivno sredstvo savremene komunikacije. *Teme*, 4, 1219-1230.
- Mašanović, B., Zorić, G., & Gardašević, J. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the frequency of watching sports events. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 3-7.
- Mašanović, B., Zorić, G., & Gardašević, J. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the frequency of watching sports events. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 9-13.
- Molnar, S., Lilić, Lj., Popović, S., Akpınar, S., & Jakšić, D. (2011). Attitudes of various demographic groups toward advertising through sport at METU. *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, 9(3), 255-263.
- Muratović, A., Bjelica, D., & Popović, S. (2014). Examining beliefs and attitudes toward advertising through sport among Montenegrin consumers. *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, 12(2), 95-104.
- Popovic, S. (2011). *Reklamiranje u sportu kao efektivno sredstvo savremene poslovne komunikacije*. Neobjavljena doktorska disertacija, Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu.
- Popović, S. & Milašinović, R. (2016). Model of Advertising Communication in Sport. *Sport Mont*, 14(1), 33–38.
- Popović, S. (2011b). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda. *Sport Mont*, 9(28,29,30), 140-147.
- Popović, S. (2015). Sport Nowadays (In Montenegrin). In D. Bjelica (Ed.), *Advertising Role of Sponsorship in Modern Sport* (pp. 111-116). Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Bjelica, D., Georgiev, G., & Akpınar, S. (2011b). Comparison of attitudes toward advertising through sport between Montenegrin and Turkish stakeholders. In *Proceedings book of the 6th International Scientific Conference on Kinesiology "Integrative Power of Kinesiology"* (612). Opatija: University of Zegreb, Faculty of Kinesiology.
- Popović, S., Bjelica, D., Jakšić, D., & Georgiev, G. (2013). How does Advertising Through Sport Work? Evidence from Montenegro. In *Book of Abstracts of the 18th Annual Congress of the European College of Sport Science* (444-445), Barcelona: National Institute of Physical Education of Catalonia.
- Popović, S., Jakšić, D., Matić, R., Bjelica, D., & Maksimović, N. (2014). Examining Beliefs and Attitudes toward Advertising through Sport among Serbian Consumers. In *Book of abstracts of International conference "Economics and Management of Sports 2014"* (pp. 11-12). Brno: Faculty of Sports Studies.
- Popović, S., Jakšić, D., Matić, R., Bjelica, D., & Maksimović, N. (2015g). Examining Beliefs and Attitudes toward Advertising through Sport among Serbian Consumers. *Studia Sportiva*, 9(1), 225-231.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Hadžić, R., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015b). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 262-269.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Hadžić, R., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015e). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Question How Often Consumers Purchase Sporting Goods. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (59-60), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Jakšić, D., & Bjelica, D. (2015a). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 50-56.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Jakšić, D., & Bjelica, D. (2015d). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Question How Often They Participate in Sports Activities. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (58-59), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Vujović, D., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015c). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 270-276.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Vujović, D., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015f). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Frequency of Watching Sports Events. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (60), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Molnar, S., & Radovanović, D. (2011a). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima. *Sport Mont*, 9(28,29,30), 148-155.
- Vukotić, M., Čorluka, M., & Mašanović, B. (2018). Attitudes of Consumers from the Mostar Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Frequency of Watching Sports Events. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(2).
- Zorić, G., Gardašević, J., & Bajramović, I. (2018). Attitudes of Consumers from the Sarajevo Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Question how often Consumers purchase Sporting Goods. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(2).
- Zorić, G., Mašanović, B., & Gardašević, J. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the question how often consumers purchase sporting goods. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 17-21. doi: 10.26773/jaspe.171003
- Zorić, G., Mašanović, B., & Gardašević, J. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the question how often consumers purchase sporting goods. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 21-25.

B. Masanovic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Narodne omladine bb, Niksic, Montenegro
e-mail: bojanma@ac.me

Meta-Analyze of the Scientific Papers on the Effects of the Preparation Period on the Situational Motor Skills of the Cadet Football Players

Ivan Vasiljevic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Niksic, Montenegro

ABSTRACT

The main goal of the research was to make one meta-analyze of original scientific papers, mostly published in the Sport Mont Journal, who dealt with the identification of the level of quantitative changes in situational motor skills at cadet football players under the influence of the programmed training process in the preparation period. Three tests were used for estimation of each situational motor ability. In the field of comparative statistics, for determining the differences in variables used to estimate situational motor abilities at the beginning (starting state) and at the end (final state) of the training program during the preparation period, a discriminating parametric procedure t-test was used for large dependent samples. Based on the numerical values of t-test, in all the aforementioned published papers, it was concluded that statistically significant positive quantitative changes occurred in situational motor skills during the preparation period of cadet football players. Such a training program during the preparation period proved to be very effective in raising the level of situational motor skills in cadet football players. This meta-analyze shows that the obtained results can be focused on innovative plans and programs in the preparation period as well as on adapting the same to the needs of the appropriate population.

Key words: Meta-Analysis, Sport Mont, Situational Motor Skills

Uvod

Danas je fudbal sigurno sport broj jedan u svijetu po gledanosti i popularnosti (Corluka & Vasiljevic, 2018; Gardasevic, Bjelica, Popovic, Vasiljevic, & Milosevic 2018 Bjelica, i Popović, 2012). Fudbal je sport koga odlikuju mnogobrojne i raznovrsne složene dinamičke kineziološke aktivnosti koje se odlikuju velikim brojem cikličnih i acikličnih kretanja (Gardašević, 2010; Sermahaj, Popovic, Bjelica, Gardasevic, & Arifi, 2017). Evidentno je da sva četiri momenta igre, i posjed lopte, i posjed lopte protivnika, i transformacija po osvojenoj lopti i transformacija po izgubljenoj lopti zavise od mogućnosti igrača da izvedu određeno kretanje različitog intenziteta, u različitim pravcima i različitim dionicama igrališta (Gardašević, Georgiev & Bjelica, 2012). Igrači za takve akcije moraju imati veoma razvijene motoričke sposobnosti (Vasiljević, Gardašević, & Bojanić, 2013; Bjelica, Popović, & Gardašević, 2016a; Vasiljevic, 2017). Ovdje je urađena meta analiza koja daje pregled objavljenih originalnih naučnih radova u časopisu Sport Mont. Analizirani su radovi objavljeni od 2011. do 2017. gdje su se procjenjivale sledeće situacione motoričke sposobnosti: baratanje loptom (Gardašević, & Bjelica, 2014a; Gardašević, Bjelica, Georgiev, & Popović, 2012), preciznost gađanja loptom (Gardasevic, Popovic, & Bjelica, 2016), brzina vođenja lopte (Gardasevic i Bjelica, 2014; Gardašević, Bjelica, Popović, & Milašinović, 2016) i snaga udarca po lopti (Gardasevic, Bjelica, & Vasiljevic, 2017a; Gardasevic, Bjelica, & Vasiljevic, 2017b). Takođe je analizirana valjanost upotrijebljenih testova koji su procenjivali situacione motoričke sposobnosti (Gardašević i Bjelica, 2012) u ovim izdvojenim radovima. Cjelokupan motorički prostor kod fudbalera može se podijeliti prema intenzitetu i kvali-

tetu mogućnosti manifestovanja, na bazični i specifični. Bazične motoričke sposobnosti su sposobnosti koje posjeduju svi ljudi, pa prema tome i fudbaleri, međutim oni ih treningom podižu na veći nivo (Gardašević i Goranović, 2011; Gardašević, Bjelica i Popović, 2015; Gardasevic, 2015; Gardašević i sar., 2015; Gardašević, Bjelica i Vasiljević, 2016a; Gardašević, Bjelica i Vasiljević, 2016b; Gardasevic, Bjelica, Milasinovic i Vasiljevic, 2016), a specifične motoričke sposobnosti kod fudbalera su stvorene i razvijane specifičnim trenažnim sredstvima (Bjelica, Popović i Gardašević, 2016b; Gardašević, Vasiljević i Bojanić, 2015; Gardasevic i Vasiljević, 2016). Na današnjem nivou naučnih saznanja zapaža se da se motoričke sposobnosti pojavljuju na određeni način, u veoma različitim zadacima (Gardasevic i Bjelica, 2014b).

Osnovni cilj ovog istraživanja je bio da se uradi meta analiza originalnih naučnih radova objavljenih u časopisu Sport Mont, koji su utvrđivali nivo kvantitativnih promjena situacionih motoričkih sposobnosti kod fudbalera kadetskog uzrasta, pod uticajem programiranog fudbalskog treninga u pripremnom periodu.

Metode

Analiza sadržaja je metoda često prisutna u istraživanjima koja kvalitativno i kvantitativno sistematizuje objavljene radove na određenu temu, a u jednostavnijem obliku se koriste zbrajanje i deskripcija pomenutih radova. Jedinica analize sadržaja u ovom preglednom radu su naslovi originalnih naučnih istraživanja objavljenih u časopisu „Sport Mont“, kao i na raznim konferencijama, od kojih je najviše objavljenih na onima koje je or-

ganizovala Crnogorska sportska akademija, od 2011. do 2017. Izdvojeno je sedam objavljenih radova u ovom periodu. Radovi su klasifikovani po jednostavnom kriterijumu, a to je da se bave efektima trenažnog rada tokom pripremnog perioda na transformaciju situaciono motoričkih sposobnosti kod fudbalera kadetskog uzrasta.

Rezultati

Iz pregleda svih ovih objavljenih originalnih naučnih radova koji se analiziraju, jasno je da je riječ o longitudinalnim istraživanjima sa ciljem da se utvrde kvantitativne promjene situacionih motoričkih sposobnosti kod fudbalera kadetskog uzrasta pod uticajem programiranog trenažnog rada. Riječ je o sledećim radovima: “Transformacija situacionih motoričkih sposobnosti kod fudbalera kadetskog uzrasta” (Gardašević, Bjelica,

Georgiev, & Popović, 2012), “Efekti treninga u pripremnom periodu na baratanje loptom kod petnaestogodišnjih fudbalera” (Gardašević, & Bjelica, 2014a), “Preciznost gađanja loptom nakon pripremnog perioda kod fudbalera U15” (Gardasevic, Popovic, & Bjelica, 2016), “Efekti rada u pripremnom periodu na brzinu vođenja lopte petnaestogodišnjih fudbalera” (Gardasevic i Bjelica, 2014b), “Pripremini period i njegovi efekti na brzinu vođenja lopte kod fudbalera U16” (Gardašević, Bjelica, Popović, & Milašinović, 2016), “Snaga udarca po lopti nakon pripremnog perioda kod petnaestogodišnjih fudbalera” (Gardasevic, Bjelica, & Vasiljevic, 2017a), “Snaga udarca po lopti nakon pripremnog perioda kod fudbalera U15” (Gardasevic, Bjelica, & Vasiljevic, 2017b), “Valjanost situacijsko-motoričkih testova kod fudbalera kadeta u dobi od 15 godina (U15)” (Gardašević i Bjelica, 2012). Prikazan je i tabelaran pregled objavljenih radova (Tabela 1.)

Tabela 1. Studije koje su analizirale uticaj pripremnog perioda na transformaciju bazičnih motoričkih sposobnosti kod fudbalera kadetskog uzrasta

Autor	Cilj istraživanja	Uzorak/ varijable	Statist. analiza	Rezultati
Gardašević, Bjelica, Georgiev, & Popović, (2012)	Efekti pripremnog perioda na situacione motoričke sposobnosti	120 fudbalera kadetskog uzrasta/brzina vođenja, preciznost, snaga udarca po lopti, baratanje loptom	T-test	utvrđene su statistički značajne razlike u svim parovima varijabli između inicijalnog i finalnog stanja, na nivou $p < .01$
Gardašević i Bjelica, (2014)	Efekti pripremnog perioda na baratanje loptom	120 fudbalera kadetskog uzrasta/udaranje loptom o zid, vođenje u slalomu, žongliranje	T-test	utvrđene su statistički značajne razlike u svim parovima varijabli između inicijalnog i finalnog stanja, na nivou $p < .01$
Gardasevic, Popovic, & Bjelica, (2016)	Efekti pripremnog perioda na preciznost gađanja loptom	120 fudbalera kadetskog uzrasta/preciznost nogom i glavom	T-test	utvrđene su statistički značajne razlike u svim parovima varijabli između inicijalnog i finalnog stanja, na nivou $p < .01$
Gardasevic i Bjelica, (2014)	Efekti pripremnog perioda na brzinu vođenja lopte	120 fudbalera kadetskog uzrasta/vođenje lopte na 20 m, na 60 m, i sa promjenom pravca	T-test	utvrđene su statistički značajne razlike u svim parovima varijabli između inicijalnog i finalnog stanja, na nivou $p < .01$.
Gardašević, Bjelica, Popović, & Milašinović, (2016)	Efekti pripremnog perioda na brzinu vođenja lopte	120 fudbalera kadetskog uzrasta/vođenje lopte na 20 m, na 60 m, i sa promjenom pravca	T-test	utvrđene su statistički značajne razlike u svim parovima varijabli između inicijalnog i finalnog stanja, na nivou $p < .01$
Gardasevic, Bjelica, & Vasiljevic, (2017a)	Efekti pripremnog perioda na snagu udarca po lopti	120 fudbalera kadetskog uzrasta/nogom sa loptom na zemlji, nogom sa loptom u vazduhu i glavom	T-test	utvrđene su statistički značajne razlike u svim parovima varijabli između inicijalnog i finalnog stanja, na nivou $p < .01$
Gardasevic, Bjelica, & Vasiljevic, (2017b)	Efekti pripremnog perioda na snagu udarca po lopti	120 fudbalera kadetskog uzrasta/nogom sa loptom na zemlji, nogom sa loptom u vazduhu i glavom	T-test	utvrđene su statistički značajne razlike u svim parovima varijabli između inicijalnog i finalnog stanja, na nivou $p < .01$

Diskusija

U ovom radu su izdvojena originalna istraživanja objavljena u časopisu “Sport Mont”, kao i na konferencijama, od kojih je najviše objavljenih na onima koje je organizovala Crnogorska sportska akademija, od 2011. do 2017. Radovi iz sportskih nauka objavljenih u “Sport Montu”, u koje spadaju i svi ovi izdvojeni, su najcitiraniji i najbolje kotirani, pa je to i razlog napredovanja časopisa u smjeru najviših naučnih baza u sportskim naukama. Utvrđeno je da su objavljeni radovi imali za temu jednu od najsavremenijih tendencija u sportskim naukama, ispitivanje uticaja trenažnog rada u pripremnom periodu na transformaciju situaciono motoričkih sposobnosti kod kadetskog

uzrasta fudbalera, koji je ujedno i najkritičniji uzrast u čitavom njihovom razvoju. Ta istraživanja mogu biti korisna i za dalja teorijska istraživanja, kao i za sportske praktičare.

Na osnovu uvida u dobijene parametre u navedenim objavljenim originalnim naučnim radovima, može se zaključiti da su statistički značajni parcijalni kvantitativni efekti (promjene) kod svih varijabli za procjenu situaciono motoričkih sposobnosti dobijeni kao rezultat primijenjenog trenažnog programa u pripremnom periodu. Statistički značajna poboljšanja koja su se dogodila kod ovih varijabli posledica su detaljno i studiozno pripremljenog trenažnog programa rada koji obiluje raznovrsnim vježbama. Može se zaključiti da je trenažni program rada u pripremnom periodu doveo do pozitivnih transformacija kod

svih varijabli koje su procjenjivale (po strukturi hipotetski postavljenog modela) situacione motoričke sposobnosti. U svim ovim objavljenim originalnim naučnim radovima, vidi se da su se autori rukovodili činjenicom da je ovakav trenažni program rada u pripremnom periodu, veoma efikasan u pogledu podizanja nivoa motoričkih sposobnosti fudbalera kadetskog uzrasta (Gardašević, & Bjelica, 2014; Gardašević i Bjelica, 2013; Bjeli-

ca, Gardašević, Georgiev, Popović, & Petković, 2012). Autori su zaključili da je pripremni period sa ovakvim trenažnim programom rada, optimalan za podizanje situacionih motoričkih sposobnosti na nivo potreban za takmičenje u kadetskom uzrastu fudbalera. Dobijeni rezultati se mogu usmjeriti u pravcu inoviranja planova i programa rada u pripremnom periodu, te prilagođavanju istih potrebama dotične populacije.

REFERENCES

- Bjelica, D., Gardašević, J., Georgiev, G., Popović, S., & Petković, J. (2012). Validity of the Applied Motor Tests for Estimating Basic Motor Abilities of Football Players-U15. *Research in physical education, sport and health*, 1(2), 21-25.
- Bjelica, D., i Popović, S. (2012). *Fudbal-teorija, tehnika i taktika*. Podgorica: Crnogorska sportska akademija.
- Bjelica, D., Popović, S., i Gardašević, J. (2016a). Modeli fizičke pripreme vrhunskih sportaša i doziranje opterećenja. *Zbornik radova 14.godišnje međunarodne konferencije "Kondicijska priprema sportaša"* (185-189), Zagreb: Udruga kondicijskih trenera Hrvatske.
- Bjelica, D., Popović, S., i Gardašević, J. (2016b). Opći principi planiranja i programiranja fizičkih priprema sportaša. *Zbornik radova 14.godišnje međunarodne konferencije "Kondicijska priprema sportaša"* (190-192), Zagreb: Udruga kondicijskih trenera Hrvatske.
- Corluka, M., & Vasiljević, I. (2018). Differences in the morphological characteristics and body composition of football players in Montenegro. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 3-7. doi: 10.26773/jaspe.180101
- Gardašević, J. (2010). *Efekti programiranog rada u pripremnom periodu na transformaciju bazično-motoričkih i situaciono-motoričkih sposobnosti kod fudbalera kadetskog uzrasta*. Neobjavljena magistarska teza. Nikšić: Fakultet za sport i fizičko vaspitanje.
- Gardašević, J., i Goranović, K. (2011). Efekti programiranog rada u pripremnom periodu na transformaciju eksplozivne snage kod fudbalera kadeta. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 55-62.
- Gardašević, J., Georgiev, G., & Bjelica, D. (2012). Qualitative changes of basic motor abilities after completing a six-week training programme. *Acta Kinesiologica*, 6(1), 70-74.
- Gardašević, J., Bjelica, D., Georgiev, G., & Popović, S. (2012). Transformation of situational motor abilities with football players-cadets. *Proceeding book, XVI International Scientific Congress "Olympic Sports and Sport for All" & VI International Scientific Congress „Sport, Stress, Adaptation“* (373-377), Sofia: National Sports Academy "Vassil Levski".
- Gardašević, J., i Bjelica, D. (2012). Valjanost situacijsko-motoričkih testova kod fudbalera kadeta u dobi od 15 godina (U15). *Sport Mont*, 10(34-35-36), 488-493.
- Gardašević, J., i Bjelica, D. (2013). Efekti programiranog trenažnog rada u trajanju od šest nedjelja na transformaciju fleksibilnosti kod fudbalera kadetskog uzrasta. *Sport Mont*, 11(37-38-39), 212-217.
- Gardašević, J., & Bjelica, D. (2014a). The effects of the training in the preparation period on the dribbling speed with fifteen years old football players. *Book of Abstracts of the 11th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (22-23), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Gardašević, J., i Bjelica, D. (2014b). Efekti rada u pripremnom periodu na brzinu vođenja lopte petnaestogodišnjih fudbalera. *Sport Mont*, 12(40-41-42), 160-166.
- Gardašević, J., Vasiljević, I., & Bojanić, D. (2015). Six-week preparation period and its effects on coordination transformation with football players under 16. *Book of Abstracts 11th International Scientific Conference Management, Sport, Olympism* (36), Beograd: Fakultet za menadžment u sportu, Alfa univerzitet.
- Gardašević, J. (2015). The effects of the training in the preparation period on the agility transformation with cadet level football players. *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (76-77), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Gardašević, J., Vasiljević, I., Bojanić, D., Muratović, A., Ljubojević, M., Milašinović, R., & Bubanja, M. (2015). Six-week Preparation Period and its Effects on Transformation Movement Speed with Football Players Under 16. *Book of Abstracts, International Scientific Conference "Effects of Physical Activity Application to Anthropological Status with Children, Youth and Adults"* (148), Belgrade: University of Belgrade: Faculty of Sport and Physical Education.
- Gardašević, J., Bjelica, D., i Popović, S. (2015). Efekti programiranog rada tokom pripremnog perioda na transformaciju agilnosti kod fudbalera kadetskog uzrasta. *Sport Mont*, 13(43-44-45), 355-360.
- Gardašević, J., Bjelica, D., & Vasiljević, I. (2016a). Six-Week Preparation Period and its Effects on Transformation Movement Speed with Football Players Under 16. *Sport Mont*, 14(1), 13-16.
- Gardašević, J., Bjelica, D., & Vasiljević, I. (2016b). The Effects of the Training in the Preparation Period on the Repetitive Strength Transformation With Cadet Level Football Players. *Book of Abstracts of the 13th International Scientific Conference on Transformation Processes in Sport "Sport Performance"* (43), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Gardašević, J., Bjelica, D., Milasinovic, R., & Vasiljević, I. (2016). The Effects of the Training in the Preparation Period on the Repetitive Strength Transformation with Cadet Level Football Players. *Sport Mont*, 14(2), 31-33.
- Gardašević, J., & Vasiljević, I. (2016). Effects of Preparation Period on Endurance in U16 Football Players. *Book of Abstracts of the 4TH International Scientific Conference "Exercise and Quality of Life"* (108), Novi Sad: University of Novi Sad, Faculty of Sport and Physical Education.
- Gardašević, J., Bjelica, D., Popović, S., & Milašinović, R. (2016). Preparation Period and its Effects on the Speed of Ball Leading at Players U16. In *Book of Summaries of 11th FIEP European Congress "Anthropological Aspects of Sport, Physical Education and Recreation"* (30-31), Banjaluka: University of Banjaluka, Faculty of Physical Education and Sport.
- Gardašević, J., Popovic, S., & Bjelica, D. (2016). After preparation period ball shooting accuracy at players U15. In *Abstract Book of the 8th Conference for Youth Sport* (88), Ljubljana: University of Ljubljana, Faculty of Sport.

- Gardasevic, J., Bjelica, D., & Vasiljevic, I. (2017a). The strength of kicking the ball after preparation period with U15 football players. *Book of Abstracts of the 14th International Scientific Conference on Transformation Processes in Sport "Sport Performance"* (65-66), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Gardasevic, J., Bjelica, D., & Vasiljevic, I. (2017b). The Strength of Kicking the Ball after Preparation Period with U15 Football Players. *Sport Mont*, 15(2), 39-42.
- Gardasevic, J., Bjelica, D., Popovic, S., Vasiljevic, I., & Milosevic, Z. (2018). Differences in the morphological characteristics and body composition of football players FC Buducnost and FC Mladost in Montenegro. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 51-55. doi: 10.26773/jaspe.180109
- Sermahhaj, S., Popovic, S., Bjelica, D., Gardasevic, J., & Arifi, F. (2017). Effect of recuperation with static stretching in isokinetic force of young football players. *Journal of Physical Education and Sport*, 17(3), 1948-1953. doi: 10.7752/jpes.2017.03191
- Vasiljević, I., Gardašević, J., i Bojanić, D. (2013). Usporedna analiza motoričkog prostora između aktivnih fudbalera kadetskog uzrasta i učenika srednje škole. *Zbornik naučnih i stručnih radova VI međunarodni simpozijum "Sport i zdravlje"* (212-215), Tuzla: Fakultet za tjelesni odgoj i sport.
- Vasiljevic, I. (2017). Meta-analyze of the scientific papers on the effects of the preparation period on the basic motor skills of the cadet football players. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 29-32. doi: 10.26773/jaspe.171005

I. Vasiljevic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Narodne omladine bb, Niksic, Montenegro
e-mail: vasiljevic.ivan301@gmail.com

Attitudes of Consumers from Podgorica toward Advertising through Sport among the Frequency of Watching Sports Events

Nikola Milovic

University of Montenegro, Faculty of Economics, Podgorica, Montenegro

Marin Corluka

University of Mostar, Faculty of Mathematics and Science Education, Mostar, Bosnia and Herzegovina

Bojan Masanovic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Niksic, Montenegro

ABSTRACT

This investigation was aimed at gaining relevant knowledge about the attitudes of Podgorica consumers toward advertising through sport among. The sample included 330 students from Faculty of Economics in Podgorica, divided into six subsample groups: consumers, who do not watch sports events at all, then consumers who watch sports events 1-30 minutes, next 31-60 minutes, 61-90 minutes, 91-120 minutes, as well as consumers who watch sports events more than 120 minutes during the typical day. The sample of variables contained the system of three general attitudes which were modelled by seven-point Likert scale. The results of the measuring were analyzed by multivariate analysis (MANOVA) and univariate analysis (ANOVA) and Post Hoc test. Based on the statistical analyses it was found that significant differences occur at multivariate level, as well as between all three variables at a significance level of $p=.00$. Hence, it is interesting to highlight that it was found there are significant differences showed up between the attitudes of consumers toward advertising through sport among the frequency of watching sports events. The significant differences were found in two of three variables, while the consumers who do not watch sports events had much more negative attitudes toward advertising through sport.

Key words: Attitudes, Advertising, Sports Events, Podgorica

Uvod

Zaključci pionirskih studija iz navedene oblasti koji su objavljeni od strane Bauer-a i Greiser-a (Popović, 2011) i Lutz-a (Klačar, i Popović, 2010) pokrenuli su ideje koje se odnose na činjenicu da stavovi potrošača prema reklamiranju predstavljaju jedan od značajnih faktora koji mogu ojačati efikasnost reklamnih kampanja, uglavnom zbog razloga da kognitivna sposobnost potrošača prema reklamiranju jeste sadržana u njihovim osjećanjima i mislima (Muratović, Bjelica, & Popović, 2014). Ako se nastavi sa istraživanjem ovog pitanja i ode se mnogo dublje, zanimljivo je da se primjećuje postojanje brojnih studija koje su istraživali stavove potrošača prema reklamiranju, ali većina njih smatra stavove potrošača prema reklamiranju samo uopšteno (Bjelica, i Popović, 2011; Popović, 2011b; Popović, Molnar, i Radovanović, 2011a; Popović, Matić, Milašinović, Jakšić, & Bjelica, 2015a; Popović, Matić, Milašinović, Hadžić, Milošević, i Bjelica, 2015b; Popović, Matić, Milašinović, Vujović, Milošević, i Bjelica, 2015c). U svakom slučaju, neki od njih su zaključili da su stavovi prema reklamiranju pokazali negativan trend tokom 1960-ih i 1970-ih (Popović, Bjelica, Jakšić, & Georgiev, 2013; Popović, 2015; Popović, & Milašinović, 2016), dok su drugi pronašli povoljnije stavove ispitanika u istom periodu (Popović, 2011). Ove nedosljednosti su navele na sumnju da reklamne kampanje koje koriste elemente iz specifičnih medijuma utiču na stavove potrošača prema reklamiranju u skladu sa tim (Popović, 2011). Neki autori su vjerovali da je

jedan od najrelevantnijih medija, upravo sport, odnosno sportisti i njihovi timovi, sportski događaji i sportski objekti (Bjelica i Popović, 2011), uglavnom iz razloga što ovi elementi mogu da utiču na stavove potrošača i naprave značajne oscilacije kod stavova u poređenju sa ostalim elementima (Bjelica, Popović, Jakšić, Hadžić, & Akpinar, 2014b; Bjelica, i Popović, 2015a; Bjelica, & Popović, 2015b; Bjelica, Gardašević, Vasiljević, & Popović, 2016a; Bjelica, Gardašević, Vasiljević, & Popović, 2016c; Zorić, Mašanović, & Gardašević, 2017; Gardašević, Zorić, & Mašanović, 2017; Mašanović, Zorić, & Gardašević, 2018; Gardašević, Zorić, & Mašanović, 2018; Bajramović, Zorić, & Mašanović, 2018; Gardašević, Bajramović, & Mašanović, 2018; Zorić, Gardašević, & Bajramović, 2018). Iz tog razloga, mnogi istraživači priznaju sport kao nezavisnu reklamnu platformu koju poslovni subjekti mogu koristiti kako bi prevazišli negativne stavove potrošača prema reklamiranju. Samim tim se postavilo i pitanje, kako posmatranje sportskih događaja utiče na stavove potrošača prema reklamiranju u sportu kao jedan od niza problema sa kojim se nije susretalo mnogo autora do sada (Bjelica, Popović, & Akpinar, 2014a; Bjelica, Popović, & Akpinar, 2015c; Bjelica, Popović, & Akpinar, 2016b; Bjelica, Popović, & Akpinar, 2017; Mašanović, Zorić, & Gardašević, 2017; Zorić, Mašanović, & Gardašević, 2018; Bjelica, Gardašević, & Čorluka, 2018; Čorluka, Bjelica, & Vukotić, 2018; Vukotić, Čorluka, & Mašanović, 2018), a to upravo i jeste cilj ove studije.

Metod

Populaciju u ovoj studiji su činili studenti Ekonomskog fakulteta na Univerzitetu u Podgorici koji su u vrijeme anketiranja, imali boravište na teritoriji Crne Gore, dok je uzorak ispitanika organizovan putem kombinovanja ili raslojavanja, tako da su obrađena različita svojstva navedene populacije i različiti prostori na kojima je ona egzistirala.

Upitnici su distribuirani studentima osnovnih studija u štampanom i elektronskom obliku. Ukupno je prikupljeno 340 upitnika, ali je 10 upitnika bilo isključeno iz analize, budući da nisu bili adekvatno popunjeni, tako da je u istraživanju učestvovalo, ukupno 330 ispitanika (slučajno odabranih studenata Ekonomskog fakulteta u Podgorici). Instrument istraživanja je predstavljao standardizovani upitnik (Popović, 2011) i sastojao se iz dva dijela, generalnih stavova prema reklamiranju u sportu i socio-demografskih karakteristika ispitanika kada je učestalost posmatranja sportskih događaja tokom dana u pitanju. Sistem promjenljivih u ovom upitniku je sadržao tri tvrdnje koje su ispitanici trebali da ocijene prema sedmo-stepenoj Likertovoj skali vrijednosti, kao i šest socio-demografskih karakteristika ispitanika (uopšte ne posmatraju, 1-30 minuta, 31-60 minuta, 61-90 minuta, 91-120 minuta, i više od 120 minuta). Popunjavanje upitnika nije trajalo, u prosjeku više od 10 minuta a ispitanici su u anketi učestvovali na dobrovoljnoj osnovi. Važno je naglasiti da je anketa bila anonim-

na i da su svi odgovori bili strogo poverljivi. Vrijedno je napomenuti i da su ispitanici, i pored svega navedenog imali mogućnost da u svakom momentu opozovu svoje učešće u anketi, ali se niko od njih nije na tako nešto odlucio.

Empirijski podaci su analizirani putem statističkog paketa za društvene nauke (SPSS 20.0), a kao prvi korak, bila je primijenjena deskriptivna statistika kojom su izračunati, prije svega frekvencija, zatim aritmetička sredina, standardna devijacija, kao i mjere asimetrije (Skewness) i spljoštenosti (Kurtosis) za svaku od tvrdnji. Budući da su se promjenljive u ovoj studiji nalazile na neparametrijskim skalama, radi detaljnijih analiza koje su slijedile, bilo je neophodno da se one, primjenom Blomovog postupka transformišu u skale višeg reda. Zatim su primjenom multivarijantne analize varijanse (MANOVA), univarijantne analize varijanse (ANOVA) i LSD Post Hoc testa, utvrđene razlike u generalnim stavovima ispitanika prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja tokom dana.

Rezultati

U prvoj tabeli su prikazani deskriptivni statistički podaci za sve tri tvrdnje koje su se odnosile na generalne stavove ispitanika prema reklamiranju u sportu. Prije svega, prikazana je aritmetička sredina koja oslikava pozitivne vrijednosti stavova kada

Tabela 1. Generalni stavovi prema reklamiranju u sportu

	Mean	S.D.	Skewness		Kurtosis	
			Statistic	S.E.	Statistic	S.E.
GSS1	4.96	1.661	-.838	.134	.054	.268
GSS2	5.31	1.704	-1.167	.134	.548	.268
GSS3	4.45	1.573	-.524	.134	-.361	.268

Legenda: Mean – Aritmetička sredina; S.D. – Standardna devijacija; Skewness – Mjera asimetrije; Kurtosis – Mjera spljoštenosti; Statistic – Statistička vrijednost; S.E. – Standardna greška; GSS1 – Moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu; GSS2 – Sveobuhvatno. smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar; GSS3 – Sveobuhvatno. da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu

su sve tri tvrdnje u pitanju, dok vrijednosti standardne devijacije pokazuju da elementi skupa, u prosjeku ne odstupaju značajno od

aritmetičke sredine. Kada se govori o mjerama asimetrije (Skewness) i spljoštenosti (Kurtosis), negativne vrijednosti asimetrije

Tabela 2. Multivarijantna značajnostrazlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu kod ispitanika sa različitim navikama kada je posmatranja sportskih događaja u pitanju

		N	Mean	S.D.
GSS1	Ne posmatraju	77	4.818	1.730
	1 – 30	137	4.730	1.704
	31 – 60	55	5.018	1.694
	61 – 90	27	5.407	1.217
	91 – 120	20	5.650	1.137
	> 120	14	5.857	1.562
	Ukupno	330	4.958	1.661
GSS2	Ne posmatraju	77	5.182	1.745
	1 – 30	137	5.197	1.736
	31 – 60	55	5.455	1.803
	61 – 90	27	5.482	1.312
	91 – 120	20	5.500	1.701
	> 120	14	6.000	1.414
	Ukupno	330	5.312	1.704
GSS3	Ne posmatraju	77	3.870	1.550
	1 – 30	137	4.438	1.552
	31 – 60	55	4.782	1.343
	61 – 90	27	4.815	1.642
	91 – 120	20	5.100	1.651
	> 120	14	4.929	1.685
	Ukupno	330	4.455	1.573

F=2.167; p=.006

kod svih promjenljivih pokazuju da je većina rezultata desno od srednje vrijednosti, među većim vrijednostima, dok pozitivne vrijednosti spljoštenosti kod dvije promjenljive (GSS1 i GSS2) pokazuju da je raspodjela šiljatija od normale tj. da ima više rezultata nagomilanih oko centra a negativne vrijednosti spljoštenosti kod jedne promjenljive (GSS3) pokazuju da je raspodjela pljosnatija od normale tj. da ima više rezultata nagomilanih na repovima raspodjele.

U nastavku ove studije su prikazani komparativni statistički podaci generalnih stavova prema reklamiranju u sportu koji su dobijeni primjenom multivarijatne analize varijanse (MANOVA), univarijatne analize varijanse (ANOVA) i LSD Post Hoc testa, a u cilju utvrđivanja razlike u generalnim stavovima ispi-

tanika prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja tokom dana.

Inspekcijom druge tabele u kojoj su prikazani rezultati multivarijatne analize, jasno se uočava da u cijelom sistemu upoređivanih parametara postoji statistički značajna razlika u generalnim stavovima prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja tokom dana ($p=.006$).

Inspekcijom treće tabele u kojoj su prikazani rezultati univarijatne analize, jasno se uočava da je, takođe došlo do statistički značajnih razlika u generalnim stavovima prema reklamiranju u sportu u odnosu na posmatranje sportskih događaja kod dvije promjenljive (GSS1 i GSS3), dok kod treće varijable (GSS2) navedena diskriminacija nije utvrđena.

Tabela 3. Univarijatna značajnost razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu kod ispitanika sa različitim navikama kada je posmatranje sportskih događaja u pitanju

	F	p
GSS1	2.614	.025
GSS2	.848	.516
GSS3	3.991	.002

Inspekcijom naredne tri tabele gdje su prikazani rezultati Post Hoc testa koji ukazuju na značajnost razlika između parova pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je posmatranje sportskih događaja u pitanju za svaku promjenljivu, po

rezultatima koji su se pojavili na univarijatnom nivou, očekivano uočavamo statistički značajne razlike pojedinih parametara kod dvije promjenljive.

Tabela 4. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je posmatranje sportskih događaja u pitanju kod tvrdnje „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“

vs	Ne posmatraju	1 – 30	31 – 60	61 – 90	91 – 120
1 – 30	.706				
31 – 60	.490	.272			
61 – 90	.109	.051	.313		
91 – 120	.044	.020	.141	.617	
> 120	.030	.015	.089	.406	.717

Došlo se do zaključka da se kod prve tvrdnje „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“ javljaju razlike između ispitanika koji ne posmatraju sportske događaje i onih entiteta koji posmatraju sportske događaje od 91-120 i više od 120 minuta dnevno. Takođe razlike se mogu uočiti između ispitanika koji posmatraju sportske događaje od 1-30 minuta dnev-

no i onih entiteta koji posmatraju sportske događaje od 91-120 i više od 120 minuta dnevno. Možemo uočiti da pripadnici grupa koje najviše posmatraju sportske događaje imaju više pozitivne odgovore, dok najmanje pozitivnih rezultata vidimo kod dvije grupe koje najmanje posmatraju sportske događaje.

Tabela 5. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je posmatranje sportskih događaja u pitanju kod tvrdnje „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“

vs	Ne posmatraju	1 – 30	31 – 60	61 – 90	91 – 120
1 – 30	.950				
31 – 60	.366	.345			
61 – 90	.433	.429	.946		
91 – 120	.458	.459	.919	.971	
> 120	.100	.094	.286	.357	.401

Rezultati Post Hoc testa ukazuju da kod druge tvrdnje „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“ ne

postoji statistički značajna razlika između parova pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je posmatranje sportskih

Tabela 6. Utvrđivanje značajnih razlika u sistemu generalnih stavova prema reklamiranju u sportu primjenom Post Hoc testa između pojedinačnih entiteta sa različitim navikama kada je posmatranje sportskih događaja u pitanju kod tvrdnje „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“

vs	Ne posmatraju	1 – 30	31 – 60	61 – 90	91 – 120
1 – 30	.010				
31 – 60	.001	.162			
61 – 90	.006	.245	.927		
91 – 120	.002	.073	.429	.530	
> 120	.018	.256	.750	.822	.749

događaja u pitanju. Možemo uočiti da pripadnici grupa koje najviše posmatraju sportske događaje imaju više pozitivne odgovore, dok najmanje pozitivnih rezultata vidimo kod dvije grupe koje najmanje posmatraju sportske događaje.

Došlo se do zaključka da se kod treće tvrdnje „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“ pojavljuju razlike između ispitanika koji ne posmatraju sportske događaje uopšte i svih ostalih entiteta. Možemo uočiti da pripadnici grupa koje najviše posmatraju sportske događaje imaju više pozitivne odgovore, dok najmanje pozitivnih rezultata vidimo kod dvije grupe koje najmanje posmatraju sportske događaje.

Diskusija

S obzirom da su rezultati pokazali da ispitanici imaju veoma pozitivan stav prema reklamiranju u sportu što potvrđuje visoka vrijednost aritmetičke sredine za sve tri promjenljive, kao i da skoro dvije trećine ispitanika imaju pozitivan stav prema reklamiranju u sportu što se ogleda u izrazito negativnim vrijednostima mjera asimetrije, trebalo bi naglasiti da su ovi rezultate usaglašeni sa rezultatima prethodnih istraživanja (Bjelica, i Popović, 2011; Popović, 2011b; Popović, Molnar, i Radovanović, 2011a; Popović, Matić, Milašinović, Jakšić, & Bjelica, 2015a; Popović, Matić, Milašinović, Hadžić, Milošević, & Bjelica, 2015b; Popović, Matić, Milašinović, Vujović, Milošević, & Bjelica, 2015c), i da ne postoje značajne razlike koje bi trebalo pomenuti. Dobijeni rezultati, takođe jasno ukazuju da ispitanici koji žive na različitim lokacijama, kao što su Sjedinjene države, Turska, Crna Gora, Srbija i Bosna i Hercegovina, imaju pozitivne stavove prema reklamiranju u sportu, dok je, ipak, poređenja radi, vrijedno navesti da prema Mittal-u (1994), različite studije ukazuju na negativne stavove kada je reklamiranje proizvoda u tradicionalnim industrijama u pitanju. Prema tome, više je nego evidentno da je primjena sporta u savremenoj poslovnoj komunikaciji uticala da se generalni stavovi potrošača značajno pro-

mijenjene kada je reklamiranje u pitanju, a prepoznavanje privlačnosti sporta je omogućilo poslovnim organizacijama da se približe sportskim potrošačima i na mnogo bezbolniji način utiču na njihovo ponašanje. Utvrđivanjem razlike u generalnim stavovima ispitanika prema reklamiranju u sportu u odnosu na posmatranje sportskih događaja tokom dana, u ovoj studiji su pronađene razlike u stavovima između ispitanika koji imaju različite navike kada je posmatranje sportskih događaja tokom dana u pitanju. Ove razlike su se pojavile kod dvije od tri promjenljive na univarijantnom nivou. Kod sve tri promjenljive „moje opšte mišljenje je naklonjeno reklamiranju u sportu“, „sveobuhvatno, smatram da je reklamiranje u sportu dobra stvar“ i „sveobuhvatno, da li ne volite ili volite reklamiranje u sportu“, uočava se najmanje pozitivnih rezultata kod ona dva entiteta koji najmanje posmatraju sportske događaje. Takođe se uočava najviše pozitivnih rezultata kod onih grupa koje najviše posmatraju sportske događaje.

Interesantno je istaći da su pronađene značajne razlike između potrošača koji posmatraju sportske aktivnosti u različitim vremenskim intervalima, što je bio slučaj u prethodnim studijama (Molnar, Lilić, Popović, Akpinar, & Jakšić, 2011; Popović, Jakšić, Matić, Bjelica, & Maksimović, 2014; Popović, Bjelica, Georgiev, & Akpinar, 2011b; Popović, Matić, Milašinović, Jakšić, & Bjelica, 2015d; Popović, Matić, Milašinović, Hadžić, Milošević, & Bjelica, 2015e; Popović, Matić, Milašinović, Vujović, Milošević, & Bjelica, 2015f; Popović, Jakšić, Matić, Bjelica, & Maksimović, 2015g). Ovi rezultati su veoma važni za poslovne subjekte u Crnoj Gori ali i za naučnu javnost, uglavnom iz razloga što ne mogu spojiti sve potencijalne potrošače koji posmatraju sportske aktivnosti u različitim vremenskim intervalima u jednu homogenu grupu, što se slaže sa prethodnim istraživanjima (Bjelica, Popović, Jakšić, Hadžić, & Akpinar, 2014b; Bjelica, & Popović, 2015a; Bjelica, & Popović, 2015b; Bjelica, Gardasevic, Vasiljevic, & Popovic, 2016a; Bjelica, Gardašević, Vasiljević, & Popović, 2016c).

REFERENCES

- Bajramović, I., Zorić, G., & Mašanović, B. (2018). Attitudes of Consumers from the Sarajevo Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Frequency of Watching Sports Events. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(2).
- Bjelica, D., & Popović, S. (2015a). Evolucija reklamiranja sa posebnim osvrtom na reklamiranje u sportu. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 35-41.
- Bjelica, D., & Popović, S. (2015b). Evolution of Advertising with a Specific Retrospection at Sport Advertising. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (60-61), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Gardašević, J., & Corluca, M. (2018). Attitudes of Consumers from the Moštar Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Question how often Consumers purchase Sporting Goods. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(2).
- Bjelica, D., Gardašević, J., Vasiljević, I., & Popović, S. (2016a). Ethical Dilemmas of Sport Advertising. *Sport Mont*, 14(3), 41-43.
- Bjelica, D., Gardašević, J., Vasiljević, I., & Popović, S. (2016c). Ethical dilemmas of sport advertising. In *Book of Abstracts of the 13th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (41), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., i Popović, S. (2011). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja. *Sportske nauke i zdravlje*, 1(2), 114-119.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2014a). *Book of Abstracts of the 11th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2017). *Book of Abstracts of the 14th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2015c). *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., & Akpinar, S. (2016b). *Book of Abstracts of the 13th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"*. Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Bjelica, D., Popović, S., Jakšić, D., Hadžić, R., & Akpinar, S. (2014b). How Does Advertising through Sport Work? Evi-

- dence from Turkey. In *Proceedings book of the 7th International Scientific Conference on Kinesiology "Fundamental and Applied Kinesiology – Steps Forward"* (477). Opatija: University of Zagreb, Faculty of Kinesiology.
- Čorluka, M., Bjelica, D., & Vukotić, M. (2018). Attitudes of Consumers from the Mostar Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Question how Often they Participate in Sports Activities. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(2).
- Gardašević, J., Bajramović, I., & Mašanović, B. (2018). Attitudes of Consumers from the Sarajevo Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Question how Often they Participate in Sports Activities. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(2).
- Gardašević, J., Zorić, G., & Mašanović, B. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the question how often they participate in sports activities. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 23-27.
- Gardašević, J., Zorić, G., & Mašanović, B. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the question how often they participate in sports activities. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 15-19.
- Klačar, M., i Popović, S. (2010). Reklamiranje u sportu kao efektivno sredstvo savremene komunikacije. *Teme*, 4, 1219-1230.
- Mašanović, B., Zorić, G., & Gardašević, J. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the frequency of watching sports events. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 3-7.
- Mašanović, B., Zorić, G., & Gardašević, J. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the frequency of watching sports events. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 9-13.
- Molnar, S., Lilić, Lj., Popović, S., Akpınar, S., & Jakšić, D. (2011). Attitudes of various demographic groups toward advertising through sport at METU. *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, 9(3), 255-263.
- Muratović, A., Bjelica, D., & Popović, S. (2014). Examining beliefs and attitudes toward advertising through sport among montenegrin consumers. *Facta Universitatis, Series: Physical Education and Sport*, 12(2), 95-104.
- Popović, S. (2011). *Reklamiranje u sportu kao efektivno sredstvo savremene poslovne komunikacije*. Neobjavljena doktorska disertacija, Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu.
- Popović, S. & Milašinović, R. (2016). Model of Advertising Communication in Sport. *Sport Mont*, 14(1), 33–38.
- Popović, S. (2011b). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda. *Sport Mont*, 9(28,29,30), 140-147.
- Popović, S. (2015). Sport Nowadays (In Montenegrin). In D. Bjelica (Ed.), *Advertising Role of Sponsorship in Modern Sport* (pp. 111-116). Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Bjelica, D., Georgiev, G., & Akpınar, S. (2011b). Comparison of attitudes toward advertising through sport between Montenegrin and Turkish stakeholders. In *Proceedings book of the 6th International Scientific Conference on Kinesiology "Integrative Power of Kinesiology"* (612). Opatija: University of Zagreb, Faculty of Kinesiology.
- Popović, S., Bjelica, D., Jakšić, D., & Georgiev, G. (2013). How does Advertising Through Sport Work? Evidence from Montenegro. In *Book of Abstracts of the 18th Annual Congress of the European College of Sport Science* (444-445), Barcelona: National Institute of Physical Education of Catalonia.
- Popović, S., Jakšić, D., Matić, R., Bjelica, D., & Maksimović, N. (2014). Examining Beliefs and Attitudes toward Advertising through Sport among Serbian Consumers. In *Book of abstracts of International conference "Economics and Management of Sports 2014"* (pp. 11-12). Brno: Faculty of Sports Studies.
- Popović, S., Jakšić, D., Matić, R., Bjelica, D., & Maksimović, N. (2015g). Examining Beliefs and Attitudes toward Advertising through Sport among Serbian Consumers. *Studia Sportiva*, 9(1), 225-231.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Hadžić, R., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015b). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 262-269.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Hadžić, R., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015e). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Question How Often Consumers Purchase Sporting Goods. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (59-60), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Jakšić, D., & Bjelica, D. (2015d). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Question How Often They Participate in Sports Activities. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (58-59), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Jakšić, D., & Bjelica, D. (2015a). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 50-56.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Vujović, D., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015c). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja. *Sport Mont*, 13(43,44,45), 270-276.
- Popović, S., Matić, R., Milašinović, R., Vujović, D., Milošević, Z., & Bjelica, D. (2015f). Attitudes of Serbian Consumers toward Advertising through Sport among the Frequency of Watching Sports Events. In *Book of Abstracts of the 12th International Scientific Conference on Transformation Process in Sport "Sport Performance"* (60), Podgorica: Montenegrin Sports Academy.
- Popović, S., Molnar, S., i Radovanović, D. (2011a). Stavovi potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost bavljenja sportskim aktivnostima. *Sport Mont*, 9(28,29,30), 148-155.
- Vukotić, M., Čorluka, M., & Mašanović, B. (2018). Attitudes of Consumers from the Mostar Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Frequency of Watching Sports Events. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(2).
- Zorić, G., Gardašević, J., & Bajramović, I. (2018). Attitudes of Consumers from the Sarajevo Canton in Bosnia and Herzegovina toward Advertising through Sport among the Question how often Consumers purchase Sporting Goods. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(2).
- Zorić, G., Mašanović, B., & Gardašević, J. (2017). Attitudes of Turkish consumers toward advertising through sport among the question how often consumers purchase sporting goods. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 1(1), 17-21. doi: 10.26773/jaspe.171003

- Zorić, G., Mašanović, B., & Gardašević, J. (2018). Attitudes of Montenegrin consumers toward advertising through sport among the question how often consumers purchase sporting goods. *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education*, 2(1), 21-25.

B. Masanovic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Narodne omladine bb, Niksic, Montenegro

e-mail: bojanma@ac.me

Content Analyses of Scientific Articles from Issues Published in Sport Mont Journal in 2004

Milena Mitrovic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Niksic, Montenegro

ABSTRACT

Sport Mont Journal (SMJ) is a print and electronic scientific journal aims to present easy access to the scientific knowledge for sport-conscious individuals using contemporary methods. SMJ publishes original scientific papers, review papers, editorials, short reports, peer review - fair review, as well as invited papers and award papers in the fields of Sports Science and Medicine. In this working paper, we will analyze the papers from the journals published in 2004. The newspaper was published in 2004 twice, in May and September. In May issue was published 55 articles, and 24 in September. All papers were classified according to the science fields: sports training and training methodology, anthropology, sports history, research methodology, sports pedagogy, sociopsychology of sports, sports management, biomechanics, physiology and other works. A significant number of monographs have also been published in this publication.

Key words: Sport Mont, Scientific Papers, Content Analysis

Uvod

Sport Mont Journal je časopis Crnogorske sportske akademije, koji ova organizacija objavljuje u saradnji sa Fakultetom za sport i fizičko vaspitanje iz Nikšića. Pokrenut je 2003. godine i ima skoro 15 godina dugu tradiciju. Objavljuje se 3 puta godišnje, u februaru, junu i oktobru svake godine u online i štampanoj verziji. Do danas, više od 1000 originalnih naučnih članaka i intradisciplinarnih i interdisciplinarnih istraživanja iz cijelog svijeta objavljeni su u časopisu. Na sajtu časopisa omogućen je neograničen pristup koji uključuje i preuzimanje naučnih članaka.

Glavni i odgovorni urednici časopisa su prof. dr Duško Bjelica sa Univerziteta Crne Gore i prof. dr Zoran Milošević sa Univerziteta u Novom Sadu. Izvršni urednik je mr Jovan Gardašević sa Univerziteta Crne Gore. Uredivački odbor čini 15 profesora sa univerziteta iz Crne Gore, regiona, Evrope i Sjeverne Amerike.

Časopis objedinjuje autore i radove iz prirodnih i društvenih nauka, koji su time dali svoj doprinos razvoju nauke o sportu. Članci objavljeni u *Sport Mont-u* su originalni naučni radovi koji su nastali kao rezultati empirijskog ili teorijskog naučnog istraživanja, koji proučavaju različite sportske i medicinske naučne discipline, kao što su: fizičko vježbanje, sport i zdravlje, fiziologija vježbanja, biomehanika sporta, psihologija sporta, pedagogija sporta, istorija sporta, filozofija sporta, sociologija sporta, sportski menadžment i svi aspekti podrške trenera sa sportske, socijalne i humanističke strane.

Radovi iz časopisa se predstavljaju na konferencijama Crnogorske sportske akademije, a apstrakti se objavljuju u Zbornicima sažetaka sa tih konferencija. Časopis se distribuira u više od 30 država.

Časopis *Sport Mont* indeksiran je u 22 naučne baze, a 2018. godine je uvršten u prestižnu naučnu bazu *Scopus*. U komentaru Odbora *Scopus-a* za izbor sadržaja i savjetovanja, navodi se da su standardi časopisa *Sport Mont* vrlo visoki.

U *Scopus-u* je ocijenjeno da je odluka da se časopis izdaje primarno na engleskom jeziku dobra i da mu je to pomoglo prilikom uvrštavanja u njihovu bazu. Dodaje se i da će objavljivanje kompletnog sadržaja na engleskom jeziku približiti časopis široj međunarodnoj čitalačkoj publici i autorima, što je u saglasju sa širim ciljevima *Scopus-a*. To bi trebalo da doprinese većoj citiranosti i međunarodnoj prepoznatljivosti časopisa.

Međutim, objavljivanje časopisa na engleskom jeziku je ograničenje za crnogorsku nenaučnu i širu javnost, zbog nedovoljnog poznavanja engleskog jezika. To predstavlja prepreku njegovom mnogo većem korišćenju među ljudima kojima sport i engleski jezik nijesu primarna oblast interesovanja.

Do sada su izvršene analize mnogih autora i članaka iz časopisa, a cilj ovog rada jeste razvrstati članke objavljene u *Sport Mont-u* iz 2004. godine po naučnim disciplinama.

Metod rada

Za analizu članaka u *Sport Mont-u* primijenile se metoda analize sadržaja, koja daje izuzetne rezultate i doprinose u istraživanjima bilo kog područja. Ona spada u sekundarne metode, iz razloga što se bazira na već prikupljenim i klasifikovanim podacima za odabrani predmet istraživanja.

Sport Mont je 2004. godine objavljen dva puta: u maju (Vol. 2, brojevi 2 i 3) i u septembru (Vol. 2, broj 4). Ukupno je objavljeno 79 članaka, u majskom izdanju 55 naučnih članaka, dok su u septembru objavljena 24 članka.

Svi članci će biti klasifikovani prema oblastima sportskih nauka, na: sociopsihologiju sporta, biomehaniku, fiziologiju, sportsku medicinu, antropologiju, metodologiju, sportski trening i metodiku treninga, pedagogiju sporta, sportski menadžment i ostale radove. Osim članaka, navešćemo i monografije objavljene u ovom izdanju.

Rezultati

Antropologija je naučna disciplina koja se bavi konstrukcijom antropoloških modela, utvrđivanjem strukture i relacija antropoloških karakteristika, kao i utvrđivanjem relacija u odnosu na odgovarajuće kineziološke fenomene, i njihovom genetičkom uslovljenošću. Iz oblasti *antropologije* objavljeni su sljedeći naučni radovi: “Uticaj redovne primjene malog fudbala, basketa i odbojke na fitness index učesnika u rekreaciji” (Bijelić, 2004), “Uticaj bazičnih motoričkih sposobnosti na preciznost fudbalera uzrasta 14-16 godina” (Hadžić, 2004), “Razlike u morfološkim karakteristikama, funkcionalnim i motoričkim sposobnostima između učenika osnovnih škola i sportista, fudbalera istog uzrasta” (A. Joksimović, S. Joksimović i Bojić, 2004), “Odnos između igračkih pozicija, godina starosti i telesne visine igrača na prvenstvu Evrope za seniore 2003. godine” (Jovanović – Golubović, 2004), “Uticaj psihomotorne ravnoteže na preciznost ubacivanja lopte u koš” (Jovanović – Golubović i Kocić, 2004), “Relacije između motoričkih sposobnosti i rezultata situaciono – motoričkih sposobnosti fudbalera, učenika osnovnih škola” (Raičković i Rašović, 2004), “Razlike u motoričkim sposobnostima između učenika i teniseri starih od 10 do 12 godina” (Rašović i Raičković, 2004), “Neki od savremenih prostora u nastavi Fizičkog vaspitanja” (Stefanović, 2004), “Relacije antropoloških karakteristika sa situaciono – motoričkim sposobnostima u fudbalu kod prvog razreda srednjih škola” (Šabotić i Tutić, 2004).

Sportski trening i metodika treninga proučavaju metode, načine i puteve istraživanja koje se sprovode na različitim treninzima u raznim sportskim disciplinama. Iz oblasti *sportskog treninga i metodike* treninga objavljeni su sljedeći naučni radovi: “Zavisnost tjelesnih sposobnosti od sportskog treninga kod populacije fudbalskih kadeta Crne Gore” (Bjelica, 2004), “Fizička priprema džudista” (Bratić i Nurkić, 2004), “Metodske i situacijske vježbe za učenje i usavršavanje rukometne igre u odbrani pomoću duplog bloka” (Mavrić i Medić, 2004), “Valorizacija kao bitna pretpostavka uspeha u fudbalu” (Nikolić i Lilić, 2004), “Primjena fitness programa u sportu” (Nićin, 2004), “Trening za pojedinca posebnih zahtjeva fitness – lični trener” (Idrizović, 2004), “Karakteristike i specifičnosti trenažera u džudou” (Raić i Maksimović, 2004), “Tipovi mikrociklusa oporavka” (Sarić i Koprivica, 2004).

Iz oblasti *istorije sporta*, koja se bavi proučavanjem sportova i sportskih disciplina, njihovim nastankom i razvojem kroz vrijeme, objavljeni su sljedeći naučni radovi: “Sport u XXI vijeku” (Bjelica, 2004), “Sandžačke igre u XXI vijeku” (Koničanin, Bronja i Mededović, 2004), “Sociologijsko-kulturološki pristup sportu i fenomenu slobodnog vremena u XXI stoljeću” (Krcić, 2004), “Razvoj crnogorskog ronilaštva kroz formiranje savremenih ronilačkih centara” (Mijajlović, 2004), “Sport na crnogorskom Univerzitetu – juče, danas, sutra” (Nikolić, 2004), “Rekordi u sportu: prošlost, sadašnjost, budućnost i metode treninga” (Volkov, Bjelica i Radunović, 2004).

Sportska medicina je naučna disciplina koja se bavi primjenom medicine i nauke u sprječavanju, prepoznavanju, liječenju i rehabilitaciji povreda izazvanih sportom, vježbanjem ili rekreativnim aktivnostima. Iz oblasti *sportske medicine* objavljeni su sljedeći radovi: “Sport i rekreacija u vodi – može li biti opasno po zdravlje? Mogući uticaj prisustva cijanotoksina u vodama za rekreaciju na zdravlje ljudi” (Karajić, Mijović, Svircev i Bujko, 2004), “Karate-sport kao terapija u 21. vijeku, karate sport u školi u 21. vijeku, karate projekat za invalide u 21. vijeku” (Klacić i Vujošević, 2004), “Virusi, sport i rekreacija” (Lopičić, Maksimović i Mijović, 2004), “Dijagnostika u fitness aktivnostima” (Nićin, 2004), “Loše držanje tijela – posturalni poreme-

ćaj, taj dugogodišnji problem” (Živković, Milenković i Drobniak, 2004), “Stanje posturalnih poremećaja i telesnih deformiteta dece mlađeg školskog uzrasta u opštinama Zaječar, Kruševac i Čačak” (Živković, Milenković i Drobniak, 2004).

Iz oblasti *pedagogije sporta*, koja se bavi proučavanjem procesa vaspitanja i obrazovanja u okviru sporta i fizičkog vaspitanja u školi, objavljeni su sljedeći naučni radovi: “Uloga profesora Fizičke kulture u realizaciji jednog od najznačajnijih zadataka nastavnog procesa – pravilno držanje tijela” (Bjeković, 2004), “Akademija kao faktor edukacije” (Jovanović, 2004), “Porodica kao generator bavljenja sportom” (Koprivica, Galić i Ivanišević, 2004), “Faktori uspeha školskog Fizičkog vaspitanja kao osnove razvoja omladinskog sporta” (Raić, Maksimović i Milošević, 2004), “Razvoj školskog sporta kao preduslov razvoja vrhunskih sportista” (Šljivić, 2004), “Osvrt na nove sadržaje zdravstvenog vaspitanja u osnovnoj školi” (Tutić, Mededović i Šabotić, 2004).

Fiziologija je naučna disciplina koja proučava zakonitosti funkcionisanja organskih sistema od kojih zavisi motorička efikasnost u kineziološkim aktivnostima i koje regulišu uticaj kineziološkog tretmana na razvoj fizioloških funkcija. Iz oblasti *fiziologije* objavljeni su sljedeći naučni radovi: “Doziranje opterećenja u individualnim programima sportske rekreacije – model vježbanja: 10 x 1 min” (Bijelić, 2004), “Predikativna vrednost parametra anaerobnog praga u triatlonu” (Fratić, 2004), “Aklimatizacija tokom ekspedicije Everest ‘96” (Lalović i Mijanović, 2004), “Aerobna sposobnost - osnova pripremljenosti sportista za takmičenje” (Radunović, 2004), “Neki biohemijski kriterijumi za ocjenjivanje psihofizičkih sposobnosti sportista” (Radunović, 2004), “Bioenergetski problemi u vrhunskom sportu” (Volkov, 2004).

Iz oblasti *sociopsihologije sporta*, koja se bavi ponašanjem pojedinaca i veće grupe ljudi unutar različitih sportskih organizacija, objavljeni su sljedeći naučni radovi: “Determinisanost ostvarivanja uspešnih rezultata u sportu” (Bjelica i Maksimović, 2004), “Konflikti u sportskoj organizaciji” (Maksimović, 2004), “Planinarstvo – alpinizam- zadovoljstvo i rizik” (Mijanović i Lalović, 2004), “Psihološke osnove sportske aktivacije” (Pajević, 2004), “Uloga Crnogorskog olimpijskog komiteta u afirmaciji olimpizma u Crnoj Gori” (Simonović, 2004).

Metodologija istraživanja proučava oblike i načine istraživanja pomoću kojih se dolazi do objektivnog i sistematskog naučnog saznanja. Iz oblasti *metodologije istraživanja* objavljeni su sljedeći naučni radovi: “Električne metode mjerenja biomehaničkih promjena” (Bjeković, 2004), “Proširena metodologija istraživanja u odnosu na reprezentativni uzorak u fudbalu” (Bjelica, 2004), “Inteligentni sistemi u sportu” (Ivanović, 2004), “Pouzdanost (reliabilnost) testiranja i mjerenja” (Mijanović, 2004), “Stručno – razvojni, naučni i istraživački rad u sportu” (Nikolić, 2004), “Komparativna 3D analiza udarca po lopti u fudbalu” (Stanković, 2004), “Informacioni sistem u službi sporta” (Tuzović, 2004).

Biomehanika je naučna disciplina koja se bavi proučavanjem artikulacije koštanih i mišićnih sistema, kao i mehaničkim strukturama podređenim različitim silama i kretanjima. Iz oblasti *biomehanike* objavljeni su sljedeći naučni radovi: “Sila mišića opružaća nogu kao prediktor uspeha u dizanju tegova” (Mihajlović i Cilerdžić, 2004), “Procesiranje najboljeg sportskog dostignuća” (Opavski, 2004), “Mogućnosti usavršavanja kretnih navika u etapi predtakmičarske pripreme rvača” (Radović, 2004).

Iz oblasti *sportskog menadžmenta*, koji se bavi upravljanjem i funkcionisanjem određenih sistema u sportu, objavljeni su sljedeći naučni radovi: “Finansijski menadžment u sportu”

(Maksimović, 2004), “Faktori uspješnog menadžmenta u složenoj sportskoj organizaciji” (Raić i Maksimović, 2004).

Iz ostalih naučnih oblasti objavljeni su radovi: “Kako poboljšati pravila u džudou” (Drid i Obadov, 2004), “Zakon o sportu Republike Crne Gore – predgovor” (Drobnjak, 2004), “Ju jutsu – sport budućnosti” (Kopaš, 2004), “Open fun football school” (Ivezić, 2004), “Boksterski kamp u Somboru” (M. Savić, S. Savić i Radović, 2004).

U časopisu su objavljene i sljedeće monografije: “Rekreacijom do zdravlja” (Bijelić, 2004), “Droga u školskoj klupi” (Bjelica, 2004), “Strategija uspjeha u sportu” (Bjelica, 2004), “Nove knjige o starim vrijednostima” (Drašković, 2004), “Crnogorski sportski laureati” (Gavrilović, 2004), “U susret 41. Sandžačkim igrama” (Hadžić, 2004), “85 godina u Bjelopavlićima 1919-2004” (Jovanović, 2004), “Uvod u biomehaniku sporta” (Jovanović, 2004), “Dr Novak Jovanović u svijetu najnovijih izdanja” (Kovačević, 2004), “Korektivna gimnastika” (Marušić, 2004), “Promovisani referati sa naučnog skupa” (Mijanović, 2004), “Droga i ljudsko ponašanje” (Nikolić, 2004), “Psihologija sporta i rekreacije” (Nikolić, 2004), Teorija sa osnovama metodike sportske rekreacije (Nikolić, 2004), “Nauka i karate sport” (Radović, 2004).

Diskusija

U ovom radu izvršena je podjela naučnih članaka po naučnim disciplinama iz dva izdanja *Sport Mont*-a, objavljena 2004. godine. Radovi su podijeljeni na 9 naučnih disciplina i ostale radove. Što se tiče autora, najveći broj njih su priznati sportski stručnjaci iz zemlje i regiona (Srbija, Bosna i Hercegovina), kao i prof. Klac sa Univerziteta u Kelnu i prof. Volkov sa Ruskog državnog univerziteta fizičke kulture, sporta i turizma.

Radova iz oblasti antropologije ima 9, sportskog treninga i metodike treninga 8, metodologije istraživanja 7, istorije sporta, sportske medicine, pedagogije sporta i fiziologije po 6, sociopsihologije sporta 5, biomehanike 4, sportskog menadžmenta 2 i 5 radova iz ostalih oblasti. Takođe, u radu je objavljeno 15 monografija.

Najviše radova objavljeno je iz oblasti *antropologije* (9). Ti radovi se pretežno odnose na komparaciju različitih antropoloških karakteristika, kao i na neke savremene prostore u nastavi Fizičkog vaspitanja.

Iz oblasti *sportskog treninga i metodike treninga* objavljeni su radovi sa raznovrsnim temama, koji se, između ostalog, bave

odnosom tjelesnih sposobnosti i sportskog treninga, različitim vježbama koje možemo primjenjivati u džudou i rukometu, primjenom fitness programa, kao i ulogom fitness trenera u vježbanju pojedinaca.

U oblasti *sportske medicine* izloženi su neki ključni problemi koji se javljaju kod djece kao što su posturalni poremećaji i tjelesni deformiteti, kao i važnost rekreacije, ali i mogućnost opasnosti od nje. Takođe, opisan je način i sredstva za dijagnostikovanje promjena funkcionalnih sposobnosti pojedinca pod uticajem fitness-a. U radovima vezanim za *sociopsihologiju sporta* iznesena je važnost psiholoških osnova pojedinaca i ljudi za učešće i postizanje rezultata u sportu, kao i uticaj okoline na afirmaciju sporta i sportista.

U oblasti *istorije sporta* dat je detaljan opis razvoja sporta u XXI vijeku, razvoja sporta na Univerzitetu Crne Gore, kao i postavljenih sportskih rekorda. Iz oblasti *pedagogije sporta*, autori objavljenih radova ističu značaj fizičkog vaspitanja za razvoj djece i njihovo sportsko usmjeravanje, kao i ulogu profesora fizičkog vaspitanja i porodice u tom procesu. Iz oblasti *fiziologije* autori su se bavili doziranjem opterećenja u sportskoj rekreaciji, aerobnom sposobnosti vrhunskih sportista, kao i nekim bioenergetskim problemima u vrhunskom sportu.

U okviru metodoloških problema, autori su proučavali proširenu metodologiju istraživanja, razvojni, naučni i istraživački rad u sportu, pouzdanost mjerenja, kao i primjenu informatičkih sistema u sportu. Iz oblasti *biomehanike* proćavan je uticaj sile mišića nogu na uspjeh u dizanju tegova, procesiranje najboljeg sportskog dostignuća, kao i mogućnost usavršavanja kretnih navika rvača. Takođe, imamo i radove iz *sportskog menadžmenta*, čiji autori izlažu značaj menadžmenta u sportskim organizacijama. U zasebne radove smo izdvojili 5 radova koji se odnosi na zakone koji se primjenjuju u sportu, predlog za usavršavanje pravila u džudou, opisivanje boksterskog kampa, zanimljive škole fudbala, kao i jednog manje poznatog sporta – ju jutsu-a. Treba istaći da je u ovom izdanju objavljeno značajnih monografija, u kojima su autori iznijeli svoj osvrt i kritike na pojedina izdanja.

U ovom izdanju *Sport Mont*-a objavljeni su radovi iz većeg broja različitih sportskih naučnih disciplina, sa vrlo raznovrsnim temama. Čitaoci sa različitim interesovanjima su svakako mogli da pronađu više radova iz oblasti koji ih zanima. Treba naglasiti i da se radilo o tek drugom izdanju *Sport Mont*-a, a svojim kvalitetom ne zaostaje ni za najnovijim izdanjima, na protiv, predstavljalo je odličnu bazu za kasnije publikacije.

REFERENCES

- Bijelić, B. (2004). Doziranje opterećenja u individualnim programima sportske rekreacije – model vježbanja: preskakanje vijače 10 x 1 min. *Sport Mont*, 2 (4), 38-44.
- Bijelić, B. (2004). Rekreacijom do zdravlja. *Sport Mont*, 2 (4), 103-4.
- Bijelić, B. (2004). Uticaj redovne primjene malog fudbala, basketa i odbojke na fitness index učenika u relaksaciji. *Sport Mont*, 2 (2-3), 152-60.
- Bjeković, G. (2004). Električne metode mjerenja biomehaničkih promjena. *Sport Mont*, 2 (2-3), 327-32.
- Bjeković, G. (2004). Uloga profesora Fizičke kulture u realizaciji jednog od najznačajnijih zadataka nastavnog procesa – pravilno držanje tijela. *Sport Mont*, 2 (2-3), 225-31.
- Bjelica, D. (2004). Droga u školskoj klupi. *Sport Mont*, 2 (4), 113-4.
- Bjelica, D. (2004). Proširena metodologija istraživanja u odnosu na reprezentativni uzorak u fudbalu. *Sport Mont*, 2 (2-3), 161-71.
- Bjelica, D. (2004). Sport u XXI vijeku. *Sport Mont*, 2 (2-3), 24-9.
- Bjelica, D. (2004). Strategija uspjeha u sportskim igrama. *Sport Mont*, 2 (4), 126-9.
- Bjelica, D. (2004). Zavisnost tjelesnih sposobnosti od sportskog treninga kod populacije fudbalskih kadeta Crne Gore. *Sport Mont*, 2 (4), 58-70.
- Bjelica, S. i Maksimović, N. (2004). Determinisanost ostvarivanja uspješnih rezultata sportista. *Sport Mont*, 2 (2-3), 69-77.
- Bratić, M. i Nurkić, M. (2004). Fizička priprema džudista. *Sport Mont*, 2 (2-3), 381-90.
- Drašković, Č. (2004). Nove knjige o starim vrijednostima. *Sport Mont*, 2 (4), 83-6.
- Drid, P. i Obadov, S. (2004). Kako poboljšati pravila u džudou. *Sport Mont*, 2 (2-3), 267-74.

- Drobnjak, D. (2004). Zakon o sportu Crne Gore -predgovor-. *Sport Mont*, 2 (4), 130-52.
- Fračić, F. (2004). Predikativna vrednost anaerobnog praga u triatlonu. *Sport Mont*, 2 (2-3), 195-6.
- Gavrilović, Z. (2004). Crnogorski sportski laureati. *Sport Mont*, 2 (4), 124-5.
- Golubović-Jovanović, D. (2004). Odnos između igračke pozicije, godina starosti i telesne visine igrača na Evropskom prvenstvu za seniore u Švedskoj 2003. *Sport Mont*, 2 (2-3), 394-403.
- Hadžić, R. (2004). U susret 41. Sandžačkim igrama. *Sport Mont*, 2 (4), 122-3.
- Hadžić, R. (2004). Uticaj bazičnih motoričkih sposobnosti na preciznost fudbalera uzrasta 14-16 godina. *Sport Mont*, 2 (2-3), 316-26.
- Idrizović, K. (2004). Trening za pojedinca posebnih zahtjeva lični – fitness trener. *Sport Mont*, 2 (2-3), 237-44.
- Ivanović, M. (2004). Inteligentni sistemi u sportu. *Sport Mont*, 2 (4), 45-57.
- Ivezić, S. (2004). „Open fun football school“. *Sport Mont*, 2 (4), 71-4.
- Joksimović, A., Joksimović, S. i Bojić, I. (2004). Razlike u morfološkim karakteristikama, funkcionalnim i motoričkim sposobnostima između učenika osnovnih škola i sportista, fudbalera istog uzrasta. *Sport Mont*, 2 (2-3), 404-11.
- Jovanović, N. (2004). 85 godina fudbala u Bjelopavlicima 1919-2004. *Sport Mont*, 2 (4), 101-2.
- Jovanović, N. (2004). Akademija kao faktor edukacije. *Sport Mont*, 2 (2-3), 66-8.
- Jovanović-Golubović, D. i Kocić, M. (2004). Uticaj psihomotorne ravnoteže na preciznost ubacivanja lopte u koš. *Sport Mont*, 2 (4), 32-37.
- Jovović, V. (2004). Uvod u mehaniku sporta. *Sport Mont*, 2 (4), 98-100.
- Karajić, M., Mijović, G., Svirčev, Z. i Bujko, M. (2004). Sport i rekreacija u vodi – može li biti opasno po zdravlje? Mogući uticaj prisustva cijanotoksina u vodama za rekreaciju na zdravlje ljudi. *Sport Mont*, 2 (2-3), 117-22.
- Klac, E. i Vujošević, R. (2004). Karate – sport kao terapija u 21. vijeku; karate sport u školi u 21- vijeku; karate projekat za invalide u 21. vijeku. *Sport Mont*, 2 (2-3), 243-53.
- Koničanin, A., Bronja, A. i Međedović, E. (2004). Sandžačke igre u XXI veku. *Sport Mont*, 2 (2-3), 370-5.
- Kopaš, J. (2004). Ju jutsu – sport budućnosti. *Sport Mont*, 2 (2-3), 412-20.
- Koprivica, V., Galić, M. i Ivanišević, S. (2004). Porodica kao generator bavljenja sportom. *Sport Mont*, 2 (2-3), 88-98.
- Kovačević, B. (2004). Dr Novak Jovanović u svijetu najnovijih izdanja. *Sport Mont*, 2 (4), 79-82.
- Krcić, S. (2004). Sociologijsko – kulturološki pristup sportu i fenomenu slobodnog vremena u XXI stoljeću. *Sport Mont*, 2 (2-3), 333-42.
- Lalović, D. i Mijanović, R. (2004). Aklimatizacija tokom ekspedicije Everest '96. *Sport Mont*, 2 (2-3), 219-24.
- Lopičić, M., Maksimović, N. i Mijović, G. (2004). Virusi, sport i rekreacija. *Sport Mont*, 2 (2-3), 207-10.
- Maksimović, N. (2004). Finansijski menadžment u složenoj sportskoj organizaciji. *Sport Mont*, 2 (4), 105-9.
- Maksimović, N. (2004). Konflikti u sportskoj organizaciji. *Sport Mont*, 2 (2-3), 190-4.
- Marušić, R. (2004). Korektivna gimnastika. *Sport Mont*, 2 (4), 96-7.
- Mavrić, F. i Memić, M. (2004). Metodske i situacijske vježbe za učenje i usavršavanje rukometne odbrane u odbrani pomoću duplog bloka. *Sport Mont*, 2 (2-3), 308-15.
- Mihajlović, M. i Cilerdžić, V. (2004). Sila mišića opružača nogu kao prediktor uspeha u dizanju tegova. *Sport Mont*, 2 (2-3), 258-61.
- Mijajlović, V. (2004). Razvoj crnogorskog ronilaštva kroz formiranje savremenih ronilačkih centara. *Sport Mont*, 2 (2-3), 211-4.
- Mijanović, M. (2004). Pouzdanost (relijabnost) testiranja i mjerenja. *Sport Mont*, 2 (2-3), 99-109.
- Mijanović, M. (2004). Promovisani referati sa naučnog skupa. *Sport Mont*, 2 (4), 75-8.
- Mijanović, M. i Lalović, G. (2004). Planinarstvo – alpinizam – zadovoljstvo i rizik. *Sport Mont*, 2 (2-3), 178-82.
- Ničin, Đ. (2004). Dijagnostika u fitness centrima. *Sport Mont*, 2 (2-3), 137-44.
- Ničin, Đ. (2004). Primjena fitness programa u sportu. *Sport Mont*, 2 (2-3), 78-87.
- Nikolić, M. i Lilić, Lj. (2004). Valorizacija kao bitna pretpostavka uspeha u fudbalu. *Sport Mont*, 2 (2-3), 354-8.
- Nikolić, V. (2004). Droga i ljudsko ponašanje. *Sport Mont*, 2 (4), 110-2.
- Nikolić, V. (2004). Sport na Crnogorskom univerzitetu – juče, danas, sutra. *Sport Mont*, 2 (4), 5-22.
- Nikolić, V. (2004). Stručno - razvojni, istraživački i naučni rad u sportu. *Sport Mont*, 2 (2-3), 39-54.
- Nikolić, V. (2004). Teorija sa osnovama metodike sportske rekreacije. *Sport Mont*, 2 (4), 115-6.
- Obadov, S. i Drid, P. (2004). Karakteristike i specifičnosti trenera u džudou. *Sport Mont*, 2 (2-3), 123-31.
- Opavski, P. (2004). Procesiranje najboljeg sportskog dostignuća. *Sport Mont*, 2 (2-3), 30-8.
- Pajević, D. (2004). Psihološke osnove sportske aktivacije. *Sport Mont*, 2 (2-3), 55-60.
- Radović, M. (2004). Mogućnost usavršavanja kretnih navika u etapi predtakmičarske pripreme rvača. *Sport Mont*, 2 (2-3), 282-90.
- Radović, M. (2004). Nauka i karate sport. *Sport Mont*, 2 (4), 117-9.
- Radunović, G. (2004). Aerobna sposobnost – osnova pripremljenosti sportista za takmičenje. *Sport Mont*, 2 (2-3), 427-9.
- Radunović, G. (2004). Neki biohemijski kriterijumi za ocjenjivanje psihofizičkih sposobnosti sportista. *Sport Mont*, 2 (2-3), 172-7.
- Raičković, N. i Rašović, D. (2004). Relacije između motoričkih sposobnosti i situaciono – motoričkih sposobnosti fudbalera, učenika osnovnih škola. *Sport Mont*, 2 (2-3), 299-304.
- Raić, A. i Maksimović, N. (2004). Faktori uspešnog menadžmenta u složenoj sportskoj organizaciji. *Sport Mont*, 2 (2-3), 215-8.
- Raić, A. i Maksimović, N. (2004). Karakteristike menadžmenta u složenoj sportskoj organizaciji. *Sport Mont*, 2 (2-3), 132-6.
- Raić, A., Maksimović, N. i Milošević, Z. (2004). Faktori uspeha školskog fizičkog vaspitanja kao osnove razvoja omladinskog sporta. *Sport Mont*, 2 (2-3), 183-9.
- Rašović, D. i Raičković, N. (2004). Razlike u motoričkim sposobnostima između učenika i tenisera starih od 10 do 12 godina. *Sport Mont*, 2 (2-3), 275-81.
- Sarić, Đ. i Koprivica, V. (2004). Tipovi mikrociklusa oporavka. *Sport Mont*, 2 (2-3), 145-51.
- Savić, M., Savić, S. i Radović, M. (2004). Bokserski kamp u Somboru. *Sport Mont*, 2 (2-3), 232-6.
- Simonović, D. (2004). Uloga Crnogorskog olimpijskog komiteta u afirmaciji olimpizma u Crnoj Gori. *Sport Mont*, 2 (2-3), 110-6.
- Stanković, R. (2004). Kinematička 3D analiza udaraca po lopti u fudbalu. *Sport Mont*, 2 (2-3), 359-62.

- Stefanović, R. (2004). Neki od savremenih prostora u nastavi fizičkog vaspitanja. *Sport Mont*, 2 (2-3), 363-9.
- Šabotić, B. i Tutić, I. (2004). Relacije antropoloških karakteristika sa situaciono – motoričkim sposobnostima u fudbalu kod prvog razreda srednje škole. *Sport Mont*, 2 (2-3), 291-8.
- Šljivić, R. (2004). Razvoj školskog sporta kao preduslov razvoja vrhunskih sportista. *Sport Mont*, 2 (2-3), 244-57.
- Tutić, I., Međedović, E. i Šabotić, B. (2004). Osvrt na nove sadržaje zdravstvenog vaspitanja u osnovnoj školi. *Sport Mont*, 2 (2-3), 376-80.
- Tuzović, D. (2004). Informacioni sistem u službi sporta. *Sport Mont*, 2 (2-3), 305-7.
- Volkov, I.N. (2004). Bioenergetski problemi u vrhunskom sportu. *Sport Mont*, 2 (2-3), 61-5.
- Volkov, I.N., Bjelica, D. i Radunović, G. (2004). Rekord u sportu: prošlost, sadašnjost, budućnost i metode treninga. *Sport Mont*, 2 (4), 23-31.
- Živković, D., Milenković, S. i Drobnjak, D. (2004). Loše držanje tela – posturalni poremećaji, taj dugogodišnji problem. *Sport Mont*, 2 (2-3), 391-3.
- Živković, D., Milenković, S. i Drobnjak, D. (2004). Stanje posturalnih poremećaja i telesnih deformiteta dece mlađeg školskog uzrasta u opštinama Zaječar, Kruševac i Čačak. *Sport Mont*, 2 (2-3), 421- 6.

M. Mitrović

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Narodne omladine bb, 81400, Nikšić, Montenegro
e-mail: milenam1054@gmail.com

Content Analyses of Scientific Articles from All Issues Published in Sport Mont Journal in 2009

Katarina Dragutinovic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Niksic, Montenegro

ABSTRACT

Sport Mont Journal is a print and electronic scientific journal aims to present easy access to the scientific knowledge for sport-conscious individuals using contemporary methods. As one of the most prestigious scientific journals in Montenegro, is published three times a year. The aim of this paper was to classify the articles published in the 2009 journal, by scientific disciplines. On that occasion, we used the method of content analysis. During this period, 95 titles were published, which are classified according to the fields of sports science - biomechanics, physiology, sports medicine, anthropology, methodology, pedagogy, sociopsychology, anthropometrics, anthropometry, research in sports and others. It has been found that the most numerous scientific research papers in sport and socio-psychology of sports (30), sport anthropology (25) and sports techniques (13). They show us that in this period a lot of attention was devoted to research in sport and sociopsychology of sports, where personalities, attitudes and characteristics were examined as important determinants of success in sports. In addition to these, there were still many scientific papers from other fields, which cover from social, humanistic and natural sciences. The integration of papers in all areas of sports science is not a simple task, even if we consider this one of the most prestigious journals in this region, the quality of the work itself is crucial.

Key words: Sport science, Sport Mont Journal

Uvod

„Sport Mont Journal” je osnovan 2003. godine i ima prilično dugu tradiciju. Do danas je objavljeno blizu 1000 naučnih radova, istraživanja sa svih kontinenata. To su uglavnom radovi predstavljeni na naučnim konferencijama Crnogorske sportske akademije, koje se tradicionalno održavaju svake godine krajem marta ili početkom aprila.

Časopis se objavljuje tri puta godišnje na engleskom jeziku, indeksiran je u bazama: EBSCO Publishing Inc, Index Copernicus, ERIH PLUS, Universal Impact Factor, Open Academic Journals Index, InoBase Index, SafetLit, Electronic Journals Librarz, UB Leipzig, Mercurius University Libraries, EZB (Elektronische Zeitschriftenbibliothek), WZB Berlin Social Science Center, Genamics JournalSeek, UTS: Librarz, Global Impact Factor, Google Scholar, Scintific Indexing Services, ROAD, CiteFactor and Journal Impact Factor.

Ono što je značajno za ovaj časopis, koji je pod rukovodstvom eminentnih stručnjaka, to je da je uspio u svojoj namjeri, a to je da se domogne Scopus-a prestižne naučne baze. Za to je bilo potrebno puno truda, ali je sve to dovelo do neminovnog uspjeha i potvrde od strane najprestižnije baze podataka koja je uvrstila „Sport Mont” u sami vrh naučnih časopisa.

On pokriva sve aspekte sportske nauke i medicine; sve kliničke aspekte vježbanja, zdravlja i sporta; fiziologiju i biofizičku pretragu sportskih performansi; biomehaniku; ishranu sportista; rehabilitaciju, fizioterapiju; psihologiju sporta; pedagogiju sporta, istoriju sporta, filozofiju sporta, sociologiju sporta, sportski menadžment; i sve aspekte naučne podrške sportskih trenera sa prirodne, socijalne i humanističke strane.

Svi radovi koji su objavljeni u časopisu „Sport Mont” 2009. godine biće razvrstani po naučnim disciplinama kojima

pripadaju. Iz toga slijedi da je cilj ovog rada: razvrstati članke objavljene u časopisu „Sport Mont Journal” po naučnim disciplinama.

Metod

Uzorak u ovom radu su bili naslovi iz časopisa „Sport Mont Journal”, za njihovo razvrstavanje je korišćena analiza sadržaja. Da bi prikupili građu za analizu pretraživali smo sajt istog časopisa, na kojem se nalaze sva izdanja u elektronskoj formi, kao i radovi odvojeno. Jedinica analize sadržaja u ovom radu su naslovi radova objavljenih u „Sport Mont Journal” iz 2009. godine. U tom periodu objavljeno je 95 naslova, koji su klasifikovani prema oblastima sportskih nauka – na biomehaniku, fiziologiju, sportsku medicinu, antropologiju, metodologiju, metodiku, pedagogiju, antropomotoriku, antropometriju, istraživanja u sportu i ostale.

Rezultati

Nakon sprovedene analize sadržaja, može se uočiti da je najviše radova iz oblasti *istraživanja u sportu i sociopsihologiji sporta*.

Ti radovi su: “Samo-procjena uspjehnosti studenata zagrebačkog sveučilišta” (Andrijašević i Čurković, 2009), “Prepoznavanje regulisanje anksioznosti sportista” (Čokorilo, 2009), “Sportske aktivnosti studenata-potreba, želja ili neminovnost današnjeg vremena” (Nicin, Lolic, V., Lolic, D., & Srdic, 2009), “Analiza nekih psiholoških varijabli u dva različita tipa rukometaškog treninga” (Zivanovic, Randelovic, & Pirsil,

2009), "Sinonimija u terminologiji sporta" (Zivanovic, Radelovic, & Pirs, 2009), "Uloga menadžera u sportskim aktivnostima" (Jovanova-Simeva, V., 2009), "Stavovi fudbalera različitog ranga takmičenja o trenažnim sredstvima oporavka" (Smačić, Molnar, & Popovic, 2009), "Socijalno-ekonomski status, kretna aktivnost i ponašanje u vezi sa zdravljem studenata" (Bejković i Arnaut, 2009), "Znanja i stavovi vježbača o fitnesu" (Nicin, Vukajlovic, & Trivic, 2009), "Proces decentralizacije u upravljanju djelatnostima i sportom" (Bjelica, M. i Bjelica, B., 2009), "Pojam, elementi i vrednovanje menadžmenta ljudskih resursa u sportu (strategijski pristup)" (Drobac, & Radovic, 2009), "Linearna funkcija cilja i minimizacija troškova ishrane u sportskom turizmu" (Vukasovic, & Dzeko, 2009), "Almanah sporta Crne Gore" (Banovic, M., & Banovic, M., 2009), "Uticaj „plivačkog maratona“ Bar na izgradnju zatvorenog bazena" (Banović, M. i Banović, M., 2009), "Marketing u sportskom preduzeću i sportski menadžment" (Koprivica, M., Koprivica, V., & Zivkucin, 2009), "Promocija kao element marketing miksa sportskog događaja" (Koprivica, M., Koprivica, V., & Zivkucin, 2009), "Antonimija u terminologiji sporta" (Rantelovic, Zivanović, & Pirs, 2009), "Stavovi i mišljenja studenata o košarkaškim i drugim sadržajima u njihovim sportskim aktivnostima" (Bjelic, & Nikolic, 2009), "Analiza retoričkih funkcija tekstualnog metadiskusa sportskog jezika" (Pirs, 2009), "Neke karakteristike razvoja u robovlasničkom poretku sa osvrtom na Egipat i Grčku" (Radovic, & Kasum, 2009), "Fleksibilni budžet sportskih takmičenja" (Vukasović, 2009), "Primjena baterije testova za procjenu psihološkog, sociološkog i antropo-motoričkog statusa vaterpolista" (Krivokapić, 2009), "Mogućnost predikcije uspješnosti i košarkaša primjenom psihološkog instrumenta (MSP) za procjenu motivacije za bavljenje sportom" (Krivokapic, & Nikolic, 2009), "Mjesto sportsko-rekreativnog turizma u Crnoj Gori" (Jovović, 2009), "Razlike socioloških indikatora kod učenika i učenica gimnazija" (Bonacin, Bibić i Blažević, 2009), "Finalni rezultat na turneji 4 skakaonice 2008/9 u odnosu na rezultate unutar pojedinih natjecanja" (Bilić, Božić i Bonacin, 2009), "Uloga menadžmenta ljudskih resursa u poslovanju sportskih organizacija" (Kastratović i Marinković, 2009), "Sportski menadžmetn – interes svake organizacije" (Mačvanin, 2009), "Socijalno iskustvena obilježja djece plivača i njihova sportska uspješnost" (Jugoslav, Doder, Babiak, Savić, & Roden, 2009).

Iz oblasti *antropologije sporta* nalaze se sljedeći radovi: "Podudarnost statusa učenika i studenata od 7 do 21 godine sa očekivanim konstruktivnim procesima" (Bonacin, 2009), "Upoređivanje nekih antropometrijskih mjera i motoričkih sposobnosti između alpskih i sportskih penjača" (Burnik, & Jereb, 2009), "Parcijalne kvantitativne promjene antropoloških karakteristika studentica pod uticajem fitness programa thai-bo" (Mikić, Đug i Mehinović, 2009), "Korelacija između koordinacije i osobina ličnosti vojnika u borbenim jedinicama Slovenačkih oružanih snaga" (Pori, M., Pori, M., & Velesec, 2009), "Povezanost nekih morfoloških dimenzija s uspješnosti u obuci jedrenja na dasci" (Oreb, G., Kostanić i Oreb, I., 2009), "Efekti bodi mas indeksa (BMI) na različite discipline u plivanju" (Trivun, 2009), "Prediktivne vrijednosti konativnih karakteristika na rezultate situacionih testova u nogometu" (Kapidžić i Mujanović, 2009), "Efekti nastave tjelesnog i zdrastvenog odgoja na bazično-motoričke sposobnosti" (Dzibric, Pojskic, & Huremovic, 2009), "Kvalitativne promjene morfoloških karakteristika i motoričkih sposobnosti učenika VII razreda pod uticajem programskih sadržaja nastave tjelesnog i zdrastvenog odgoja" (Dzibric, Pojskic, & i Huremovic, 2009), "Uticaj motoričkih sposobnosti na rezultate poligona svestranosti muškaraca starosti 19 godina" (Obradovic, Korovljev, & Pantovic, 2009), "Uticaj motoričkih

sposobnosti na rezultate poligona svestranosti žena starosti 19 godina" (Obradovic, Pantovic, & Korovljev, 2009), "Uticaj eksperimentalnog programa plesa na nivo muzikalnosti kod studenata prve godine fakulteta sporta i fizičkog vaspitanja" (Badža, 2009), "Efekti dugogodišnjeg tjelesnog tretmana na sportske rezultate u atletici kod studenata fizičke kulture" (Jovovic, & Nikolic, 2009), "Efekti programiranog trenažnog tretmana na merene specifično-motoričke sposobnosti košarkaša kadetskog uzrasta" (Rubin, 2009), "Korelacija između motoričkih dimenzija i neuroticizma kod dječaka od 7 do 11 godina" (Pori, M., & Pori, P., 2009), "Značaj motoričkih faktora u realizaciji elemenata akrobatike u odnosu na uzrast ispitanika" (Petković, 2009), "Povezanost gojaznosti sa načinom života" (Lepoš, 2009), "Razlike u funkcionalnim i motoričkim sposobnostima između mladih fudbalera, košarkaša i odbojkaša" (Fatic, & Stanovlah, 2009), "Faktorska struktura motoričkih sposobnosti učenika" (Samardžić, 2009), "Status dinamometrijske sile kod sportistkinja" (Doder, V., Babiak, & Doder, R., 2009), "Efekti različitog protokola zagrevanja na repetativnu snagu gornjih ekstremiteta" (Herodek, Stanković, Marković i Živković, 2009), "Efekti košarkaške igre na opšte sposobnosti učesnika" (Bjelic, 2009), "Gojaznost u prirodi kao etiološki faktor u nastanku prekomjerne tjelesne mase kod djece i prateće psihosocijalne implikacije" (Krivokapic, D., & Krivokapic, O., 2009), "Uticaj nastave fizičkog vaspitanja na razvoj motoričkih sposobnosti djevojčica srednji školski uzrast" (Stanković, 2009).

Iz oblasti *metodike sporta* nalaze se sljedeći radovi: "Terminovizijski metod u sportskom treningu" (Coh, Zvan, & Sirok, 2009), "Sljedeći korak u razvoju skoka u vis" (Opavsky, 2009), "Selekcija u sportu-fudbala" (Jovović i Nikolić, 2009), "Primjena takmičarske tehnike pri vođenju skija u zaokretu" (Hadžić i Radosav, 2009), "Značaj strateških informacija za planiranje u košarci" (Rubin, & Perusko, 2009), "Promjene u razvoju eksplozivne snage nogu pod uticajem pliometrijske metode treninga kod odbojkaša" (Muric, Mavric, & Kahrovic, 2009), "Direktni udarci u boksu" (Kahrovic, Murić i Radnković, 2009), "Planiranje i programiranje sportskog treninga" (Bjelica, 2009), "Prepoznavanje, upravljanje i zadržavanje talenata faktor konkurentne prednosti" (Radović i Drobac, 2009), "Metodički pristup učenja taktičarske veleslalom tehnike u alpskom skijanju" (Hadžić, 2009), "Uticaj različitih nastavnih tehnologija na košarkašku motoričku informisanost" (Šekeljic, & Stamatovic, 2009), "Metodičke implikacije u obuci elemenata košarkaške tehnike u odnosu na pol" (Šekeljic, & Stamatovic, 2009), "Određivanje tipologije igre vrhunskih reprezentacija putem odbojkaških kanona" (Nemec, Drobnyak i Manojlović, 2009).

Iz oblasti *sportske pedagogije, antropomotorike i antropometrije* nalaze se sljedeći radovi: "Vaspitanje i ocjenjivanje pravnog držanja tijela" (Kljajević, 2009), "Uticaj materijalnih uslova na realizaciju nastave fizičkog vaspitanja" (Murić, Mavrić i Kahrovic, 2009), "Uticaj dva modela planiranja nastave fizičkog vaspitanja na sportsko-tehničko znanje učenika srednjoškolskog uzrasta" (Markovic, Visnjic, & Martinovic, 2009), "Temeljni principi razvoja učenika" (Mujčin, 2009), "Razlike parametara slobodnog vremena učenika i učenica gimnazija" (Bonacin, Blažević i Lovrić, 2009), "Uticaj sportskog penjanja na neke morfološke karakteristike i motoričke sposobnosti kod penjača od 14 godina" (Jereb, & Burink, 2009), "Prilog mjerenju izdržljivosti kadeta u rukometu" (Martinovic, Brankovic, & Visnjic, 2009), "Prognostički kvalitet motoričkih faktora u odnosu na atletske discipline sprinterskog i skakačkog tipa" (Idrizović, 2009), "Razvoj eksplozivne snage nogu kod mladih igrača škole rukometa RK Novi Pazar" (Mavric, & Milic, 2009), "Uticaj bazično-motoričkih sposobnosti na rezultate sposobnosti sprinterskog trčanja" (Raičković i Branković, 2009), "Razli-

ka antropometrijskog statusa košarkaša i rukometaša juniorskog uzrasta” (Masanovic, & Vukasevic, 2009).

Iz oblasti *metodologije naučnih istraživanja* nalaze se sljedeći radovi: “Metodološki problemi istraživanja istorije fizičke kulture XX vijeka na prostorima nekadašnje SFRJ” (Mijatović, 2009), “Analiza specifičnih odbojkaških akcija i klasifikacija njihovo tehničko-taktičkih varijanti” (Manojlovic, Nemec, & Drobnjak, 2009), “Analiza tehnike skok šuta u košarci kinematičkom metodom” (Bubanj, S., Bubanj, R., Dragić, & Zivkovic, 2009), “Primjena optojump sistema u sportskoj dijagnostici” (Mikić, Mačković i Đug, 2009).

Iz oblasti *sportske medicine* nalaze se sljedeći radovi: “Stres frakture u sportu” (Đivo, 2009), “Prevenција skakačkog koljena kod odbojkaša” (Kezunović i Dašić, 2009), “Povrede tibiofubularne sindernoze - uzrok nestabilnosti skočnog zgloba kod sportista” (Dašić i Kezinović, 2009).

Iz oblasti *biomehanike i fiziologije sporta* nalaze se sljedeći radovi: “Komparativna bimehanička analiza sunožnog vertikalnog skoka bez i sa uvinućem” (Bubanj, S., Stankovic, Bubanj, R., & Nejic, 2009), “Razlika u tačnosti udaraca po fudbalskoj lopti različitim intezitetom u fazi zamora” (Bjelica, 2009), “Antropološke dimenzije kao prediktori anaerobne izdržljivosti” (Pavlovic, & Rakovic, 2009).

Iz *ostalnih oblasti* nalaze se sljedeći radovi: “Posledice globalizacije i njenog uticaja na marketing strategiju sigurnog turizma” (Mihić, 2009), “Marketing trendovi i strategijski menadžment u razvoju destinacijskog turizma” (Mihic, & Raketic, 2009), “Finansiranje lokalne samouprave i sporta” (Bjelica, M., & Bjelica, B., 2009), “Investicioni model izgradnje javnih objekata” (Šandor, 2009).

Diskusija

U ovom radu su klasifikovane teme iz časopisa „Sport Mont Journal“ po oblastima, metodom analize naslova i utvrđeno je da su najbrojniji radovi iz istraživanja u sportu i sociopsi-

hologije sporta (30), antropologije sporta (25) i metodike sporta (13), koji nam po svojoj brojnosti ukazuju da je u tom periodu dosta pažnje posvećeno ispitivanju ličnosti, stavova i osobina kao važnih odrednica za uspjeh u sportu. Ostalo su radovi iz oblasti pedagogije, antropomotorike i antropometrije (11), metodologije naučnih istraživanja (5), biomehanike i fiziologije sporta (3), sportske medicine (3) i ostalo (3). Time je obuhvaćen širok spektar tema koje ovaj časopis obuhvata, od društvenih, preko humanističkih do prirodnih nauka. Kombinacija i uklapanje radova iz svih oblasti sportskih nauka, nije ni malo jednostavan zadatak, još ako uzmemo u obzir to da je ovo jedan od najprestižnijih časopisa na ovim prostorima, a kvalitet samih radova je presudan.

Pored svih radova iz naučnih oblasti koje su navedeni, u časopisu se mogu naći i razni novinski članci o značajnim dostignućima u oblasti sporta, koji su bili važni u godini izlazenja časopisa (2009). U ovom broju časopisa zastupljeni su radovi iz našeg okruženja. Najbrojniji su radovi iz Srbije (44), zatim iz Crne Gore (23), Bosne i Hercegovine (19), Slovenije (6) Hrvatske (3) i jedan rad iz Makedonije.

Za 2009. godinu, u izdanju ovog časopisa može se primijetiti, da se doprinos sportu i nauci sve više razvijao. Na petom kongresu i šestoj međunarodnoj naučnoj kofereniji Crnogorske sportske akademije, bio je rekordan broj radova 210, kao i preko 300 učesnika. Sve je to doprinijelo razvoju nauke o sportu i novim dostignućima. Kao nešto što je veoma važno za isti period, može se istaći Zlatna plaketa koju je dobio prof. Duško Bjelica za izuzetan doprinos razvoju nauke i olimpiзма u sportu, na trećem po redu internacionalnom simpozijumu „Naučne tehnologije u sportu“, u Sarajevu.

Iz svega što je do sada navedeno može se zaključiti, da je „Sport Mont Journal“ zaista jedan od naših najprestižnijih sportskih časopisa, koji je indeksiran u preko 23 međunarodne baze podataka, od kojih je SCOPUS najprestižnija baza do sada, čime je kvalitet ovog časopisa potvrđen. Sve to ukazuje da svi radovi objavljeni u njemu imaju naučnu vrijednost, kvalitet i daju izuzetan doprinos razvoju sporta.

REFERENCES

- Andrijasevic, M. (2009). Self-assessment of students performance at the University of Zagreb. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 20-4.
- Badza, V. (2009). The influence of dance experimental program on the musicality level of 1st year students of Faculty of sport and physical education. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 179-84.
- Ban, D. (2009). Stress fractures in sport. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 339-45.
- Banovic, M., & Banovic, M. (2009). Sports almanac of Montenegro. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 326-31.
- Banovic, M., & Banovic, V. (2009). Affect of bar swimming marathon on the construction of an indoor swimming pool. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 332-8.
- Bijelic, B. (2009). Effects of basketball games on common abilities of associates involved. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 383-7.
- Bilic, Z., Bozic, L. i Bonacin, D. (2009). Finalni rezultat na turneji 4 skakaonice 2008/09 u odnosu na rezultate unutar pojedinih natjecanja. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 490-4.
- Bijelic, B., & Nikolic, B. (2009). Premisses and opinions of students about basketball and other activities in their sport activities. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 388-92.
- Bjekovic, G., & Djordje, A. (2009). Social-economic status, movement activities and students' health related behaviour. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 159-71.
- Bjelica, D. (2009). Difference in the shoot exactness per a football with varying intensity and in the state of exhaustion. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 70-7.
- Bjelica, D. (2009). Planning and programming of sport training. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 292-8.
- Bjelica, M. i Bjelica, B. (2009). Proces decentralizacije u upravljanju delatnostima i sportom. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 283-6.
- Bjelica, M. i Bjelica, B. (2009). Finansiranje lokalne samouprave i sporta. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 287-91.
- Bjelica, S., Bjelica, B. i Bjelica, M. (2009). Svetska ekonomija i osnovna područja globalizacije. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 462-7.
- Bonacin, D. (2009). Podudarnost statusa učenika i studenata od 7 do 21 godine sa očekivanim konstruktivnim procesima. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 38-43.
- Bonacin, D., Blazevic, S. i Lovric, F. (2009). Razlike socioloških indikatora učenika i učenika gimnazija. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 480-4.
- Bubanj, S., Bubanj, R., Dragić, B., & Zivkovic, M. (2009). Analyses of basketball technique of ball throwing at aloft bounce by using kinematics method. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 583-94.
- Bubanj, S., Stankovic, R., Bubanj, R., & Nejic, D. (2009).

- Comparative biomechanical analyses of squat jump without and with flexion in knee joint. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 595-600.
- Burnik, S., & Jereb, B. (2009). Comparison of some anthropometric measures and motor abilities between alpine and sport climbers. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 44-50.
- Coh, M., Zvan, M., & Sirok, B. (2009). The thermovision method in sport training. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 7-13.
- Cokorilo, R. (2009). Recognition and dealing with athletes' anxiety. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 51-8.
- Danica, P. (2009). Analiza retoričkih funkcija tekstualnog meta-diskursa sportskog jezika. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 401-8.
- Dasic, Z. i Kezunovic, M. (2009). Povrede tibiofibularne sindernoze - uzrok nestabilnosti skočnog zgloba kod sportista. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 393-400.
- Djug, M., Mikic, B. i Mehinovic, J. (2009). Parcijalne kvantitativne promjene antropoloških karakteristika studentica pod uticajem fitness programa thai-bo. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 59-63.
- Doder, D. V., Babiak, J. J., & Doder, R. (2009). Status of development of dynamometer force in female athletes. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 561-8.
- Drobac, M. M., & Radovic, M. (2009). Notion, elements and evaluation of human resources management in sport (strategic approach). *Sport Mont*, 6(18-19-20), 299-304.
- Dzibric, D., Pojskic, H., & Huremovic, T. (2009). The effects of physical education on motor abilities. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 144-8.
- Dzibric, D., Pojskic, H., & Huremovic, T. (2009). Influence of regular primary school curriculum on qualitative changes of seventh grade pupils' anthropometric characteristics and motor abilities. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 153-8.
- Fratric, F., & Starovlah, M. (2009). Differences in functional and motor abilities of young football players, basketball and volleyball players. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 495-503.
- Hadzic, R. (2009). Appliance of competitors techniques in leading the skies in turning. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 210-5.
- Hadzic, R. (2009). Teaching methodology of competitive giant slalom technique in alpine skiing. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 511-6.
- Herodek, K., Stankovic, R., Markovic, S., & Zivkovic, M. (2009). The effects of different warm-up protocols on repetitive strength of upper body. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 601-12.
- Idrizovic, K. (2009). Prognostic quality of motor and morphological factors in relation to track and field events of sprint and jumping type. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 85-97.
- Jereb, B., & Burnik, S. (2009). The impact of sport climbing on some morphological characteristics and motor abilities in climbers of 14 years of age. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 25-30.
- Jovanova-Simeva, V. (2009). The role of the manager in the sport activities. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 128-31.
- Jovovic, O. (2009). The position of sports-recreational tourism in Montenegro. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 442-9.
- Jovovic, V., & Nikolic, B. (2009). Effect of two years body treatment on sports results in athletics of students of faculty of sports. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 195-201.
- Jugoslav, V., Doder, D., Babiak, J., & Doder, R. (2009). Social experiential features of children swimmers and their success in sport. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 557-60.
- Kahrovic, I., Muric, B., & Radenkovic, O. (2009). Direct kicks in boxing. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 253-8.
- Kapidzic, A. i Mujanovic, E. (2009). Prediktivne vrijednosti konativnih karakteristika na rezultate situacionih testova u nogometu. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 132-7.
- Kastratovic, E. i Marinkovic, V. (2009). Uloga menadžmenta ljudskih resursa u poslovanju sportskih organizacija. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 506-10.
- Kezunovic, M. i Dasic, Z. (2009). Prevencija skakačkog koljena kod odbojkaša. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 376-82.
- Kljajevic, V. (2009). Vaspitanje i ocjenjivanje pravilnog držanja tijela. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 138-43.
- Koprivica, M., Koprivica, V., & Zivkucin, S. (2009). Marketing in hotel corporation and sport management. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 351-6.
- Koprivica, M., Koprivica, V., & Zivkucin, S. (2009). Promotion as an element of marketing in sporting event. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 357-62.
- Krivokapic, D. (2009). Application of the battery of tests in evaluation of psychological, sociological and anthropomotor status of the water polo players. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 421-7.
- Krivokapic, D., & Krivokapic, O. (2009). Obesity in the family as the etiological factor in occurrence of high body mass among children and the associated psychosocial implications. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 428-33.
- Krivokapic, D., & Nikolic, B. (2009). Plausibility of basketball players' success prediction by the application of the psychological instrument (msp) for assessing motivation for doing sports. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 436-41.
- Lepes, J. (2009). Povezanost gojaznosti sa načinom života. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 259-65.
- Lilic, L., & Stankovic, V. (2009). Characteristics of the repetitive muscle potential of young skiers. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 468-73.
- Macvanin, D. (2009). «stres menadžment» - interes svake organizacije. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 517-21.
- Manojlovic, N., Nemec, P. i Drobnyak, D. (2009). Analiza specifičnih odbojkaških akcija i klasifikacija njihovih tehničko - taktičkih varijanti. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 545-50.
- Markovic, Z., Visnjic, D., & Martinovic, D. (2009). The influence of two models of physical education planning on sport-technical knowledge of secondary school female students. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 270-5.
- Martinovic, D., Brankovic, D., & Visnjic, D. (2009). Appendix to the measuring of endurance of cadets in handball. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 31-7.
- Mavric, F., & Milic, V. (2009). Development of leg strength at young players of handball club novi pazar. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 266-9.
- Masanovic, B. (2009). Differences of anthropometrical status on top level handball players and non sportsmen. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 569-75.
- Masanovic, B., & Vukasevic, V. (2009). Differences of anthropometrical status on basketball and handball players in junior stature. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 576-82.
- Mihic, S. (2009). The consequences of globalization upon safe tourism. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 184-9.
- Mihic, S., & Raletic, S. (2009). Marketing trends and strategic management in destination development. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 190-4.
- Milic, V., & Mavric, F. (2009). Changes in development of explosive power of legs under the influence of plyometric training method by volleyball players. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 233-8.
- Mijatovic, S. (2009). Methodological problems of research in history of physical culture of xx century in the territory of former yugoslavia. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 118-22.
- Mikic, B., Mackovic, S. i Djug, M. (2009). Primjena optojump sistema u sportskoj dijagnostici. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 346-50.

- Mujcin, S. (2009). Basic principles of pupil's development. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 504-5.
- Muric, B., & Mavric, F. (2009). Influence of material conditions on realization of physical education teaching. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 229-32.
- Nemec, P., Drobniak, D. i Manojlovic, N. (2009). Određivanje tipologije igre vrhunskih reprezentacija putem odbojkaških kanona. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 551-6.
- Nicin, D., Lolic, V., Lolic, V., & Srdic, V. (2009). Sport activities - a need, a wish or unavoidable fact today. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 64-9.
- Nicin, D., & Trivic, N. (2009). Fitness users' knowledge and attitude towards fitness. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 276-82.
- Obradovic, J., Korovljev, D., & Pantovic, M. (2009). The influence of motor ability to the results of polygon versatility of man 19 years old. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 172-5.
- Obradovic, J., Pantovic, M., & Korovljev, D. (2009). The influence of motoric ability to the results of polygon versatility of woman 19 years old. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 176-84.
- Opavsky, P. (2009). Sledeći korak u razvoju skoka uvis. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 14-20.
- Oreb, G., Kostanic, D., & Oreb, I. (2009). The importance of certain morphological characteristics in wind – surfing training. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 98-103.
- Pavlovic, R., & Rakovic, A. (2009). Anthropology dimensions as independent aerobic endurance. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 320-5.
- Petkovic, J. (2009). The importance of motoric factors on realization of elements of acrobatics in relation to the respondents' stature. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 245-52.
- Pori, M., & Pori, P. (2009). Correlation between motor dimensions and neuroticism of boys 7 to 11 years of age. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 239-44.
- Pori, M., Pori, P., Tusak, M., & Valant Velepec, A. (2009). Correlation between coordination and personality traits of soldiers in battle unit of slovenian armed forces. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 78-84.
- Pori, P., Pori, M., Zanoskar, M., & Sibila, M. (2009). The analysis of some physiological variables in two different types of handball training. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 104-11.
- Radovic, M. (2009). Recognition, management and keeping talents - factor of competition. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 305-9.
- Radovic, M., & Kasum, G. (2009). Some characteristics wrestling development in the slaveholding system in Egypt and Greece. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 409-15.
- Raickovic, N. i Brankovic, N. (2009). Uticaj bazično-motoričkih sposobnosti na rezultate sposobnosti sprinterskog trčanja. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 316-9.
- Randjelovic, N., & Zivanovic, N. (2009). Synonymy and antonymy in terminology of sport. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 370-5.
- Rasovic, D. (2009). Začeci organizovanog sporta u Crnoj Gori. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 363-9.
- Rubin, P. (2009). Ten days training effectivity on measured specific motor abilities of basketball players 15 years of age. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 223-8.
- Rubin, P., & Perusko, P. (2009). Importance of strategic informations for planning in basketball. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 216-22.
- Sandor, R. (2009). The investment model of the construction of public objects. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 450-1.
- Samardzic, B. (2009). The factor structure of motoric abilities at pupils of first form in primary schools. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 522-30.
- Sekeljic, G., & Stamatovic, M. (2009). Influence of different teaching technologies on being informed about mobile elements of basketball. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 531-8.
- Sekeljic, G., & Stamatovic, M. (2009). Methodical implications in teaching the elements of basketball technique analysed by sexes. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 539-44.
- Smajic, M., Molnar, S., & Popovic, S. (2009). Attitudes of football players of different ranks towards training exercises of recovery. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 149-52.
- Stankovic, V. (2009). The influence of physical education on development of abilities of elderly schoolchildren. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 474-9.
- Stojanovic, J., & Zrnzevic, N. (2009). Level foot – the most frequent deformity with pupils at early school age. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 455-61.
- Trivun, M. (2009). The effects of the body mass indexes on the different disciplines in swimming. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 123-7.
- Vukajlovic, V. (2009). Selection in sport - football. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 202-9.
- Vukasovic, D., & Dzeko, S. (2009). Of food costs in tourist sport services goal linear function and minimization. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 310-5.
- Vukasovic, D. (2009). Flexible budget of sport competitions. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 416-20.
- Zivanovic, N., Randjelovic, N., & Pirs, D. (2009). Synonymy in terminology of sport. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 112-7.

K. Dragutinovic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Narodne omladine bb, 81400, Niksic, Montenegro
e-mail: katarinadragutinovic24@gmail.com

Content Analyses of Scientific Articles from Issues Published in Sport Mont Journal in 2011

Milos Kovacevic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Niksic, Montenegro

ABSTRACT

Sport Mont is scientific journal which uses contemporary methods with aim to present scientific knowledge to sport-conscious individuals. It is easily accessible with its printed and electronic edition, published three times a year by the Montenegrin Sport Academy (MSA), in February, June and October. Sport Mont functions as an open discussion forum on significant issues of current interest in fields of Sports Science and Medicine. It publishes original scientific papers, review papers, editorials, short reports, peer review - fair review, as well as invited papers and award papers. Sport Mont Journal covers wide range and Sport Science and Medicine. It includes all clinical aspects of exercise, health, and sport; exercise physiology and biophysical investigation of sports performance; sport biomechanics; sports nutrition; rehabilitation, physiotherapy; sports psychology; sport pedagogy, sport history, sport philosophy, sport sociology, sport management; and all aspects of scientific support of the sports coaches from the natural, social and humanistic side. This paper work it is about A Content Analysis of Published Articles in Sport Mont Journal in 2011. This paper work presents the table with titles of the scientific fields according to which the works were sorted and their exact number. In the subtitle, the results are all assigned to all the works that have been processed and, in the end, the subheading entitled discussion gives a brief overview of the results obtained. The aim of this paper work is to analyze the papers published in Sport Mont Journal in 2011. In such a way that all works will be selected according to the respective scientific fields to which they belong. This will allow easier search of the given source for all authors who, for some reason, serve the works published during this time period in Sport Mont.

Key words: Analysis, Sport Mont Journal

Uvod

U današnje vrijeme tehnološkog napretka, kada je internet glavni izvor informacija vrlo je bitno postojanje naučne baze koja će na jednom mjestu koncentrisati znanja iz svih sportskih nauka. Upravo takva baza podataka je časopis Sport Mont, koji na jednom mjestu koncentriše znanja najeminentnijih stručnjaka iz regiona ali i cijelog svijeta.

Sport Mont, je štampani (ISSN 1451-7485) i elektronski naučni časopis (eISSN 2337-0351) koji ima za cilj da prezentuje naučno znanje sportski osviješćenim individualcima i kolektivima koristeći savremene metode. Svrha postojanja ovog časopisa je između ostalog i da se minimiziraju problemi kao što su odlaganje u publikacionom procesu objavljivanja članaka ili prevazilaženja ranijih problema.

Stoga, časopis pruža:

- online otvoren pristup,
- brzo objavljivanje,
- mišljenje stručnjaka i istraživača,
- post publikacijske alate za pokazivanje kvaliteta i učinka,
- zajednicu zasnovanu na zajedničkom jeziku članaka i
- svjetsku medijsku pokrivenost.

Časopis Sport Mont izlazi tri puta u toku godine, u izdanju Crnogorske sportske akademije. U njemu se mogu naći radovi iz oblasti sportskih nauka, medicine i fizičkog vaspitanja. Crnogorska sportska akademija i njen predsjednik dr Duško Bjelica su osnovali 2003. godine Sport Mont: časopis za fizičku kulturu i zdravlje u kome sarađuju eminentni sportski stručnjaci iz re-

giona i Evrope. Do kraja 2017. godine izašlo je 50 brojeva časopisa. Od 2003. do 2017. godine je objavljeno preko 1000 naučnih radova, od strane stručnjaka iz navedenih oblasti sa svih strana svijeta. Većina ovih radova je prezentovana na naučnoj konferenciji koju svake godine tradicionalno održava Crnogorska sportska akademija u saradnji sa svojim partnerima. Kroz mnogobrojne transformacije u toku godina, časopis je poprimio oblik kakav ga trenutno karakteriše. Jednu od ključnih transformacija poprimio je 2016. godine. Tada je donijeta odluka da se časopis publikuje tri puta godišnje i izmijenjena je struktura samog časopisa. Ono što bi, konkretno na ovu temu, karakterisalo 2017. godinu jeste da svaki rad od tada ima diskusiju odjeljak u kome čitaoci mogu da ostavljaju svoja zapažanja, sugestije i slično. Sve je to urađeno kako bi časopis bio konkurentan sa najpriznatijim časopisima istog stvaralačkog područja u cijelom svijetu. Danas je indeksiran u 23 međunarodne baze podataka. Glavni urednici časopisa su ugledni profesori i naučnici dr Duško Bjelica sa Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje iz Nikšića i dr Zoran Milošević sa Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje iz Novog Sada.

Cilj ovog rada je izvršiti analizu radova objavljenih u časopisu Sport Mont u toku 2011. godine, na taj način što će svi radovi biti selektovani po odgovarajućim naučnim oblastima kojima pripadaju. Ovim će biti omogućena mnogo lakša pretraga datog izvora svim autorima koji se iz nekog razloga budu služili radovima objavljenim u ovom vremenskom periodu u časopisu Sport Mont.

Metod rada

U ovom radu korišćen je klasifikacioni metod rada. Ovaj metod rada podrazumijeva korišćenje pisanih izvora kao osnovne jedinice izvora informacija. U ovom slučaju to je časopis Sport Mont ili preciznije rečeno svi radovi koji su u njemu objavljeni 2011. godine. Akcenat je stavljen na naslove samih radova, odnosno njihovo razvrstavanje po određenim granama nauke kojima pripadaju. U ovoj godini objavljeno je ukupno 194 rada. Oni su klasifikovani u sljedeće naučne oblasti: biomehanika sporta, sportska medicina, korektivna gimnastika, fizio-

logija sporta, psihologija sporta, antropologija, metodologija, metodika, sportske igre i ostali radovi iz oblasti sporta (menadžment u sportu, komunikacija u sportu, društveni odnosi u sportu i sportski marketing).

Rezultati

Nakon sprovedene kompletne analize sadržaja svi naslovi iz SMJ su podjeljeni u 10 oblasti kao što je prikazano u tabeli 1.

Tabela 1. Podjela radova prema naučnim oblastima

Sportske oblasti	Broj radova
Biomehanika sporta	9
Sportska medicina	10
Korektivna gimnastika	5
Psihologija	5
Fiziologija sporta	7
Antropologija	74
Sportske igre	24
Metodologija	11
Metodika	2
Ostali radovi	47

Biomehanika sporta je neizostavan dio sporta. Ona se bavi čovjekom kao cjelinom ali i pojedinim njegovim segmentima, odnosno njegovim kretanjem i izvođenjem kretanja sa težnjom da unaprijedi tehniku. Radovi iz ove oblasti su: "Evolucija skijanja i razvoj skijaške tehnike" (Jabucanin i Djurovic, 2011.), "Osnovne tehnike osnovnih udara rukom u modernom karateu" (Radovanovic i Popovic, 2011.), "Tijelo kompozitna analiza fizičke strukture, djece sa posebnim potrebama, koristeći tjelesnu kompoziciju analizator "TANITA" TBF-300" (Bjekovic, Tanovic, Konicanin i Arnaut, 2011), "Biomehanički model tehnike golfa" (Coh, Zvan i Kugovnik, 2011), "Mehaničke karakteristike dinamičkih penjača" (Burnik, Jereb i Coh, 2011), "Osnovne biomehaničke karakteristike druge faze (tsukuri) tehnike bacanja džudo osoto gari" (Rexhepi i Hraski, 2011), "Bacanje kugle O'brijan tehnikom, proširujuća analiza tehnike sa četiri na šest faza sa opisom" (Saracevic, Biberovic, Huremovic i Zeljkovic, 2011), "Kinematička analiza aperkata boksera reprezentativnog nivoa" (Kahrovic, Radenkovic i Mujanovic, 2011), "Uticaj fleksibilnosti na rezultate tehnike plivanja-delfin" (Tosic, Mekic i Aleksić, 2011).

Sportska medicina je izdvojena grana medicine koja se bavi prevencijom i liječenjem sportskih povreda izazvanih bavljenjem različitim vidovima sportske aktivnosti, kako rekreativnog tako i profesionalnog karaktera. Radovi iz ove oblasti su: „Dijagnostika anaerobnog praga u funkciji ocjene aerobne izdržljivosti posebnih populacija" (Goranovic, 2011), "Uloga dopinga u nastanku neželjenih kardiovaskularnih događaja" (Djukanovic, Raznatovic i Babic, 2011), "Efekti fizičkog i zdravstvenog obrazovanja na vrijednost indeksa tjelesne mase učenika u trećem razredu osnovne škole" (Dzibric, Nozinovic, Mujanovic i Bilalic, 2011), "Šta je doping?" (Macvanin, Soldat i Macvanin, 2011), "Anabolički androgeni steroidi i neželjene posljedice njihove primene" (Djukanovic, Draskovic, Visnjic i Masic, 2011), "Starosna i tjelesna kompozicija fizički aktivnih žena" (Korovljev, Mikalacki i Cokorilo, 2011), "Efektivni testovi znanja i povratne informacije u funkciji poboljšanja studijskog studiranja" (Bjelica i Krivokapic, 2011), "Biotehnologija rekombinantnih hormona u doping" (Vitosevic, B. i Vitosevic, Z., 2011), "Uganuće skočnog zgloba: ko je najčešće povređen i koliko dugo sportista nema na terenu?" (Cvejanov Kezunovic,

Kezunovic, Popovic i Bjelica, 2011), "Vježbanje kao faktor modifikacije nivoa kortizola" (Vitosevic i Popovic-Ilic, 2011).

Korektivna gimnastika je vrsta gimnastike koja se bavi prevencijom, kao i ispravljanjem posturalnih poremećaja na čovjekovom lokomotornom aparatu. Radovi iz ove oblasti su: "Igre i vježbe za kifozu kod djece predškolskog uzrasta" (Konicanin, Acimovic i Spirtovic, 2011), "Ravna stopala djece predškolskog uzrasta" (Konicanin, 2011), "Deformitet stopala kod djece predškolskog uzrasta u vrtiću "Nova vedrina" – Istočno Sarajevo" (Bjekovic, Arnaut i Gerdijan, 2011), "Analiza svoda stopala učenika srednje škole prosječne starosti od 15 do 18 godina tehničke škole u Tutinu" (Konicanin, Eminovic i Bogdanovic, 2011), "Kifotični položaj u zavisnosti od posjedovanja računara i polne pripadnosti" (Markovic, 2011).

Širok spektar raznovrsnih tema je iz fiziologije sporta koja je dio medicine sporta, a proučava organizam i njegove funkcije tokom fizičkih aktivnosti. Radovi iz ove oblasti su: "Vježbanje tokom trudnoće" (Agacevic i Hodzic, 2011), "Kako se mogu podučavati strategije pamćenja teksta" (Pirsl, Zivanovic i Randjelovic, 2011), "Etiologija i mehanizmi povreda prednjeg kružnog ligamenta koljena kod sportista" (Bulatovic i Kezunovic, 2011), "Evaluacija fizioloških sposobnosti pripravnika za nordijsko hodanje sa ukk2-testom" (Cokorilo, Mikalacki i Korovljev, 2011), "Efekti intenzivnog treninga snage na kardiovaskularnu izdržljivost (članak o pregledu)" (Gracanin, Palic i Gracanin, 2011), "Istraživanje metaboličke starosti i indeks tjelesne mase za učenike" (Petrova i Dyakova, 2011), "Efekat statičke relativne čvrstoće na maksimalni relativni prijem kiseonika" (Elezi, Rushiti i Myrtaj, 2011).

Psihologija sporta je grana opšte psihologije koja je posvećena konkretnim psihološkim pojavama i problemima vezanim za sport. Radovi iz ove oblasti su: "Psihološka priprema sportista kao humanizirajućeg faktora sporta" (Cokorilo i Milosevic, 2011), "Analiza psiholoških karakteristika: motivacija top igrača primjenjena od poznatih trenera" (Kadusic, Hodzic i Kukic, 2011), "Korelacija između anksioznosti i agresije sa specifičnom preciznošću košarke" (Nika, Georgiev, Rashiti i Hajredini, 2011), "Podrška psiho-fizičke aktivnosti predškolskog djeteta" (Cokorilo i Bjelica, 2011), "Neke od postavki motivacija samostvarivanja" (Bakmaz i Dzeko, 2011).

Antropologija sporta je grana nauke koja proučava veze između određenih disciplina i karakteristika sportista. U Sport Montu je bila zastupljena kroz sljedeće radove: “Motoričke sposobnosti učenika u vezi sa njihovim uslovima rada” (Mitrevski, Georgiev i Hadzic, 2011), “Odnos osnovnih fizičkih sposobnosti i teorijskih zakona znanja igre sa uspjehom suđenja fudbalskih sudija” (Mrkovic, Talovic, Mekic, Jeleskovic i Alic, 2011), “Transformacija motoričkih sposobnosti djece uzrasta od 10 do 12 godina” (Mikic, Br. i Mikic, Bi., 2011), “Program vježbanja sa tegovima i simulatorima metodom stanica prilagođen ženama” (Cokorilo, Mikalacki i Korovljev, 2011), „Antropometrijske karakteristike i funkcionalne sposobnosti kod školske djece atletičara i ne-atletičara iz Prizrena” (Rashiti, Ibri i Sylejmani, 2011), “Promjene maksimalnog potencijala snage na fleksorima zgloba lakta poslije šestonedelnog programiranog vježbanja sa matriks metodom” (Vuksanovic, 2011), “Učestalost dodavanja lopte u finalu fudbalskog meča na evropskom prvenstvu „euro 2008” (Sokoli, Pireva i Vehapi, 2011), “Promjene antropometrijskih karakteristika i motoričkih sposobnosti sa učenicima uzrasta od četiri godine” (Georgiev, 2011), “Efekti osnovnih motoričkih sposobnosti na dribling u fudbalu” (Selimovic i Ejup, 2011), “Promjene maksimalne snage kod fleksora zgloba lakta poslije šestonedelnog vježbanja sa skraćenim amplitudama” (Vuksanovic i Jovanovski, 2011), “Razlike u motoričkim i funkcionalnim vještinama dječaka u trećem razredu osnovne škole” (Dzibric, Kapidzic, Huremovic i Pireva, 2011), “Razlike u motoričkim i funkcionalnim vještinama djevojčica u mladoj školskoj dobi” (Dzibric, Pojskic, Dedic i Ascic, 2011), “Efekti programskih operatera kao rezultat kvantitativnih promjena morfoloških karakteristika i motoričkih sposobnosti studenata” (Ibrahimi, Jashari, Lacic i Mehinovic, 2011), “Razlike u nivou znanja kod učenika muškog pola u nekim srednjim školama u republici Makedoniji” (Mitrevski, 2011), “Razlike u morfološkim karakteristikama između boksera i ne-sportista” (Kahrovic, Muric, & Radenkovic, 2011), “Uticaj procesa treninga na razvoj eksplozivne snage nogu kod košarkaša pionirskog uzrasta” (Badza i Sudar, 2011), “Razlike u motoričkim sposobnostima boksera i nesportista” (Muric, Kahrovic i Radenkovic, 2011), “Predviđena vrijednost baterije testova motora u odnosu na rad na kratkim i velikim razdaljinama” (Rashiti, Nika i Sylejmani, 2011), “Struktura morfološkog prostora učenika” (Pavlovic, Brankovic i Rakovic, 2011), “Razlike u morfološkom statusu između srednjoškolaca i ne-sportista” (Vuckovic i Radovanovic, 2011), “Kvantitativne razlike unutar antropometrijskog prostora sa učenicima u srednjoj školi” (Mitrevski, Georgiev, Rashiti i Nika, 2011), “Vizuelne vežbe u strukturi pe klase (empirijsko istraživanje)” (Medjedovic, E. i Medjedovic, A., 2011), “Razlike u motoričkim sposobnostima motocrički uspješnih i neuspješnih rukometaša adolescenata” (Samardzic i Bjeljic, 2011), “Kvantitativne razlike u procjeni učenika srednjih škola” (Georgiev, Mitrevski i Kostovski, 2011), “Razlike antropometrijskih karakteristika i motoričkih sposobnosti različite sportske orijentacije” (Vukotic, 2011), “Razlike u motoričkim i funkcionalnim sposobnostima kod fudbalera i rukometaša uzrasta od trinaest do petnaest godina” (Vukotic i Musovic, 2011), “Dinamika volumena udara kod muškaraca sa različitim nivoom fitnesa” (Lavrenčak, Skof i Milic, 2011), “Efekti školskog predmeta - sport za sportiste na motornim sposobnostima djevojčica 8. razreda” (Ljubojevic, Visnjic i Ilic, 2011), “Uticaj određenih ispitivanja za procjenu antropometrijskih, motornih i specifičnih dimenzija motora na elemente napada u sportskim karate borbama” (Kostovski, Masic i Djukanovic, 2011), “Uticaj sportske obuke na različite fizičke performanse između srednjoškolaca i fudbalera” (Rakojevic, 2011), “Uticaj motoričkih manifestacija iz eurofit programa za djecu na motoričke vještine i navike kod učenika srednjih škola” (Mitrevski, Georgiev i Hadzic, 2011), “Nivo antropometrijskih

karakteristika i motoričkih sposobnosti sedamentne djece i dece koja se obučavaju u različitim sportskim orijentacijama” (Tatar i Cupic, 2011), “Razlike u interesovanju prema sportskoj aktivnosti u osnovnim školama” (Dzibric, Dedic i Bojic, 2011), “Uticaj dodatnih časova fizičkog vaspitanja na promjene morfološkog statusa učenika osnovne škole” (Bjekovic, Tanovic, Jakovljevic i Vuksanovic, 2011), “Efekti plesnog aerobika na fizičku spremnost” (Stosic, Gracanin i Trajkovic, 2011), “Uticaj različitih protokola za zagrijavanje na eksplozivnu snagu nogu u ženskoj sportskoj gimnastici” (Herodek, Zivkovic, Petkovic, Velickovic i Aleksic-Veljckovic, 2011), “Efekti školskog predmeta - sport za sportiste na motoričke sposobnosti dječaka 8. razreda” (Ljubojevic, 2011), “Mjerenje eksplozivne snage nogu pomoću myotesta” (Markovic i Herodek, 2011), “Razlike u eksplozivnoj snazi nogu fudbalera kadetskih kategorija” (Nedeljkovic, Smajic, Molnar i Tomic, 2011), “Razlike u motoričkim sposobnostima odbojkaša i netreniranih učenika” (Karadzic, Doder i Dokmanac, 2011), “Razlika između studenata i studentkinja u određenom testu koji je mjeran sistemom nogu” (Kuna, Cerkez i Kovacevic, 2011), “Razlike između uspješnih i neuspješnih timova u nestandardnim statističkim parametrima situacione efikasnosti na evropskom prvenstvu u košarci za kadete” (Separovic, Pojskic i Uzicanin, 2011), “Odnosi između antropoloških dimenzija i plivanja prsnim stilom” (Trivun, Vukovic i Budimlic, 2011), “Efektivna vrijednost frekvencije kajaka” (Trivun, Vukovic i Pasic, 2011), “Procjena fizičkih vještina po indeksu fitnesa studenata” (Pavlovic i Brankovic, 2011), “Sportsko-rekreativne aktivnosti djece uzrasta 5-6 godina u vrtiću “Cvrčak” u Nišu” (Petrovic, Jonic i Kocic, 2011), “Uporedna analiza dnevne potrošnje energije kod učenika sa različitim indeksom tjelesne mase” (Petrova, Dyakova i Bozhkova, 2011), “Odnosi između antropometrijskih karakteristika i koordinacije kod ljudi sa natprosječnim motornim sposobnostima” (Cvetkovic i Orlic, 2011), “Efekat skokova u dubinu na refleksiju fudbalera” (Djosic, 2011), “Povezivanje nekih motoričkih sposobnosti sa rezultatima školskog uspjeha” (Myrtaj, Rushiti i Elezi, 2011), “Uticaj antropometrijskih karakteristika na eksplozivnu snagu fudbalera starosti 16 godina” (Lulzim, Sahit, Sylejman i Shkelzen, 2011), “Struktura kognitivnih sposobnosti perspektivnih boksera” (Muric, Kahrovic, Milic i Mujanovic, 2011), “Kvantitativne promjene morfoloških karakteristika i motoričkih sposobnosti dječaka predškolske dobi primjenom programa elementarnih igara u vodi i na suvom” (Redzic i Katanic, 2011), “Uticaj prediktorskog sistema morfoloških karakteristika i motoričkih sposobnosti na ocjenu iz predmeta tjelesni i zdravstveni odgoj” (Ascic, Djug, Katanic i Dedic, 2011), “Klasifikovanje studenata na osnovu kriterijuma motoričkih sposobnosti i tehničke izvedbe elemenata” (Goletic, Redzic, Huremovic i Mehinovic, 2011), “Struktura parcijalizovanog motoričkog prostora učenika adolescentne dobi” (Idrizovic, 2011), “Tipska identifikacija studentkinja sa aspekta dinamike transformacije morfoloških karakteristika u fitnes treningu” (Zahirovic, Djug, Mehinovic i Jelcic, 2011), “Efekti modela kate (hei an sho dan) na transformacione procese motoričkih sposobnosti karatista” (Mujanovic, Kahrovic i Muric, 2011), “Efekti vanškolskih tjelesnih aktivnosti na kvalitativne promjene učenika motoričnog statusa osnovne škole” (Tanovic, Gerdijan, Bratovic i Pireva, 2011), “Uticaj sistema prediktorskih motoričkih varijabli na kriterijumsku varijablu ocjena iz gimnastike” (Ascic, Ahmic i Pireva, 2011), “Predikcija realizacije programskih zadataka iz sportskih igara na osnovu bazično-motoričkih sposobnosti učenika” (Jashari, Ibrahimi, Ascic i Topic, 2011), “Povezanost morfološkog kvaliteta i motoričkih sposobnosti sa rezultatima situaciono-motoričkih testova u fudbalu” (Lolic, Bajric, Lolic i Goranovic, 2011), “Brzinska snaga nakon različitih metoda treninga” (Guzvica i Vulin, 2011), “Transformacioni efekti bazično-motoričkih sposobnosti pod uticajem

eksperimentalnog programa na odbojkašima uzrasta 16 do 18 godina” (Korjenic i Jelcic, 2011), “Razlike u motoričkim sposobnostima učenika sportista i učenika nesportista” (Mekic, Muric, Milic i Mavric, 2011), “Motoričke sposobnosti dječaka mlađeg školskog uzrasta različitih intelektualnih nivoa” (Orlic i Cvetkovic, 2011), “Pliometrijski trening kod djece” (Trajkovic, Milanovic i Gracanin, 2011), “Razlike u antropometrijskim karakteristikama igrača malog i velikog fudbala” (Samardzic i Soldat, 2011), “Diskriminativan model osnovnih antropomorfoloških indikatora za ženske rukometašice u prvoj fazi selekcije pozicije unutar tima” (Vuckovic i Dopsaj, 2011), “Dijagnostika motoričkih sposobnosti kao osnove korekcionog planiranja transformacionih procesa u posebnim populacijama” (Goranovic, 2011), “Odnosi morfoloških karakteristika i motoričkih sposobnosti sa skokom i troskom studenata na fakultetu za nauku i sport” (Naser, Vlora, Nura i Nika, 2011), “Uticaj visine tijela, tjelesne težine i starosti na rezultate postignute od strane muškaraca-maratonaca u maratonskoj trci” (Naser, Ajvazi, Nura i Hajredini, 2011).

Metodologija je vrlo važan dio sportske nauke jer ona pruža značajnu teorijsku osnovu i bila je zastupljena kroz sljedeće radove: “Sistemizacija osnovnih koraka u korak-aerobiku” (Korovljev, Mikalacki i Cokorilo, 2011), “Uticaj materijalno-tehničkih uslova na brzinu mjerenja učenica u nižim razredima osnovne škole” (Markovic, Visnjic, Martinovic i Bogdanovic, 2011), “Model strukturiranja procjene uspješnosti primjenjen u nastavi sporta i fizičkog vaspitanja” (Rasidagic, 2011), “Razvijanje strečinga u obuci za godišnji ciklus” (Rasovic, Madic, Okicic, Okicic i Petrovic, 2011), “Naučni tehnološki parkovi” (Milutinovic i Radovic, 2011), “Biodinamička metodologija u sportu” (Opavsky i Bjelica, 2011), “Metodologija oblikovanja situacionog treninga u alpskom skijanju” (Joksimovic, Acimovic i Hadzic, 2011), “Metrijske karakteristike mjernog instrumenta za procjenu fleksibilnosti ramena” (Cerkez, Kuna, D i Kovacevic, 2011), “Pedagoške vještine trenera kao faktora sportskih dostignuća” (Cokorilo, Milana i Kuljic, 2011), “Pouzdanost i validnost nekih motoričkih testova za učenice u dobi od 13 do 14 godina” (Petrusevska, 2011), “Diskriminativna analiza testova za procjenu situacionih motoričkih sposobnosti između dvije grupe košarkaša izabranih testom sociometrije” (Elezi, Myrtaj i Miftari, 2011).

Metodika je naučna disciplina koja proučava zakonitosti vaspitanja i obrazovanja kako u fizičkom vaspitanju tako i u sportu, kao i same metode koje se u njima primjenjuju. Radovi iz ove oblasti su: “Metodika oblikovanja fudbalskog treninga” (Spirtovic, Acimovic i Konicanin, 2011), “Dječija igra kao sredstvo izražavanja i metod nastave u toku nastave fizičkog vaspitanja” (Martinovic, 2011),

Sportske igre su svakako nezaobilazna kategorija koja je veoma opširno zastupljena u radovima: “Situacioni trening u fudbalu” (Acimovic, Rasid i Spirtovic, 2011), “Faktorska analiza strukturnih morfoloških karakteristika djece rukometaša satrosti od 12-14 godina” (Kamberi, Ahmetovic i Mikic, 2011), “Muški rukomet na teritoriji nekadašnje Jugoslavije - uspjesi i transferi igrača” (Bon, Leskosek i Topic, 2011), “Uticaji programa košarkaške škole na neke motoričke i situaciono-motoričke sposobnosti dece uzrasta od 12-14 godina” (Kukic, Hodzic, Rasidagic i Nozinovic, 2011), “Uticaj osnovnih motoričkih sposobnosti na brzinu driblinga i preciznost u fudbalskoj igri” (Selimovic i Ejup, 2011), “Strečing u plivanju” (Madic, Okicic, Rasovic i Okicic, 2011), “Kanoničke relacijske bazičko-motoričkih sposobnosti i situacione uspješnosti djece u malom fudbalu” (Tanovic i Mehinovic, 2011), “Sistem kvaliteta i rizik u mini rukometu” (Djukic, Macvanin i Miletic, 2011), “Efekti programiranog rada u pripremnom periodu kadeta fudbalera na transformaciji eksplozivne sile” (Gardasevic i Goranovic, 2011), “Rezultat efikasnosti sred-

nje trke u modernom olimpizmu” (Goranovic i Gardasevic, 2011), “Vaterpolo kao porodična tradicija – obrasci bavljenja sportom članova porodice vaterpolista reprezentativaca Srbije” (Ilic i Visnjic, 2011), “Rukomet kao oblik rekreacije” (Bon i Topic, 2011), “Šahovski sastav kao nastavni alat: retraktori i retrogradna analiza” (Martinovic i Markovic, 2011), “Uticaj tehničke sposobnosti plivanja na uspješnost izvođenja mješovitog plivanja na 100m kod studentkinja fasto” (Beganovic, 2011), “Antropometrijske i motoričke karakteristike odbojkaša i košarkaša” (Tahiraj, Shatri i Grajqevci, 2011), “Ispitivanje uticaja razvojne gimnastike u nastavi fizičkog vaspitanja na statičkoj snazi učenika 3. i 4. razreda osnovnih škola” (Aleksic, Mekic i Tosic, 2011), “Analiza elemenata prekida igre u fudbalu” (Radoman i Smajic, 2011), “Razlike između fudbalera različitih igračkih pozicija na osnovu nekih osnovnih i specifičnih motoričkih sposobnosti” (Tomic, Molnar i Radoman, 2011), “Primjena pliometrijskog metoda treninga u odbojci” (Milic i Muric, 2011), “Razlike u antropometrijskim karakteristikama i motoričkim sposobnostima između dječaka rvača, dječaka fudbalera i dječaka ne sportista” (Sahit, Lulzim, Sylejman i Shkelzen, 2011), “Razlike u BMI vrijednosti između vrhunskih fudbalera i odbojkaša” (Popovic-Ilic, Vitosevic i Ilic, 2011), “Šampion na osnovu poređenja rukometaša i tenisera” (Djukic, 2011), “Osnovni elementi alpskog skijanja kao sredstvo rekreacije” (Acimovic, Joksimovic, Petkovic i Spirtovic, 2011), “Funkcionalne sposobnosti kao prediktori atletskog rezultata učenika srednjoškolaca” (Ivanovic, Samardzic i Ivanovic, 2011).

U časopisu je takođe bilo riječi o oblastima kao što su menadžment u sportu, komunikacija u sportu, društveni odnosi u sportu i sportski marketing koji su svrstani u kategoriju **ostalnih radova**. Radovi iz ovih oblasti su: “Dalji pravci razvoja Crnogorske sportske akademije” (Nikolic i Bjelica, 2011), “Promocija Crne Gore kroz sport” (Selhanovic, 2011), “Marketing strategija razvoja turizma u Srbiji” (Mihic, 2011), “Bolonska deklaracija i njeni efekti na plivanje” (Trivun, 2011), “Stavovi učenika prema vrijednostima fudbala u osnovnoj školi u malom Idošu” (Halasi, 2011), “Tržište sportske robe u EU” (Strbac, 2011), “Strategijsko upravljanje u funkciji sporta i rekreacije” (Gligovic, 2011), “Pojedinačno o kolektivnim rizicima u sportu i mogućnosti njihovog pokrivanja” (Vojinovic, 2011), “Marketing miksa u sportu” (Novakovic i Zivkucin, 2011), “Funkcija menadžmenta u sportu” (Novakovic, 2011), “Balansiranje zaliha sportske opreme u inflaciji” (Vukasovic i Dzeko, 2011), “Analiza sintetičkih fudbalskih površina” (Masic i Radotic, 2011), “Tržišna ekonomija kao preduslov za osnivanje vlasničke strukture u sportskim organizacijama” (Radovic i Fijat, 2011), “Primjena strategijskog menadžmenta u univerzitetskom sportu republike Srbije” (Marijanovic, Djukic i Tomic, 2011), “Menadžment i mini rukomet” (Macvanin i Macvanin, 2011), “Proaktivistički i interaktivistički stil upravljanja kao neophodan uslov za razvoj sportskog menadžmenta” (Samardzic i Bjeljic, 2011), “Naučno - stručni diskurs engleskog jezika u registru sporta” (Pirsl, Zivanovic i Randjelovic, 2011), “Pristup pisanju kao oblikovanju teksta” (Pirsl, Zivanovic i Popovska, 2011), “Anketa studenata i nastavnika fizičkog vaspitanja o fizičkoj aktivnosti učenika u osnovnoj školi” (Tatar, Muleškov i Cupic, 2011), “Žene i sport u Crnoj Gori” (Cooky, Begovic, Sabo i Oglesby, 2011), “Fizičko obrazovanje između umjetnosti i nauke” (Sekeljic i Stamatovic, 2011), “Odnosi ustavnih karakteristika i motoričkih sposobnosti Srbije i Crne Gore i Crne Gore” (Terzic i Gardasevic, 2011), “Jednakost u fizičkom obrazovanju” (Lepes i Sabole, 2011), “Dopuna humanističkog koncepta mladih sportova” (Bjelica i Krivokapic, 2011), “Stavovi i interesi ženskih studenata za nastavne sadržaje i klase fizičkog vaspitanja” (Sekeljic i Stamatovic, 2011), “Odnosi prema sportskom oglašavanju među pitanjima koliko često potrošači kupuju

sportsku robu” (Popovic, 2011), “Odnosi prema sportskom oglašavanju među pitanjima koliko često potrošači učestvuju u sportskim aktivnostima” (Popovic, Molnar i Radovanovic, 2011), “Razvoj sportske kulture u vrtićima u Nišu” (Jonic, Kocic i Petrovic, 2011), “Raspodjela materijalnih sredstava za sport na Kosovu” (Tahiraj, Shatri i Fazlija, 2011), “Nivo znanja učenika u zavisnosti od nastavnog programa” (Batez, Krsmanovic, Obradovic i Dimitric, 2011), “Stavovi fudbalera različitog uzrasta o nezakonitim stimulansima oporavka” (Smajic, Tomic i Bekvalac, 2011), “Porodica kao faktor integralnog razvoja djece predškolskog uzrasta” (Cokorilo i Milana, 2011), “Menadžment rizika i bezbjednosti sportskog događaja” (Novakovic, 2011), “Uticaj naučnog sastanka na sazrijevanje ideje za rekonstrukciju sadržaja kompleksa "sportsko-rekreativni centar" – Bar” (Banovic, M. i Banovic, Lj., 2011), “Bezbjedonosni aspekti sportskog takmičenja” (Novakovic i Vukasovic, 2011), “Prenos rizika i smanjenje rizika kod sportista” (Vojinovic, 2011), “Privatno obezbeđenje u sportu” (Vukasovic i Novakovic, 2011), “Momčilo Tapavica život i posao u Crnoj Gori” (Rasovic i Zivanovic, 2011), “Sport i pravo” (Berisha, Krasniqi, Sylejmani i Gjura, 2011), “Neke socio-demografske karakteristike i stavovi prema sportu među učenicima od 12 godina za rješavanje vannastavnih aktivnosti u oblasti sporta” (Malcev, 2011), “Procjena posebnog sadržaja predmeta fizičkog vaspitanja” (Vuckovic i Mitrovic, 2011), “Implementacija zakona u sportu” (Krasniqi, Berisha, Nura i Sylejmani, 2011), “Etički kodeksi u biznisu” (Tadic i Malenkovic, 2011), “Zaboravljena misija fizičkog vaspitanja” (Milosevic, Maksimovic, Matic i Bjelica, 2011), “Liderske karakteristike rukovodilaca na različitim nivoima menadžmenta u fudbalu” (Maksimovic, Matic i Milosevic, 2011), “Karving skija - korist ili trend?” (Joksimovic, Acimovic i Spirtovic, 2011).

Diskusija

U ovom radu su klasifikovane teme iz Sport Monta-a objavljeni u 2011. godini po oblastima, metodom analize naslova i utvrđeno je da su najbrojniji radovi koji se tiču antropologije sporta (74), menadžment u sportu, komunikacija u sportu, društveni odnosi u sportu i sportski marketing (47), sportske igre

(24), metodologija (11), sportska medicina (10), biomehanika sporta (9), fiziologija (7), psihologija sporta (5), korektivna gimnastika (5) i metodika (2). Radovi koji su se u ovom istraživanju pokazali kao najbrojniji su radovi iz oblasti antropologije sporta što nam ukazuje na činjenicu da se najviše istraživanja vršilo na temu utvrđivanja međusobnih relacija brojnih parametara, uticaja određenih sposobnosti ili karakteristika na uspjehnost u sportu, kao i otkrivanje dimenzija djelova antropološkog prostora. Istraživanja u ovoj oblasti daju nesumnjiv doprinos kako u potvrđivanju nekih već poznatih činjenica, tako i u otkrivanju novih saznanja. Međutim treba istaći da se na drugom mjestu po brojnosti nalaze radovi koji se tiču menadžmenta u sportu, komunikacija u sportu, društvenih odnosa u sportu i sportskog marketinga što nam ukazuje da je kako u svijetu tako i kod nas prisutan faktor komercijalizacije sporta. Na trećem mjestu nalaze se radovi koji se tiču sportskih igara. Učestvovanje u sportskim igrama bilo profesionalnog ili rekreativnog karaktera glavna je želja i motiv gotovo svih ljudi koji pokazuju sklonost ka sportu. Sljedeći po brojnosti su radovi iz oblasti metodologije. Ne čudi što su visoko pozicionirani, s obzirom na činjenicu da je metodologija dio nauke koji se upravo bavi istraživanjem zakonitosti koje vladaju u samom procesu istraživanja. Preostali radovi koji pripadaju klasifikaciji su radovi iz oblasti sportske medicine, biomehanike, korektivne gimnastike, psihologije, koji su približno jednako zastupljeni. Ove naučne oblasti su vrlo bliske i međusobno se dopunjuju koristeći uzajamna saznanja za rješavanje nastalih problema ili potvrđivanje dobijenih zaključaka. U klasifikaciji se našlo mjesta i za dva rada iz oblasti metodike koja nam otkriva kako da upravljamo procesom vaspitanja i obrazovanja. Bez obzira na to koliko je neka od naučnih disciplina zastupljena po broju radova, treba istaći da su fizičko vaspitanje i sport cjelokupni prostori i da svaka nauka vezana za njih, predstavlja integrativni dio.

Nesumnjiv je značaj ovog časopisa jer on predstavlja izuzetnu bazu podataka u kojoj se mogu naći informacije o mnoštvu problema vezanih za fizičko vaspitanje, sport i njegovu povezanost sa svim ostalim sferama života. Naučnici, treneri, profesori i svi ostali sportski radnici sa ovih prostora ne moraju ići daleko u pretraživanju izvora kako bi pronašli najnovije informacije aktuelne u cijelom svijetu.

REFERENCES

- Acimovic, D., Joksimovic, A., Petkovic, E. i Spirtovic, O. (2011). Osnovni elementi alpskog skijanja kao sredstvo rekreacije. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 290-94.
- Acimovic, D., Rasid, H. i Spirtovic, O. (2011). Situacioni trening u fudbalu. *Sport Mont* 8(25-26-27), 65-7.
- Agacevic, Z., & Hodzic, M. (2011). Exercise during pregnancy. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 441-49.
- Aleksic, D., Mekic, B., & Tosic, S. (2011). Examination of effects of development gymnastics teaching of physical education on static strength of 3th & 4th grade pupils of elementary schools. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 53-60.
- Asic, F., Ahmic, D., & Pireva, F. (2011). Uticaj sistema prediktorskih motoričkih varijabli na kriterijsku varijablu ocjena iz gimnastike. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 421-7.
- Asic, F., Djug, M., Katanic, N. i Dedic, V. (2011). Uticaj prediktorskog sistema morfoloških karakteristika i motoričkih sposobnosti na ocjenu iz predmeta tjelesni i zdravstveni odgoj. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 428-33.
- Badza, V., & Sudar, D. (2011). Differences in the ways of receiving the ball between guards and forwards, participants on the olympic games „Beijing 2008“. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 224-9.
- Badza, V., & Sudar, D. (2011). Influence of training process on development of explosive strenght of legs at pioneer basketball players. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 230-34.
- Bakmaz, O. i Dzeko, S. (2011). Neke od postavki motivacija samoostvarivanja. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 405-08.
- Banovic, M., & Banovic, L. (2011). The influence of scientific meeting in seasoning on idea of reconstruction included complex „sport–recreative center“ – bar. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 369-75.
- Batez, M., Krsmanovic, B., Obradovic, J., & Dimitric, G. (2011). The level of pupils knowledge depending of teaching program. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 132-36.
- Beganovic, E. (2011). The impact of technical ability to swimming performance of the mixed swimming at 100m in college fasto. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 201-10.
- Berisha, A., Krasniqi, M., Sylejmani, B., & Gjura, L. (2011). Sport and law. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 473-77.
- Bjekovic, G., Arnaut, D., & Gerdijan, N. (2011). Deformity of foot at children preschool strature in kindergarten „new cheerfulness“-east sarajevo. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 48-52.

- Bjekovic, G., Tanovic, I., Jakovljevic, S., & Vuksanovic, G. (2011). Influence of extra classes of physical education on changes morphological status of pupils primary strature. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 36-40.
- Bjekovic, G., Tanovic, I., Konicanin, A., & Arnaut, D. (2011). Body composite analysis of physical structure, children with special needs using body composition analyzer „tanita“ tbf-300. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 53-8.
- Bjelica, D., & Krivokapic, D. (2011). Effective knowledge tests and feedback in function of improving the students' study. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 167-73.
- Bjelica, D., & Krivokapic, D. (2011). Supplement to humanistic concept of youths' sports. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 106-11.
- Bon, M., & Topic, M. D. (2011). Handball as form of recreation. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 251-256.
- Bon, M., Leskosek, B. i Topic, M. D. (2011). Muški rukomet na teritoriji nekadašnje Jugoslavije - uspjesi in transferi igrača. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 111-18.
- Bulatovic, N., & Kezunovic, M. (2011). Ethiology and mechanisms of injuries of knee anterior cruciate ligament in athletes. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 257-64.
- Burnik, S., Jereb, B., & Coh, M. (2011). Mechanical characteristics of dynamic climbing ropes. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 9-14.
- Cerkez, I., Kuna, D., & Kovacevic, A. (2011). Metric characteristics of the measuring instrument for assessing the flexibility of a shoulder girdle. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 84-9.
- Coh, M., Zvan, M., & Kugovnik, O. (2011). Biomechanical model of the golf swing technique. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 3-8.
- Cokorilo, N., Mikalacki, M., & Korovljev, D. (2011). Evaluation of physiological abilities of trainees of nordic walking with ukk2-test. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 19-23.
- Cokorilo, N., Mikalacki, M., & Korovljev, D. (2011). Program of exercising with weights and simulators by station method adapted to females. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 90-6.
- Cokorilo, R., & Bjelica, S. (2011). Support of psycho-physical activity of a pre-school child. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 36-45.
- Cokorilo, R., & Milana, G. (2011). The family as a factor in the integral development of preschool children. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 262-68.
- Cokorilo, R., & Milosevic, Z. (2011). Psychological preparation of athletes as a humanizing factor of sports. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 211-18.
- Cokorilo, R., Milana, G., & Kuljic, R. (2011). *Sport Mont* Pedagogical skills of coaches as a factor of sports achievement, 9(31-32-33), 256-61.
- Cooky, C., Begovic, M., Sabo, D., Oglesby, C. i Snyder, M. (2011). Žene i sport u Crnoj Gori. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 28-33.
- Cvejanov Kezunovic, L., Kezunovic, M., Popovic, S., & Bjelica, D. (2011). Ankle sprain: who is most frequently injured and how long athletes are absent from the field?. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 396-404.
- Cvetkovic, M., & Orlic, D. (2011). Relations between anthropometric characteristics and coordination in people with above-average motor abilities. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 233-38.
- Djosic, N. (2011). Effect of jumps in profoundness on the footballer reflection. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 239-42.
- Djukanovic, N., Draskovic, V., Visnjic, S., & Masic, Z. (2011). Anabolic androgenic steroids and adverse events of their application. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 34-40.
- Djukanovic, N., Raznatovic, A., & Babic, Z. (2011). The role of doping in emergence of adverse cardiovascular events. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 59-67.
- Djukic, M. (2011). Champion based on comparison of a handball player and a tennis player. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 564-71.
- Djukic, M., Macvanin, N. i Miletic, L. (2011). Sistem kvaliteta i rizik u mini rukometu. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 402-10.
- Dzibric, D., Dedic, V., & Bojic, A. (2011). Differences in preferences towards sport activity in primary school students. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 31-5.
- Dzibric, D., Kapidzic, A., Huremovic, T., & Pireva, F. (2011). Differences in preferences towards sport activity in primary school students. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 186-92.
- Dzibric, D., Nozinovic, Z., Mujanovic, E., & Bilalic, J. (2011). Effects of physical and health education on the value of body mass index of pupils in a third grade of elementary school. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 180-85.
- Dzibric, D., Pojskic, H., Dedic, V., & Ascic, F. (2011). Differences in motor and functional skills of girls in younger school age. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 193-99.
- Elezi, A., Myrtaj, N., & Miftari, F. (2011). Discriminative analysis of tests for evaluating situationmotoric abilities between two groups of basketball players selected by the test of sociometry. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 331-36.
- Elezi, A., Rushiti, H., & Myrtaj, N. (2011). The effect of the static relative strength on the maximum relative receiving of oxygen. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 317-22.
- Gardasevic, J., & Goranovic, K. (2011). The effects of programmed work in preparation period of kadet football players on their explosive force transformation. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 55-62.
- Georgiev, G. (2011). Changes of anthropometric characteristics and motor abilities with pupils within four years. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 132-37.
- Georgiev, G., Mitrevski, V., & Kostovski, Z. (2011). Quantitative differences in assessment of high school female students. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 83-7.
- Glilovic, D. (2011). Trategic management in the function of sport and recreations. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 316-20.
- Goletic, E., Redzic, H., Huremovic, D. i Mehinovic, J. (2011). Klasifikovanje studenata na osnovu kriterija motorickih sposobnosti i tehnicke izvedbe elemenata. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 434-47.
- Goranovic, K. (2011). Diagnostics of motor ability as a base of correction planning of transformation processes in special populations. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 182-8.
- Goranovic, K. (2011). Dijagnostika anaerobnog praga u funkciji ocjene aerobne izdržljivosti posebnih populacija. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 28-35.
- Goranovic, K., & Gardasevic, J. (2011). Resulting efficacy of mid-track race in modern olympism. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 126-31.
- Gracanin, I., Palic, R., & Gracanin, J. (2011). Effects of intensive strength training on cardiovascular endurance (review article). *Sport Mont*, 9(31-32-33), 198-206.
- Guzvica, M., & Vulin, L. (2011). Speed power after different training methods. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 148-57.
- Halasi, S. (2011). The attitudes of pupils towards the values of football at the elementary school in mali iDoš. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 219-23.
- Herodek, K., Zivkovic, M., Petkovic, E., Velickovic, S., & Aleksic-Veljkovic, A. (2011). The effects of different warm-up protocols on explosive leg strength in women sport gymnastics. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 69-74.
- Ibrahimi, A., Jashari, V., Lacic, O. i Mehinovic, J. (2011).

- Efekti programskih operatora kao rezultat kvantitativnih promjena morfoloških karakteristika i motoričkih sposobnosti studenata. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 200-8.
- Idrizovic, K. (2011). Struktura parcijalizovanog motoričkog prostora učenika adolescentne dobi. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 457-65.
- Ilic, J., & Visnjic, D. (2011). Water polo as family tradition – patterns of sport's practicing in families of serbian water polo representatives. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 244-50.
- Ivanovic, M., Samardzic, B., & Ivanovic, U. (2011). Functional abilities as predictors of preadolescent students' athletic results outcome. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 3-13.
- Jabucanin, B., & Djurovic, D. (2011). Evolution of skiing development and skiing techniques. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 9-16.
- Jashari, V., Ibrahim, A., Ascic, F. i Topic, Z. (2011). Predikcija realizacije programskih zadataka iz sportskih igara na osnovu bazično-motoričkih sposobnosti učenika. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 532-40.
- Joksimovic, A., Acimovic, D., & Hadzic, R. (2011). The methodology of shaping situational training in the case of alpine skiing. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 219-23.
- Joksimovic, A., Acimovic, D., & Spirtovic, O. (2011). Carving skis – a benefit or a trend?. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 227-32.
- Jonic, Z., Kocic, J., & Petrovic, M. (2011). Sport culture development in kindergardens in niš. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 41-7.
- Kadusic, N., Hodzic, M., & Kukic, A. (2011). Psychological characteristics analysis: top players motivation applied by well-known coaches. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 147-58.
- Kahrovic, I., Muric, B. i Radenkovic, O. (2011). Razlike u morfološkim karakteristikama između boksera i nesportista. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 244-8.
- Kahrovic, I., Radenkovic, O. i Mujanovic, R. (2011). Kinematička analiza aperiata boksera reprezentativnog nivoa. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 343-7.
- Kamberi, M., Ahmetovic, O., & Mikic, B. (2011). Factory analysis of structural morphological characteristics children handball players stature from 12-14 years. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 68-73.
- Karadzic, P., Doder, D. i Dokmanac, M. (2011). Razlike u motoričkim sposobnostima odbojkaša i netreniranih učenika. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 110-14.
- Konicanin, A. (2011). Flat feet of the children in pre-school age. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 450-3.
- Konicanin, A., Acimovic, D., & Spirtovic, O. (2011). Games and exercises for kifoze in preschool children. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 292-7.
- Konicanin, A., Eminovic, F. i Bogdanovic, Z. (2011). Analiza svoda stopala učenika srednje škole prosečne starosti od 15 do 18 godina tehničke škole u Tutinu. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 547-51.
- Korjenic, A., & Jelcic, M. (2011). Transformation effects of basic-motorical abilities under influence of experimental programme at the volleyball players stature 16 to 18 years. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 572-9.
- Korovljev, D., Mikalacki, M., & Cokorilo, N. (2011). Age and body composition of physically active females. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 41-7.
- Korovljev, D., Mikalacki, M., & Cokorilo, N. (2011). Systematization of the basic steps of the step-aerobics. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 97-103.
- Kostovski, Z., Masic, Z., & Djukanovic, N. (2011). The influence of certain tests for evaluating the antropometric, motor and specific motor dimensions on the elements of the attack in sport karate fighting. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 189-94.
- Krasniqi, M., Berisha, A., Nura, A., & Sylejmani, B. (2011). Law implementation in sport. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 509-15.
- Kukic, A., Hodzic, M., Rasidagic, F., & Nozinovic, F. (2011). The effects of a basketball school program on some motor and situational-motor abilities of children aged 12-14 years. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 159-65.
- Kuna, D., Cerkez, I., & Kovacevic, A. (2011). The difference between male and female students in certain test which were measured by footscan system. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 137-42.
- Lavrencak, K., Skof, B., & Milic, R. (2011). Stroke volume dynamics in males with different fitness level. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 224-30.
- Lepes, J., & Sabolc, H. (2011). Equity in physical education. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 76-82.
- Lolic, V., Bajric, O., Lolic, D., & Goranovic, S. (2011). Relationship of morphological quality and motor skills with the results situation-motor tests in football. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 552-9.
- Lulzim, I., Sahit, P., Sylejman, S., & Shkelzen, S. (2011). Influence of anthropometric characteristic in manifestation explosive force of footballers age 16. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 277-83.
- Ljubojevic, M. (2011). Effects of the school subject – sport for athletes on motoric abilities of 8th grade boys. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 75-80.
- Ljubojevic, M., Visnjic, D., & Ilic, J. (2011). Effects of the school subject – sport for athletes on motoric abilities of 8th grade girls. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 238-43.
- Macvanin, D. i Macvanin, N. (2011). Menadžment i mini rukomet. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 395-401.
- Macvanin, N., Soldat, P. i Macvanin, D. (2011). Šta je doping?. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 426-32.
- Madic, D., Okicic, T., Rasovic, D., & Okicic, S. (2011). Strenght in swimming. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 359-65.
- Maksimovic, N., Matic, R., & Milosevic, Z. (2011). Leadership characteristics of executives on different level of management in football. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 598-604.
- Malcev, M. (2011). Some socio-demographic characteristics and attitudes toward sports among students of 12 years of age for addressing the extracurricular activities in the field of sport. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 478-83.
- Marijanovic, R., Djukic, M. i Tomic, D. (2011). Primena strategijskog menadžmenta u univerzitetskom sportu republike Srbije. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 390-4.
- Markovic, K., & Herodek, K. (2011). Measuring explosive leg strength using myotest. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 81-3.
- Markovic, Z. (2011). Kifotic posture depending on owning a computer and semi affiliation. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 366-72.
- Markovic, Z., Visnjic, D., Martinovic, D., & Bogdanovic, Z. (2011). The influence of material-technical conditions on speed measurement of female students in lower primary school grades. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 104-10.
- Martinovic, D. (2011). Child's play as a means of expression and a teaching method during classes of physical education. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 160-6.
- Martinovic, D., & Markovic, I. J. (2011). Chess composition as a teaching tool: retractors and retrograde analysis. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 174-81.
- Martinovic, D., Brankovic, D., & Ilic, J. (2011). Relations between general motor skills and "ball slalom" in female stu-

- dents of the iv grade of primary school. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 98-105.
- Masic, Z., & Radotic, F. (2011). Analysis of synthetic football surfaces. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 373-7.
- Medjedovic, E., & Medjedovic, A. (2011). Shaping exercises in a pe class structure (an empirical research. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 298-304.
- Mekic, H., Muric, B., Milic, V. i Mavric, F. (2011). Razlike u motoričkim sposobnostima učenika sportista i učenika nesportista. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 586-90.
- Mihic, S. (2011). Marketing strategija razvoja turizma u Srbiji. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 209-14.
- Mikic, Br., & Mikic, Bi. (2011). Transformation of motorical abilities children strature from 10 to 12 years. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 83-9.
- Milic, V. i Muric, B. (2011). Primena pliometrijskog metoda treninga u odbojci. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 220-6.
- Milosevic, Z., Maksimovic, N., Matic, R., & Bjelica, D. (2011). Forgotten mission of physical education. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 591-7.
- Milutinovic, M., & Radovic, M. (2011). Scientific technology parks. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 420-5.
- Mitreviski, V. (2011). Differences on the motion knowledge level at the male students in some high schools in the republic of macedonia. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 215-8.
- Mitreviski, V., Georgiev, G., & Hadzic, R. (2011). Influence of motor manifestations from the eurofit program for children on motor skills and habits at high school female students. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 156-9.
- Mitreviski, V., Georgiev, G., & Hadzic, R. (2011). Motor abilities of female students with regard to their work conditions. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 3-8.
- Mitreviski, V., Georgiev, G., Rashiti, N., & Nika, F. (2011). Quantitative differences within anthropometric space with female students at high school. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 286-91.
- Mrkovic, R., Talovic, M., Mekic, M., Jeleskovic, E., & Alic, H. (2011). Relation between basic physical capabilities and the theoretic knowledge laws of the game with the success of refereeing of football referees. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 74-82.
- Mujanovic, R., Kahrovic, I. i Muric, B. (2011). Efekti modela kate (hei an sho dan) na transformacione procese motoričkih sposobnosti karatista. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 348-53.
- Muric, B., Kahrovic, I. i Radenkovic, O. (2011). Razlike u motoričkim sposobnostima boksera i nesportista. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 249-53.
- Muric, B., Kahrovic, I., Milic, V. i Mujanovic, R. (2011). Struktura kognitivnih sposobnosti perspektivnih boksera. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 364-8.
- Myrtaj, N., Rushiti, H., & Elezi, A. (2011). Connections between some motor abilities with the results of the school success. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 243-8.
- Naser, N. R., Ajvazi, V., Nura, A., & Hajredini, H. (2011). Influence of body height, body weight and the age on the results achieved by man-marathoners in a marathon race. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 98-102.
- Naser, R., Vlora, A., Nura, A., & Nika, F. (2011). Relations of the morphological characteristics and motor abilities with jump forward and triple jump of students at the faculty of science and sport. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 90-7.
- Nedeljkov, N., Smajic, M., Molnar, S., & Tomic, B. (2011). Differences in explosive strength of legs of footballers of cadet categories. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 103-9.
- Nika, F., Georgiev, G., Rashiti, N., & Hajredini, A. (2011). Correlation between anxiety and aggression with specific basketball precision. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 88-97.
- Nikolic, V. P. i Bjelica, D. (2011). Dalji pravci razvoja crnogorske sportske akademije. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 17-27.
- Novakovic, S. (2011). Function of management in sport. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 336-41.
- Novakovic, S. (2011). Menadžment rizika i bezbednosti sportskog događaja. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 354-63.
- Novakovic, S., & Vukasovic, D. (2011). Safety aspects of sports competition. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 376-80.
- Novakovic, S., & Zivkucin, S. (2011). Marketing mix in sport. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 327-35.
- Opavsky, P. i Bjelica, D. (2011). Biodinamička metodologija u sportu. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 15-27.
- Orlic, D., & Cvetkovic, M. (2011). Motor abilities of younger-age school boys of different intellectual levels. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 302-10.
- Pavlovic, R., & Brankovic, N. (2011). Assessment of physical skills to the student fitness index. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 176-84.
- Pavlovic, R., Brankovic, N., & Rakovic, A. (2011). Structure of morphological space school children. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 266-73.
- Petrova Dyakova, G. (2011). Research of the metabolic age and body mass index for female students. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 207-12.
- Petrova Dyakova, G., & Bozhkova, A. (2011). Comparative analysis of the daily energy consumption of female students with a different body mass index. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 213-9.
- Petrovic, M., Jonic, Z., & Kocic, J. (2011). Sport-recreative activities 5-6 years old children in kindergarden "Cvrčak" in Niš. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 192-7.
- Petrusevska, L. (2011). Reliability and validity of some motoric tests at female students aged from 13 to 14 years. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 560-3.
- Pirsl, D., Zivanovic, N. i Pavlovic, P. (2011). Kako se mogu podučavati strategije pamćenja teksta? *Sport Mont*, 9(31-32-33), 516-21.
- Pirsl, D., Zivanovic, N. i Popovska, S. (2011). Naučno - stručni diskurs engleskog jezika u registru sporta. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 541-6.
- Pirsl, D., Zivanovic, N. i Popovska, S. (2011). Pristup pisanju kao oblikovanju teksta. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 522-31.
- Pirsl, D., Zivanovic, N. i Randjelovic, N. (2011). Pristup pisanju kao oblikovanju teksta. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 468-77.
- Popovic, S. (2011). The attitudes toward sport advertising among the question how often consumers purchase sporting goods. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 140-7.
- Popovic, S., Molnar, S., & Radovanovic, D. (2011). The attitudes toward sport advertising among the question how often consumers participate in sports activities. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 148-55.
- Popovic-Ilic, T., Vitosevic, B., & Ilic, I. (2011). The differences in bmi values between top football and volleyball players. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 416-20.
- Radoman, M., & Smajic, M. (2011). Analysis of elements of game breaks in football. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 115-27.
- Radovanovic, D., & Popovic, S. (2011). Elementary techniques of basic hand strokes in modern karate. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 46-52.
- Radovic, M., & Fijat, L. (2011). Market economy as a precondition establishment ownership structure in sports organizations. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 384-9.

- Rakojevic, B. (2011). Influence of sport training on differences physical performance between high school boys and football players. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 195-200.
- Rashiti, N., Ibri, L., & Sylejmani, B. (2011). Anthropometric characteristics and functional abilities with school children athletes and non-athletes from prizren. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 349-52.
- Rashiti, N., Nika, F., & Sylejmani, B. (2011). Predictory value of a battery of motor tests with reference to short-distance and long-distance running. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 260-5.
- Rasidagic, F. (2011). Model strukturiranja procjene uspjehnosti primjenjen u nastavi sporta i tjelesnog odgoja. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 138-46.
- Rasovic, D., & Zivanovic, N. (2011). Momcilo tapavica life and work in montenegro. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 448-56.
- Rasovic, D., Madic, D., Okicic, T., Okicic, S., & Petrovic, V. (2011). Development of strenght in annual cycle training. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 353-8.
- Redzic, H. i Katanic, N. (2011). Kvantitativne promjene morfoloških karakteristika i motoričkih sposobnosti dječaka predškolske dobi primjenom programa elementarnih igara u vodi i na suhom. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 409-15.
- Rexhepi, F., & Hraski, Z. (2011). Basic biomechanical characteristics of the second phase (tsukuri) of judo throwing technique osoto gari. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 249-55.
- Sahit, P., Lulzim, I., Sylejman, S. i Shkelzen, S. (2011). Razlike u antropometričkim karakteristikama i motoričkim sposobnostima između dječaka hrvača, dječaka fudbalera i dječaka ne sportaša. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 269-76.
- Samardzic, B., & Bjeljic, S. (2011). Differences in motoric abilities of motor successful and unsuccessful adolescent handball players. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 433-40.
- Samardzic, B., & Bjeljic, S. (2011). Pro-activist and inter-activist style of management as a necessary condition for development of sports management. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 411-19.
- Samardzic, B., & Soldat, P. (2011). Differences in anthropometric characteristics between senior out and indoor football players. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 323-30.
- Saracevic, Z., Biberovic, A., Huremovic, T., & Zeljkovic, M. (2011). Shot put o'brian technique, extending the analysis of technique from four to six phases with the description. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 493-500.
- Sekeljic, G., & Stamatovic, M. (2011). Physical education between art and science. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 63-8.
- Sekeljic, G., & Stamatovic, M. (2011). The attitudes and interests of female students for the teaching contents and the classes of physical education. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 132-9.
- Selhanovic, D. (2011). Promotion of montenegro through sports. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 119-22.
- Selimovic, I., & Ejup, M. (2011). The effect of basic motor abilities on dribbling speed and precision in soccer game. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 171-9.
- Selimovic, I., & Ejup, M. (2011). The effects of basic motor abilities on dribbling results in soccer. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 166-70.
- Separovic, V., Pojskic, H., & Uzicanin, E. (2011). The differences between successful and unsuccessful teams in nonstandard statistical parameters of situational efficiency at european basketball championship for cadets. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 143-7.
- Smajic, M., Tomic, B., & Bekvalac, D. (2011). Attitudes of football players of different age on illegal stimulants of recovery. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 158-65.
- Sokoli, B., Pireva, F., & Vehapi, S. (2011). Efficency of the ball passes in the finale soccer match in the europena championship „euro 2008”. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 123-31.
- Spirtovic, O., Acimovic, D. i Konicanin, A. (2011). Metodika oblikovanja fudbalskog treninga. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 478-83.
- Stosic, D., Gracanin, J., & Trajkovic, N. (2011). The effects of dance aerobics on physical fitness. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 61-68.
- Strbac, M. (2011). The sports goods market in the eu. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 274-9.
- Tadic, O. i Malenkov, N. (2011). Etički kodeksi u biznisu. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 580-5.
- Tahiraj, E., Shatri, F., & Fazlija, A. (2011). Material funds allocation for sports in kosovo. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 128-31.
- Tahiraj, E., Shatri, F., & Grajqevci, F. (2011). Anthropometric and motor characteristics in volleyball and basketball players. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 14-18.
- Tanovic, I., & Mehinovic, J. (2011). Canonic relation basic-motorical abilities on situation successful children in small football. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 378-83.
- Tanovic, I., Gerdijan, N., Bratovcic, V., & Pireva, F. (2011). Effects of outschool body activities on qualitative changes of motorical status pupils of primary school strature. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 501-8.
- Tatar, N., & Cupic, R. (2011). Level of anthropometric characteristics and motor abilities of sedentary and children who are in training in various sports orientation. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 24-30.
- Tatar, N., Muleskovic, M., & Cupic, R. (2011). Survey of students and teachers of physical education about physical activity of pupils in elementary school. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 48-54.
- Terzic, I., & Gardasevic, B. (2011). Relations of constitutional characteristics and motoric abilities of serbia and montenegro and montenegro. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 69-75.
- Tomic, B., Molnar, S., & Radoman, M. (2011). Differences between football players of different gaming positions based on some basic and specific motor abilities. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 185-91.
- Tosic, S., Mekic, B., & Aleksic, D. (2011). Effect of flexibility on the results of dolphin swimming technique. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 295-301.
- Trajkovic, N., Milanovic, Z., & Gracanin, I. (2011). Plyometric training for youths. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 311-16.
- Trivun, M. (2011). The bologna declaration and its effects on swimming. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 235-43.
- Trivun, M., Vukovic, S., & Budimlic, J. (2011). The relations between anthropological dimensions and swimming the breast stroke. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 166-70.
- Trivun, M., Vukovic, S., & Pasic, G. (2011). Effective frequency value kayaking flatwater. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 171-75.
- Vitosevic, B. i Popovic-Ilic, T. (2011). Vežbanje kao faktor modifikacije nivoa kortizola. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 337-42.
- Vitosevic, B., & Vitosevic, Z. (2011). Biotechnology of recombinant hormones in doping. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 284-9.
- Vojinovic, Z. (2011). Individual about collective risks in sport and possibilities their cover. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 321-6.
- Vojinovic, Z. (2011). Risk transfer and risk reduction of athletes. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 381-9.
- Vuckovic, G., & Dopsaj, M. (2011). A discriminative model of

- basic anthropomorphological indicators for female handball players in the first phase of selecting position within the team. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 254-9.
- Vuckovic, G., & Mitrovic, S. (2011). The evaluation of special physical education subject content. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 484-92.
- Vuckovic, G., & Radovanovic, D. (2011). Differences in morphological status between highschool sportsmen and non-sportsmen. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 280-5.
- Vukasovic, D., & Dzeko, S. (2011). Balancing of stocks of sports equipment in the inflation. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 342-8.
- Vukasovic, D., & Novakovic, S. (2011). Private security in sport. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 390-5.
- Vukotic, M. (2011). Differences of anthropometric characteristic and motor abilities of different sport orientation. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 112-18.
- Vukotic, M., & Musovic, A. (2011). Differences of motor and functional abilities in football and handball players aged thirteen to fifteen years. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 119-25.
- Vuksanovic, V. (2011). Promene maksimalnog potencijala snage na fleksore zgloba lakta posle šest nedeljnog programiranog vežbanja sa matriks metodom. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 305-10.
- Vuksanovic, V. i Jovanovski, J. (2011). Promene maksimalne snage kod fleksora zgloba lakta posle šest nedeljnog vežbanja sa skraćenim amplitudama. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 311-15.
- Zahirovic, J., Djug, M., Mehinovic, J. i Jelcic, M. (2011). Tip-ska identifikacija studentica sa aspekta dinamike transformacije morfoloških karakteristika u fitnes treningu. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 466-72.

M. Kovacevic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Narodne omladine bb, 81400, Niksic, Montenegro
e-mail: mkocho994@gmail.com

Self-Reported and Objectively Measured Physical Activity of Males from 50 to 69 Years Old

Milena Mitrovic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Niksic, Montenegro

ABSTRACT

Considering the impact of physical activities on the health, physical development and psychological aspects of the individual, it is necessary to monitor their application in all life periods, even in the older age. On the sample of 100 male examinees from 50 to 69 years of age from Niksic, using the survey IPAQ questionnaire, we tried to determine the level of physical activity in the work, transportation, jobs in the yard and at home and in their spare time. The results showed that respondents spend the most time in performing physical activity at work. Respondents spend the least amount of time in performing physical activities in transport. Also, respondents from 50 to 60 years are significantly more physically active than respondents from 60 to 69 years of age.

Key words: Physical Activity, 50-69 years, Male, IPAQ Questionnaire

Uvod

Fizička aktivnost je svaka rekreativna ili takmičarska aktivnost kojoj su u osnovi pokret i promjene položaja tijela, s ciljem da se postigne rezultat koji zavisi samo od lične sposobnosti pojedinca. Prema ovoj definiciji, pod fizičkom aktivnošću podrazumijeva se sport kao fizička takmičarska aktivnost i rekreativne fizičke aktivnosti. U svakodnevnom govoru, pod fizičkom aktivnošću podrazumijevamo mnoge srodne pojmove kao što su: fizički rad, fizičko vježbanje, fizička kultura, fizičko vaspitanje. Sve ove aktivnosti, odgovarajućeg inteziteta, trajanja i učestalosti, ukoliko se redovno sprovode, važan su faktor u prevenciji hronične srčane bolesti i odgađanju i usporavanju smanjenja radne sposobnosti do koje dolazi starenjem.

Biološko starenje je sveukupni i nezaobilazni proces u životnom svijetu, prirodno-spontano progresivno mijenjanje u životnom ciklusu svake jedinke, koje se završava smrću. Osnova tog procesa je uslovljena genetički programiranim slabljenjem i otkazivanjem sistema održavanja homeostaze, to jeste održavanja funkcionalnih sposobnosti organizma, putem njegovog balansiranja sa vječno promjenjivim uslovima okoline. Starenje je prirodan proces koji se ne može zaustaviti, ali se može uticati na zdravlje čovjeka i što duže održavanje homeostaze organizma, i to putem fizičke aktivnosti. Fizička aktivnost starijih osoba veoma je važan faktor koji doprinosi mnogim pozitivnim promjenama, boljem funkcionisanju organizma u svakom periodu života, pa i u starijoj životnoj dobi.

Starije osobe bi morale biti dnevno aktivne od 15 do 40 minuta (Radašević i saradnici, 2006). Program vježbanja treba da da bude usmjeren na one djelove tijela koje su najviše podložni degenerativnim promjenama i povredama. To su kičmeni stub, kukovi, koljena i ramena. Takav program bi morao da sadrži vježbe snage, fleksibilnosti i izdržljivosti. Intezitet izabranog programa mora biti prilagođen kondiciji pojedinaca, jer bi preopterećenje moglo da izazove ozbiljne povrede.

Aktivnost koju bi svi stariji ljudi trebali sprovoditi jeste i svakodnevno hodanje umjerenim tempom. To je jedan od najboljih načina da se poboljša rad srca, poveća tonus mišića i po-

stigne dobar nivo fizičke pokretljivosti. Uopšteno, programi aerobnog karaktera, poput hodanja, trčanja, plivanja i vožnje biciklom, pospješuju ritmičke kontrakcije i relaksaciju mišića, te omogućuju bolji protok krvi kroz krvne sudove, posebno kod starijih osoba. Sobna gimnastika, vježbe istezanja i joga se takođe preporučuju za starije ljude, međutim, njih više primjenjuju žene, dok se mali broj muškaraca bavi takvim aktivnostima.

Redovna fizička aktivnost može poboljšati zdravlje i smanjiti rizik od prerane smrti u starijoj dobi, na sljedeće načine: smanjivanjem rizika razvoja hroničnih bolesti srca i smrti od KBS-a, smanjivanjem rizika od moždanog i srčanog udara postizanjem i održavanjem zdrave tjelesne težine. Ona takođe utiče na smanjivanje osjećaja depresije i straha, unaprjeđenje psihološke stabilnosti i održavanje zdravih kostiju, mišića i zglobova (Heimer i Čajavec, 2006, prema Bungić i Barić, 2009).

Prema istraživanjima (Bjelica i Popović, 2017) u kojima je učestvovalo više od 130 000 000 ispitanika starijih od 5 godina, gojaznost kod odraslih je povećana sa 100 000 000 koliko ih je bilo 1975. godine na 671 000 000 gojaznih u 2016. godini. Fizička aktivnost se javlja kao prevencija nastanka prekomjerne tjelesne težine, posebno ako se zna kakve negativne posljedice ima prekomjerna težina na zdravlje i pokretljivost starijih osoba.

Fizička aktivnost i psihološko funkcionisanje starijih osoba su povezani (Bjelica i Krivokapić, 2012). Fizička aktivnost kod starijih osoba ima uticaja na njihov psihološki aspekt, u smislu boljeg kognitivnog funkcionisanja, smanjivanja simptoma blage depresije i povećanje kontrole opažanja (Šilić i saradnici, 2011).

Takođe, istraživanja su pokazala da su stariji ljudi koji se bave nekom fizičkom aktivnošću manje usamljeni od onih koji se ne bave fizičkim aktivnostima, iz čega možemo zaključiti da fizička aktivnost doprinosi i procesu socijalizacije (Hašpl Jurišić, 2007). Aktivno učešće starijih osoba u rekreativnim tjelesnim aktivnostima doprinosi doživljaju boljeg zadovoljstva života (Lepan i Leutar, 2012). Svakodnevna rekreacija doprinosi očuvanju zdravlja, smanjuje rizik od nastanka bolesti i produžuje životni vijek (Bjelica, 2012). Tjelesna neaktivnost djece

štetna je za rast i razvoj, tjelesna neaktivnost odraslih štetna je po zdravlje, a tjelesna neaktivnost starih opasna je po život (Medved, 1976, prema Lepad i Leutar).

Prema istraživanjima *Kanadske asocijacije za fizičku aktivnost* (Canadian Activity Physical Guidelines) iz 2012. godine, ispitanici od 50 do 69 godina se bave umjerenim fizičkim aktivnostima više od 120 MET minut/dan, dok izrazito naporne fizičke aktivnosti obavljaju manje od 20 MET minut/dan.

Svjetska zdravstvena organizacija, kao faktor prevencije različitih bolesti, predlaže da se umjerene fizičke aktivnosti i hodaenje obavljaju od 4000 MET minut/nedjelja do 10000 MET minut/nedjelja, ili obavljanje izrazito napornih fizičkih aktivnosti od 600 MET minut/nedjelja do 4000 MET minut/nedjelja.

S obzirom na navedeni značaj fizičke aktivnosti u starijoj dobi, cilj ovog rada jeste utvrditi nivo fizičke aktivnosti ispitanika od 50 do 69 godina, u kom domenu je taj nivo najviši, a u kom najmanji i postoji li statistički značajna razlika u nivoima

fizičkih aktivnosti između ispitanika od 50 do 60 godina i 60 do 69 godina.

Metod rada

Uzorak ispitanika u okviru istraživanja sačinjavalo je 100 osoba muškog pola od 50 do 69 godina iz Nikšića i okoline. Uzorak je podijeljen na dva subuzorka (tabela 1), po kriterijumu hronološke starosti, pri čemu su jedan subuzorak činile osobe od 50 do 60 godina (47), a drugi osobe od 60 do 69 godina (53). Od ukupnog broja ispitanika, njih 11 je zaposleno, dok je 89 ispitanika nezaposleno ili u penziji. Od zaposlenih ispitanika, 7 njih pripada subuzorku od 50 do 60 godina, dok 4 osobe pripadaju subuzorku od 60 do 69 godina. Takođe, veliki broj ispitanika, njih 88, živi u prigradskim i seoskim područjima Nikšića, dok njih 12 živi u gradskoj sredini.

Tabela 1. Uzorak ispitanika

Godine starosti	Broj	Procenat (%)
50-60	47	47
60-69	53	53
Ukupno	100	100

Samoprocjena fizičkih aktivnosti osoba muškog pola od 50 do 69 godina izvršena je međunarodnim IPAQ upitnikom-*International Physical Activity Questionnaires* (Craig, Marshall, Sjostrom, Bauman, Booth, Ainsworth, Pratt, Ekkelund, Yngve, Sallis & Oja, 2003).

IPAQ upitnik procjenjuje fizičku aktivnost u više domena: fizičke aktivnosti na poslu, fizičke aktivnosti u prevozu, fizičke aktivnosti u dvorištu i kući i fizičke aktivnosti u slobodnom vremenu. Dostupan je u dužoj i kraćoj verziji. Prilikom ovog istraživanja, korišćena je duža forma upitnika, koja sadrži 31-o pitanje. Ova verzija je napravljena da obezbijedi obimnu procjenu dnevnih fizičkih aktivnosti i da utvrdi vrijeme koje se provede tokom hodanja, prilikom obavljanja aktivnosti umjerenog i visokog inteziteta na poslu, u prevozu, obavljanju poslova u kući i dvorištu i aktivnostima u slobodnom vremenu.

Prema ovom upitniku, predložena tri nivoa fizičke aktivnosti: niska, umjerena i visoka. Visoku fizičku aktivnost imaju osobe koje obavljaju izrazito naporne fizičke aktivnosti najmanje 3 dana nedjeljno i najmanje 1500 minuta nedjeljno. Umjerenu fizičku aktivnost posjeduju osobe koje obavljaju fizičke aktivnosti najmanje 3 dana i 20 minuta nedjeljno ili svih 7 dana obavljaju umjerene i naporne aktivnosti. Osobe koje ne ispunjavaju nijedan od ovih kriterijuma, imaju nisku fizičku aktivnost.

Za obradu podataka primijenjena je deskriptivna statistika kojom su izračunati rezultati. Aritmetička sredina i standardna devijacija su prikazani IPAQ parametrima (MET vrijednosti). MET vrijednosti se dobijaju tako što ukupno vrijeme i dani u kojima se obavljaju aktivnosti pomnožimo sa 3 (za aktivnosti niskog inteziteta), 4 (za aktivnosti umjerenog inteziteta) i 8 (za aktivnosti visokog inteziteta). Za utvrđivanje statistički značajnih razlika u nivou fizičkih aktivnosti između dva subuzorka korišćena je diskriminativna statistika, odnosno t-test na nivou značajnosti $q=0.01$.

Rezultati

U tabeli 2. prikazani su rezultati aktivnosti koje su ispitanici obavljali u posljednjih sedam dana. Rezultati pokazuju koliki je ukupan obim njihovih aktivnosti (hodanja, umjerenih i napornih aktivnosti) na poslu, aktivnosti u prevozu (vožnja biciklom i hodanje u svrhu prevoza), aktivnosti u dvorištu i kući (napornih i umjerenih aktivnosti) i aktivnosti u slobodnom vremenu (napornih i umjerenih aktivnosti, hodanje u slobodnom vremenu). Takođe, prikazana je i statistički značajna razlika u nivou aktivnosti koja se javlja među grupama.

Tabela 2. Aktivnosti ispitanika u proteklih 7 dana

	50-60 n=47	60-69 n=53	Q
Ukupne aktivnosti na poslu (MET)	9560.52±4506.87	2955±1393.00	0.00
Ukupne aktivnosti u prevozu (MET)	694.34±347.16	529.61±264.80	0.00
Ukupne aktivnosti u dvorištu i kući (MET)	493.17±232.48	236.82±111.63	0.00
Ukupne aktivnosti u slobodnom vremenu (MET)	1435.89±676.88	1408.57±664.00	0.02
Ukupno hodanje (MET)	3789.81±1786.53	2268.08±1069.18	0.00
Ukupne aktivnosti umjerenog inteziteta (MET)	3048.51±1219.40	1061.92±640.76	0.00
Ukupne izrazito naporne aktivnosti (MET)	5345.60±3683.59	1800.00±900.00	0.00
Ukupan rad (MET)	12183.92±5275.79	5130±2221.35	0.00

MET- metabolički ekvivalent; n- broj ispitanika; q- statistički značajna razlika utvrđena t-testom.

Iz navedene tabele, vidimo da je najveća aktivnost bila na poslu (9560.52 MET minut/nedjelja za mlađu grupu i 2955 za stariju grupu). Na osnovu rezultata, vidimo da mlađa grupa ispitanika ima veoma visok stepen fizičke aktivnosti kada su u pi-

tanju aktivnosti na poslu (9560.52 MET minut/nedjelja). Ispitanici starije grupe imaju takođe visok nivo fizičke aktivnosti na poslu (2955 MET minut/nedjelja). Međutim, kao što smo već rekli, svega 11 ispitanika od ukupnog broja obavlja neku

poslovnu aktivnost, tako da taj broj nije dovoljan za zaključivanje na većem nivou. Obije grupe ispitanika imaju srednji nivo fizičkih aktivnosti aktivnosti u slobodnom vremenu (1435.89 MET minut/ nedjelja za mlađu grupu i 1408.57 MET minut/nedjelja). Ispitanici od 50 do 60 godina imaju umjeren nivo fizičkih aktivnosti i kada su u pitanju aktivnosti u prevozu (694.34 MET minut/nedjelja), dok ispitanici od 60 do 69 godina imaju nizak nivo ukupnih aktivnosti u prevozu (529.61 MET minut/nedjelja). Obije grupe ispitanika imaju nizak nivo fizičke aktivnosti u obavljanju poslova u kući i dvorištu (493.17 MET minut/nedjelja za mlađu grupu i 236.82 MET minut/nedjelja). Ispitanici od 50 do 60 godina imaju veoma visok nivo u obavljanju napornih fizičkih aktivnosti (5345.60 MET minut/nedjelja). Ispitanici od 50 do 60 godina imaju veoma visok nivo i kada je u pitanje obavljanje umjerenih aktivnosti i hodanja (3048.51 MET minut/nedjelja za umjerene aktivnosti i 3789.81 MET minut/nedjelja za hodanje). Ispitanici od 60 do 69 godina imaju visok nivo napornih fizičkih aktivnosti i hodanja (1800 MET minut/nedjelja za umjerene aktivnosti i 2268.08 MET minut/nedjelja za hodanje). Ispitanici od 60 do 69 godina imaju umjeren nivo u obavljanju fizičkih aktivnosti umjerenog inteziteta (1061.92 MET minut/nedjelja).

Diskusija

Ukoliko uporedimo ove vrijednosti sa vrijednostima MET minut/nedjelja koje predlaže *Svjetska zdravstvena organizacija*, možemo zaključiti da ispitanici od 50 do 60 godina obavljaju izrazito naporne fizičke aktivnosti u većoj mjeri od postavljene standarda, dok ispitanici od 60 do 69 godina obavljaju takve aktivnosti u skladu sa ponuđenim prosjekom. Što se tiče aktivnosti umjerenog inteziteta, obije grupe su ispod datog standarda, s tim što grupa ispitanika od 50 do 60 godina postiže rezultate koje su približne prosjeku, dok je druga grupa daleko ispod prosjeka.

Vidimo da između ispitivanih grupa postoje statistički značajne razlike nivoa fizičkih aktivnosti u čak 6 od 7 navedenih kategorija. Statistički značajne razlike se javljaju u aktivnostima na poslu, u prevozu, dvorištu i kući, hodanju, umjerenim i izrazito napornim fizičkim aktivnostima, i to u korist osoba od

50 do 60 godina. Statistički značajna razlika se ne javlja u aktivnostima koje se obavljaju u slobodnom vremenu. Za ukupan rad se takođe javlja statistički značajna razlika u korist ispitanika od 50 do 60 godina. Ovi rezultati pokazuju da su ispitanici od 50 do 60 godina u velikoj mjeri fizički aktivniji od ispitanika od 60 do 69 godina.

Na osnovu dobijenih rezultata i njihove diskusije, možemo zaključiti da obije grupe ispitanika posjeduju visok nivo fizičkih aktivnosti kada je u pitanju obavljanje aktivnosti na poslu. Međutim, kao što smo već naglasili, mali broj ispitanika (svega 11) obavlja poslovne aktivnosti, tako da se taj nivo ne može uopštiti na veću populaciju. Obije grupe ispitanika imaju srednji nivo fizičkih aktivnosti u slobodnom vremenu. Mlađa grupa ispitanika (50 do 60 godina) ima srednji nivo i kada su u pitanju aktivnosti u prevozu, dok starija grupa (60 do 69 godina) ima nizak nivo u obavljanju istih aktivnosti. Obije grupe ispitanika imaju nizak nivo fizičkih aktivnosti kod obavljanja poslova u dvorištu i kući.

Obije grupe ispitanika imaju visok nivo fizičkih aktivnosti kada je u pitanju obavljanje izrazito napornih fizičkih aktivnosti i hodanje. Ispitanici od 50 do 69 godina imaju visok nivo fizičkih aktivnosti i kada je u pitanju obavljanje fizičkih aktivnosti umjerenog inteziteta, dok grupa od 60 do 69 godina posjeduje umjeren nivo u obavljanju takvih aktivnosti.

Ispitanici od 50 do 60 godina su u velikoj mjeri fizički aktivniji od ispitanika od 60 do 69 godina, što možemo zaključiti na osnovu statistički dobijenih razlika u 6 od 7 ispitivanih varijabli. U poređenju sa standardima *Svjetske zdravstvene organizacije*, ispitanici od 50 do 60 godina su iznad prosjeka kada je u pitanju nivo obavljanja napornih fizičkih aktivnosti, dok su ispitanici od 60 do 69 godina u skladu sa datim prosjekom. Međutim, kada su u pitanju umjerene aktivnosti, grupa ispitanika od 50 do 60 godina je malo ispod prosjeka datog nivoa, dok je grupa od 60 do 69 godina daleko ispod prosjeka.

Svrha istraživanja sastojala se u utvrđivanju fizičke aktivnosti osoba muškog pola od 50 do 69 godina u Nikšiću. S obzirom na uticaj fizičkog vježbanja na zdravlje, veoma je važno utvrditi koliko se starije osobe bave fizičkim aktivnostima. Rezultati mogu poslužiti daljem promovisanju značaja fizičke aktivnostima, posebno u područjima u kojima su ispitanici najmanje aktivni.

REFERENCES

- Bjelica D. (2012). Rekreativna za svako životno doba. *Medical*, 40.
- Bjelica D. i Krivokapić D. (2012). Uticaj fizičkog vježbanja na psihomotorne funkcije starijih osoba. *Zbornik radova Druge međunarodne konferencije Sportske nauke i zdravlje*, Banja Luka: Panevropski univerzitet APEIRON, 191-96.
- Bungić M., Barić R. (2009). Tjelesno vježbanje i neki aspekti psihološkog zdravlja. *Zbornik radova*. Zagreb: Kineziološki fakultet.
- Hašpl Jurišić H. (2007). *Aktivno starenje umirovljenika*. Neobjavljena magistarska teza, Zagreb: Pravni fakultet-Studijski centar za socijalni rad.
- Lepan Ž. i Leutar Z. (2012). Važnost tjelesne aktivnosti u starijoj životnoj dobi. *Socijalna ekologija*, 21(2), 203-223. Zagreb: Pravni fakultet-Studijski centar za socijalni rad.
- NCD Risk Factor Collaboration. (2017). Worldwide trends in body-mass index, underweight, overweight, and obesity from 1975 to 2016: a pooled analysis of 2416 population-based measurement studies in 128.9 million children, adolescents, and adults [published online October 10, 2017]. *Lancet*. doi: 10.1016/S0140-6736(17)32129-3
- Radašević H., Mihok D., Puljak A., Perko G. i Tomek Roksandić S. (2006). *Smjernice za provedbu tjelesne aktivnosti u starijoj životnoj dobi*. Zagreb: Centar za gerontologiju ZZJZGZ, Referentni centar Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi Hrvatske za zaštitu zdravlja starijih osoba.
- Šilić N., Crnjac D. i Brekalo M. (2011). Tjelesna aktivnost i psihološko funkcionisanje kod starijih osoba. *Zbornik radova 20. ljetnje škole kineziologa Republike Hrvatske*, 496-501.

M. Mitrovic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Narodne omladine bb, 81400, Niksic, Montenegro
e-mail: milenam1054@gmail.com

Articles Published in all issues in 2010 in Sport Mont Journal: A Content Analysis

Marko Knezevic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Niksic, Montenegro

ABSTRACT

Sport Mont Journal (SMJ) is a print and electronic scientific journal. Sport Mont Journal is published three times a year by the Montenegrin sport academy (MSA), in February, June and October of each year. To this day, close to 1,000 scientific papers of researches from all continents have been published in it. These are mostly papers presented at the scientific conferences of the Montenegrin Sports Academy, which are traditionally held every year at the end of March or early April. Sport Mont Journal covers all aspects of sports science and medicine; health and sport; exercise physiology and biophysical investigation of sports performance; physical culture; sports nutrition; rehabilitation; sports psychology; sports pedagogy; sport history sport philosophy; social and humanistic side etc. In this paper work which is about A Content Analysis of Published Articles in Sport Mont Journal in 2010. In such a way that all works will be selected according to the respective scientific fields to which they belong. This paper work presents the table with titles of the scientific fields according to which the works were sorted and their exact number. In the subtitle, the results are all assigned to all the works that have been processed and, in the end, the subheading entitled discussion gives a brief overview of the results obtained.

Key words: Asymmetry, Basketball, Preferred Limbs, Non-Preferred Limbs

Uvod

“Sport Mont Journal” je elektronski i štampani naučni časopis koji je osnovan 2003. godine. Časopis izlazi tri puta godišnje i to u februaru, junu i oktobru. U njemu se mogu naći radovi iz oblasti sportskih nauka, medicine i fizičkog vaspitanja. Crnogorska sportska akademija i njen predsjednik dr Duško Bjelica su pokrenuli 2003. godine Sport Mont: časopis za fizičku kulturu i zdravlje u kome saraduju eminentni sportski stručnjaci iz zemlje, regiona i Evrope. Od samog početka do danas, časopis je doživio mnoge transformacije. Sport Mont Journal je redizajniran 2016. godine. Sadrži uputstva za autore, takođe struktura i dizajn su doživjeli transformaciju, donijeta je odluka da se časopis objavljuje tri puta godišnje, na osnovu kojeg je Sport Mont Journal počeo da raste i da se razvija brže. U trećem (oktobarskom) izdanju časopisa iz 2017. godine su drastične promjene u poboljšanju rada časopisa i to u pogledu redizajniranja sistema za preuzimanje dokumenata u PDF formatu, gdje se mogu naći kompletni radovi iz raznih naučnih oblasti, uvođenje bar kodova za svaki rad, kao i to da svaki rad sadrži diskusioni formular, gdje će čitaoci moći da ostavljaju komentare o radovima objavljenim u časopisu. Svojim transformacijama Sport Mont Journal nastoji da bude u korak sa vremenom i rame uz rame sa drugim svjetskim i evropskim časopisima iz oblasti sporta. Danas, Sport Mont Journal indeksiran je u 23 međunarodne baze podataka. Glavni urednici časopisa su ugledni profesori i naučnici iz oblasti sporta dr Duško Bjelica sa Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje iz Nikšića i dr Zoran Milošević sa Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje iz Novog Sada. Radovi koji se objavljuju u Sport Mont Journal časopisu su uglavnom radovi koji su predstavljeni na naučnim konferencijama Crnogorske sportske akademije koja se održava tradicionalno svake godine krajem marta ili početkom aprila. Bitno je naglasiti da je

Crnogorska sportska akademija osnovana 2003. godine i njen cilj jeste širenje i unapređivanje znanja o fizičkoj kulturi i sportu. Od 2003. godine do danas objavljeno je preko 1000 naučnih radova, od strane stručnjaka iz navedenih oblasti sa svih strana svijeta.

Osnovni cilj ovog rada jeste analizom sadržaja izvršiti grupisanje naslova naučnih radova iz Sport Mont Journal časopisa iz 2010. godine prema oblastima kojima pripadaju. Čitaoci će, na osnovu rezultata i diskusije, dobiti informaciju o broju radova u svakoj naučnoj oblasti koja ulazi u kategorizaciju ovog rada.

Metod rada

Za ovo istraživanje korišćena je metoda analize sadržaja. Jedinica koja je analizirana u ovom radu su bili naslovi radova objavljeni u časopisu „Sport Mont Journal“ u 2010. godini. U toj godini objavljeno je 112 radova. Istraživački radovi su klasifikovani po oblastima sportskih nauka – biomehanika sporta, fiziologija sporta, sportska medicina, antropologija, metodologija, sportski menadžment, društveni odnos u sportu, marketing u sportu kao i komunikacije u sportu i fizičko vaspitanje, obrazovanje i sport.

Rezultati

Nakon sprovedene kompletne analize sadržaja, svi naslovi iz SMJ – a su podijeljeni u 7 oblasti kao što je i prikazano u tabeli 1.

Tabela 1. Podjela radova prema naučnim oblastima.

Oblasti	Broj radova
Biomehanika sporta	10
Fiziologija sporta	7
Sportska medicina	9
Antropologija	39
Metodologija	2
Sportski menadžment, društveni odnos u sportu, marketing u sportu kao i komunikacije u sportu	12
Fizičko vaspitanje, obrazovanje i sport	33

Radovi iz *biomehanike*, koja govori o tehnikama kretanja sportista i rješenjima za poboljšanje čovjekovog kretanja, zastupljeni su u SMJ. Navodimo te radove: “Racionalizacija bipedalnog kretanja – brzina” (Bjelica, 2010), “Parametri koji utiču na brzinu plivanja na dionici 100m kraul tehnikom kod studenata fakulteta za sport i fizičko vaspitanje” (Dimitric, Obradovic i Vasic, 2010), “Pojedinačan uticaj rada ruku i nogu na brzinu plivanja 50m kraul kod dječaka uzrasta 15 i 16 godina” (Dimitric, Obradovic, Krsmanovic, Solaja i Grujic, 2010), “Učestalost i struktura sagitalnih poremećaja kičmenog stuba kod studenta adolescenta” (Jovovic, 2010), “Tehnike veza - praktične implikacije na sticanje motoričkih vještina” (Milosevic, Maksimovic, Milosevic i Obradovic, 2010), “Analiza različitih oblika šutiranja u fudbalu” (Radoman, Smajic, Joksimevic i Tomic, 2010), “Kinematička analiza tehnike veslanja” (Stankovic, Bujan, R., Bujan, S. i Herodek, 2010), “Biodinamički profil uzletnog dejstva u visokom skoku” (Coh, Supej, Zvan i Burnik, 2010), “Amplituda trzaja nakon tri ponavljanja iscrpljujućih izometrijskih kontrakcija ako se početni intenziteti ne mijenjaju” (Stirn i Strojnik, 2010), “Analiza odbrambenih elemenata u košarci koju primjenjuju poznati treneri” (Kadusic, Agacevic i Kukic, 2010).

Širok spektar raznovrsnih tema je iz *fiziologije sporta* koja je dio medicine sporta, a proučava organizam i njegove funkcije tokom fizičkih aktivnosti. Radovi iz ove oblasti su: „Kvalitativne promjene situaciono – motoričkih sposobnosti fudbalera pod uticajem programa fudbalera” (Bajric, Mekic i Bajric, 2010), “Dijagnostika nivoa treniranosti posebnih populacija na bazi parametara frekvencije srca i brzine trčanja u zoni anaerobnog praga” (Goranovic i Gardasevic, 2010), “Efekat aklimatizacije na srčani uticaj na povećanu visinu” (Jereb i Burnik, 2010), “Razlike u sastavu tijela između fudbalera različitog ranga takmičenja” (Popovic, Smajic, Joksimevic i Masanovic, 2010), “Uticaj autonomnog ronjenja na čula i mentalne procese” (Krivokapic, 2010), “Aerobni i anaerobni kapaciteti fudbalera kao determinanta za programiranje treninga” (Krsmanovic, Krulanic, Krsmanovic i Kovačević, 2010), “Analiza nekih opterećenja i fizioloških promjena u varijabli sa različitim intenzivnim intervalima "brzom pauzom i brzim povlačenjem" u rukometnom timu” (Pori, Mohoric i Sibila, 2010).

Sportska medicina primjenjuje medicinu i nauku za sprječavanje, uočavanje, liječenje i rehabilitaciju povreda koje su izazvane sportom, vježbanjem ili rekreacijom. Teme iz sportske medicine objavljene u SMJ su: „Neki aspekti odmaranja na slovenskim turnejama skijaša” (Burnik, Coh, Karnicar i Jereb, 2010), “Dijabetes melitus i fizička aktivnost” (Djukanovic, Raznatovic i Jovanovic, 2010), “Skolioza kao deformacija kičmene moždine i sposobnost za sportske aktivnosti” (Joksimevic, Joksimevic i Vujovic, 2010), “Povratak sportskim aktivnostima poslije rupture ahilove tetive” (Kezunovic, 2010), “Kompresija supraskapularnog nerva kod odbojkaša” (Kezunovic i Lakovic, 2010), “Dijetetska ishrana sportista” (Vasic, Dimitric i Cokorilo, 2010), “Prevenција u sportovima sa reketom” (Kondric, Mandic, Rausavljevic i Videmsek, 2010), “Unapređenje

zdravlja i kvaliteta života u populaciji kroz socijalnu podršku razvoja fizičke kulture” (Krivokapic, D. i Krivokapic, O. 2010), “Fizička aktivnost i zdravlje” (Stojiljkovic, S., Stojiljkovic, S. i Andrejic, 2010).

Antropologija sporta koja proučava veze između određenih disciplina i karakteristika sportista u SMJ je bila zastupljena kroz sljedeće radove: “Uticaj treninga snage rasta i razvoja subadolezentne i rane adolescentne djece” (Radulovic i Gojkovic, 2010), “Performanse djevojčica u osnovnoj školi prema uzrastu” (Lepes, 2010), “Novi standardi u modeliranju vrhunskih sprintera” (Idrizović, 2010), „Odnosi sa motoričkim statusom u crnogorskoj mladoj populaciji različitih sportskih orijentacija” (Bjelica i Petković, 2010), “Djelimične i opšte kvantitativne promjene morfoloških karakteristika kod fudbalera od 14 do 16 godina” (Bajric, Talovic, Jeleskovic i Kovacevic, 2010), “Uticaj programa univerzalne sportske škole Dubrovnik na razvoj motoričkih sposobnosti djece od šest godina” (Ban, Selmanovic i Glavan, 2010), “Relacije između antropometrijskih karakteristika i rezultata plivanja na 50m kraul tehnikom plivača uzrasta 13-14 godina” (Dimitric, Obradovic, Krsmanovic i Solaja, 2010), “Uticaj bazično-motoričkih sposobnosti na brzinu vođenja lopte i preciznost u fudbalu njemačkih fudbalera - kadeta uzrasta od 12 do 14 godina” (Ejup, Hodzic, Hadziahmetovic i Feric, 2010), “Razlike u motoričkim sposobnostima u odnosu na pol učenika” (Gojkovic, 2010), “Razlike antropometrijskih karakteristika u odnosu na pol učenika” (Gojkovic i Radulovic, 2010), “Kvantitativne transformacijske promjene morfoloških karakteristika i motoričkih sposobnosti u dodatnom obrazovanju” (Hodzic, Ejup, Hadziahmetovic i Feric, 2010), “Fizička aktivnost učenika srednje medicinske škole i studenata fakulteta za sport i njihovo razmišljanje” (Joksimevic, Joksimevic i Vujovic, 2010), “Odnosi između morfoloških karakteristika učenika gimnazije i rezultata koji su postignuti kod vježbanja na gredu” (Jovanovic, Nicin i Mandic, 2010), “Prediktivne vrijednosti morfoloških karakteristika na rezultate situacionih testova u fudbalu” (Kapidzic, 2010), “Odnos između morfoloških karakteristika i situaciono-motoričkih sposobnosti u fudbalu” (Kapidzic, Smajic, Radoman i Tomic, 2010), “Uticaj košarice na smanjenje potkožnog masnog tkiva na populaciju učenika” (Kljajevic i Cokorilo, 2010), “Transformisane motoričke karakteristike nakon primjenjenog programiranog procesa obuke na superiornim karate sportistima” (Kostovski, 2010), “Odnosi između shon mae geri testa za procjenu specifične karate koordinacije i neke od osnovnih motoričkih sposobnosti” (Kostovski i Mehinovic, 2010), “Uticaj određenih bazično motoričkih sposobnosti za ocjenu specifične karate koordinacije” (Kostovski, Preljevic i Sola, 2010), “Odnosi antropoloških latentnih dimenzija i uspjeha u vježbama na aparatima” (Madic, 2010), “Kvantitativne promjene motoričkih sposobnosti i neke morfološke karakteristike pod uticajem dodatne individualne obuke u fudbalu” (Mikic, Tanovic i Bjekovic, 2010), “Poređenje nekih motoričkih sposobnosti dvije generacije igrača škole fudbala” (Molnar, Popovic i Doder, 2010), “Razlika u specifičnim motoričkim sposobnostima dječaka koji treniraju fudbal i onih koji ne treni-

raju” (Molnar, Smajic, Popovic i Tomic, 2010), “Identifikacija efekta motoričkih sposobnosti na uspjeh u obavljanju osnovnog zaokreta u alpskom skijanju” (Mujanovic, Nurkovic i Krsmanovic, 2010), “Kvantitativne promjene antropoloških dimenzija studentkinja pod uticajem fitnes programa dance aerobic” (Muris, Mikic, Biberovic i Zahirovic, 2010), “Latentna struktura primijenjenih motoričkih varijabli kod učenika plesa” (Nozinovic Mujanovic i Aghbar, 2010), “Razlike u motoričkim i kognitivnim sposobnostima kod djevojčica starosne dobi sedam godina” (Orlic, Cvetkovic i Jaksic, 2010), “Uticaj ljetnje pauze na neke motoričke sposobnosti kod fudbalera starosti deset godina” (Popovic, Molnar i Smajic, 2010), “Koje motoričke sposobnosti imaju najveći uticaj na radne performanse slovenskih vojnika?” (Pori, M., Pori, P. i Tusak, 2010), “Uticaj različitih nastavnih tehnologija na motorni prostor djevojčica u četvrtom razredu” (Sekeljic i Stamatovic, 2010), “Razlike u kvalitetu u odabranim morfološkim karakteristikama i motoričkim sposobnostima kod golmana u rukometnom timu” (Sibila, Justin, Pori, M., Kajtna i Pori, P. 2010), “Uticaj 6-mjesečnog programa trčanja na izdržljivost i parametre aerobne efikasnosti kod odraslih ljudi” (Skof, Milic i Fabjanic, 2010), “Razlike u morfološkim obilježjima i motoričkim sposobnostima između igrača prvoplasirane ekipe i ostaloplasiranih ekipa fudbalske kadetske lige u Pristini” (Sokoli, Turjaka, Dujaka i Ibri, 2010), “Razlike između određenih motoričkih sposobnosti dječaka odabranih u tenisu i fudbalu” (Solaja, Petrović i Dimitrić, 2010), “Razlika u rezultatima između inicijalnog i finalnog mjerenja u trčanju 500m, grupe sa različitim treninzima” (Stefanovic, 2010), “Razlike između mladih (13-14 godina) vaterpolista odabrane i neodabrane grupe u nacionalnom timu” (Stirn, 2010), “Uticaj sportske obuke na razvoj određenih fizičkih sposobnosti ženskih rukometaša” (Vujovic i Petkovic, 2010), “Antropološki status studenata za uspjeh u plivanju” (Vukovic i Trivun, 2010), “Morfološke karakteristike učenika u ranom školskom uzrastu” (Zrnzevic i Stojanovic, 2010).

Metodologija, nauka koja se bavi konceptima istraživanja i pisanjem naučnih radova, takođe ima veoma veliki značaj u sportu jer mu pruža teorijsku podlogu. Teme iz metodologije sporta objavljene u SMJ su: “Istraživačke metode u sportskom treningu” (Bjelica, 2010), “Inkluzija, diferencijacija i evaluacija u fizičkom obrazovanju” (Kabok, 2010).

Radovi iz **sportskog menadžmenta, društvenih odnosa u sportu, marketing u sportu kao i komunikacije u sportu**, objavljeni u SMJ su: “Koji sportski menadžment ne može bez posla? "odnosi sa javnošću" (Acimovic i Medjedovic, 2010), “Posljedice neadekvatnog angažovanja stručnjaka za izgradnju sportskih objekata u Baru” (Banovic, 2010), “Obilježja sportske propagande” (Bjelica, 2010), “Istorijat identifikacije i detekcije talenata u sportu” (Dimitric, Obradovic i Sasa, 2010), “Karakteristike sportsko - rekreativnog turizma u Crnoj Gori” (Jovovic, Djurovic i Jovovic, 2010), “Analiza uspjeha i uspjeh finansijskog menadžmenta” (Maksimovic, Matic i Milosevic, 2010), “Sportski marketing” (Medjedovic i Bogdanovic, 2010), “Nasilje u sportu” (Opavsky, 2010), “Analiza kretanja rezultata plivanja u Crnoj Gori od 2000-2009” (Radulovic, 2010), “Neki aspekti nasilja u sportu”, (Sabotic, 2010), “Kampanja u antidoping u crnogorskom sportu i njeni rezultati” (Stijepovic, Cernic i Kezunovic, 2010), “Optimalizacija obrtnog kapitala u trgovini sportskom opremom” (Vukasovic i Zivkucin, 2010).

Radovi iz **fizičkog vaspitanja, obrazovanja i sporta** objavljeni u SMJ su: “Ispitivanje uticaja razvojne gimnastike na času fizičkog vaspitanja na snagu učenika 3. i 4. razreda osnovnih škola” (Aleksic i Mekic, 2010), “Učestalost sportskih aktivista u Sloveniji” (Pori i Sila, 2010), “Planinarenje u Sloveniji i Bavariji” (Burnik i Topic, 2010), “Ronjenje u sklopu zvaničnog

nastavnog plana i programa u obrazovnom sistemu u Republici Hrvatskoj” (Drasinac, Glavicic i Delibasic, 2010), “Istorija razvoja francuskog boksa u Srbiji od XIX vijeka do prvog svjetskog rata” (Gavrilovic, Kasum i Radovic, 2010), “Antičke olimpijske igre i moderni olimpizam” (Goranovic i Bjelica, 2010), “Elementarne igre brze reakcije u funkciji razvoja mladih muških i ženskih rukometaša” (Ohnjec, Horvatin – Fuckar i Gruic, 2010), “Razvoj i oblikovanje intrinzične motivacije učenika u fizičkom obrazovanju” (Krivokapic, D. i Krivokapic, O. 2010), “Objektivnost ocjenjivanja i uticaj ocjene na stepen zadovoljstva učenika u nastavi fizičkog vaspitanja” (Kljajevic, 2010), “Razlike u konativnim karakteristikama između muškog i ženskog sporta studenata fizičkog vaspitanja” (Madic, Tumin i Kalicanin, 2010), “Dvojezični engleski i srpski riječnik sporta” (Markovic i Radoman, 2010), “Primena nanotehnologije u sportu sa posebnim naglaskom na akvatične sportove” (Masic, Cilerdzic i Radotic, 2010), “Nanotehnologija i sport” (Masic, Mihajlovic i Radotic, 2010), “Nivo svijesti nastavnika u osnovnim školama o pripremnom delu časa fizičkog vaspitanja” (Medjedovic, Medjedovic i Spirtovic, 2010), “Model procjene erudicionih društvenih karakteristika fizičkog obrazovanja” (Milosevic, 2010), “Ciljno planiranje fizičkog obrazovanja” (Milosevic i Bulatovic, 2010), “Pet veličanstvenih ljudi iz oblasti fizičkog vaspitanja srpske vojske u Vojvodini” (Milosevic i Berar, 2010), “Škola - mjesto elitizma i humanizma u sportu” (Milosevic, Maksimovic, Obradovic i Milosevic, 2010), “Omladinski sport i roditelji” (Nesic, 2010), “Efekti praktične nastave na morfološke dimenzije učenika” (Pavlovic, 2010), “Funkcije olimpijskog obrazovanja u savremenoj školi” (Peneva, 2010), “Sportska psihologija kao kulturna praksa: buduće trajektorije i trenutne mogućnosti” (Pirsl, 2010), “Crna Gora i olimpizam” (Rasovic, 2010), “Principi sistema "prilagodljive" odbrane na punom košarkaškom terenu” (Rubin, 2010), “Važnost strateških informacija za razvoj BK Beneton Treviso” (Rubin i Perusko, 2010), “Intervali aktivne igre i pauze u košarkaškim utakmicama” (Rubin i Perusko, 2010), “Rodni aspekt fizičkog vaspitanja u četvrtom razredu osnovne škole” (Sekeljic i Stamatovic, 2010), “Državna ishrana djece mlađeg školskog uzrasta” (Stojanovic i Zrnzevic, 2010), “Ispitivanje uspješnih odnosa i motivacija učenika sedmog razreda za uključivanje u nastavu fizičkog vaspitanja” (Visnjic, Martinovic, Ilic i Markovic, 2010), “Komparativna analiza tehničkih indikatora i taktička upotreba njihove primene u fudbalu” (Vujović i Radoman, 2010), “Uticaj eksperimentalnog programa kurikuluma fizičkog vaspitanja na motoričke sposobnosti učenika” (Zrnzević, 2010), “Uticaj eksperimentalnog programa kurikuluma fizičkog vaspitanja na funkcionalne sposobnosti učenika” (Zrnzevic i Stojanovic, 2010), “Uticaj eksperimentalnog programa kurikuluma fizičkog vaspitanja na morfološke karakteristike učenika” (Zrnzevic i Stojanovic, 2010).

Diskusija

U ovom radu analizirani su radovi iz Sport Mont Journal časopisa objavljenih u 2010. godini i klasifikovani po naučnim oblastima kojima pripadaju. Metodnom analize sardžaja, utvrđeno je da su najbrojniji radovi iz antropologije sporta (39), fizičkog vaspitanja, obrazovanja i sporta (33), sportskog menadžmenta, društvenog odnosa u sportu, marketinga u sportu kao i komunikacije u sportu (12), biomehanike sporta (10), sportske medicine (9), fiziologije sporta (7) i metodologije sporta (2).

Za očekivati je bilo da su radovi iz oblasti antropologije sporta najbrojniji, ako imamo u vidu da je antropologija nauka koja ima širok spektar djelovanja i uključena je u gotovo sve

sportove. Utvrđeno je i da su objavljeni radovi imali za teme – najsavremenije tendencije u sportskim naukama. Ta istraživanja mogu biti korisna i za dalja teorijska istraživanja, kao i za sportske praktičare. Međutim, takođe treba istaći da su na drugom mjestu po brojnosti radovi iz oblasti fizičkog vaspitanja, obrazovanja i sporta. Na osnovu ove konstatacije može se zaključiti da su se autori u velikoj mjeri bavili procesom fizičkog vaspitanja, što jasno ukazuje da je uloženi veliki trud kako bi se što više unaprijedilo fizičko vaspitanje u školama koje predstavlja osnovu za bavljenje sportom. Druga grupa radova iz ove oblasti su radovi koji se tiču sporta, a koji je napopularniji fenomen današnjice i u velikoj mjeri ima uticaj na obrazovanje pojedinca i

grupe. Treći po brojnosti radova objavljenih u SMJ u 2010. godini su iz oblasti sportski menadžment, društveni odnos u sportu, marketing u sportu kao i komunikacije u sportu. Danas se u sportu vide mogućnosti zarade velike količine novca, kako od profesionalnih ugovora sportista, preko prodaje dresova, ulaznica, TV prenosa i svih ostalih pratećih sadržaja. To izaziva sve veći broj istraživanja na ovu temu. Sljedeći po brojnosti su radovi iz oblasti biomehanike sporta, potom iz sportske medicine, fiziologije sporta i metodologije sporta. Treba naglasiti da je časopis Sport Mont Journal stekao veliku reputaciju kako na ovim prostorima, tako i širom Evrope, što ga čini jednim od najrelevantnijih časopisa sa ovih prostora.

REFERENCES

- Acimovic, D., & Medjedovic, E. (2010). What sport management can not do without? "public relations". *Sport Mont*, 7(21-22), 127-9.
- Aleksic, D., & Mekic, B. (2010). Examination of effects of arthistic gymnastics teaching of physical education on static strength of 3th & 4th grade pupils of elementary schools. *Sport Mont*, 7(21-22), 185-91.
- Bajric, O., Mekic, M. i Bajric, S. (2010). Kvalitativne promjene situaciono – motoričkih sposobnosti fudbalera pod uticajem programa fudbalera. *Sport Mont*, 8(23-24), 149-56.
- Bajric, O., Talovic, M., Jeleskovic, E., & Kovacevic, Z. (2010). Partial and general quantitative changes of morphological characteristics in football players 14 to 16 years of age. *Sport Mont*, 7(21-22), 270-5.
- Ban, D., Selmanovic, A., & Glavan, I. (2010). An influence of the program of the universal sports school Dubrovnik on the motor abilities development of sixth year children. *Sport Mont*, 7(21-22), 122-6.
- Banovic, M. (2010). Consequences of inadequate engagement of experts for building sport facilities in bar. *Sport Mont*, 8(23-24), 322-8.
- Bjelica, D. (2010). Obilježja sportske propagande. *Sport Mont*, 8(23-24), 184-8.
- Bjelica, D. (2010). Rationalization of bipedal movement – speed –. *Sport Mont*, 7(21-22), 16-23.
- Bjelica, D. (2010). Research methods in sport training. *Sport Mont*, 7(21-22), 154-63.
- Bjelica, D., & Petkovic, J. (2010). Motoric status relations in montenegrin youth population of various sport orientations. *Sport Mont*, 8(23-24), 442-8.
- Burnik, S., & Topic, M. D. (2010). Mountaineering in Slovenia and Bavaria. *Sport Mont*, 8(23-24), 20-4.
- Burnik, S., Coh, M., Karnicar, A., & Jereb, B. (2010). Some aspect of training for slovenian touring skiers. *Sport Mont*, 8(23-24), 6-11.
- Coh, M., Supej, M., Zvan, M., & Burnik, S. (2010). Biodynamical profil of the take-off action in high jump. *Sport Mont*, 8(23-24), 12-9.
- Dimitric, G., Obradovic, B. i Sasa, R. (2010). Istorijat identifikacije i detekcije talenata u sportu. *Sport Mont*, 8(23-24), 248-53.
- Dimitric, G., Obradovic, B. i Vasic, G. (2010). Parametri koji utiču na brzinu plivanja na deonici 100m kraul tehnikom kod studenata fakulteta sporta i fizičkog vaspitanja. *Sport Mont*, 8(23-24), 414-7.
- Dimitric, G., Obradovic, B., Krsmanovic, T. i Solaja, M. (2010). Relacije između antropometrijskih karakteristika i rezultata plivanja na 50m kraul tehnikom plivača uzrasta 13-14 godina. *Sport Mont*, 8(23-24), 311-4.
- Dimitric, G., Obradovic, B., Krsmanovic, T., Solaja, M. i Grujic, I. (2010). Pojedinačan uticaj rada ruku i nogu na brzinu plivanja 50 metara kraul kod dečaka uzrasta 15 i 16 godina. *Sport Mont*, 8(23-24), 259-62.
- Djukanovic, N., Raznatovic, A., & Jovanovic, I. (2010). Diabetes mellitus and physical activity. *Sport Mont*, 7(21-22), 230-4.
- Drasinac, G., Glavicic, I., & Delibasic, Z. (2010). Scuba diving as a part of the official curriculum in the education system in the republic of Croatia. *Sport Mont*, 7(21-22), 174-8.
- Ejup, M., Hodzic, M., Hadziahmetovic, A. i Feric, A. (2010). Utjecaj bazično-motoričkih sposobnosti na brzinu vođenja lopte i preciznost u nogometnoj igri njemačkih nogometaša-kadeta uzrasta od 12 do 14 godina. *Sport Mont*, 7(21-22), 84-93.
- Gavrilovic, D., Kasum, G., & Radovic, M. (2010). History of savate (french boxing) in Serbia from XIX century till the end of the first world war. *Sport Mont*, 7(21-22), 199-206.
- Gojkovic, G. (2010). Differences of motorical abilities in relation to sex of pupils. *Sport Mont*, 8(23-24), 423-8.
- Gojkovic, G., & Radulovic, B. (2010). Differences of anthropometrical characteristics in relation to sex of pupils. *Sport Mont*, 8(23-24), 111-15.
- Goranovic, K. i Bjelica, D. (2010). Antičke olimpijske igre i moderni olimpizam. *Sport Mont*, 8(23-24), 403-7.
- Goranovic, K. i Gardasevic, J. (2010). Dijagnostika nivoa treniranosti posebnih populacija na bazi parametara frekvencije srca i brzine trčanja na anaerobnom pragu. *Sport Mont*, 7(21-22), 116-21.
- Hodzic, M., Ejup, M., Hadziahmetovic, A., & Feric, A. (2010). Quantitative transformation changes of morphologic features and motor abilities in additional education. *Sport Mont*, 7(21-22), 69-83.
- Idrizovic, K. (2010). New standards in modelling top sprinters. *Sport Mont*, 8(23-24), 82-91.
- Jereb, B., & Burnik, S. (2010). The effect of acclimatization on the heart rate to increased altitude. *Sport Mont*, 8(23-24), 33-9.
- Joksimovic, M., Joksimovic, V., & Vujovic, D. (2010). Physical activity in medical vocational and training school students and their attitude on its significance. *Sport Mont*, 8(23-24), 437-41.
- Joksimovic, V., Joksimovic, M., & Vujovic, D. (2010). Coliosis like the deformity of the spinal cord and the ability for sports activities. *Sport Mont*, 8(23-24), 408-13.
- Jovanovic, M., Nicin, D., & Mandic, P. (2010). Relations between the morphological characteristics of grammar school female students and the results achieved at practising on the beam. *Sport Mont*, 7(21-22), 24-9.

- Jovovic, O., Djurovic, M., & Jovovic, A. (2010). Characteristics of sports recreational tourism in Montenegro. *Sport Mont*, 7(21-22), 290-9.
- Jovovic, V. (2010). Frequency and structure of sagittal disorders of the spinal column wieh adolescent students. *Sport Mont*, 8(23-24), 98-103.
- Kabok, I. (2010). Inclusion, differentiation and evaluation in physical education. *Sport Mont*, 7(21-22), 320.
- Kadusic, N., Agacevic, Z., & Kukic, A. (2010). Defense elements analysis in basketball applied by well-known coaches. *Sport Mont*, 8(23-24), 329-44.
- Kadusic, N., Kukic, A., & Agacevic, Z. (2010). Offense elements analysis in basketball applied by well-known coaches. *Sport Mont*, 8(23-24), 263-76.
- Kapidzic, A. (2010). Prediktivne vrijednosti morfoloških karakteristika na rezultate situacionih testova u nogometu. *Sport Mont*, 7(21-22), 263-9.
- Kapidzic, A., Smajic, M., Radoman, M., & Tomic, B. (2010). Relationship between morphological characteristics and situational-motor abilities in football. *Sport Mont*, 7(21-22), 283-9.
- Kezunovic, M. (2010). Povratak sportskim aktivnostima poslije rupture ahilove tetive. *Sport Mont*, 8(23-24), 75-81.
- Kezunovic, M. i Lakovic, O. (2010). Kompresija supraskapularnog nerva kod odbojkaša. *Sport Mont*, 8(23-24), 189-94.
- Kljajevic, V. (2010). Objektivnost ocjenjivanja i uticaj ocjene na stepen zadovoljstva učenika u nastavi fizičkog vaspitanja. *Sport Mont*, 8(23-24), 143-8.
- Kljajevic, V., & Cokorilo, N. (2010). Basketball influence on the reduction of subcutaneous fatty tissue on the population of schoolchildren. *Sport Mont*, 7(21-22), 276-82.
- Kondric, M., Mandic, G. F., Rausavljevic, N., & Videmsek, M. (2010). Prevention in racket sports. *Sport Mont*, 7(21-22), 36-40.
- Kostovski, Z. (2010). Transformed motoric characteristics after received programmed training process on superior karate athletes. *Sport Mont*, 7(21-22), 54-7.
- Kostovski, Z., S., & Mehinovic, J. (2010). Relations between šihon mae geri test for evaluating specific karate coordination and some of the basic motoric abilities. *Sport Mont*, 8(23-24), 116-21.
- Kostovski, Z., Preljevic, A. i Sala, S. (2010). Uticaj određenih bazično motorickih sposobnosti za ocjenu specifične karate koordinacije. *Sport Mont*, 8(23-24), 277-82.
- Krivokapic, D. (2010). The influence of autonomous diving on senses and mental processes. *Sport Mont*, 8(23-24), 104-10.
- Krivokapic, D., & Krivokapic, O. (2010). Development and shaping of students' intrinsic motivation in physical education. *Sport Mont*, 8(23-24), 58-62.
- Krivokapic, D., & Krivokapic, O. (2010). Improvement of health and life quality in population through social support for development of physical culture. *Sport Mont*, 8(23-24), 418-22.
- Krsmanović, Krulanović, B., R., Krsmanovic, T., & Kovačević, R. (2010). Aerobic and anaerobic capacity of football players as determinant for programming training work. *Sport Mont*, 7(21-22), 245-9.
- Lepes, J. (2010). Motor performance of primary school girls according to birth season. *Sport Mont*, 8(23-24), 47-50.
- Madic, D. (2010). Relations of anthropological latent dimensions and succes in exercises on apparatuses. *Sport Mont*, 7(21-22), 149-53.
- Madic, D., Tumin, D., & Kalicanin, N. (2010). Diferencies in conative characteristics between male and female sport and physical education students. *Sport Mont*, 7(21-22), 136-40.
- Maksimovic, N., Matic, R., & Milosevic, Z. (2010). Analysis of finance and mark off success financial management. *Sport Mont*, 8(23-24), 368-74.
- Markovic, M., & Radoman, M. (2010). Bilingual english-serbian dictionary of sports. *Sport Mont*, 8(23-24), 70-4.
- Masic, Z., Cilerdzic, V., & Radotic, F. (2010). Applications nanotechnology in sports with special emphasis on aquatic sports. *Sport Mont*, 7(21-22), 240-4.
- Masic, Z., Mihajlovic, M., & Radotic, F. (2010). Nanotechnology and sport. *Sport Mont*, 7(21-22), 235-9.
- Medjedovic, A., & Bogdanovic, Z. (2010). Sport marketing. *Sport Mont*, 7(21-22), 170-3.
- Medjedovic, A., Medjedovic, E., & Spirtovic, O. (2010). The primary school teachers' awareness level about preparatory part of physical education classes. *Sport Mont*, 7(21-22), 164-9.
- Mikic, B., Tanovic, I., & Bjekovic, G. (2010). Quantitative changes in motor abilities and some morphological characteristics under influence of additional individual training in soccer. *Sport Mont*, 7(21-22), 47-53.
- Milosevic, D. (2010). The model of the estimation of the erudition-social characteristics of the physical education. *Sport Mont*, 7(21-22), 41-6.
- Milosevic, D., & Bulatovic, D. (2010). Target planning of the physical education. *Sport Mont*, 7(1-22), 207-213.
- Milosevic, Z., & Berar, M. M. (2010). Five magnificent people" in the field of secodary school physical education of the Serbs in Vojvodina. *Sport Mont*, 8(23-24), 210-18.
- Milosevic, Z., Maksimovic, N., Milosevic, N., & Obradovic, B. (2010). Tehories of connections – practical implications in acquiring motor skills. *Sport Mont*, 7(21-22), 322-9.
- Milosevic, Z., Maksimovic, N., Obradovic, B., & Milosevic, N. (2010). School – place of elitism and humanism in sport. *Sport Mont*, 7(21-22), 321.
- Molnar, S., Popovic, S., & Doder, D. (2010). Comparation some motoric abilities two generation of football school players. *Sport Mont*, 7(21-22), 64-8.
- Molnar, S., Smajic, M., Popovic, S., & Tomic, B. (2010). Analysis of differences between boys attending a football school and thos who do not do sport with specific-motor abilities. *Sport Mont*, 8(23-24), 204-9.
- Mujanovic, E., Nurkovic, N., & Krsmanovic, R. (2010). Identification of effect of motor abilities on success in performing the basic turn in alpine skiing. *Sport Mont*, 7(21-22), 130-5.
- Muris, D., Mikic, B., Biberovic, A. i Zahirovic, J. (2010). Kvantitativne promjene antropoloških dimenzija studentica pod uticajem fitnes programa dance aerobik. *Sport Mont*, 8(23-24), 40-6.
- Nesic, M. (2010). Youth sport and parents. *Sport Mont*, 7(21-22), 101-8.
- Nozinovic Mujanovic, A., & Aghbar, J. (2010). Latent structure of applied variable motoric abilities on dancer students. *Sport Mont*, 7(21-22), 313-19.
- Ohnjec, K., Horvatin – Fuckar, M., Gruic, I. (2010). Eleman-tary games in funkcion speed reaction development of young male and fmale handball players. *Sport Mont*, 7(21-22), 9-15.
- Opavsky, P. (2010). Nasilje u sportu. *Sport Mont*, 8(23-24), 3-5.
- Orlic, D., Cvetkovic, M., & Jaksic, D. (2010). The differences in motor and cognitive abilities in girls aged 7. *Sport Mont*, 7(21-22), 141-8.
- Pavlovic, R. (2010). The effects of practical teaching on students' morphological dimensions. *Sport Mont*, 7(21-22), 306-12.

- Peneva, B. (2010). Functions of olympic education in contemporary school. *Sport Mont*, 7(21-22), 30-5.
- Pirsl, D. (2010). Sport psychology as cultural praxis: future trajectories and current possibilities. *Sport Mont*, 7(21-22), 255-62.
- Popovic, S., Molnar, S., & Smajic, M. (2010). Influence of summer break at some motoric abilities on football players aged 10 years old. *Sport Mont*, 7(21-22), 58-63.
- Popovic, S., Smajic, M., Joksimovic, A., & Masanovic, B. (2010). The differences in body composition between football players of different rank competitions. *Sport Mont*, 8(23-24), 362-67.
- Pori, M., & Sila, B. (2010). Frequency of sport activity participation of slovenes. *Sport Mont*, 8(23-24), 92-7.
- Pori, M., Pori, P., & Tusak, M. (2010). Which motor abilities have the highest impact on working performance of slovenian soldiers?. *Sport Mont*, 8(23-24), 171-7.
- Pori, P., Mohoric, U., & Sibila, M. (2010). The analysis of some loading and physiological variables on different intense interval "fast-break and quick retreat" exercise in team handball. *Sport Mont*, 8(23-24), 128-36.
- Radoman, M., Smajic, M., Joksimovic, A., & Tomic, B. (2010). Analysis of different forms of shots in football. *Sport Mont*, 8(23-24), 198-203.
- Radulovic, B. (2010). The analysis of trend of swimming results in Montenegro from 2000-2009. *Sport Mont*, 8(23-24), 219-25.
- Radulovic, B., & Gojkovic, G. (2010). The influence of strength training of growth and development of subadolescent and early adolescent children. *Sport Mont*, 7(21-22), 109-15.
- Rasovic, D. (2010). Montenegro and olympism. *Sport Mont*, 8(23-24), 396-402.
- Rubin, P. (2010). Principles of the system of "customizable" defense on the full basketball court. *Sport Mont*, 8(23-24), 389-95.
- Rubin, P., & Perusko, P. (2010). Importance of strategic information for development of bc «Beneton» Treviso. *Sport Mont*, 8(23-24), 235-41.
- Rubin, P., & Perusko, P. (2010). Intervals of active play and break in basketball games. *Sport Mont*, 8(23-24), 375-81.
- Sabotic, B. (2010). Some aspects of violence in sport. *Sport Mont*, 7(21-22), 300-5.
- Sekeljic, G., & Stamatovic, M. (2010). Gender aspect of physical education on the 4th grade primary schoolchildren. *Sport Mont*, 8(23-24), 315-21.
- Sekeljic, G., & Stamatovic, M. (2010). The influence of different teaching technologies on the 4th grade primary school girls motor space. *Sport Mont*, 8(23-24), 254-8.
- Sibila, M., Justin, I., Pori, M., Kajtna, T., & Pori, P. (2010). Quality level-related differences in selected morphological body characteristics and motor abilities of goalkeepers in team handball. *Sport Mont*, 8(23-24), 51-7.
- Skof, B., Milic, R. i Fabjanic, M. (2010). Uticaj 6-mesečnog programa trčanja na izdržljivost i parametre aerobne efikasnosti kod odraslih ljudi. *Sport Mont*, 7(21-22), 3-8.
- Sokoli, B., Turjaka, B., Dujaka, A. i Ibri, L. (2010). Razlike u morfološkim obilježjima i motoričkim sposobnostima između igrača prvoplasirane ekipe i ostaloplasiranih ekipa fudbalske kadetske lige u Prištini. *Sport Mont*, 8(23-24), 345-51.
- Solaja, M., Petrovic, M., & Dimitric, G. (2010). The differences between some specific motor abilities of boys selected in tennis and soccer. *Sport Mont*, 8(23-24), 157-60.
- Stankovic, R., Bubanj, R., Bubanj, S., & Herodek, K. (2010). Kinematics analysis of the rowing techniques. *Sport Mont*, 7(21-22), 94-100.
- Stefanovic, R. (2010). The results difference between initial and final measurement in 500-meter cross-country race with different training methods. *Sport Mont*, 8(23-24), 352-5.
- Stijepovic, V., Ceranic, S. i Kezunovic, M. (2010). Kampanja o antidoping u crnogorskom sportu i njeni rezultati. *Sport Mont*, 7(21-22), 250-4.
- Stirn, I. (2010). Differences between young (13-14 years of age) water polo players selected and not selected to the national team. *Sport Mont*, 8(23-24), 63-9.
- Stirn, I., & Strojnik, V. (2010). Twitch amplitude after three repetitions of exhausting isometric contractions at different starting intensities does not change. *Sport Mont*, 8(23-24), 178-83.
- Stojanovic, J., & Zrnzevic, N. (2010). State nutrition the younger elementary schoolchildren. *Sport Mont*, 8(23-24), 226-34.
- Stojiljkovic, S., Stojiljkovic, S. i Andrejic, L. (2010). Fizička aktivnost i zdravlje. *Sport Mont*, 7(21-22), 179-84.
- Vasic, G., Dimitric, G., & Cokorilo, N. (2010). Dietary nutrition of sportsmen. *Sport Mont*, 8(23-24), 382-8.
- Visnjic, D., Martinovic, D., Ilic, J., & Markovic, Z. (2010). Examination of achievement relations and motivation of 7th grade students for involvement in physical education classes. *Sport Mont*, 8(23-24), 25-32.
- Vujovic, D., & Petkovic, J. (2010). The influence of the sports training on the development of some specific physical abilities of the female handball players. *Sport Mont*, 8(23-24), 356-61.
- Vujovic, P., & Radoman, M. (2010). Comparative analysis of technical indicators and tactical utility of their application in football. *Sport Mont*, 8(23-24), 137-42.
- Vukasovic, D., & Zivkucin, S. (2010). Optimalization of working capital in sports equipment trading. *Sport Mont*, 8(23-24), 283-9.
- Vukovic, S., & Trivun, M. (2010). Anthropological students' status and the results' success in swimming. *Sport Mont*, 8(23-24), 301-10.
- Zrnzevic, N. (2010). The influence of the experimental programme of physical education curriculum on schoolgirls motor abilities. *Sport Mont*, 7(21-22), 222-9.
- Zrnzevic, N., & Stojanovic, J. (2010). The influence of the experimental programme of physical education curriculum on pupils functional abilities. *Sport Mont*, 8(23-24), 161-70.
- Zrnzevic, N., & Stojanovic, J. (2010). The morphological characteristics of schoolgirls at early school age. *Sport Mont*, 7(21-22), 214-21.

M. Knezevic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Narodne omladine bb, 81400, Niksic, Montenegro
e-mail: knez_m@hotmail.com

Prof. Dr. Dusko Bjelica's Articles Published in Sport Mont Journal: A Content Analysis

Ivan Vukovic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Niksic, Montenegro

ABSTRACT

Sport Mont Journal (SMJ) is a print and electronic scientific journal aims to present easy access to the scientific knowledge for sport-conscious individuals using contemporary methods. SMJ is published three times a year by the Montenegrin sport academy (MSA), in february, june and october of each year. SMJ publishes original scientific papers, review papers, editorials, short reports, peer review - fair review, as well as invited papers and award papers in the fields of sports science and medicine, as well as it can function as an open discussion forum on significant issues of current interest. SMJ covers all aspects of sports science and medicine, all clinical aspects of exercise, health, and sport, exercise physiology and biophysical investigation of sports performance, sports biomechanics, sports nutrition, rehabilitation, physiotherapy, sports psychology, sports pedagogy, sports history, sports philosophy, sports sociology, sports management and all aspects of scientific support of the sports coaches from the natural, social and humanistic side. Professor Bjelica is the editor-in-chief of this reputable magazine. He has also published works on it from 2004 to 2017 and published 65 papers. They are from various fields from the sphere of sports sciences. Among them he mostly dealt with football, sports training, biomechanics, physical education of children, nutrition and many others. This professor has obtained a lot of awards because of his great and hard work.

Key words: Sport Mont Journal, Sport Science, Dusko Bjelica

Uvod

Časopis „Sport Mont” izlazi tri puta u toku godine, u izdanju Crnogorske sportske akademije. U njemu se mogu naći radovi iz oblasti sportskih nauka, medicine i fizičkog vaspitanja. Crnogorska sportska akademija i njen predsjednik dr Duško Bjelica su pokrenuli 2003. godine Sport Mont: časopis za fizičku kulturu i zdravlje, u kojem sarađuju eminentni sportski

stručnjaci iz zemlje, regiona i Evrope. Do kraja 2017. godine izašlo je 50 brojeva časopisa. Od 2003. do danas je objavljeno preko 1000 naučnih radova, od strane stručnjaka iz navedenih oblasti sa svih strana svijeta. Većina ovih radova je prezentovana na naučnoj konferenciji koju svake godine tradicionalno održava Crnogorska sportska akademija u saradnji sa svojim partnerima.

Slika 1. Naslovna strana časopisa (2011)

Kroz svoj dugi put od nastajanja do danas, časopis je prošao kroz brojne transformacije. Danas on je indeksiran u 23 međunarodne baze podataka. Glavni urednici časopisa su ugledni profesori i naučnici dr Duško Bjelica sa Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje iz Nikšića i dr Zoran Milošević sa Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje iz Novog Sada. Prof. Bjelica je u časopisu „Sport Mont“ od 2003. do 2017. objavio 65 radova. Bivio se problematikama raznih oblasti, a koje su u okviru sportskih nauka, medicine i zdravlja, fizičkog vaspitanja. Veliku pažnju je posvetio radovima koji se tiču fudbala, metodike treninga, biomehanike sporta i mnogih drugih oblasti. S toga će u ovome istraživanju biti pažljivo analizirani njegovi radovi.

Metoda rada

Za ovo istraživanje korišćena je metoda analize sadržaja. Jedinica koja je analizirana u ovom radu su naslovi radova objavljenih, od strane prof. Duška Bjelice u časopisu „Sport Mont Journal“, od 2004. do 2017. godine. U tom periodu objavio je 65 radova, među kojima pored istraživačkih radova ima i monografija. Istraživački radovi su klasifikovani po oblastima sportskih nauka: biomehaniku, sportsku medicinu, fizičko vaspitanje djece, istoriju sporta, sportski menadžment, antropologiju, metodologiju, nutricionizam, radovi iz raznih sportova.

Rezultati

Analizom radova prof. Bjelice, može se uočiti da je najveći broj radova iz oblasti **sportskog treninga i metodike treninga**.

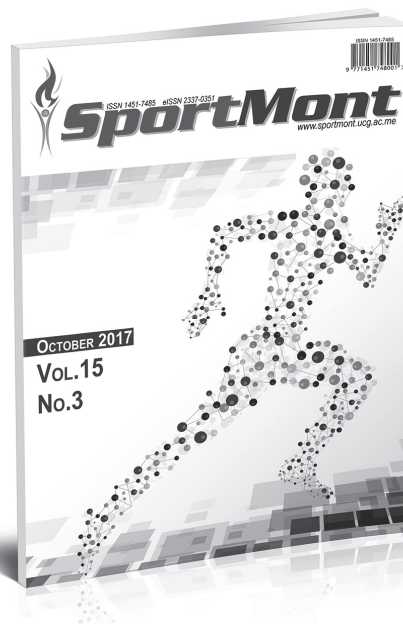
Ti radovi su: “Zavisnost tjelesnih sposobnosti od sportskog treninga kod populacije fudbalskih kadeta Crne Gore” (Bjelica, 2004), “Sportski trening i njegov uticaj na antropomotoričke sposobnosti fudbalera četrnaestogodišnjaka mediteranske regije u Crnoj Gori uvod” (Bjelica, 2005), “Promjena ritma kao faktor smanjivanja optimalnih aerobnih sposobnosti” (Bjelica, 2005), “Sportski trening i antropomotoričke sposobnosti fudbalera petnaestogodišnjaka kontinentalne regije u Crnoj Gori” (Bjelica, 2005), “Usmjeravanje, selekcija i programirani rad predstavlja imperativ uspjeha u alpskom skijanju” (Hadzic i Bjelica, 2005), “Bioenergetski kriterijumi izdržljivosti sportista” (Volkov, Bjelica i Radunović, 2005), “Razvoj tjelesnih sposobnosti mladih fudbalera mediteranske regije u Crnoj Gori pod uticajem sportskog treninga” (Bjelica, 2005), “Metode učenja u procesu sportskog treninga” (Bjelica, 2006), “Razlika u tačnosti udarca po fudbalskoj lopti različitim intezitetom u fazi zamora” (Bjelica, 2009), “Planiranje i programiranje sportskog treninga” (Bjelica, 2009), “Istraživačke metode u sportskom treningu” (Bjelica, 2010), “Efekti programiranog trenažnog rada u trajanju od šest nedelja na transformaciju fleksibilnosti kod fudbalera kadetskog uzrasta” (Gardasevic i Bjelica, 2013), “Efekti rada u pripremnom period na brzinu vođenja lopte petnaestogodišnjih fudbalera” (Gardasevic i Bjelica, 2014), “Efekti programiranog rada tokom pripremnog perioda na transformaciju agilnosti kod fudbalera kadetskog uzrasta” (Gardasevic, Bjelica i Popovic, 2015), “Uticaj šesto-nedeljnog treninga na brzinu kretanja kod fudbalera do 16 godina” (Gardasevic, Bjelica i Vasiljevic, 2016), “The effects of the training in the preparation period on the repetitive strength transformation with cadet level football players” (Gardasevic, Bjelica, Vasiljevic & Milasinovic, 2016), “The strength of kicking the ball after preparation period with U15 football players” (Gardasevic, Bjelica & Vasiljevic, 2017).

Iz oblasti **sportskog menadžmenta** nalaze se sljedeći rado-

vi: “Evolucija reklamiranja sa posebnim osvrtom na reklamiranje u sportu” (Bjelica i Popovic, 2015), “Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost u sportskim aktivnostima” (Popovic, Matic, Milasinovic, Jaksic i Bjelica, 2015), “Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda” (Popovic, Matic, Milasinovic, Hadzic, Milosevic i Bjelica, 2015), “Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja” (Popovic, Matic, Milasinovic, Vujovic, Milosevic i Bjelica, 2015), “Ethical dilemmas of sport advertising” (Bjelica, Gardasevic, Vasiljevic & Popovic, 2016).

Veliki broj radova je i iz oblasti **antropologije i antropometrike** i to: “Sindrom snage u antropološkim istraživanjima” (Opavsky i Bjelica, 2008), “Relacije motoričkog statusa omladinske populacije u Crnoj Gori različitih sportskih usmjerenja” (Bjelica i Petkovic, 2010), “Korelacije morfoloških karakteristika i sportskog postignuća u karateu” (Bjelica i Petkovic, 2012), “Body height and its estimation utilizing arm span measurements in male adolescents from southern region in Montenegro” (Milasinovic, Popovic, Matic, Gardasevic & Bjelica, 2016), “Body height and its estimation utilizing arm span measurements in female adolescents from southern region in Montenegro” (Milasinovic, Popovic, Jaksic, Vasiljevic & Bjelica, 2016), “Standing height and its estimation utilizing foot length measurements in adolescents from western region in Kosovo” (Popovic, Gardasevic, Masanovic, Arifi & Bjelica, 2017).

Iz oblasti **istorije sporta** su radovi: “Sport u XXI vijeku” (Bjelica, 2004), “Rekordi u sportu: prošlost, sadašnjost, budućnost i metode treninga” (Volkov, Radunovic i Bjelica, 2004), “Antičke olimpijske igre i moderni olimpizam” (Goranovic i Bjelica, 2010), “Historical development of skiing: Case study in Durmitor area” (Milasinovic & Bjelica, 2017).

Slika 2. Naslovna strana časopisa (2017)

Područje koje obuhvata **biomehaniku sporta** bogato je sljedećim radovima: “Dinamika biomehantičke metodologije” (Bjelica, 2007), “Racionalizacija bipedalnog kretanja – brzina kretanja” (Bjelica, 2010), “Analiza usvojenosti tehnike osnovnog zakreta u alpskom u odnosu na motoričke sposobnosti ispitanika” (Hadzic, Bjelica, Vujovic i Popovic, 2015).

Iz *psihologije i sociologije sporta* su radovi: “Obilježja sportske propagande” (Bjelica, 2010), “Djelotvorna provjera znanja i povratna informacija u funkciji poboljšanja učenja studenata” (Bjelica i Krivokapić, 2011), “Odnos sporta i nacionalnog identiteta u Crnoj Gori” (Popovic i Bjelica, 2013), “Stavovi sportskih navijača u Crnoj Gori prema nacionalnom identitetu u odnosu na frekvenciju učestvovanja u sportskim aktivnostima” (Popovic, Bjelica, Vasiljevic i Hadzic, 2014), “Stavovi sportskih navijača u Crnoj Gori prema nacionalnom identitetu u odnosu na uzrast” (Bjelica, Popovic, Hadzic i Vasiljevic, 2014).

Kada su u pitanju radovi iz *sportske medicine, fiziologije sporta, traumatologije i nutricionizma*, to su sljedeći: “Doping i nedozvoljene metode u sportu” (Bjelica, 2007), “Uticaj lokalnog zamora na tačnost udarca u fudbalskom sportu” (Bjelica, 2008), “Analiza parametara denziteta kosti kod dece” (Obradovic i Bjelica, 2008), “Uganuće skočnog zgloba: Ko se najčešće povrijeđuje i koliko sportisti izostaju sa terena?” (Cvejanov-Kezunovic, Kezunovic, Popovic i Bjelica, 2011), “Primena termovizije u trenažnom procesu u kendo” (Roglic, Fratric, Nesic, Bjelica i Madic, 2012), “Knowledge of physical education students on sports nutrition” (Vasiljevic, Bjelica, Kezunovic & Gardasevic, 2016).

Radovi iz oblasti *metodologije istraživanja* su sljedeći: “Proširena metodologija istraživanja u odnosu na reprezentativni uzorak u fudbalu” (Bjelica, 2004), “Problemi testovnog rezultata u kineziološkim istraživanjima” (Mekic, Bjelica i Had-

zic, 2008), “Biodinamička metodologija u sportu” (Opavsky i Bjelica, 2011), “Valjanost situaciono-motoričkih testova kod fudbalera kadeta u dobi od 15 godina (U15)” (Gardasevic i Bjelica, 2012).

Prof. Bjelica se, takođe, bavio i oblastima *fizičkog vaspitanja djece, pedagogije kao i teorijom sporta i fizičke kulture* iz koje ima i nekoliko objavljenih knjiga. Radovi iz ovih oblasti u časopisu su sljedeći: “Sistematizacija sportova i sportskih disciplina” (Bjelica, 2006), “Kategorizacija sportskih disciplina prema nivou elementarnih biomotornih dimenzija” (Bjelica, 2007), “Zaboravljena misija fizičke kulture” (Milosevic, Maksimovic, Matic i Bjelica, 2011), “Prilog humanističkoj koncepciji sporta mladih” (Bjelica & Krivokapic, 2011), “Stavovi profesora fizičke kulture u oblasti ličnog usavršavanja, zadovoljstva poslom i razvoja sporta u Crnoj Gori” (Bjelica i Krivokapic, 2012), “Pedagoški aspekti stavova vaspitača/ica u vezi organizacije igara u predškolskim ustanovama” (Bjelica i Krivokapic, 2013), “Uporedna analiza stavova roditelja iz susjednih država o fizičkoj aktivnosti njihove djece predškolskog uzrasta” (Krivokapic i Bjelica, 2014).

Pored istraživačkih radova, prof. Bjelica je objavio i nekoliko *monografija* u časopisu i to: “Strategija uspjeha u sportskim igrama” (Bjelica, 2004), “Droga u školskoj klupi” (Bjelica, 2004), “Tradiciju sačuvala fudbalska lopta” (Bjelica, 2005), “Osnovi antropomotorike-teorija” (Bjelica, 2005), “Zlatne godine” (Bjelica, 2005).

Tabela 1.

Naučne discipline:	Broj objavljenih radova:
Sportski trening	17
Teorija sporta i fizičke kulture, Pedagogija	7
Antropologija i antropomotorika	6
Sportska medicina i fiziologija sporta	6
Sportski menadžment	5
Psihologija i sociologija sporta	5
Monografije	5
Metodologija istraživanja	4
Istorija sporta	4
Biomehanika sporta	3
Ostali radovi	3

U Sport Montu se, takođe, može i naći rad koji govori o daljim ambicijama i ciljevima crnogorske sportske akademije: “Dalji pravci razvoja crnogorske sportske akademije” (Nikolic i Bjelica, 2011).

Zatim, tu su radovi koji se bave razvojem crnogorskog sporta: “Nacionalni program sporta u Crnoj Gori – Presentacija na okruglom stolu na prvom kongresu CSA” (Drobnjak, Nikolic, Bjelica, Sljivic i Rasovic, 2005), “Značaj međunarodnog priznanja Crne Gore na berlinskom kongresu za razvoj sporta u Crnoj Gori” (Krivokapic i Bjelica, 2015)

Diskusija

U ovom istraživanju anilizirani su radovi prof. Duška Bjelice u časopisu „Sport Mont Journal” klasifikovani po oblastima. Metodnom analize naslova utvrđeno je da su najbrojniji radovi iz oblasti sportskog treninga -17, radovi koji se bave problematikom trenažnog procesa kao i metodika rada u trenažnom procesu. Treba takođe napomenuti da je gotovo većina tih radova povezana sa problematikom treninga u fudbalu, gdje je Bjelica ostavio duboki trag u bogatoj sportskoj karijeri.

Radova iz antropologije i antropomotorike ima-6, sportskog menadžmenta-5, psihologija i sociologija sporta-5, istorija sporta-4,

Slika 3. Prof. Bjelica

biomehanika sporta-3, sportska medicina i fiziologija sporta-6, metodologija istraživanja-4, teorija sporta i fizičke kulture, fizičko vaspitanje djece-7, monografije-5, ostali radovi-3. Radovi iz ostalih oblasti sportskih nauka su takođe raznovrsni i bave se velikim brojem problema vezanih konkretno za tu granu, sportske nauke. Najviše objavljenih radova profesor Bjelica je imao u 2005. godini, kada je objavio 10 radova.

Dakle, ukupno 65 radova, iz raznih oblasti sportskih nauka.

REFERENCES

- Bjelica, D. (2004). Sport u 21. vijeku. *Sport Mont*, 2(2-3), 24-9.
- Bjelica, D. (2004). Strategija uspjeha u sportskim igrama. *Sport Mont*, 2(4), 126-9.
- Bjelica, D. (2004). Droga u školskoj klupi. *Sport Mont*, 2(4), 113-4.
- Bjelica, D. (2004). Zavisnost tjelesnih sposobnosti od sportskog treninga kod populacije fudbalskih kadeta crne gore. *Sport Mont*, 2(4), 58-70.
- Bjelica, D. (2004). Proširena metodologija istraživanja u odnosu na reprezentativni uzorak u fudbalu. *Sport Mont*, 2(2-3), 161-71.
- Bjelica, D. (2005). Sportski trening i njegov uticaj na antropomotoričke sposobnosti fudbalera četrnaestogodišnjaka mediteranske regije u Crnoj Gori. *Sport Mont*, 3(8-9), 26-40.
- Bjelica, D. (2005). Razvoj tjelesnih sposobnosti mladih fudbalera mediteranske regije u crnoj gori uticajem sportskog treninga. *Sport Mont*, 3(6-7), 208-22.
- Bjelica, D. (2005). Tradiciju sačuvala fudbalska lopta. *Sport Mont*, 3(5), 99.
- Bjelica, D. (2005). Osnovi antropomotorike teorija. *Sport Mont*, 3(5), 95-6.
- Bjelica, D. (2005). Zlatne godine. *Sport Mont*, 3(5), 85-6.
- Bjelica, D. (2005). Sportski trening i antropomotoričke sposobnosti fudbalera petnaestogodišnjaka kontinentalne regije u Crnoj Gori. *Sport Mont*, 3(5), 46-59.
- Bjelica, D. (2005). Promjena ritma kao faktor smanjivanja optimalnih aerobnih sposobnosti. *Sport Mont*, 3(5), 7-12.
- Bjelica, D. (2006). Metode učenja u procesu sportskog treninga. *Sport Mont*, 4(10-11), 198-202.
- Bjelica, D. (2006). Sistematizacija sportova i sportskih disciplina. *Sport Mont*, 4(10-11), 440-5.
- Bjelica, D. (2007). Doping i nedozvoljene metode u sportu. *Sport Mont*, 5(12-13-14), 27-34.
- Bjelica, D. (2007). Dinamika biomehaničke metodologije. *Sport Mont*, 5(12-13-14), 532-8.
- Bjelica, D. (2007). Kategorizacija sportskih disciplina prema nivou elementarnih biomotornih dimenzija. *Sport Mont*, 5(12-13-14), 814-9.
- Bjelica, D. (2008). Uticaj lokalnog zamora na tačnost udarca u fudbalskom sportu. *Sport Mont*, 6(15-16-17), 56-60.
- Bjelica, D. (2009). Razlika u tačnosti udarca po fudbalskoj lopti različitim intezitetom u fazi zamora. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 70-7.
- Bjelica, D. (2009). Planiranje i programiranje sportskog treninga. *Sport Mont*, 6(18-19-20), 292-8.
- Bjelica, D. (2010). Obilježja sportske propagande. *Sport Mont*, 8(23-24), 184-8.
- Bjelica, D., i Petkovic, J. (2010). Relacije motoričkog statusa omladinske populacije u Crnoj Gori različitih sportskih usmjerenja. *Sport Mont*, 8(23-24), 442-8.
- Bjelica, D. (2010). Racionalizacija bipedalnog kretanja – brzina kretanja. *Sport Mont*, 7(21-22), 16-23.
- Na osnovu navedenog možemo zaključiti da prof. Bjelica kao urednik časopisa je dao i daje veliki doprinos časopisu kroz svoje radove, koji su od velikog značaja drugim istraživačima.
- Na ove radove ne može se staviti tačka jer će prof. Bjelica nastaviti da bogati svoju bio-bibliografiju. „Sada je u punom stvaralačkom zamahu, nastavlja realizaciju starih projekata, osmišljava nove, obučava mlade snage da idu njegovim sportskim naučnim stazama” (Krivokapić i Drašković, 2017).
- Bjelica, D. (2010). Istraživačke metode u sportskom treningu. *Sport Mont*, 7(21-22), 154-63.
- Bjelica, D., i Krivokapic, D. (2011). Djelotvorna provjera znanja i povratna informacija u funkciji poboljšanja učenja studenata. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 167-73.
- Bjelica, D., i Krivokapic, D. (2011). Prilog humanističkoj koncepciji sporta mladih. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 106-11.
- Bjelica, D., i Krivokapic, D. (2012). Stavovi profesora fizičke kulture u oblasti ličnog usavršavanja, zadovoljstva poslom i razvoja sporta u Crnoj Gori. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 11-21.
- Bjelica, D., i Petkovic, J. (2012). Korelacije morfoloških karakteristika i sportskog postignuća u kareteu. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 616-20.
- Bjelica, D., i Krivokapic, D. (2013). Pedagoški aspekti stavova vaspitača/ica u vezi organizacije igara u predškolskim ustanovama. *Sport Mont*, 11(37-38-39), 17-23.
- Bjelica, D., Popovic, S., Hadzic, R., i Vasiljevic, I. (2014). Stavovi sportskih navijača u Crnoj Gori prema nacionalnom identitetu u odnosu na uzrast. *Sport Mont*, 12(40-41-42), 10-6.
- Bjelica, D., i Popovic, S. (2015). Evolucija reklamiranja sa posebnim osvrtom na reklamiranje u sportu. *Sport Mont*, 13(43-44-45), 35-41.
- Bjelica, D., Gardasevic, J., Vasiljevic, I., & Popovic, S. (2016). Ethical dilemmas of sport advertising. *Sport Mont*, 14(3), 41-3.
- Cvejanov Kezunovic, L., Kezunovic, M., Popovic, S., i Bjelica, D. (2011). Uganuće skočnog zgloba: Ko se najčešće povrijeđuje i koliko sportisti izostaju sa terena? *Sport Mont*, 9(31-32-33), 396-404.
- Drobnjak, D., Nikolic, V., Bjelica, D., Sljivic, R., i Rasovic, D. (2005). Nacionalni program sporta u crnoj gori - prezentacija na okruglom stolu na prvom kongresu csa -. *Sport Mont*, 3(6-7), 446-9.
- Goranovic, K., i Bjelica, D. (2010). Antičke olimpijske igre i moderni olimpizam. *Sport Mont*, 8(23-24), 403-7.
- Gardasevic, J., i Bjelica, D. (2012). Valjanost situaciono-motoričkih testova kod fudbalera kadeta u dobi od 15 godina (U15). *Sport Mont*, 10(34-35-36), 488-92.
- Gardasevic, J., i Bjelica, D. (2013). Efekti programiranog trenaznog rada u trajanju od šest nedelja na transformaciju fleksibilnosti kod fudbalera kadetskog uzrasta. *Sport Mont*, 11(37-38-39), 212-17.
- Gardasevic, J., i Bjelica, D. (2014). Efekti rada u pripremnom periodu na brzinu vođenja lopte petnaestogodišnjih fudbalera. *Sport Mont*, 12(40-41-42), 160-6.
- Gardasevic, J., Bjelica, D., i Popovic, S. (2015). Efekti programiranog rada tokom pripremnog perioda na transformaciju agilnosti kod fudbalera kadetskog uzrasta. *Sport Mont*, 13(43-44-45), 355-60.
- Gardasevic, J., Bjelica, D., i Vasiljevic, I. (2016). Uticaj šestonedeljnog treninga na brzinu kretanja kod fudbalera do 16

- godina. *Sport Mont*, 14(1), 13-6.
- Gardasevic, J., Bjelica, D., Vasiljevic, I., & Milasinovic, R. (2016). The effects of the training in the preparation period on the repetitive strength transformation with cadet level football players. *Sport Mont*, 14(2), 31-3.
- Gardasevic, J., Bjelica, D., & Vasiljevic, I. (2017). The strength of kicking the ball after preparation period with U15 football players. *Sport Mont*, 15(2), 39-42.
- Hadzic, R., i Bjelica, D. (2005). Usmjeravanje, selekcija i programirani rad predstavljaju imperativ uspjeha u alpskom skijanju. *Sport Mont*, 3(5), 67-71.
- Hadzic, R., Bjelica, D., Vujovic, D., i Popovic, S. (2015). Analiza usvojenosti tehnike osnovnog zaokreta u alpskom u odnosu na motoričke sposobnosti ispitanika. *Sport Mont*, 13(43-44-45), 369-76.
- Krivokapic, D., i Bjelica, D. (2014). Uporedna analiza stavova roditelja iz susjednih država o fizičkoj aktivnosti njihove djece predškolskog uzrasta. *Sport Mont*, 12(40-41-42), 200-8.
- Krivokapic, D., i Bjelica, D. (2015). Značaj međunarodnog priznanja Crne Gore na berlinskom kongresu za razvoj sporta u Crnoj Gori. *Sport Mont*, 13(43-44-45), 301-6.
- Krivokapic, P., i Draskovic, N. (2017). *Prof dr Duško Bjelica-Bio-bibliografija*. Podgorica: Crnogorska sportska akademija.
- Mekic, M., Bjelica, D., i Hadzic, R. (2008). Problemi testovnog rezultata u kineziološkim istraživanjima. *Sport Mont*, 6(15-16-17), 338-42.
- Milosevic, Z., Maksimovic, N., Matic, R., i Bjelica, D. (2011). Zaboravljena misija fizičke kulture. *Sport Mont*, 9(31-32-33), 591-7.
- Milasinovic, R., Popovic, S., Matic, R., Gardasevic, J., & Bjelica, D. (2016). Body height and its estimation utilizing arm span measurements in male adolescents from southern region in montenegro. *Sport Mont*, 14(2), 21-3.
- Milasinovic, R., Popovic, S., Jaksic, D., Vasiljevic, I., & Bjelica, D. (2016). Body height and its estimation utilizing arm span measurements in female adolescents from southern region in Montenegro. *Sport Mont*, 14(3), 15-8.
- Milasinovic, R., & Bjelica, D. (2017). Historical development of skiing: Case study in Durmitor area. *Sport Mont*, 15(1), 39-41.
- Nikolic, V. P., i Bjelica, D. (2011). Dalji pravci razvoja crnogorske sportske akademije. *Sport Mont*, 8(25-26-27), 17-27.
- Opavsky, P., i Bjelica, D. (2008). Sindrom snage u antropološkim istraživanjima. *Sport Mont*, 6(15-16-17), 5-15.
- Obradovic, B., i Bjelica, D. (2008). Analiza parametara denziteta kosti kod dece. *Sport Mont*, 6(15-16-17), 918-26.
- Opavsky, P., i Bjelica, D. (2011). Biodinamička metodologija u sportu. *Sport Mont*, 9(28-29-30), 15-27.
- Popovic, S., i Bjelica, D. (2013). Odnost sporta i nacinalnog identiteta u Crnoj Gori. *Sport Mont*, 11(37-38-39), 60-6.
- Popovic, S., Bjelica, D., Vasiljevic, I., i Hadzic, R. (2014). Stavovi sportskih navijača u Crnoj Gori prema nacinalnom identitetu u odnosu na frekvenciju učestvovanja u sportskim aktivnostima. *Sport Mont*, 12(40-41-42), 3-9.
- Popovic, S., Matic, R., Milasinovic, R., Jaksic, D., i Bjelica, D. (2015). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost u sportskim aktivnostima. *Sport Mont*, 13(43-44-45), 50-6.
- Popovic, S., Matic, R., Milasinovic, R., Hadzic, R., Milosevic, Z., i Bjelica, D. (2015). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost kupovine sportskih proizvoda. *Sport Mont*, 13(43-44-45), 262-9.
- Popovic, S., Matic, R., Milasinovic, R., Vujovic, D., Milosevic, Z., i Bjelica, D. (2015). Stavovi srbijanskih potrošača prema reklamiranju u sportu u odnosu na učestalost posmatranja sportskih događaja. *Sport Mont*, 13(43-44-45), 270-6.
- Popovic, S., Gardasevic, J., Masanovic, B., Arifi, F., & Bjelica, D. (2017). Standing height and its estimation utilizing foot length measurements in adolescents from western region in Kosovo. *Sport Mont*, 15(3), 3-7. doi: 10.26773/smj.2017.10.001
- Roglic, G., Fratric, F., Nesic, M., Bjelica, D., i Madic, D. (2012). Primena termovizije u trenažnom procesu u kendo. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 637-43.
- Volkov, N., Bjelica, D., i Radunovic, G. (2004). Rekord i u sportu: prošlost, sadašnjost, budućnost i metode treninga. *Sport Mont*, 2(4), 23-31.
- Volkov, N., Bjelica, D., i Radunovic, G. (2005). Bioenergetski kriterijumi izdržljivosti sportista. *Sport Mont*, 3(6-7), 33-6.
- Vasiljevic, I., Bjelica, D., Kezunovic, M., & Gardasevic, J. (2016). Knowledge of physical education students on sports nutrition. *Sport Mont*, 14(1), 17-9.

I. Vukovic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Narodne omladine bb, 81400, Niksic, Montenegro
e-mail: ivanvukovic2022@hotmail.com

Content Analyses of Scientific Articles from Issues Published in Sport Mont Journal in 2012

Jovan Radulovic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Niksic, Montenegro

ABSTRACT

Sport Mont Journal is an electronic and printed scientific journal aimed at facilitating access to scientific knowledge for the purpose of raising global awareness of sports. So far, more than 1000 scientific papers from around the world have been published. Sport Mont Journal is indexed in over 23 international databases. Scopus is one of the most prestigious bases, making clear the quality of this magazine. Sport Mont covers all aspects of sports science and medicine, all clinical aspects of exercise, health and sport, physiology and biophysical search of sports performances, biomechanics, sports nutrition, rehabilitation, physical therapy, sports psychology, sports pedagogy, sports history, sports philosophy, sociology of sports, sports management and all aspects of scientific support to sports trainers from the natural, social and humanistic side. The aim of the paper was to classify titles in their fields of science. The sample of this research consisted of 94 titles, Sport Mont Journal published in 2012. The method of content analysis concluded that the most read works from the anthropology of sports - 45, then research in sport and sociopsychology - 14, then sports methodology, education and sports, management and marketing in sport - 18, the field of biomechanics includes - 4, physiology of sport - 2, methodology - 3, and, ultimately, sports medicine - 7. It should be noted that the authors of these works were from the whole region, and even wider.

Key words: Sport science, Sport Mont Journal

Uvod

Sport Mont Journal je elektronski i štampani naučni časopis čiji je cilj da omogući lakši pristup naučnim saznanjima u svrhu podizanja globalne sportske svijesti. Od 2003. godine, otkako je osnovan, objavljeno je više od 1000 naučnih radova, a sam časopis obezbjeđuje otvoren on-line pristup, brzo vrijeme objavljivanja, recenzije stručnjaka, vježbe istraživača. Sport Mont Journal je indeksiran u preko 23 međunarodne baze podataka, od kojih je Scopus najprestižnija baza. Dinamika ovog časopisa je objavljivanje tri puta godišnje, u februaru, junu i oktobru, svake godine. Ovaj časopis objavljuje originalne naučne radove, pregledne radove, uvodnike, kratke izvještaje, kao i poziv i nagrade radova u oblasti sportskih nauka i medicine, i funkcioniše kao otvoreni forum za diskusiju o značajnim aktuelnim pitanjima. Sport Mont Journal pokriva sve aspekte sportske nauke i medicine, sve aspekte vježbanja, zdravlja i sporta, fiziologiju i biofizičku pretragu sportskih performansi, biomehaniku, sportu ishranu, rehabilitaciju, fizikalnu terapiju, sportsku psihologiju, sportsku pedagogiju, sportsku istoriju, sportsku filozofiju, sociologiju sporta, sportski menadžment i sve aspekte naučne podrške sportskim trenerima sa prirodne, društvene i humanističke strane. Sport Mont Journal je zvanični časopis Crnogorske sportske akademije i objavljuje se u saradnji sa Fakultetom za sport i fizičko vaspitanje iz Nikšića. Časopis je indeksiran u bazama EBSCO Publishing Inc, Index Copernicus, ERIH PLUS, Universal Impact Factor, Open Academic Journals Index, InoBase Index, SafetLit, Electronic Journals Librarz, UB Leipzig, Merchurst University Libraries, EZB (Elektronische Zeitschriftenbibliothek), WZB Berlin Social Science Center, Genamics JournalSeek, UTS: Librarz, Global Impact Factor, Google Scholar, Scintific Indexing Services, ROAD, CiteFac-

tor and Journal Impact Faktor, što govori u prilog činjenici da je ovaj časopis jedan od najkonkurentnijih časopisa. Sport Mont Journal vezan je za naučnu konferenciju koju Univerzitet Crne Gore i Crnogorska sportska akademija odnedavno organizuju u Budvi, dok je proteklih godina organizovana u Podgorici, gdje svoja istraživanja i predavanja izlažu međunarodno priznati profesori i naučnici.

Glavni cilj ovog rada je razvrstati članke iz časopisa Sport Mont Journal, objavljenih 2012. godine, po naučnim oblastima, odnosno disciplinama kojim pripadaju.

Metoda rada

U ovom radu uzorak sačinjavaju članci, odnosno naslovi objavljeni 2012. godine u Sport Mont Journal, koji će biti razvrstani metodom analize sadržaja.

Analiza sadržaja je prepoznata metoda za objektivnu sistemsku i kvantitativnu analizu očiglednog sadržaja saopštenja (štampe, knjiga, filmova, kao i elektronskih sadržaja). U 2012. godini objavljena su ukupno 94 naučna rada sabrana u oblastima fiziologije sporta, sportske medicine, biomehanike, antropologije, istraživanja u sportu i sociopsihologije, metodologije, radovi iz oblasti sportske metodike, obrazovanje i sport, menadžment i marketing u sportu.

Tamo gdje god postoji više činilaca, koji nose jedan zajednički smisao, kao što je u ovom slučaju sport kao zajedničko obilježje, a sportske discipline kao mnoštvo činilaca, neophodno je izvršiti sistematizaciju svih činilaca i razvrstati ih po najtipičnijem obilježju. (Bjelica, & Fratrić, 2011).

Rezultati

Analizom, odnosno razvrstavanjem radova iz časopisa

Sport Mont, po naučnim oblastima, objavljenih 2012. godine, rezultati će biti prikazani u slijedećoj tabeli:

Tabela 1. Podjela radova prema oblastima

Oblasti	Broj radova
Antropologija sporta	45
Istraživanja u sportu i sociopsihologiji	15
Sportska metodika, obrazovanje i sport, menadžment i marketing u sportu	18
Biomehanika	4
Fiziologija sporta	2
Metodologija	3
Sportska medicina	7

Pomenutom analizom svih radova i nakon tabelarnog prikaza, zaključuje se da je najviše radova bilo je iz **antropologije sporta**, koja proučava veze između određenih disciplina, karakteristika sporta, a prije svega, antropologija je nauka o čovjeku. Ova naučna oblast u Sport Mont časopisu je bila zastupljena kroz slijedeće radove: “Razlika u manifestaciji eksplozivne snage nogu u odnosu na status uzdužnog svoda stopala mladih atletičara” (Mihajlović, Petrović, & Šolaja, 2012), “Relacije tjelesne kompozicije i motoričkih sposobnosti kod djece uzrasta do 7 godina” (Halasi, & Lepeš, 2012), “Uticaj izbornih programa odbojke i košarke na transformaciju biomotoričkih sposobnosti učenika” (Kljajević, 2012), “Kvantitativne razlike u savladavanju motoričkih testova kod studentima iz Makedonije i Republike Srbije” (Georgiev, Kostovski, & Mitrevski, 2012), “Relacije između antropometrijskih, motoričkih i ritmičkih varijabli kod studentata uzrasta 19-20 godina” (Damjanovska, 2012), “Razlike u statičkoj snazi rekreativnih i vrhunskih sprintera” (Čoh, Žvan, & Burnik, 2012), “Razlike između rukometaša kadeta i mladih kadeta u pokazateljima specifičnih motoričkih sposobnosti” (Milanović, & Nikolić, 2012), “Uticaj nastavnih sadržaja ritmičke gimnastike na razvoj nekih motoričkih sposobnosti učenika petog razreda osnovne škole” (Vujović, 2012), “Validnost situacijsko-motoričkih testova kod fudbalera kadeta u dobi od 15 godina (U15)” (Gardašević, & Bjelica, 2012), “Osnovne motoričke sposobnosti i situaciona motorička efikasnost kod mladih rukometaša iz Crne Gore – kvantitativni pristup” (Muratović, & Georgiev, 2012), “Morfološki status finalista u bacačkim disciplinama na OI u Pekingu” (Pavlović, Radinović, & Janković, 2012), “Uticaj morfoloških karakteristika i pojedinih motoričkih sposobnosti na selekciju u rukometu” (Isaković, Maksić, & Vučković, 2012), “Nivo motoričkih sposobnosti netrenirane djece i djece koja su u trenažnom procesu različite sportske organizacije (karatisti i odbojkaši)” (Tatar, & Karađić, 2012), “Relacije između opštih motoričkih sposobnosti i testa “slalom sa loptom” učenika četvrtog razreda osnovne škole” (Ilić, & Višnjić, 2012), “Rast i razvoj antropometrijskih karakteristika i motoričkih sposobnosti dečaka predškolskog uzrasta” (Pantović, Obradović, Batez, Dimitrić, & Jadranski, 2012), “Antropometrijske karakteristike i motoričke sposobnosti mladih košarkaša Crne Gore” (Ljubojević, & Nikolić, 2012), “Indeks tjelesne mase i efekti veslanja kajaka” (Trivun, Tošić, Vuković, & Pašić, 2012), “Povezanost motoričkih i morfoloških karakteristika učenika s uspjehom u takmičenju na 60m” (Xhemajli, Myrtaj, & Xhemajli, 2012), “Komparativna analiza motoričkih sposobnosti dve generacije fudbalera” (Tomić, Smajić, Radoman, Vujović, & Ivančić, 2012), “Razlike u motoričkim sposobnostima dječaka i djevojčica mlađeg školskog uzrasta” (Orlić, Cvetković, Fratrić, Badža, & Stupar, 2012), “Razlike u nivou situaciono-motoričkih sposobnosti fudbalera različitog ranga takmičenja” (Špirtović, Aćimović, & Joksimović,

2012), “Uticaj motoričkih sposobnosti na efikasnost izvođenja osnovnog vijuganja u alpskom skijanju” (Hadžić, Vujović, & Muratović, 2012), “Razlike između djevojčica mlađeg školskog uzrasta u intelektualnom funkcionisanju” (Popović, Madić, Tumin, & Jezdimirović, 2012), “Praćenje dinamike razvoja određenih antropoloških dimenzija kod učenika viših razreda osnovne škole” (Džibrić, Mehinović, Malović, & Čejvanović, 2012), “Efekti praktične nastave kursa za obuku spasilaca na vodi u transformaciji pojedinih antropoloških karakteristika” (Čvetković, Radivojević, Dimitrić, Jadranski, Jakšić, & Orlić, 2012), “Uticaj rekreativnog sinhronog plivanja na muzičke i intelektualne faktore i karakteristike ličnosti” (Kocić, Tošić, Aleksić, & Toskić, 2012), “Specifičnosti motoričkih sposobnosti fudbalera u odnosu na rang takmičenja” (Lilić, & Aleksić, 2012), “Ispoljavanje maksimalne izometrijske sile kod selektovanih rukometaša različitog uzrasta” (Maksić, Isaković, & Vučković, 2012), “Relacije kognitivnih sposobnosti i koordinacije u ritmu” (Tumin, Madić, & Popović, 2012), “Uticaj morfoloških karakteristika na preciznost u košarci” (Myrtaj, 2012), “Uticaj motoričkih i morfoloških dimenzija na bacanje kugle srednjeg školskog uzrasta” (Sylejmani, Maliqi, & Bajrami, 2012), “Korelacioni odnosi motoričkih sposobnosti djevojčica 13 do 14 godina” (Naser, & Ajvazi, 2012), “Uticaj biotopu vrhunskih atletičara na brzinu trčanja svjetskog rekorda na 100m” (Šolaja, M., Petrović, Mihajlović, & Šolaja, A., 2012), “Specifičnosti mladih odbojkaša u motoričkom i intelektualnom funkcionisanju” (Maksić, Isaković, & Vučković, 2012), “Prediktivna vrijednost neke antropometrijske karakteristike na specifični motorički test mae geri u makedonskom karate klubu” (Asani, Živković, & Telai, 2012), “Struktura morfoloških karakteristika među fudbalerima – kadetski uzrast (14-16 godina)” (Sylejmani, & Maliqi, 2012), “Odnos između fizičke radne snage (PWC 170) i statičke relativne snage” (Elezi, Besnik, & Xhemajli, 2012), “Korelaciona analiza u antropološkom prostoru, motoričkih i kognitivnih dimenzija učenika srednje škole” (Bešović, M., Beganović, & Bešović, H., 2012), “Promjene u nekim morfološkim karakteristikama omladine” (Elezi, Besnik, & Beqa – Ahmeti, 2012), “Nivo fizičke aktivnosti učenika srednjih škola na Kosovu” (Ibrahimi, Jashari, & Jashari, 2012), “Uticaj morfoloških i bazično motoričkih sposobnosti na izvođenje situacionih zadataka u rukometu” (Xhemajli, 2012), “Korelacije morfoloških karakteristika i sportskog postignuća u karateu” (Bjelica, & Petković, 2012), “Uticaj morfoloških karakteristika i motoričkih sposobnosti na izvođenje situacijskih kretnih struktura džudista” (Ilić, Mikić, Zeljković, & Huremović, 2012).

Iz oblasti **istraživanja u sportu i sociopsihologije** u Sport Mont časopisu zastupljeni su slijedeći radovi: “Specifičnost motivacije u borilačkim sportovima” (Ilić, & Višnjić, 2012), “Povezanost percepcije sila ponašanja trenera i nivoa stresa u fudbalu” (Tišma, Radoman, & Vujović, 2012), “Skijanje na

glečerima – savremeni trend aktivnog odmora i ekstremnih sportskih izazova” (Vujović, 2012), “Odnosi između domaćih i stranih košarkaša u košarkaškim ekipama” (Besnik, Gjonbalaj, Zhubaj, & Elezi, 2012), “Kvalifikaciona struktura ljudskih resursa u sportu u opštinama Bijelo Polje, Mojkovac i Kolašin” (Jovanović, 2012), “Stavovi fudbalera različitog uzrasta o trenaznim sredstvima oporavka” (Smajić, Tomić, Radoman, Vujović, & Ivančić, 2012), “Heuristička funkcija sporta” (Petrović, Milošević, & Koprivica, 2012), “Uticaj biotopu vrhunskih atletičara na brzinu trčanja svjetskih rekorda na 100m” (Šolaja, Petrović, Mihajlović, & Šolaja, 2012), “Uticaj subjektivnog iskustva o značajkama fizičke aktivnosti na rekreativno vježbanje” (Čular, Žuvela, & Lujan, 2012), “Nacionalni identitet vrhunskih sportaša” (Doupona, Topić, Rauter, Žvan, & Coakley, 2012), “Struktura relacija nasilja i latentnih dimenzija ličnosti košarkaša predadolescenata” (Ivanović, Samardžić, B., Ivanović, & Samardžić, P., 2012), “Problemi sa invaliditetom prikazivani u medijima” (Randelović, Pirs, D., & Pirs, T., 2012), “Pozicija učenika i nastavnika u nastavi kao faktor sukoba u komunikaciji” (Ivanek, Mikić, Pinjuh, & Karabašić, 2012), “Olimpijski pokret kao pokretač međunarodne saradnje i jačanja međudržavnih prijateljskih odnosa” (Simonović, & Krivokapić, 2012), „Sportske nauke i multikulturalizam - edukativni i profesionalni impakt” (Pirs, D., Živanović, & Pirs, T., 2012).

U Sport Mont časopisu zastupljeni su i radovi iz *sportske metodike, obrazovanje i sport, menadžment i marketing u sportu*: “Uloga nastavnika u procesu fizičkog vaspitanja (Brančković, 2012), “Marketinška strategija sponzorstva u sportu” (Novaković, 2012), “Sportsko-tehničko obrazovanje studenta učiteljskog fakulteta” (Šekeljić, Stamatović, Bojović, & Marković, 2012), “Efektivna vrijednost nastave plivanja u odnosu na kvalifikacioni ispit studenata” (Tošić, Trivun, Vuković, & Panić, 2012), “Usvajanje nekih elemenata ritmičko sportske gimnastike kod učenika petog razreda” (Ahmeti, 2012), “Organizovanje marketing aktivnosti u sportskim organizacijama” (Župljanin, 2012), “Troškovno orijentisanje cene iznajmljivanja sportskih objekata” (Vukasović, Tadić, & Malenković, 2012), “Đačka torba učenika osnovnoškolskog uzrasta” (Marković, Višnjić, Stamatović, & Šekeljić, 2012), “Učitelj u nastavi fizičkog vaspitanja” (Stamatović, Šekeljić, Bojović, & Marković, 2012), “Stavovi profesora fizičke kulture u oblasti ličnog usavršavanja, zadovoljstva poslom i razvoja sporta u Crnoj Gori” (Bjelica, & Krivokapić, 2012), “Obavezno osiguranje sportista u Srbiji” (Ostojić, S., & Ostojić, N., 2012), “Savremena istraživanja snage u vrhunskom sportu” (Karadžić, & Tatar, 2012), “Faktori menadžerske motivacije u karate sportu” (Nešić, & Fratrić, 2012), “Umijeće sportskog menadžera u radu sa ljudima” (Čokorilo, Milošević, & Grk, 2012), “Sportsko-tehničko obrazovanje studenta učiteljskog fakulteta” (Šekeljić, Stamatović, Bojović, & Marković, 2012), “Finansijsko planiranje i finansiranje sportskih takmičenja” (Novaković, Đuranović, & Vojinović, 2012), “Kreiranje menadžmenta u sistemu sportskih događaja” (Đuranović, Novaković, & Gligović, 2012).

Radovi iz *biomehanike*, koja govori o tehnikama kretanja sportista i čovjeka (statika i dinamika) u Sport Mont časopisu, zastupljeni su slijedeći: “Flagellum” efekat u sportu” (Opavsky, 2012), “Držanje tijela kod učenika šestih razreda” (Beganović, Bešević, M., & Bešević, H., 2012), “Uticaj vremena plivanja u pojedinim fazama plivanja na konačan rezultat u 50m disciplinama” (Dimitrić, Batez, Cvetković, Pantović, & Jadranski, 2012), “Strukturalna i biomehanička analiza diska” (Bjeković, Tanović, Pavlović, Vuksanović, & Arnaut, 2012).

Fiziologija sporta dio je medicine sporta, obuhvata sve vidove sporta i tjelesnog vježbanja, i bavi se proučavanjem organizma i tjelesnih funkcija čovjeka. Radovi iz ove naučne oblasti

su: “Eritropoetin kao doping sredstvo” (Đukanović, Mašić, Radotić, & Kostovski, 2012), “Uticaj prirodnih stimulansa na čovjekov organizam” (Petković, & Krivokapić, 2012).

Iz oblasti *metodologije* objavljeni su radovi: „Konstrukcija i validacija mjernog instrumenta za procjenu razine znanja vožnje monocikla” (Granić, Čular, & Krstić, 2012), “Statistika u službi ocene kvaliteta” (Gardašević, & Kružević, 2012), “Primena termovizije u trenažnom procesu u kendou” (Roglić, Fratrić, Nešić, Bjelica, & Madić, 2012).

Sportska medicina kao posljednja oblast u ovom istraživanju. Obuhvatila je sledeće radove: „Kineziogenomatika kao primer personalizovane medicine” (Vitošević, & Kocić, 2012), “Povrede zbog prenaprezanja i njihovi uzroci u rekreativnih trkača u republici Sloveniji” (Škof, Hadžić, & Dervišević, 2012), “Razlike u posturalnom statusu kod učenika trećih razreda Osnovne škole” (Džibrić, Biberović, Huremović, & Bilalić, 2012), “Farmakološki pristup u tretmanu astme-indukovane vježbanjem” (Vitošević, Mitić, & Nikolić, 2012), “Uticaj rekreacije na zdravlje čovjeka” (Tahiraj, Koničanin, Shabani, Shatri, Gjinovci, & Gjonbalaj, 2012), “Prevenција posturalnih poremećaja kičmenog stuba kod djece I-IV razreda” (Gojković, & Milinković, 2012), “Fizička aktivnost, percepcija zdravlja u studentskoj populaciji” (Lepeš, 2012).

Diskusija

U ovom istraživanju klasifikovane su teme iz Sport Mont časopisa, po oblastima, obuhvaćene kroz - 94 naslova. Metod analizirane sadržaja došlo se do zaključka da su najbrojniji radovi iz antropologije sporta - 45, zatim iz istraživanja u sportu i sociopsihologije - 15, radovi koji se tiču sportske metodike, obrazovanje i sport, menadžment i marketing u sportu obuhvatilo je - 18, oblast biomehanike obuhvatila je - 4, fiziologija sporta - 2, metodologija - 3, i na kraju, sportska medicina - 7.

Imajući u vidu da je (period 2012. godine) u ovom istraživanju antropologija sporta dominantna oblast koja je proučavana u 45 radova, može se zaključiti da su nauke o čovjeku i u sportskom smislu toliko opširne da daju mogućnosti da se intenzivnije i na inovativniji način istražuje i dokazuje polje antropologije sporta. Svakako da su ta istraživanja od velikog značaja za sportska dostignuća kojima teži savremeni sport i da ima velikog prostora za unapređivanje samih sportista kroz sve savremenije instrumente i znanja koja se stvaraju i proširuju u okviru antropologije. Druga oblast u ovom istraživanju je oblast istraživanja u sportu i sociopsihologija (obuhvata 15 naslova) koja sama po sebi ima velikog uticaja u ljudskoj populaciji, pa naravno i u sportu. Oblast sociopsihologije koja je vezana za psihički život ljudi, šta ih vezuje, od čega zavisi i kako se manifestuje. Omogućava rješavanje problema društvenog života, u ovom smislu naslanjajući se na sport, oblasti i istraživanja koja su vezana za sport. Naredna oblast u ovom istraživanju jeste oblast sportske metodike, obrazovanja i sporta, kao i menadžment i marketing u sportu (obuhvata 18 naslova). Svakako da se veliki broj naslova bazira i na ove oblasti, prije svega jer su od velikog značaja za sportiste, sportske radnike koji kroz njih mogu na pravi način pomoći sebi i svojim potrebama kroz bavljenje sportom, bilo da su to potrebe nauke ili primjene rezultata u praksi. Oblasti iz biomehanike, fiziologije sporta, sportske medicine i metodologije sporta su nesumnjivo od velikog značaja za teoretičare, praktičare sporta i neupitno je njihovo napredovanje u nauci.

Utvrđilo se i da su objavljeni radovi imali za temu uglavnom savremene oblasti u sportskom naučnom svijetu. Ta istraživanja mogu biti korisna i za dalja teorijska i praktična istraživanja

vanja kojima se mogu poslužiti sportski radnici, u elektronskoj ili u pisanoj formi Sport Mont časopisa. Sa sigurnošću se može reći da će ovaj časopis nastaviti da opskrbljuje svoju arhivu re-

levantnim i za nauku veoma korisnim istraživanjima sa ciljem da nastavi svoj put ka samom vrhu najčitanijih sportskih časopisa u regionu.

REFERENCES

- Ahmeti, G. B. (2012). Acquisition of some elements of rhythmic sports gymnastics by students of primary fifth grade. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 600-4.
- Asani, K., Zivkovic, V., & Telai, B. (2012). Predictive value of some anthropometric characteristics on the specific motor test mae geri in macedonian members of the karate team. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 542-5.
- Beganovic, E., Besovic, M., & Besovic, H. (2012). Body posture of students sixth grade pupils. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 53-61.
- Besovic, M., Beganovic, E., & Besovic, H. (2012). Corelation analysis of the antropological space motor and cognitive dimensions of high school student. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 62-74.
- Bjekovic, G., Tanovic, I., Pavlovic, R., Vuksanovic, G., & Arnaut, D. (2012). S tructural and biomechanical analysis of discus throw. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 463-70.
- Bjelica, D., & Fratric, F. (2011). *Sportski trening: teorija, metodika i dijagnostika*. Nikšić: Fakultet za sport i fizičko vaspitanje Univerziteta Crne Gore.
- Bjelica, D., & Krivokapic, D. (2012). Attitudes of montenegrin professors of physical education in the field of personal specialization, work satisfaction and sports development in montenegro. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 11-21.
- Bjelica, D., & Petkovic, J. (2012). Correlation of the morphological characteristics and sports achievements in karate. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 616-20.
- Bon, M., Cater T., & Mojca D. (2012). Analysis of Slovenian womwn's handball – two worlds in a small country. *Sport Mont* 10(34-35-36), 27-33.
- Brankovic, D., Martinovic, D., & Ilic, J. (2012). Relations between general motor skills and handball specific test "ball slalom" in students of the iv grade of primary school. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 188-93.
- Coh, M., Zvan, M., & Burnik, S. (2012). Differences in the reactive force of elite and sub-elite sprinters. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 22-6.
- Cokorilo, R., Milosevic, Z., & Grk, M. (2012). Skills of a sports manager in work with people. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 339-45.
- Cular, D., Zuvela, F., & Lujan, I. K. (2012). Influence of subjective exercise experience on recreational exercising. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 260-65.
- Cvetkovic, M., Radivojevic, G., Dimitric, G., Jadranski, M., Jaksic, D., & Orlic, D. (2012). Effects of practical classes of water lifesaving training course on transformation of particular anthropological characteristics. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 283-9.
- Damjanovska, M. (2012). Relations between anthropometrical, motor and rhythmic variables of students ages 19-20. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 128-134.
- Dimitric, G., Batez, M., Cvetkovic, M., Pantovic, M., & Jadranski, M. (2012). Influence of swimming time in some phases on final result in 50m disciplines. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 124-7.
- Dzibric, D., Mehinovic, J., Malovic, Z., & Cejvanovic, I. (2012). Monitoring the development dynamics of certain anthropological dimensions in pupils of higher grades in elementary school. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 247-53.
- Dzibric, D., Biberovic, A., Huremovic, T., & Bilalic, J. (2012). Postural status differences in elementary school third grade pupils. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 254-9.
- Djuranovic, D., Novakovic, S., & Gligovic, D. (2012). Creating a model of management in the security system of sports events. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 408-18.
- Djukanovic, N., Masic, Z., Radotic, F., & Kostovski, Z. (2012). Erythropoietin as doping agent. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 471-6.
- Elezi, A., Morina, B., & Xhemajli, M. (2012). Relation between the physical working capacity (pwc170) and static relative strength. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 551-6.
- Gardasevic, J., & Bjelica, D. (2012). Validity of the situational-motor tests with football players at the age of 15. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 488-92.
- Gardasevic, D., & Kruzevic, S. (2012). Statistics in service quality assessment. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 587-93.
- Georgiev, G., Kostovski, Z., & Mitrevski, V. (2012). Quantitative differences in acquiring the motor tests with students from the republic of macedonia and republic of serbia. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 105-9.
- Gojkovic, D., & Milinkovic, Z. (2012). Prevention of spinal disorders in children- iv grade. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 75-82.
- Granic, I., Cular, D., & Krstic, T. (2012). Measuring instrument construction and validation in estimating unicycling skill level. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 266-72.
- Hadzic, R., Vujovic, D., & Muratovic, A. (2012). Influence of motor capabilities on efficacy in performing wedge turning in alpine skiing. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 477-81.
- Halasi, S., & Lepes, J. (2012). The relations between body composition and motorical skills by the children of age 7. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 89-93.
- Ibrahimi, A., Jashari, V., & Jashari, I. (2012). Level of physical activity of secondary school students in kosovo. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 579-86.
- Ilic, M., Mikic, B., Zeljkovic, M., & Huremovic, D. (2012). Influence of the morphological characteristics and motor abilities on performing situational movement structures in judo. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 573-8.
- Ilic, J., & Visnjic, D. (2012). Specifics of motivation in combat sports. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 181-7.
- Isakovic, M., Maksic, Z., & Vuckovic, G. (2012). The influence of morphological characteristics and specific motor skills on selection in handball. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 312-9.
- Ivanek, P., Mikic, B., Pinjuh, K., & Karabasic, J. (2012). The position of students and teachers in the teadhing of conflict as a factor in communication. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 563-72.
- Ivanovic, M., Samardzic, B., Ivanovic, U., & Samardzic, P. (2012). Structure relation of violence and personality latent dimensions of preadolescent basketball players. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 456-62.
- Jovanovic, M. (2012). Qualification structure of human resources in sport in municipalities bijelo polje, mojkovac i kolasin. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 207-12.
- Karadzic, P., & Tatar, N. (2012). Modern research in high qua-

- lity sport. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 142-8.
- Kljajevic, V. (2012). The influence of electoral program of volleyball and basketball on the transformation biomotorically ability students. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 378-83.
- Kocic, J., Tosic, S., Aleksic, D., & Toskic, D. (2012). The influence of recreative synchronized swimming on music and intellectual factors and personal characteristics. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 508-50.
- Lepes, J. (2012). Physical activity, perceived health and wellness in a college population. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 521-8.
- Lilic, L., & Aleksic, D. (2012). The specifics of motor abilities of football players in relation to the rank of competition. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 290-7.
- Ljubojevic, M., & Nikolic, B. (2012). Antropometric characteristics and motor skills of young montenegro basketball players. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 174-80.
- Maksic, Z., Isakovic, M., & Vuckovic, G. (2012). Manifestation of maximal isometric muscle strength among selected female handball players of different ages. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 346-53.
- Maksic, Z., Isakovic, M., & Vuckovic, G. (2012). The influence of morphological characteristics and specific motor skills on selection in handball. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 312-9.
- Markovic, M., Brankovic, D., Ljubojevic, M., & Visnjic, D. (2012). Comparative analysis of physical education syllabus for junior school age in some european countries. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 194-200.
- Markovic, Z., Visnjic, D., Stamatovic, M., & Sekeljic, G. (2012). A primary school pupil's school bag. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 384-90.
- Martinovic, D., & Brankovic, D. (2012). Teacher's role in the physical education process. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 100-4.
- Mihajlovic, I., Petrovic, M., & Solaja, M. (2012). Differences in manifestation of explosive power of legs regarding to longitudinal foot arch in young athletes. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 47-52.
- Mitreviski, V., Georgiev, G., & Kostovska, Z. (2012). Relation between the latent motor dimensions responsible for movements of students in acquiring the motor tests. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 628-36.
- Muratovic, A., & Georgiev, G. (2012). Basic motor abilities and situational motor efficiency with young handball players from montenegro - quantitative approach. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 493-8.
- Morina, B., Gjonbalaj, M., Zhubaj, V., & Elezi, A. (2012). Relations between domestic and foreign basketball player in basketball team. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 157-62.
- Myrtaj, N. (2012). Effect of morphological characteristics of precision in basketball. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 298-304.
- Naser, N. R., & Ajvazi, V. (2012). Canonical relation motor abilities of girls, from 14 to 15 years of age. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 333-8.
- Nesic, M., & Fratric, F. (2012). Managerial factors of motivation in karate sport. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 273-82.
- Novakovic, S. (2012). Marketing strategy in sports sponsorship. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 425-33.
- Novakovic, S., Đuranovic, D., & Vojinovic, Z. (2012). Financial planning and financing of sports competitions. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 419-24.
- Opavsky, P. (2012). "flagellum" efekat u sportu. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 3-10.
- Orlic, D., Cvetkovic, M., Fratric, F., Badza, V., & Stupar, D. (2012). Differences in motor abilities of boys and girls of younger school age. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 305-11.
- Ostojic, S., & Ostojic, N. (2012). Insurance of athletes in serbia. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 273-82.
- Pantovic, M., Obradovic, J., Batez, M., Dimitric, G., & Jadranski, M. (2012). Growth and development of anthropometric characteristic and motorical abilities of preschool boys. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 116-23.
- Pavlovic, R., Radinovic, Z., & Jankovic, M. (2012). The morphological status of the finalist in throwing disciplines at the beijing olympics. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 447-55.
- Petkovic, J., & Krivokapic, D. (2012). The effects of natural stimulants on the human organism. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 621-7.
- Petrovic, A., Milosevic, V., & Koprivica, V. (2012). The heuristic function of sport. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 223-8.
- Pirsl, D., Zivanovic, N., & Pirsl, T. (2012). Sports sciences and multiculturalism - educational and professional impact. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 644-50.
- Popovic, S. (2012). Usage of athletes as endorsers. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 110-5.
- Popovic, B., Madic, D., Tumin, D., & Jezdimirovic, T. (2012). Differences in intellectual functioning between girls at younger school age. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 39-46.
- Randjelovic, N., Pirsl, D., & Pirsl, T. (2012). Issues on disability advertising imaging in media. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 536-41.
- Roglic, G., Fratric, F., Nesic, M., Bjelica, D., & Madic, D. (2012). Thermovision application in kendo training. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 637-43.
- Sekeljic, G., Stamatovic, M., Bojovic, Z., & Markovic, Z. (2012). Sports and technical education for the students of teaching faculty. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 395-400.
- Simonovic, D., & Krivokapic, D. (2012). The olympic games as actuator of an international cooperation and strengthening of interstate friendly relations. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 605-10.
- Skof, B., Hadzic, V., & Dervisevic, E. (2012). Frequency and risk factors for overuse injuries of lower extremity in slovenian recreative runners. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 354-9.
- Smajic, M., Tomic, B., Radoman, M., Vujovic, P., & Ivancic, G. (2012). Attitudes of football players of different age on training exercises of recovery. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 213-7.
- Solaja, M., Petrovic, M., Mihajlovic, I., & Solaja, A. (2012). High performance runners' biotype influence on 100 metres world record running speed. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 611-5.
- Spirtovic, O., Acimovic, D., & Joksimovic, A. (2012). Differences in the level of situational -motor abilities of football players of different level competitions. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 391-4.
- Stamatovic, M., Sekeljic, G., Bojovic, Z., & Markovic, Z. (2012). Teacher in physical education. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 401-7.
- Sylejmani, B., & Maliqi, A. (2012). Structure of morphologic characteristics among football players - cadet age (14-16 years old). *Sport Mont*, 10(34-35-36), 546-50.
- Sylejmani, B., Maliqi, A., & Bajrami, S. (2012). The impact of motor and morphologic dimensions with putting the shot upon high school students. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 320-5.
- Tatar, N., & Karadzic, P. (2012). Level of motor abilities of children untrained and children that were in the training process a variety of sportsorientation (karate and volleyball). *Sport Mont*, 10(34-35-36), 149-56.

- Tahiraj, E., Konicanin, A., Shabani, A., Shatri, F., Gjinovci, B., & Gjonbalaj, M. (2012). The impact of recreational in human health. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 499-507.
- Tisma, M., Radoman, M., & Vujovic, P. (2012). Relation in perception of the style of behaviour of the coach and the level of stress in football. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 135-41.
- Tisma, M., Radoman, M., & Vujovic, P. (2012). Relation in perception of the style of behaviour of the coach and the level of stress in football. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 135-41.
- Tomic, B., Smajic, M., Radoman, M., Vujovic, P., & Ivancic, G. (2012). Comparative analysis of motor abilities of two generations of football players. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 218-22.
- Topic, M. D., Rauter, S., Zvan, M., & Coakley, J. (2012). National identity of top – level athletes. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 372-7.
- Trivun, M., Tomic, J., Vukovic, S., & Pasic, G. (2012). Body mass index and effects during kayaking. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 236-46.
- Tumin, D., Madic, D., & Popovic, B. (2012). Relations of cognitive skills and coordination in rhythm. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 94-9.
- Vitosevic, B., & Kocic, J. (2012). Kinesiogenomics as an example of personalized medicine. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 167-73.
- Vitosevic, B., Mitic, R., & Nikolic, I. (2012). Pharmacological approach in exercise-induced asthma. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 163-6.
- Vuleta, D., Milanovic, D., & Nikolic, A. (2012). Differences between cadet and younger cadet handball players in specific motor abilities. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 34-8.
- Vujovic, V. (2012). Skiing on glaciers – a modern trend of active holidays and extreme sports challenges. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 83-8.
- Vujovic, D. (2012). The influence of rhythmic gymnastics teaching contents upon development of some motor skills among the schoolgirls of the fifth grade of primary school. *Sport Mont*, 10 (34-35-36), 482-7.
- Vukasovic, D., Tadic, O., & Malenkovic, N. (2012). Cost-oriented prices to rent sports facilities. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 434-9.
- Vukasovic, D., Tadic, O., & Malenkovic, N. (2012). Pricing of products in the sports tourism. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 440-6.
- Vukovic, M., & Pocck, S. (2012). Specific features of young volleyball players in motor and intellectual functioning. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 360-71.
- Xhemajli, V., Myrtaj, N., & Xhemajli, A. (2012). Relationship between motor and morphological characteristics of students with success in running to 60 meters. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 201-6.
- Xhemaili, M. (2012). The impact of morphological and basic motor dimensions on performing the situational-motor duty in handball. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 594-9.
- Zupljanin, S. (2012). Marketing organization activity in sports organizations. *Sport Mont*, 10(34-35-36), 529-35.

J. Radulovic

University of Montenegro, Faculty for Sport and Physical Education, Narodne omladine bb, 81400, Niksic, Montenegro
e-mail: Jovan.radulovic92live@ac.me

Guidelines for Authors

Revised October 2017

*** Please use the bookmark function to navigate within the guidelines. ***

When preparing the final version of the manuscripts, either NEW or REVISED authors should strictly follow the guidelines. Manuscripts departing substantially from the guidelines will be returned to the authors for revision or, rejected.

1. UNIFORM REQUIREMENTS

1.1. Overview

The *Journal of Anthropology of Sport and Physical Education* (JASPE) applies the Creative Commons Attribution (CC BY) license to articles and other works it publishes.

There is no charge for submissions and no page charge for accepted manuscripts. However, if the manuscript contains graphics in color, note that printing in color is charged.

JASPE adopts a double-blind approach for peer reviewing in which the reviewer's name is always concealed from the submitting authors as well as the author(s)'s name from the selected reviewers.

JASPE honors six-weeks for an initial decision of manuscript submission.

Authors should submit the manuscripts as one Microsoft Word (.doc) file.

Manuscripts must be provided either in standard UK or US English or Montenegrin language. Chosen language standards should be consistent throughout the manuscripts.

Format the manuscript in A4 paper size; margins are 1 inch or 2.5 cm all around.

Type the whole manuscript double-spaced, justified alignment.

Use Times New Roman font, size eleven (11) point.

Number (Arabic numerals) the pages consecutively (centering at the bottom of each page), beginning with the title page as page 1 and ending with the Figure legend page.

Include line numbers (continuous) for the convenience of the reviewers.

Apart from chapter headings and sub-headings avoid any kind of formatting in the main text of the manuscripts.

1.2. Type & Length

JASPE publishes following types of papers:

Original scientific papers are the results of empirically- or theoretically-based scientific research, which employ scientific methods, and which report experimental or observational aspects of anthropology of sport and physical education from five major fields of anthropology: cultural, global, biological, linguistic and medical. Descriptive analyses or data inferences should include rigorous methodological structure as well as sound theory. Your manuscript should include the following sections: Introduction, Methods, Results, and Discussion.

☒Open Submissions

☒Indexed

☒Peer Reviewed

Original scientific papers should be:

- Up to 3000 words (excluding title, abstract, tables/figures, figure legends, Acknowledgements, Conflict of Interest, and References);
- A structured abstract of less than 250 words;
- Maximum number of references is 30;
- Maximum combined total of 6 Tables/Figures.

Review papers should provide concise in-depth reviews of both established and new areas, based on a critical examination of the literature, analyzing the various approaches to a specific topic in all aspects of anthropology of sport and physical education from five major fields of anthropology: cultural, global, biological, linguistic and medical.

☒Open Submissions

☒Indexed

☒Peer Reviewed

Review papers should be:

- Up to 6000 words (excluding title, abstract, tables/figures, figure legends, Acknowledgements, Conflict of Interest, and References);
- A structured abstract of less than 250 words;
- Maximum number of references is 100.

Editorials are written or commissioned by the editors, but suggestions for possible topics and authors are welcome. It could be peer reviewed by two reviewers who may be external or by the Editorial Board.

☐Open Submissions

☒Indexed

☒Peer Reviewed

Editorials should be:

- Up to 1000 words (excluding title, abstract, tables/figures, figure legends, Acknowledgements, Conflict of Interest, and References);
- A structured abstract of less than 250 words;
- Maximum number of references is 10.

Short reports of experimental work, new methods, or a preliminary report can be accepted as two page papers. Your manuscript should include the following sections: Introduction, Methods, Results, and Discussion.

☒Open Submissions

☒Indexed

☒Peer Reviewed

Short reports should be:

- Up to 1500 words (excluding title, abstract, tables/figures, figure legends, Acknowledgements, Conflict of Interest, and References);
- A structured abstract of less than 250 words;
- Maximum number of references is 15.

Peer review - fair review provides authors who feel their paper has been unfairly rejected (at any journal) the opportunity to share reviewer comments, explain their concerns, and have their paper reviewed for possible publication in JASPE.

☒Open Submissions

☒Indexed

☐Peer Reviewed

Peer review - fair review should be:

- Up to 1500 words (excluding title, abstract, tables/figures, figure legends, Acknowledgements, Conflict of Interest, and References);
- A structured abstract of less than 250 words;
- Maximum number of references is 15.

Invited papers and award papers include invited papers from authors with outstanding scientific credentials. Nomination of invited authors is at the discretion of the JASPE editorial board. JASPE also publishes award papers selected by the scientific committee of the publisher's conferences.

☐ Open Submissions

☒ Indexed

☐ Peer Reviewed

Invited papers and award papers should be:

- Up to 3000 words (excluding title, abstract, tables/figures, figure legends, Acknowledgements, Conflict of Interest, and References);
- A structured abstract of less than 250 words;
- Maximum number of references is 30;
- Maximum combined total of 6 Tables/Figures.

1.3. Submission

JASPE only accepts electronic submission to the e-mail of the Journal Office: **jaspe@ac.me**.

Submitted material includes:

- A manuscript prepared according to the Guidelines for the Authors;
- A signed form that states the study was not previously published, nor has been submitted simultaneously for consideration of publication elsewhere, that states that all of the authors are in agreement with submission of the manuscript to JASPE, and that, for studies that use animal or human individuals, authors must include information regarding their institution's ethics committee, and which identifies the official approval number;
- A signed form that there is no conflict of interest.

Name the files according to the family name of the first author. Authors submitting revised versions of the manuscript can use the identification number of their manuscript as provided by the Journal Office. *See example:*

- ✓ FAMILY NAME-manuscript.doc – (main manuscript file)
- ✓ FAMILY NAME-statement.PDF – (authorship statement)
- ✓ FAMILY NAME-declaration.PDF – (declaration of potential conflict of interest)
- ✓ FAMILY NAME-fig1.tiff – (Figure 1)

1.4. Peer Review Process

A manuscript submitted for publication will be submitted to the review process as long as it fits the following criteria:

- The study was not previously published, nor has been submitted simultaneously for consideration of publication elsewhere;
- All persons listed as authors approved its submission to JASPE;
- Any person cited as a source of personal communication has approved the quote;
- The opinions expressed by the authors are their exclusive responsibility;
- The author signs a formal statement that the submitted manuscript complies with the directions and guidelines of JASPE.

The editors-in-chief and associate editors will make a preliminary analysis regarding the appropriateness, quality, originality and written style/grammar of the submitted manuscript. The editors reserve the right to request additional information, corrections, and guideline compliance before they submit the manuscript to the ad-hoc review process.

JASPE uses ad-hoc reviewers, who volunteer to analyze the merit of the study. Typically, one or two expert reviewers are consulted in a double-blind process. Authors are notified by e-mail when their submission has been accepted (or rejected). Minor changes in the text may be made at the discretion of the editors-in-chief and/or associate editors. Changes can include spelling and grammar in the chosen language, written style, journal citations, and reference guidelines. The author is notified of changes via email. The final version is available to the author for his or her approval before it is published.

1.5. Open Access License and Publisher Copyright Policies

JASPE applies the Creative Commons Attribution (CC BY) license to articles and other works it publishes. If author(s) submit its paper for publication by JASPE, they agree to have the CC BY license applied to their work. Under this Open Access license, the author(s) agree that anyone can reuse their article in whole or part for any purpose, for free, even for commercial purposes. Anyone may copy, distribute, or reuse the content as long as the author(s) and original source are properly cited. This facilitates freedom in re-use and also ensures that JASPE content can be mined without barriers for the needs of research. On the other hand, the author(s) may use content owned by someone else in their article if they have written permission to do so. If the manuscript contains content such as photos, images, figures, tables, audio files, videos, et cetera, that the author(s) do not own, JASPE will require them to provide it with proof that the owner of that content has given them written permission to use it, and has approved of the CC BY license being applied to their content. Otherwise, JASPE will ask the author(s) to remove that content and/or replace it with other content that you own or have such permission to use. JASPE provides a form the author(s) can use to ask for and obtain permission from the owner.

In addition, the author(s) may freely use the content they previously published in a paper through another publisher and they own the rights to that content; however, that's not necessarily the case and it depends on the license that covers the other paper. Some publishers allow free and unrestricted reuse of article content they own, such as under the CC BY license. Other publishers use licenses that allow reuse only if the same license is applied by the person or publisher reusing the content. If the article was published under a CC BY license or another license that allows free and unrestricted use, the author(s) may use the content in the submitted manuscript provided that the author(s) give proper attribution, as explained above. If the content was published under a more restrictive license, the author(s) must ascertain what rights they have under that license. JASPE advises the author(s) not to include any content in the submitted manuscript which they do not have rights to use, and always give proper attribution.

The editors of JASPE consider plagiarism to be a serious breach of academic ethics. Any author who practices plagiarism (in part or totality) will be suspended for six years from submitting new submissions to JASPE. If such a manuscript is approved and published, public exposure of the article with a printed mark ("plagiarized" or "retracted") on each page of the published file, as well as suspension for future publication for at least six years, or a period determined by the editorial board. Third party plagiarized authors or institutions will be notified, informing them about the faulty authors. Plagiarism will result in immediate rejection of the manuscript.

JASPE only publishes studies that have been approved by an institutional ethics committee (when a study involves humans or animals). Fail to provide such information prevent its publication. To ensure these requirements, it is essential that submission documentation is complete. If you have not completed this step yet, go to JASPE website and fill out the two required documents: Declaration of Potential Conflict of Interest and Authorship Statement. Whether or not your study uses humans or animals, these documents must be completed and signed by all authors and attached as supplementary files in the originally submitted manuscript.

1.6. After Acceptance

After the manuscript has been accepted, authors will receive a PDF version of the manuscripts for authorization, as it should look in printed version of JASPE. Authors should carefully check for omissions. Reporting errors after this point will not be possible and the Editorial Board will not be eligible for them.

Should there be any errors, authors should report them to the Office e-mail address jaspe@ac.me. If there are not any errors authors should also write a short e-mail stating that they agree with the received version.

1.7. Code of Conduct Ethics Committee of Publications

JASPE is hosting the Code of Conduct Ethics Committee of Publications of the COPE (the Committee on Publication Ethics), which provides a forum for publishers and Editors of scientific journals to discuss issues relating to the integrity of the work submitted to or published in their journals.

2. MANUSCRIPT STRUCTURE

2.1. Title Page

The first page of the manuscripts should be the title page, containing: title, type of publication, running head, authors, affiliations, corresponding author, and manuscript information. *See example:*

Analysis of Dietary Intake and Body Composition of Female Athletes over a Competitive Season

Original Scientific Paper

Diet and Body Composition of Female Athletes

Svetlana Nepocatych¹, Gytis Balilionis¹, Eric K. O'Neal²

¹Elon University, Department of Exercise Science1, Elon, NC 27215

²University of North Alabama, Department of Health, Physical Education and Recreation, Florence, AL 35632

Corresponding author:

S. Nepocatych

Elon University

Department of Exercise Science

100 Campus Dr.

2525 CB

Elon, NC 27244

United States

E-mail: snepocatych@elon.edu

Word count: 2,946

Word count: 4259

Abstract word count: 211

Number of Tables: 3

2.1.1. Title

Title should be short and informative and the recommended length is no more than 20 words. The title should be in Title Case, written in uppercase and lowercase letters (initial uppercase for all words except articles, conjunctions, short prepositions no longer than four letters etc.) so that first letters of the words in the title are capitalized. Exceptions are words like: “and”, “or”, “between” etc. The word following a colon (:) or a hyphen (-) in the title is always capitalized.

2.1.2. Type of publication

Authors should suggest the type of their submission.

2.1.3. Running head

Short running title should not exceed 50 characters including spaces.

2.1.4. Authors

The form of an author's name is first name, middle initial(s), and last name. In one line list all authors with full names separated by a comma (and space). Avoid any abbreviations of academic or professional titles. If authors belong to different institutions, following a family name of the author there should be a number in superscript designating affiliation.

2.1.5. Affiliations

Affiliation consists of the name of an institution, department, city, country/territory (in this order) to which the author(s) belong and to which the presented / submitted work should be attributed. List all affiliations (each in a separate line) in the order corresponding to the list of authors. Affiliations must be written in English, so carefully check the official English translation of the names of institutions and departments.

Only if there is more than one affiliation, should a number be given to each affiliation in order of appearance. This number should be written in superscript at the beginning of the line, separated from corresponding affiliation with a space. This number should also be put after corresponding name of the author, in superscript with no space in between.

If an author belongs to more than one institution, all corresponding superscript digits, separated with a comma with no space in between, should be present behind the family name of this author.

In case all authors belong to the same institution affiliation numbering is not needed.

Whenever possible expand your authors' affiliations with departments, or some other, specific and lower levels of organization.

2.1.6. Corresponding author

Corresponding author's name with full postal address in English and e-mail address should appear, after the affiliations. It is preferred that submitted address is institutional and not private. Corresponding author's name should include only initials of the first and middle names separated by a full stop (and a space) and the last name. Postal address should be written in the following line in sentence case. Parts of the address should be separated by a comma instead of a line break. E-mail (if possible) should be placed in the line following the postal address. Author should clearly state whether or not the e-mail should be published.

2.1.7. Manuscript information

All authors are required to provide word count (excluding title page, abstract, tables/figures, figure legends, Acknowledgements, Conflict of Interest, and References), the Abstract word count, the number of Tables, and the number of Figures.

2.2. Abstract

The second page of the manuscripts should be the abstract and key words. It should be placed on second page of the manuscripts after the standard title written in upper and lower case letters, bold.

Since abstract is independent part of your paper, all abbreviations used in the abstract should also be explained in it. If an abbreviation is used, the term should always be first written in full with the abbreviation in parentheses immediately after it. Abstract should not have any special headings (e.g., Aim, Results...).

Authors should provide up to six key words that capture the main topics of the article. Terms from the Medical Subject Headings (MeSH) list of Index Medicus are recommended to be used.

Key words should be placed on the second page of the manuscript right below the abstract, written in italic. Separate each key word by a comma (and a space). Do not put a full stop after the last key word. *See example:*

Abstract

Results of the analysis of

Key words: spatial memory, blind, transfer of learning, feedback

2.3. Main Chapters

Starting from the third page of the manuscripts, it should be the main chapters. Depending on the type of publication main manuscript chapters may vary. The general outline is: Introduction, Methods, Results, Discussion, Acknowledgements (optional), Conflict of Interest (optional), and Title, Author's Affiliations, Abstract and Key words must be in English (for both each chosen language of full paper). However, this scheme may not be suitable for reviews or publications from some areas and authors should then adjust their chapters accordingly but use the general outline as much as possible.

2.3.1. Headings

Main chapter headings: written in bold and in Title Case. *See example:*

✓ **Methods**

Sub-headings: written in italic and in normal sentence case. Do not put a full stop or any other sign at the end of the title. Do not create more than one level of sub-heading. *See example:*

✓ *Table position of the research football team*

2.3.2 Ethics

When reporting experiments on human subjects, there must be a declaration of Ethics compliance. Inclusion of a statement such as follow in Methods section will be understood by the Editor as authors' affirmation of compliance: "This study was approved in advance by [name of committee and/or its institutional sponsor]. Each participant voluntarily provided written informed consent before participating." Authors that fail to submit an Ethics statement will be asked to resubmit the manuscripts, which may delay publication.

2.3.3 Statistics reporting

JASPE encourages authors to report precise p-values. When possible, quantify findings and present them with appropriate indicators of measurement error or uncertainty (such as confidence intervals). Use normal text (i.e., non-capitalized, non-italic) for statistical term "p".

2.3.4. 'Acknowledgements' and 'Conflict of Interest' (optional)

All contributors who do not meet the criteria for authorship should be listed in the 'Acknowledgements' section. If applicable, in 'Conflict of Interest' section, authors must clearly disclose any grants, financial or material supports, or any sort of technical assistances from an institution, organization, group or an individual that might be perceived as leading to a conflict of interest.

2.4. References

References should be placed on a new page after the standard title written in upper and lower case letters, bold.

All information needed for each type of must be present as specified in guidelines. Authors are solely responsible for accuracy of each reference. Use authoritative source for information such as Web of Science, Medline, or PubMed to check the validity of citations.

2.4.1. References style

JASPE adheres to the American Psychological Association 6th Edition reference style. Check “American Psychological Association. (2009). Concise rules of APA style. American Psychological Association.” to ensure the manuscripts conform to this reference style. Authors using EndNote® to organize the references must convert the citations and bibliography to plain text before submission.

2.4.2. Examples for Reference citations

One work by one author

- ✓ In one study (Reilly, 1997), soccer players
- ✓ In the study by Reilly (1997), soccer players
- ✓ In 1997, Reilly’s study of soccer players

Works by two authors

- ✓ Duffield and Marino (2007) studied
- ✓ In one study (Duffield & Marino, 2007), soccer players
- ✓ In 2007, Duffield and Marino’s study of soccer players

Works by three to five authors: cite all the author names the first time the reference occurs and then subsequently include only the first author followed by et al.

- ✓ First citation: Bangsbo, Iaia, and Krstrup (2008) stated that
- ✓ Subsequent citation: Bangsbo et al. (2008) stated that

Works by six or more authors: cite only the name of the first author followed by et al. and the year

- ✓ Krstrup et al. (2003) studied
- ✓ In one study (Krstrup et al., 2003), soccer players

Two or more works in the same parenthetical citation: Citation of two or more works in the same parentheses should be listed in the order they appear in the reference list (i.e., alphabetically, then chronologically)

- ✓ Several studies (Bangsbo et al., 2008; Duffield & Marino, 2007; Reilly, 1997) suggest that

2.4.3. Examples for Reference list

Journal article (print):

- Nepocatych, S., Balilionis, G., & O’Neal, E. K. (2017). Analysis of dietary intake and body composition of female athletes over a competitive season. *Montenegrin Journal of Sports Science and Medicine*, 6(2), 57-65. doi: 10.26773/mjssm.2017.09.008
- Duffield, R., & Marino, F. E. (2007). Effects of pre-cooling procedures on intermittent-sprint exercise performance in warm conditions. *European Journal of Applied Physiology*, 100(6), 727-735. doi: 10.1007/s00421-007-0468-x
- Krstrup, P., Mohr, M., Amstrup, T., Rysgaard, T., Johansen, J., Steensberg, A., Bangsbo, J. (2003). The yo-yo intermittent recovery test: physiological response, reliability, and validity. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 35(4), 697-705. doi: 10.1249/01.MSS.0000058441.94520.32

Journal article (online; electronic version of print source):

- Williams, R. (2016). Krishna's Neglected Responsibilities: Religious devotion and social critique in eighteenth-century North India [Electronic version]. *Modern Asian Studies*, 50(5), 1403-1440. doi:10.1017/S0026749X14000444

Journal article (online; electronic only):

- Chantavanich, S. (2003, October). Recent research on human trafficking. *Kyoto Review of Southeast Asia*, 4. Retrieved November 15, 2005, from <http://kyotoreview.cseas.kyoto-u.ac.jp/issue/issue3/index.html>

Conference paper:

- Pasadilla, G. O., & Milo, M. (2005, June 27). *Effect of liberalization on banking competition*. Paper presented at the conference on Policies to Strengthen Productivity in the Philippines, Manila, Philippines. Retrieved August 23, 2006, from <http://siteresources.worldbank.org/INTPHILIPPINES/Resources/Pasadilla.pdf>

Encyclopedia entry (print, with author):

- Pittau, J. (1983). Meiji constitution. In *Kodansha encyclopedia of Japan* (Vol. 2, pp. 1-3). Tokyo: Kodansha.

Encyclopedia entry (online, no author):

Ethnology. (2005, July). In *The Columbia encyclopedia* (6th ed.). New York: Columbia University Press. Retrieved November 21, 2005, from <http://www.bartleby.com/65/et/ethnolog.html>

Thesis and dissertation:

Pyun, D. Y. (2006). *The proposed model of attitude toward advertising through sport*. Unpublished Doctoral Dissertation. Tallahassee, FL: The Florida State University.

Book:

Borg, G. (1998). *Borg's perceived exertion and pain scales*: Human kinetics.

Chapter of a book:

Kellmann, M. (2012). Chapter 31-Overtraining and recovery: Chapter taken from Routledge Handbook of Applied Sport Psychology ISBN: 978-0-203-85104-3 *Routledge Online Studies on the Olympic and Paralympic Games* (Vol. 1, pp. 292-302).

Reference to an internet source:

Agency. (2007). Water for Health: Hydration Best Practice Toolkit for Hospitals and Healthcare. Retrieved 10/29, 2013, from www.rcn.org.uk/newsevents/hydration

2.5. Tables

All tables should be included in the main manuscript file, each on a separate page right after the Reference section.

Tables should be presented as standard MS Word tables.

Number (Arabic) tables consecutively in the order of their first citation in the text.

Tables and table headings should be completely intelligible without reference to the text. Give each column a short or abbreviated heading. Authors should place explanatory matter in footnotes, not in the heading. All abbreviations appearing in a table and not considered standard must be explained in a footnote of that table. Avoid any shading or coloring in your tables and be sure that each table is cited in the text.

If you use data from another published or unpublished source, it is the authors' responsibility to obtain permission and acknowledge them fully.

2.5.1. Table heading

Table heading should be written above the table, in Title Case, and without a full stop at the end of the heading. Do not use suffix letters (e.g., Table 1a, 1b, 1c); instead, combine the related tables. *See example:*

✓ **Table 1.** Repeated Sprint Time Following Ingestion of Carbohydrate-Electrolyte Beverage

2.5.2. Table sub-heading

All text appearing in tables should be written beginning only with first letter of the first word in all capitals, i.e., all words for variable names, column headings etc. in tables should start with the first letter in all capitals. Avoid any formatting (e.g., bold, italic, underline) in tables.

2.5.3. Table footnotes

Table footnotes should be written below the table.

General notes explain, qualify or provide information about the table as a whole. Put explanations of abbreviations, symbols, etc. here. General notes are designated by the word *Note* (italicized) followed by a period.

✓ *Note.* CI: confidence interval; Con: control group; CE: carbohydrate-electrolyte group.

Specific notes explain, qualify or provide information about a particular column, row, or individual entry. To indicate specific notes, use superscript lowercase letters (e.g. ^{a, b, c}), and order the superscripts from left to right, top to bottom. Each table's first footnote must be the superscript ^a.

- ✓ ^aOne participant was diagnosed with heat illness and n = 19. ^bn = 20.

Probability notes provide the reader with the results of the tests for statistical significance. Probability notes must be indicated with consecutive use of the following symbols: * † ‡ § ¶ || etc.

- ✓ *P<0.05, †p<0.01.

2.5.4. Table citation

In the text, tables should be cited as full words. *See* example:

- ✓ Table 1 (first letter in all capitals and no full stop)
- ✓ ...as shown in Tables 1 and 3. (citing more tables at once)
- ✓ ...result has shown (Tables 1-3) that... (citing more tables at once)
- ✓ ...in our results (Tables 1, 2 and 5)... (citing more tables at once)

2.6. Figures

On the last separate page of the main manuscript file, authors should place the legends of all the figures submitted separately.

All graphic materials should be of sufficient quality for print with a minimum resolution of 600 dpi. JASPE prefers TIFF, EPS and PNG formats.

If a figure has been published previously, acknowledge the original source and submit a written permission from the copyright holder to reproduce the material. Permission is required irrespective of authorship or publisher except for documents in the public domain. If photographs of people are used, either the subjects must not be identifiable or their pictures must be accompanied by written permission to use the photograph whenever possible permission for publication should be obtained.

Figures and figure legends should be completely intelligible without reference to the text.

The price of printing in color is 50 EUR per page as printed in an issue of JASPE.

2.6.1. Figure legends

Figures should not contain footnotes. All information, including explanations of abbreviations must be present in figure legends. Figure legends should be written below the figure, in sentence case. *See* example:

- ✓ **Figure 1.** Changes in accuracy of instep football kick measured before and after fatigued. SR – resting state, SF – state of fatigue, *p>0.01, †p>0.05.

2.6.2. Figure citation

All graphic materials should be referred to as Figures in the text. Figures are cited in the text as full words. *See* example:

- ✓ Figure 1
- × figure 1
- × Figure 1.
- ✓ ...exhibit greater variance than the year before (Figure 2). Therefore...
- ✓ ...as shown in Figures 1 and 3. (citing more figures at once)
- ✓ ...result has shown (Figures 1-3) that... (citing more figures at once)
- ✓ ...in our results (Figures 1, 2 and 5)... (citing more figures at once)

2.6.3. Sub-figures

If there is a figure divided in several sub-figures, each sub-figure should be marked with a small letter, starting with a, b, c etc. The letter should be marked for each subfigure in a logical and consistent way. *See example:*

- ✓ Figure 1a
- ✓ ...in Figures 1a and b we can...
- ✓ ...data represent (Figures 1a-d)...

2.7. Scientific Terminology

All units of measures should conform to the International System of Units (SI).

Measurements of length, height, weight, and volume should be reported in metric units (meter, kilogram, or liter) or their decimal multiples.

Decimal places in English language are separated with a full stop and not with a comma. Thousands are separated with a comma.

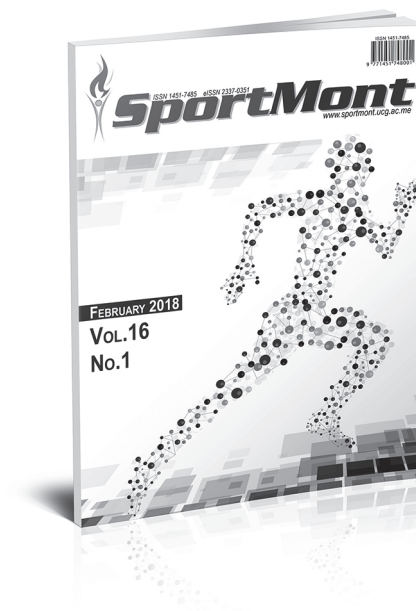
Percentage	Degrees	All other units of measure	Ratios	Decimal numbers
✓ 10%	✓ 10°	✓ 10 kg	✓ 12:2	✓ 0.056
× 10 %	× 10 °	× 10kg	× 12 : 2	× .056
Signs should be placed immediately preceding the relevant number.				
✓ 45±3.4	✓ p<0.01	✓ males >30 years of age		
× 45 ± 3.4	× p < 0.01	× males > 30 years of age		

2.8. Latin Names

Latin names of species, families etc. should be written in italics (even in titles). If you mention Latin names in your abstract they should be written in non-italic since the rest of the text in abstract is in italic. The first time the name of a species appears in the text both genus and species must be present; later on in the text it is possible to use genus abbreviations. *See example:*

- ✓ First time appearing: *musculus biceps brachii*

Abbreviated: *m. biceps brachii*

ISSN 1451-7485

Sport Mont Journal (SMJ) is a print (ISSN 1451-7485) and electronic scientific journal (eISSN 2337-0351) aims to present easy access to the scientific knowledge for sport-conscious individuals using contemporary methods. The purpose is to minimize the problems like the delays in publishing process of the articles or to acquire previous issues by drawing advantage from electronic medium. Hence, it provides:

- Open-access and freely accessible online;
- Fast publication time;
- Peer review by expert, practicing researchers;
- Post-publication tools to indicate quality and impact;
- Community-based dialogue on articles;
- Worldwide media coverage.

SMJ is published three times a year, in February, June and October of each year. SMJ publishes original scientific papers, review papers, editorials, short reports, peer review - fair review, as well as invited papers and award papers in the fields of Sports Science and Medicine, as well as it can function as an open discussion forum on significant issues of current interest.

SMJ covers all aspects of sports science and medicine; all clinical aspects of exercise, health, and sport; exercise physiology and biophysical investigation of sports performance; sport biomechanics; sports nutrition; rehabilitation, physiotherapy; sports psychology; sport pedagogy, sport history, sport philosophy, sport sociology, sport management; and all aspects of scientific support of the sports coaches from the natural, social and humanistic side.

Prospective authors should submit manuscripts for consideration in Microsoft Word-compatible format. For more complete descriptions and submission instructions, please access the Guidelines for Authors pages at the SMJ website: <http://www.sportmont.ucg.ac.me/?sekcija=page&p=51>. Contributors are urged to read SMJ's guidelines for the authors carefully before submitting manuscripts. Manuscripts submissions should be sent in electronic format to sportmont@ac.me or contact following Editors:

Dusko BJELICA, *Editor-in Chief* – dbjelica@ac.me
Zoran MILOSEVIC, *Editor-in Chief* – zoranaiz@eunet.rs
Jovan GARDASEVIC, *Managing Editor* – jovan@ac.me

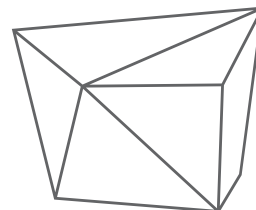
Publication date: Summer issue – June 2018
Autumn issue – October 2018
Winter issue – February 2019

Univerzitet Crne Gore

UNIVERZITET CRNE GORE
ARHITEKTONSKI FAKULTET

UNIVERSITY OF MONTENEGRO
FACULTY OF ARCHITECTURE

The goal of establishment of our institution is the education highly qualified professional cadre based on the best knowledge of the theory and practice in the world, and its application to the development and implementation of plans and projects in the space - as a basic condition for the quality valorization, programming, management and protection of natural and inherited built environment. In this way conceptual-

ized school forms internationally experts in all areas of creativity - in the field of urban planning, architecture, construction and design - which includes the ability to create useful objects, architectural forms of all categories, urban and vacant space at different levels. Such qualified cadre are the spiritus movens of development of culture and technology in the modern world.

Bulevar Džordža Vašingtona bb
81000 Podgorica, Montenegro
Tel +382 20 269 262
Fax +382 20 81 269 317

*We follow the highest academic
and professional standards*

arhitektura@ac.me
www.ucg.ac.me/af

University of Montenegro

Cetinjska br.2
81 000 Podgorica
Montenegro

E-mail:
rektor@ac.me
rektorat@ac.me

Phone: + 382 20 414 255
Fax: + 382 20 414 230

Web:
www.ucg.ac.me

The University of Montenegro is the leading higher education and research institution in Montenegro. It is a public institution, established by the state, operating as a unique legal entity represented by the Rector. It is an integrated university organized on the model of the most European universities. Organizational units are competent for provision of study programmes, scientific-research and artistic work, use of allocated funds and membership in professional associations.

Since its foundation, the University of Montenegro has continuously been conducting reforms in the area of education and research, while since 2003 in line with the trends in EHEA. After adoption of the Bologna Declaration, University of Montenegro organized systematic preparation of documents aligned with it. Already in 2003, the experimental teaching programme started and today, all studies are organised in line with the Bologna principles. During the last two years systematic reforms of the University's study programmes have been conducted in order to harmonize domestic higher education system with European standards and market needs to highest extent.

The University of Montenegro has unique academic, business and development objectives. It comprises 19 faculties and two research institutes. The seat of the UoM is in Podgorica, the capital city, while university units are located in eight Montenegrin towns. The University support services and centers (advisory services, accounting department, international cooperation, career orientation) are located in the Rectorate.

Academic community of University of Montenegro is aware of the importance of its functioning for further development of the state and wider region. It has been so far, and will be in the future, the leader in processes of social and cultural changes, along with the economic development.

In the aspect of attaining its mission, University of Montenegro is oriented towards the priority social needs of the time in which it accomplishes its mission; open for all the students and staff exclusively based on their knowledge and abilities; dedicated to preservation of multicultural and multi-ethnic society in Montenegro; entrepreneurial in stimulating social and economic application of supreme achievements within the scope of its activities.

In 2015/16 there were a total of 1.192 employees at UoM, 845 of which were engaged in teaching. In the same year there were 20.236 students registered at all three cycles of studies.

Internationalization is high on the agenda of UoM priorities, thus it has participated in a number of international projects – over 50 projects funded under the Tempus programme, over 15 Erasmus Mundus Action 2 projects for student mobility, a number of projects under FP7 funding scheme or IPA supported projects, Erasmus + capacity building and International credit mobility projects and other.

For more information about University of Montenegro, please visit our website www.ucg.ac.me or send e-mail to pr.centar@ac.me.

BE PART OF OUR TEAM

CRNOGORSKI OLIMPIJSKI KOMITET
MONTENEGRIN OLYMPIC COMMITTEE

MONTENEGRIN JOURNAL OF SPORTS SCIENCE AND MEDICINE

ISSN 1800-8755

CALL FOR CONTRIBUTIONS

Montenegrin Journal of Sports Science and Medicine (MJSSM) is a print (ISSN 1800-8755) and electronic scientific journal (eISSN 1800-8763) aims to present easy access to the scientific knowledge for sport-conscious individuals using contemporary methods. The purpose is to minimize the problems like the delays in publishing process of the articles or to acquire previous issues by drawing advantage from electronic medium. Hence, it provides:

- Open-access and freely accessible online;
- Fast publication time;
- Peer review by expert, practicing researchers;
- Post-publication tools to indicate quality and impact;
- Community-based dialogue on articles;
- Worldwide media coverage.

MJSSM is published biannually, in September and March of each year. MJSSM publishes original scientific papers, review papers, editorials, short reports, peer review - fair review, as well as invited papers and award papers in the fields of Sports Science and Medicine, as well as it can function as an open discussion forum on significant issues of current interest.

MJSSM covers all aspects of sports science and medicine; all clinical aspects of exercise, health, and sport; exercise physiology and biophysical investigation of sports performance; sport biomechanics; sports nutrition; rehabilitation, physiotherapy; sports psychology; sport pedagogy, sport history, sport philosophy, sport sociology, sport management; and all aspects of scientific support of the sports coaches from the natural, social and humanistic side.

Prospective authors should submit manuscripts for consideration in Microsoft Word-compatible format. For more complete descriptions and submission instructions, please access the Guidelines for Authors pages at the MJSSM website: <http://www.mjssm.me/?sekcija=page&p=51>. Contributors are urged to read MJSSM's guidelines for the authors carefully before submitting manuscripts. Manuscripts submissions should be sent in electronic format to office@mjssm.me or contact following Editors:

Dusko BJELICA, Editor-in Chief – dbjelica@ac.me

Stev POPOVIC, Editor-in Chief – stevop@ac.me

Selçuk AKPINAR, Executive Editor – sakpinar@nevsehir.edu.tr

Publication date: Autumn issue – September 2018
Spring issue – March 2019

**Faculty for sport
and physical education
NIKŠIĆ**

Phone: + 382 40 235 204; Fax: + 382 40 235 207, +382 40 235 200
E-mail: fakultetzasportnk@ac.me; Web: www.ucg.ac.me/sport

Znanje i zdravlje!

Univerzitet Crne Gore

UNIVERZITET CRNE GORE FAKULTET ZA POMORSTVO – KOTOR

UNIVERSITY OF MONTENEGRO MARITIME FACULTY - KOTOR

In addition to maritime education in navigation and marine engineering, University of Montenegro - Maritime Faculty in Kotor also provides additional training for professional seafarers in:

- Different IMO model courses
- DP - Dynamic positioning courses
- Offshore courses

From 2015 runs the newly established joint training center with partners from NTNU - Aalesund in Norway, being one of the most experienced and most successful in providing offshore and DP training courses worldwide. The up-to-date bridge simulator, ac-

companied by AB simulations and instructor station, enables the organization of all the courses held as in the Norwegian training centers, with the same team of instructors and certificates. So far, a series of courses have been organized related to the operation of complex offshore equipment and team work in these demanding operations, both for students and international crews. In addition, the Kotor/Aalesund training center has recently been awarded with the Nautical Institute accreditation for holding DP (Induction and Simulator) trainings and so far has successfully launched several groups of DP operators.

OSC offshore simulator at Maritime Faculty Kotor, Montenegro

Dobrota 36, 85330 Kotor
Tel/Fax ++382(0)32 - 303 - 184
Centrala ++382(0)32 - 303 - 188
fzp@ac.me, www.ucg.ac.me/pfktor

Ž.R. 510-227-38
PIB 02016702
PDV 30/31-03951-6

Univerzitet Crne Gore

University of Montenegro Faculty of Law – Podgorica

UNIVERZITET
CRNE GORE

PRAVNI
FAKULTET
PODGORICA

Faculty of Law was founded on October 27th, 1972 in Podgorica as a scientific and artistic educational institution, in which educational and research work was organized in the area of law and similar social studies. While making into law the establishment of this institution, Assembly of Socialist Republic of Montenegro highlighted that "The establishment of this institution of high education is necessary for meeting overall demands of the society of the Republic". Faculty of Law is one of the founding fathers of the University of Montenegro.

During the forty-five years of its existence Faculty of Law grew to a modern, contemporary, scientific and artistic educational institution. Forty-five generations studied at the faculty. About 17.000 students enrolled at the faculty and 4285 students graduated from the faculty. About 15 percent of the students studied abroad. Part of the best students continued postgraduate and doctoral studies at prominent university centers. Most of the former students stayed in Montenegro due to family ties. 88 professors and associates worked at the faculty, out of whom there were 26 guest professors. Today most of the professors and cadre at the faculty are former students.

Faculty organizes graduate and postgraduate studies. There

are teaching and cadre resources for organizing specialist and doctoral studies in all the areas of law.

As a university branch Faculty of Law realizes a big number of its planned aims and tasks and finds solutions for many important questions of cadre organization, technical and material problems. With the help of the University of Montenegro, faculty largely develops the international cooperation net.

Faculty follows world trends and achievements in the area of high education with the aim to coordinate its work with European and world demands. This year faculty made the first steps in realization of Bologna declaration. There is enough cadre for all the necessary teaching at the faculty.

The faculty was founded because of expression of need to reach the necessary standard for socio-economic, political, cultural and social development of Montenegro. During its overall existence faculty shared the fate with Montenegrin society. It will continue to do so by making steps towards implementing new practises and creating new relations, with the help of implementation of modern European trends.

The faculty is a complex organization and managing institution nowadays.

Faculty of Economics

University of Montenegro

The Faculty of Economics celebrated its 57th anniversary this year, and it is the oldest higher education institution in the country. Since its establishment, 8,630 students graduated at our Faculty.

Today, Faculty of Economics is a largely interdisciplinary institution, characterized by expressed dynamism in its work. Employees at the Faculty are dedicated to constant improvements and enhancements, all in accordance with the needs brought by the changes.

We provide our students with the best theoretical and practical knowledge, enabling them to develop critical spirit in approaching economic phenomena and solving concrete problems in daily work. From September 2017, at the Faculty, the new generation will start a 3 + 2 + 3 study, which will improve the quality of studying.

Development of Faculty of Economics in the coming period will follow the vision of development of the University of Montenegro, pursuing full achievement of its mission

Comprehensive literature, contemporary authors and works have always been imperative in creation of new academic directions at Faculty of Economics, which will form the basis of our future.

Faculty and its employees are dedicated to developing interest in strengthening the entrepreneurial initiative, creative and interdisciplinary approach among young people, using modern teaching and research methods. In this regard, the Faculty has modern textbooks and adequate IT technology, which supports the objectives set.

UNIVERSITY OF MONTENEGRO FACULTY OF MECHANICAL ENGINEERING Podgorica

www.ucg.ac.me/mf

Mechanical engineering studies in Montenegro started during the school year 1970/71. On April 15th, within the Technical Faculty, the Department of Mechanical Engineering was formed. The Department of Mechanical Engineering of the Technical Faculty was transformed in 1978 into the Faculty of Mechanical Engineering, within the University "Veljko Vlahović". Since 1992 the Faculty of Mechanical Engineering is an autonomous University unit of the University of Montenegro. It is situated in Podgorica.

The University of Montenegro is the only state university in the country, and the Faculty of Mechanical Engineering is the only faculty in Montenegro from the field of mechanical engineering.

Activities of the Faculty of Mechanical Engineering can be divided into three fields: teaching, scientific-research work and professional work.

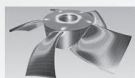
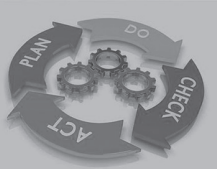
Two study programmes were accredited within the Faculty of Mechanical Engineering:

- Academic study programme MECHANICAL ENGINEERING
- Academic study programme ROAD TRAFFIC

The study programmes are realised according to the Bologna system of studies in accordance to the formula 3+2+3.

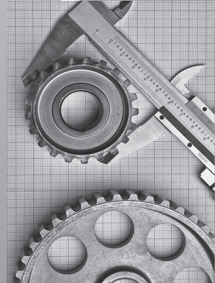
On the study program Mechanical Engineering it is possible to study next modules:

- Mechanical Engineering – Production
- Applied Mechanics and Construction
- Energetics
- Energy Efficiency
- Mechatronics
- Quality

At the Faculty of Mechanical Engineering, as organisational units, there are centres and laboratories through which scientific-research and professional work is done:

- Centre for Energetics
- Centre for Vehicles
- Centre for Quality
- Centre for Construction Mechanics
- Centre for Traffic and Mechanical Engineering Expertise
- Centre for transport machines and metal constructions
- 3D Centre
- Didactic Centre – Centre for Automation and Mechanisms training
- European Information and Innovation Centre
- Cooperation Training Centre
- Laboratory for Metal Testing
- Laboratory for Turbulent Flow Studies
- Laboratory for Vehicle Testing
- Laboratory for Attesting of Devices on the Technical Examination Line

www.fkmladost.me

Pro-VLADDEX

Ul. Kralja Nikole 8, 81000 Podgorica; Tel: +382 (20) 24-29-00, 24-17-08, 24-55-03; E-mail: vladex@t-com.me

EPA-SIYP

SCIENTIFIC PROJECT

Efekti tjelesnog vježbanja na inkluziju mladih osoba u društvu

(Projekat finansiran od strane Ministarstva sporta, direktorijata za mlade, a koji sprovodi Crnogorska sportska akademija)

Glavni cilj projekta je da se utvrde efekti tjelesnog vježbanja na inkluziju mladih osoba u društvu, dok su posebni ciljevi da se:

[1] napravi trenutni presjek stanja kada je uključenost mladih osoba u sistematskim tjelesnim aktivnostima u pitanju, putem međunarodno standardizovanog IPAQ (International Physical Activity Questionnaires) upitnika koji sadrži pitanja vezana za sprovođenje aktivnosti na poslu, u kući i oko kuće, u bašti, na putu s jednog mjesta na drugo i tokom slobodnog vremena za rekreaciju, vježbanje i sport, kao i objavi studija (u referentnom međunarodnom časopisu) koja bi analizirala (ne)prihvatljivo stanje na terenu;

[2] organizuje eksperimentalno istraživanje na slučajno izabranom homogenom uzorku u kojem bi se učesnicima eksperimentalne grupe organizovala sistematska tjelesna aktivnost po programu eksperata sa Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje Univerziteta Crne Gore u trajanju od šest mjeseci, dok bi kontrolna grupa imala uobičajene (ne)aktivnosti, i na taj način bi se dobili relevantni podaci koji bi pokazali u kojoj mjeri tjelesna aktivnosti može uticati na glavni cilj ovog projekta;

[3] utvrde očekivane razlike u stavovima u korist učesnika eksperimentalne grupe koji su učestvovali u organizovanim tjelesnim aktivnostima kroz ciljano razvijenu metodologiju koja bi bila urađena prema preporukama eksperata sa Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje Univerziteta Crne Gore, ali i ostalih nacionalnih i međunarodnih partnera. Cilj je da se sljedeći faktori analiziraju, prije svega društvena umreženost i podrška, zatim usamljenost i društvena izolacija, kao i kvalitet društvenih odnosa, društvene mogućnosti i uticaj odnosa života i procesa populacije na društvene aspekte isključenosti;

[4] organizuje niz promotivnih aktivnosti kroz štampane i elektronske medije, u vidu gostovanja u televizijskim i radio emisijama, na temu neaktivnosti mladih osoba, kao i mogućnostima njihove značajnije inkluzije u društvo kroz organizovano tjelesno vježbanje u različitim centrima za vježbanje i zdravlje. Zatim pripremanje tekstova za štampane medije i internet portale, kao i niz radionica za stručno osoblje, kao i predavanja u javnim ustanovama u kojima participiraju mlade osobe kako bi se istima prezentovali rezultati istraživanja i apelovalo na iste da se pridruže našoj ideji i uzmu učešće u organizovanim tjelesnim aktivnostima, ali i kroz učešće na međunarodnim naučnim skupovima sa srodnom temom i publikacijom studije u referentnom međunarodnom naučnom časopisu, i

[5] publikuje priručnik sa smjernicama kako sistematska uključenost u tjelesnim aktivnostima može pozitivno uticati na društvenu uključenost mladih osoba, u kojem bi se stavio akcenat na trenutno stanje, zatim preporučene aktivnosti od strane domaćih i stranih eksperata iz javnog i državnog sektora, nevladinog sektora, kao i biznis sektora u navedenoj oblasti.

NVU Crnogorska sportska akademija
Džordža Vašingtona 78, 81000 Podgorica, Crna Gora
Tel: 040 235 207; Faks: 040 235 200; email: office@csakademija.me

CIP – Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISSN 2536-569X
COBISS.CG-ID 33826832

USEFUL CONTACTS

Editorial enquiries and journal proposals:

Dusko Bjelica

Stevo Popovic

Editors-in-Chief

Email: office@mjssm.me

Selcuk Akpinar

Executive Editor

Email: office@mjssm.me

Marketing enquiries:

Jovan Gardasevic

Marketing Manager

Email: administration@mjssm.me

Sports Science and Medicine Journals from Montenegrin Sports Academy

We have expanded the quality of our journals considerably over the past years and can now claim to be the market leader in terms of breadth of coverage.

As we continue to increase the quality of our publications across the field, we hope that you will continue to regard MSA journals as authoritative and stimulating sources for your research. We would be delighted to receive your comments and suggestions, mostly due to the reason your proposals are always welcome.

Look Inside!

Sport Mont Journal

Editors-in-Chief: **Dusko Bjelica**, Montenegro; **Zoran Milosevic**, Serbia

Managing Editor: **Jovan Gardasevic**, Montenegro

Volume 16, 2018, 3 issues per year; Print ISSN: 1451-7485, Online ISSN: 2337-0351

Sport Mont Journal is a scientific journal that provides: Open-access and freely accessible online; Fast publication time; Peer review by expert, practicing researchers; Post-publication tools to indicate quality and impact; Community-based dialogue on articles; Worldwide media coverage. SMJ is published three times a year, in February, June and October of each year. SMJ publishes original scientific papers, review papers, editorials, short reports, peer review - fair review, as well as invited papers and award papers in the fields of Sports Science and Medicine, as well as it can function as an open discussion forum on significant issues of current interest.

www.sportmont.ucg.ac.me

Montenegrin Journal of Sports Science and Medicine

Editors-in-Chief: **Dusko Bjelica**, Montenegro; **Stevo Popovic**, Montenegro

Executive Editor: **Selcuk Akpinar**, Turkey

Associate Editors: **Mehmet Uygur**, USA; **Catalina Casaru**, USA; and **Predrag Bozic**, Serbia

Volume 7, 2018, 2 issues per year; Print ISSN: 1800-8755, Online ISSN: 1800-8763

Montenegrin Journal of Sports Science and Medicine (MJSSM) is published biannually, in September and March of each year. MJSSM publishes original scientific papers, review papers, editorials, short reports, peer review - fair review, as well as invited papers and award papers in the fields of Sports Science and Medicine, as well as it can function as an open discussion forum on significant issues of current interest. MJSSM covers all aspects of sports science and medicine; all clinical aspects of exercise, health, and sport; exercise physiology and biophysical investigation of sports performance; sport biomechanics; sports nutrition; rehabilitation, physiotherapy; sports psychology; sport pedagogy, sport history, sport philosophy, sport sociology, sport management; and all aspects of scientific support of the sports coaches from the natural, social and humanistic side.

www.mjssm.me